

ZBORNIK PRISPEVKOV

IV. MEDNARODNEGA ZNANSTVENO-STROKOVNEGA POSVETA

Osnovna šola Janka Glazerja Ruše, 8., 9. in 10. 4. 2021

NADARJENI DODANA VREDNOST DRUŽBE

UREDNIK: ALEKSANDRA ROŽIČ

ORGANIZATORJI:
OSNOVNA ŠOLA JANKA GLAZERJA RUŠE
UČITELJSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
VISOKA ŠKOLA STRUKOVNIH STUDIJA ZA VASPITAČE, MIHAILO PALOV VRŠAC

»NADARJENI – DODANA VREDNOST DRUŽBE«

Zbornik prispevkov 4. mednarodnega znanstvenostrokovnega posveta

Osnovna šola Janka Glazerja Ruše, 8., 9. in 10. 4. 2021

Urednik: Aleksandra Rožič, prof.

Izdajatelji: Osnovna šola Janka Glazerja Ruše, zanjo Ladislav Pepelnik, mag., Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu in Visoka škola strokovnih studija za vaspitače »Mihailo Palov« Vršac

Elektronska izdaja

Redakcija in recenzije:

Izr. prof. dr. Jerneja Herzog, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru

Red. prof. dr. Matjaž Duh, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru

Doc. dr. Tomaž Bratina, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru

Dr. Andreja Kljajič, Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Organizacijski odbor:

Predsednik:

Ladislav Pepelnik, mag., Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Člani:

Ljiljana Mićović Struger, prof., Zavod RS za šolstvo in Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Aljaž Jug, prof., Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Urednik zbornika:

Aleksandra Rožič, prof., Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Oblikovanje:

Žiga Duh, prof., Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Zbornik je dostopen na spletni strani <http://www.glazer.si/strokovni-posvet-o-nadarjenih/>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 59411203
ISBN 978-961-94201-3-3 (OŠ Janka Glazerja Ruše, PDF)

Spoštovani bralci zbornika!

Kljub negotovim časom smo uspeli na Osnovni šoli Janka Glazerja v Rušah tudi letos organizirati 4. mednarodni znanstveno-strokovni posvet o nadarjenih s podnaslovom »NADARJENI – DODANA VREDNOST DRUŽBE«. K organizaciji posveta smo povabili Učiteljski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu in Visoko šolo strukovnih studija za vaspitaje "Mihailo Palov" iz Vršca. Skupaj smo pritegnili predstavnike sedmih držav, ki bodo predstavili svoje poglede na delo z nadarjenimi in iskali odgovore o perspektivi nadarjenih. Sedeminštirideset praktikov iz celotne Slovenije pa bo predstavilo primere dobrih praks dela z nadarjenimi.

In kdo sploh je nadarjen in kakšna je njegova perspektiva? Je ambiciozen učenec, dijak, ki si želi uspehov, res že nadarjen? Je nadarjenost pri nas sploh še cenjena, je nekaj posebnega?

»Nadarjeni ali talentirani so tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti.« Tako se glasi definicija Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport o nadarjenih in talentiranih učencih. Pri tem moramo vedeti, da nadarjenost poimenuje visoko splošno sposobnost, uspešnost na več področjih, talentiranost pa označuje visoke specifične sposobnosti, se pravi uspehe na posameznem področju. Poudarjeno je tudi, da med nadarjene štejemo tako učence z uspehi kot tiste, ki kažejo potencial za to.

Ali naš šolski sistem nadarjenim ponuja dovolj možnosti za širjenje in poglobljanje temeljnega znanja, ali jim ponuja razvoj ustvarjalnosti in celostni osebni razvoj? Ali jih spodbuja k odgovornosti in samostojnosti? Cilj dela z nadarjenimi je uporaba in izkoriščanje njihovih naravnih danosti ter zmožnosti. Seveda pa je za prihodnost nadarjenih izjemno pomembno tudi trdo delo.

Predsednik organizacijskega odbora:

Ladislav Pepelnik, mag.

**IV. MEDNARODNI ZNANSTVENO-STROKOVNI POSVET
NADARJENI - DODANA VREDNOST DRUŽBE**

**IV. INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
GIFTED PUPILS – ADDED VALUE FOR SOCIETY**

RUŠE, 8., 9. in 10. april 2021

**PROGRAM KONFERENCE / CONFERENCE
PROGRAM**

ČETRTEK / THURSDAY, 8. april 2021 / April 8th 2021	
10:15 - 10:30	REGISTRACIJA UDELEŽENCEV/Participants registration
10:31 - 10:35	Otvoritev konference/Opening of the conference
10:35 - 10:50	<u>dr. Mirna Sabljar & dr. Marija Kristek, CROATIA</u> THE APPLICATION OF GARDNER'S THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES IN TEACHING MUSICALLY GIFTED PUPILS INSTRUMENT PLAYING
10:51 - 11:06	<u>dr. Ines Blažević, dr. Mila Bulić & dr. Dragana Mamić, CROATIA</u> SCHOOL CURRICULUM AS A STIMULUS TO THE DEVELOPMENT OF GIFTEDNESS IN THE FIELD OF NATURAL SCIENCES
11:07 - 11:22	<u>dr. Aleksandra Gojkov Rajić, dr. Jelisaveta Šafranjić & dr. Grozdanka Gojkov, SERBIA</u> RELATIONSHIP BETWEEN DIDACTIC INSTRUCTIONS AND METACOGNITION IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING
11:23 - 11:38	<u>Dr. Ljupco Kevereski & Dragan Ristevski, REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA</u> EMOTIONAL INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF GIFTEDNESS AND TALENTNESS
11:39 - 11:54	<u>dr. Dubravka Kušević & dr. Marija Brajčić, CROATIA</u> GIFTEDNESS ASSESSMENT IN THE VISUAL ARTS AMONG STUDENTS IN TEACHER AND PRESCHOOL STUDIES
11:55 - 12:00	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Jerneja Herzog
12:01 - 12:16	<u>dr. Franziska Pirstinger, AUSTRIA</u> GIFTED? EVERYONE IS GIFTED! HOW TEACHERS CAN BECOME REAL TREASURE HUNTERS
12:17 - 12:32	<u>dr. Predrag Prtljaga, dr. Tanja Nedimović & dr. Nataša Sturza Milić, SERBIA</u> COMMUNICATION – ONE OF THE KEY DIGITAL COMPETENCIES FOR IDENTIFICATION AND WORK WITH THE GIFTED
12:33 - 12:53	Nela Bejat Krajnc, SLOVENIA ENCOURAGING DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING WITH THE HELP OF DEBATE TECHNIQUES / SPODBUJANJE RAZVOJA KRITIČNEGA MIŠLJENJA S POMOČJO DEBATNIH TEHNIK

12:54 - 13:14	<u>Tamara Bibalo Cerkvnič, SLOVENIA</u> USE OF RESEARCH APPROACH IN THE CLASS OF NATURAL SCIENCE IN 5TH GRADE AS A SUPPORT IN DEVELOPING AND ENCOURAGING GIFTEDNESS / UPORABA RAZISKOVALNEGA PRISTOPA PRI PREDMETU NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA V 5. RAZREDU KOT PODPORA PRI RAZVIJANJU IN SPODBUJANJU NADARJENOSTI
13:15 - 13:35	<u>Petra Bukovec, SLOVENIA</u> RECOGNISING AND WORKING WITH MUSICALLY TALENTED PUPILS IN THE 2ND CLASS OF PRIMARY SCHOOL / PREPOZNAVANJE IN DELO Z GLASBENO NADARJENIMI UČENCI V 2. RAZREDU
13:36 - 13:41	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Jerneja Herzog
13:42 - 14:02	<u>Irena Čerin, SLOVENIA</u> TWICE EXCEPTIONAL STUDENTS / DVOJNO IZJEMNI UČENCI
14:03 - 14:23	<u>Nataša Črešnar, SLOVENIA</u> THE ROLE OF GIFTED CHILDREN IN RUNNING CULTURE DAY AND SATURDAY SCHOOL / VLOGA NADARJENIH UČENCEV PRI IZVEDBI KULTURNEGA DNE IN SOBOTNE ŠOLE
14:24 - 14:44	<u>Nataša Čupeljić, SLOVENIA</u> WORKING WITH GIFTED CHILDREN DURING HISTORY CLASS / DELO Z NADARJENIMI PRI POUKU ZGODOVINE
14:45 - 15:05	<u>Petra Drofenik, SLOVENIA</u> EXPERIENCING GIFTEDNESS THROUGH EXPERIENCE AND OPINION OF GIFTED PUPILS / DOŽIVLJANJE NADARJENOSTI SKOZI IZKUŠNJE IN MNENJE NADARJENIH UČENCEV
15:06 - 15:26	<u>Irena Demšar, SLOVENIA</u> TRANSLATING AS A CHALLENGE FOR GIFTED CHILDREN / PREVAJANJE KOT IZZIV ZA NADARJENE UČENCE
15:27 - 15:33	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Matjaž Duh
15:34 - 15:54	<u>Tina Dovič, SLOVENIA</u> RECOGNISING AND ENCOURAGING GIFTEDNESS WITH GYPSY CHILDREN (CASE STUDY) / PREPOZNAVANJE IN SPODBUJANJE NADARJENOSTI ROMSKIH UČENCEV (ŠTUDIJA PRIMERA)
15:55 - 16:15	<u>Ivan Ferbežer, SLOVENIA</u> INFUSING MULTICULTURAL CONTENT INTO CURRICULA FOR GIFTED STUDENTS / VNAŠANJE MULTIKULTURNIH VSEBIN V KURIKULUM ZA NADARJENE UČENCE
16:16 - 16:36	<u>Monika Gajsler, SLOVENIA</u> THE ROLE OF STUDENT HOUSING IN INTEGRATION OF FOREIGN GIFTED PUPILS / VLOGA DIJAŠKIH DOMOV PRI VKLJUČEVANJU NADARJENIH DIJAKOV IZ TUJINE
16:37 - 16:57	<u>Irena Grašič Arnuš, SLOVENIA</u> A BIT DIFFERENT SLOVENE CLASS – THE ROLE OF GIFTED STUDENTS IN RECREATION AND DRAMATIZATION / POUK SLOVENŠČINE MALO DRUGAČE – VLOGA NADARJENIH UČENCEV PRI POUSTVARJANJU IN DRAMATIZACIJI
16:58 - 17:18	<u>Simon Hebar, SLOVENIA</u> NARANGEO / NARANGEO
17:19 - 17:24	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Matjaž Duh

---

17:25 - 17:45	<u>Darja Hitrec, SLOVENIA</u> SPORTY SATURDAY SCHOOL / ŠPORTNO OBARVANA SOBOTNA ŠOLA
17:46 - 18:06	<u>Sara Horvat, SLOVENIA</u> HAIKU AS AN INNOVATIVE FORM OF WORK WITH GIFTED PUPILS / HAIKU KOT INOVATIVNA OBLIKA DELA Z NADARJENIMI UČENCI
18:07 - 18:27	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Tomaž Bratina

PETEK / FRIDAY, 9. april 2021 / April 9 th 2021	
11:00 - 11:04	Pozdrav/Introduction
11:05 - 11:20	<u>dr. Marijana Županić Benić & dr. Goran Lapat, CROATIA</u> ART TEACHERS' PERCEPTIONS OF THEIR COMPETENCES AND SCHOOL SUPPORT FOR TEACHING GIFTED STUDENTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA
11:21 - 11:36	<u>dr. Jelena Blanuša, dr. Vesna Barzut, dr. Dijana Krstić & dr. Slavoljub Hilčenko, SERBIA</u> EFFECTS OF PRESCHOOL TEACHERS' TRAINING AND PRACTICE ON THE ATTITUDES TOWARD GIFTEDNESS
11:37 - 11:52	<u>dr. Magdalena Novotná & dr. Zuzana Fišerová, CZECK REPUBLIC</u> INSPIRING COLLABORATIVE SITUATIONS IN ART EDUCATION
11:53 - 12:08	<u>dr. Renate Seebauer, AUSTRIA</u> GIFTEDNESS IN ANCIENT ROME –ON QUINTILIAN'S EDUCATIONAL CONCEPT
12:09 - 12:24	<u>Blaženka Bačlija Susić, Vesna Svalina, CROATIA</u> Identification and working with musically gifted Elementary school students from the perspective of expert assistants
12:25 - 12:30	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Matjaž Duh
12:31 - 12:51	<u>Jelka Berce, SLOVENIA</u> THE GIFTED AND THEIR THOUGHTS / NADARJENI IN VRVEŽ V GLAVI
12:52 - 13:12	<u>Karolina Hostnik Amon, SLOVENIA</u> WORKING WITH POTENTIALLY GIFTED PUPILS IN FIRST THREE YEARS OF PRIMARY SCHOOL / DELO S POTENCIALNO NADARJENIMI V PRVI TRIADI
13:13 - 13:33	<u>Zala Hrastnik, SLOVENIA</u> PREPARATION OF A MUSICAL AS A FORM OF WORK WITH GIFTED CHILDREN / PRIPRAVA AVTORSKEGA MUZIKALA KOT OBLIKA DELA Z NADARJENIMI UČENCI NA PRAKTIČNEM PRIMERU
13:34 - 13:54	<u>Helena Kavaš, SLOVENIA</u> EVERY CHILD WANTS TO BE RECOGNISED IN HIS EXCELENCE / VSAK OTROK ŽELI BITI PREPOZNAN V SVOJI ODLIČNOSTI
13:55 - 14:15	<u>Adela Klemenc, SLOVENIA</u> INNOVATIVE APPROACHES AT SUPPLEMENTARY SLOVENE LESSONS / INOVATIVNI PRISTOPI PRI DODATNEM POUKU SLOVENŠČINE
14:16 - 14:21	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Matjaž Duh
14:22 - 14:42	<u>Nataša Klis, SLOVENIA</u> WORKING WITH GIFTED CHILDREN IN SCHOOL NEWSPAPER AND LITERATURE CLASS / DELO Z NADARJENIMI PRI DEJAVNOSTIH ŠOLSKI ČASOPIS IN LITERARNA DELAVNICA
14:43 - 15:03	<u>Dejan Kokol, SLOVENIA</u> CHILDREN'S PARLIAMENT – AN ENVIRONMENT FOR DEVELOPING GIFTEDNESS IN LEADERSHIP / ŠOLSKI OTROŠKI PARLAMENT – UČNO OKOLJE ZA RAZVIJANJE NADARJENOSTI NA VODITELJSKEM PODROČJU
15:04 - 15:24	<u>Erika Koncilija, SLOVENIA</u> ENCOURAGING CREATIVITY OF GIFTED PUPILS FROM DEPRIVILEGED ENVIRONMENT WITH THE HELP OF ORRF INSTRUMENTS / SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI NADARJENIH UČENCEV IZ DEPRIVILEGIRANIH IN NESPODBUDNIH OKOLIJ S POMOČJO ORFFOVEGA INSTRUMENTARIJA

15:25 - 15:45	<u>Doroteja Kostanjevec, SLOVENIA</u> GENERATION Z AND WORKING WITH TEXTS A BIT DIFFERENT / GENERACIJA Z IN DELO Z BESEDILI MALO DRUGAČE
15:46 - 16:06	<u>Nives Kostevc Arzenšek, SLOVENIA</u> GIFTED AND THE STAGE / NADARJENI V VRTINCU ODRSKEGA DOGAJANJA
16:07 - 16:12	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Jerneja Herzog
16:13 - 16:33	<u>Urška Krajnc, SLOVENIA</u> COMMUNICATION, ORGANIZATION AND COOPERATION AS BASIC SKILLS IN WORKING WITH GIFTED PUPILS / KOMUNIKACIJA, ORGANIZACIJA IN SODELOVANJE KOT TEMELJNE VEŠČINE PRI DELU Z NADARJENIMI
16:34 - 16:54	<u>Božena Krivec, SLOVENIA</u> GIFTED STUDENTS AND ACTIVE CITIZENSHIP IN LESSONS OF HOMELAND AND CIVIC CULTURE AND ETHICS / NADARJENI UČENCI IN AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO PRI POUKU DKE
16:55 - 17:15	<u>Sandra Križnar, SLOVENIA</u> CREATIVITY OF A STUDENT WITH ASPREGER'S AS A SOURCE OF OVERCOMING SPECIFIC DEFICIENCIES / USTVARJALNOST UČENCA Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM KOT VIR PREMAGOVANJA SPECIFIČNIH PRIMANJKLJAJEV
17:16 - 17:36	<u>Marija Helena Logar, SLOVENIA</u> INTERNATIONAL PROJECT WORK AS A WAY OF REACHING OPTIMAL DEVELOPMENT OF GIFTED CHILDREN / Z MEDNARODNIM PROJEKTNIM DELOM DO OPTIMALNEGA RAZVOJA NADARJENIH UČENCEV
17:37 - 17:57	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Tomaž Bratina

SOBOTA – SATURDAY, 10. april 2021 / April 10th 2021	
09:00 - 09:09	Pozdrav/Introduction
09:10 - 09:30	<u>Petra Nograšek, SLOVENIA</u> DEVELOPING POTENTIALS IN FIRST GRADERS / RAZVIJANJE POTENCIALOV PRI PRVOŠOLCIH
09:31 - 09:51	<u>Snežna Oblak, SLOVENIA</u> GIFTED PUPILS AND SLOVENE CLASS / NADARJENI DIJAKI IN POUK SLOVENŠČINE
09:52 - 10:12	<u>Damjana Očko, SLOVENIA</u> FOREST PEDAGOGY AND POTENTIALLY TALENTED PUPILS IN A MULTIGRADE CLASSROOM / GOZDNA PEDAGOGIKA IN POTENCIALNO NADARJENI UČENCI V KOMBINIRANEM ODDELKU
10:13 - 10:33	<u>Petra Potočnik, SLOVENIA</u> TALENTED STUDENTS IN THE PROJECT TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA / NADARJENI UČENCI V PROJEKTU TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA
10:34 - 10:54	<u>Viktorija Pupaher, SLOVENIA</u> A GIFTED STUDENT AS A TEACHER IN CROSS-SUBJECT, MIXED-GRADE CLASS / NADARJEN UČENEC KOT UČITELJ MEDPREDMETNEGA POVEZOVANJA V KOMBINIRANEM ODDELKU 4. IN 5. RAZREDA
10:55 - 11:00	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Andreja Kljajič
11:01 - 11:21	<u>Sonja Rak Založnik, SLOVENIA</u> / WORKING WITH THE GIFTED – LET'S CREATE BOARD GAMES / DELO Z NADARJENIMI – IZDELAJMO DRUŽABNE IGRE
11:22 - 11:42	<u>Jernej Regvat, SLOVENIA</u> CREATING THE SLOVENIAN COAT OF ARMS / IZDELAVA SLOVENSKEGA GRBA
11:43 - 12:03	<u>Janja Rudolf, SLOVENIA</u> ART GIFTED PUPILS OF GIMNAZIJA ORMOŽ AS A PART OF ART COLONY MALEK / LIKOVNO NADARJENI DIJAKI GIMNAZIJE ORMOŽ NA LIKOVNI KOLONIJI MALEK
12:04 - 12:24	<u>Irena Sabo, SLOVENIA</u> LEARN TOGETHER – BECOME FRIENDS / UČIMO SE SKUPAJ – POSTANIMO PRIJATELJI
12:25 - 12:45	<u>Iris Strelec, SLOVENIA</u> DECLAMATION – ACTIVITY FOR GIFTED AND TALENTED PUPILS / DEKLAMIRANJE - DEJAVNOST ZA NADARJENE IN TALENTIRANE UČENCE
12:46 - 12:51	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Ladislav Pepelnik
12:52 - 13:12	<u>Lučka Šantl, SLOVENIA</u> DO GIFTED PUPILS NEED ATTENTION TRAINING, MOMENT AWARENESS TRAINING AND MINDFULNESS TRAINING? / ALI NADARJENI UČENCI POTREBUJEJO URJENJE POZORNOSTI, OZAVEŠČANJE TRENUTKA IN ČUJEČNOSTI?
13:13 - 13:33	<u>Saša Šimnovec, SLOVENIA</u> HELP OF GIFTED STUDENTS IN DEVELOPING SOCIAL SKILLS / POMOČ NADARJENIH UČENCEV PRI RAZVIJANJU SOCIALNIH SPRETNOSTI
13:34 - 13:54	<u>Sergeja Šorli, SLOVENIA</u> MOTIVATED CHILDREN CAN ALSO BE TALENTED CHILDREN / TUDI MOTIVIRANI UČENCI SO LAHKO NADARJENI

13:55 - 14:15	<u>Sabina Šoštarec, SLOVENIA</u> A PUPIL WITH AN ABSOLUTE PITCH IN MUSIC THEORY LESSONS / UČENEC Z ABSOLUTNIM POSLUHOM PRI POUKU NGL V GLASBENI ŠOLI
14:16 - 14:36	<u>Vida Zajko Kovačič, SLOVENIA</u> PLANNED SOCIALAZING OF TWO GIFTED PUPILS AND AN AUTHISTIC PUPIL / NAČRTOVANO DRUŽENJE DVEH NADARJENIH Z UČENKO Z AVTISTIČNO MOTNJO
14:37 - 14:57	<u>Anita Zelenko, SLOVENIA</u> INVESTIGATIVE TASK ABOUT TALENTED CHILDREN / RAZISKOVALNO DELO Z NADARJENIMI UČENCI
14:58 - 15:18	<u>Katarina Španič, SLOVENIA</u> <u>DIVERSE WORK METHODS AS A WAY OF WORKING WITH THE</u> <u>GIFTED / RAZNOVRSTNE METODE DELA KOT NAČIN DELA Z</u> <u>NADARJENIMI UČENCI</u>
15:19 - 15:39	<u>Manja Žugman, SLOVENIA</u> THE GIFTED IN HOSPITAL SCHOOL / <u>NADARJENI V BOLNIŠNIČNI</u> <u>ŠOLI</u>
15:40 - 15:45	Razprava/Discussion – Moderator/Moderation: Ljiljana Mićović Struger
15:46 - 16:00	<u>Zaključne besede/Closing of the conference</u>

Statistika oseb udeleženih na posvetu	
Slovenija	47
Avstrija	2
Srbija	10
Češka Republika	2
Hrvaška	11
Republika Severna Makedonija	2
SKUPAJ	74

Kazalo

Vsebina

dr. Blaženka Bačlija Susić, dr. Vesna Svalina, CROATIA	1
IDENTIFICATION AND WORKING WITH MUSICALLY GIFTED ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS FROM THE PERSPECTIVE OF EXPERT ASSISTANTS.....	1
dr. Jelena Blanuša, dr. Vesna Barzut, dr. Dijana Krstić & dr. Slavoljub Hilčenko, SERBIA	2
EFFECTS OF PRESCHOOL TEACHERS' TRAINING AND PRACTICE ON THE ATTITUDES TOWARD GIFTEDNESS	2
dr. Ines Blažević, dr. Mila Bulić & dr. Draga Mamić, CROATIA	3
SCHOOL CURRICULUM AS A STIMULUS TO THE DEVELOPMENT OF GIFTEDNESS IN THE FIELD OF NATURAL SCIENCES	3
dr. Aleksandra Gojkov Rajić, dr. Jelisaveta Šafranjanj & dr. Grozdanka Gojkov, SERBIA	4
RELATIONSHIP BETWEEN DIDACTIC INSTRUCTIONS AND METACOGNITION IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING	4
Dr. Ljupco Kevereski & Dragan Ristevski, REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA.....	5
EMOTIONAL INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF GIFTEDNESS AND TALENTNESS	5
dr. Dubravka Kuščević & dr. Marija Brajčić, CROATIA	6
GIFTEDNESS ASSESSMENT IN THE VISUAL ARTS AMONG STUDENTS IN TEACHER AND PRESCHOOL STUDIES	6
dr. Magdalena Novotná & dr. Zuzana Fišerová, CZECK REPUBLIC	7
INSPIRING COLLABORATIVE SITUATIONS IN ART EDUCATION.....	7
dr. Franziska Pirstinger, AUSTRIA	8
GIFTED? EVERYONE IS GIFTED!	8
HOW TEACHERS CAN BECOME REAL TREASURE HUNTERS	8
dr. Predrag Prtljaga, dr. Tanja Nedimović & dr. Nataša Sturza Milić, SERBIA	9
COMMUNICATION – ONE OF THE KEY DIGITAL COMPETENCIES FOR IDENTIFICATION AND WORK WITH THE GIFTED	9
dr. Mirna Sabljarić & dr. Marija Kristek, CROATIA	10
THE APPLICATION OF GARDNER'S THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES IN TEACHING MUSICALLY GIFTED PUPILS INSTRUMENT PLAYING	10
dr. Renate Seebauer, AUSTRIA.....	11
GIFTEDNESS IN ANCIENT ROME –	11
ON QUINTILIAN'S EDUCATIONAL CONCEPT	11
dr. Marijana Županić Benić & dr. Goran Lapat, CROATIA.....	12
ART TEACHERS' PERCEPTIONS OF THEIR COMPETENCES AND SCHOOL SUPPORT FOR TEACHING GIFTED STUDENTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA	12
Nela Bejat Krajnc: Spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja s pomočjo debatnih tehnik	13

Jelka Berce: Nadarjeni in vrvež v glavi	19
Tamara Bibalo Cerkvenci: Uporaba raziskovalnega pristopa pri predmetu Naravoslovje in tehnika v 5. razredu kot podpora pri razvijanju in spodbujanju nadarjenosti.....	26
Petra Bukovec: Prepoznavanje in delo z glasbeno nadarjenimi učenci v 2. razredu	33
Irena Čerin: Dvojno izjemni učenci	40
Nataša Črešnar: Vloga nadarjenih učencev pri izvedbi kulturnega dne in sobotne šole.....	48
Nataša Čupeljić: Delo z nadarjenimi pri pouku zgodovine.....	55
Irena Demšar: Prevajanje kot izziv za nadarjene učence	61
Tina Dović: Prepoznavanje in spodbujanje nadarjenosti romskih učencev (študija primera).....	69
Petra Drofenik: Doživljanje nadarjenosti skozi izkušnje nadarjenih učencev.....	77
Ivan Ferbežer: VNAŠANJE MULTIKULTURNIH VSEBIN V KURIKULUM ZA NADARJENE UČENCE ...	91
Monika Gajsler: Vloga dijaških domov pri vključevanju nadarjenih dijakov iz tujine	100
Irena Grašič Arnuš: Pouk slovenščine malo drugače – vloga nadarjenih učencev pri poustvarjanju in dramatizaciji.....	107
Simon Hebar: NARANGEO.....	114
Darja Hitrec: Športno obarvana sobotna šola.....	121
Sara Horvat: HAIKU KOT INOVATIVNA OBLIKA DELA Z NADARJENIMI UČENCI.....	128
Karolina Hostnik Amon: Delo s potencialno nadarjenimi v prvi triadi.....	135
Zala Hrastnik: Priprava avtorskega muzikala kot oblika dela z nadarjenimi učenci na praktičnem primeru	143
Helena Kavaš: »Vsak otrok želi biti prepoznan v svoji odličnosti«	150
Adela Klemenc: Inovativni pristopi pri dodatnem pouku slovenščine	157
Nataša Klis: Delo z nadarjenimi pri dejavnostih šolski časopis in literarna delavnica	165
Dejan Kokol, prof. nemščine in sociologije: Šolski otroški parlament – učno okolje za razvijanje nadarjenosti na voditeljskem področju	172
Erika Koncilija: Spodbujanje ustvarjalnosti nadarjenih učencev iz deprivilegiranih in nespodbudnih okolij s pomočjo Orffovega instrumentarija	178
Doroteja Kostanjevec: Generacija z in delo z besedili malo drugače	186
Nives Kostevc Arzenšek: Nadarjeni v vrtincu odrskega dogajanja.....	195
Urška Krajnc: Komunikacija, organizacija in sodelovanje kot temeljne veščine pri delu z nadarjenimi	203
Božena Krivec: Nadarjeni učenci in aktivno državljanstvo pri pouku DKE.....	210
Sandra Križnar: Ustvarjalnost učenca z Aspergerjevim sindromom kot vir premagovanja specifičnih primanjkljajev.....	217
Marija Helena Logar: Z mednarodnim projektnim delom do optimalnega razvoja nadarjenih učencev	224
Petra Nograšek: Razvijanje potencialov pri prvošolcih.....	231
Snežna Oblak: Nadarjeni dijaki in pouk slovenščine.....	238

Damjana Očko: Gozdna pedagogika in potencialno nadarjeni učenci v kombiniranem oddelku	246
Petra Potočnik: Nadarjeni učenci v projektu Turizmu pomaga lastna glava.....	254
Viktorija Pupaher: Nadarjen učenec kot učitelj medpredmetnega povezovanja v kombiniranem oddelku 4. in 5. razreda	261
Sonja Rak Založnik: Delo z nadarjenimi – izdelajmo družabne igre	268
Jernej Regvat: Izdelava slovenskega grba	276
Janja Rudolf: Likovno nadarjeni dijaki Gimnazije Ormož na likovni koloniji Malek	283
Irena Sabo: Učimo se skupaj – postanimo prijatelji	290
Iris Strelec: Deklamiranje - dejavnost za nadarjene in talentirane učence	298
Lučka Šantl: Ali nadarjeni učenci potrebujejo urjenje pozornosti, ozaveščanje trenutka in čuječnosti?.....	306
Saša Šimnovec: Pomoč nadarjenih učencev pri razvijanju socialnih spretnosti	312
Sergeja Šorli: Tudi motivirani učenci so lahko nadarjeni.....	319
Sabina Šoštarec: Učenec z absolutnim posluhom pri pouku NGL v glasbeni šoli.....	325
Katarina Španić: RAZNOVRSTNE METODE DE LA KOT NAČIN DE LA Z NADARJENIMI UČENCI	333
Vida Zajko Kovačič: Načrtovano druženje dveh nadarjenih z učenko z avtistično motnjo	340
Anita Zelenko: Raziskovalno delo z nadarjenimi učenci.....	347
Manja Žugman: Nadarjeni v bolnišnični šoli.....	355

dr. Blaženka Bačlija Susić, dr. Vesna Svalina, CROATIA

***IDENTIFICATION AND WORKING WITH MUSICALLY GIFTED
ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS FROM THE PERSPECTIVE OF
EXPERT ASSISTANTS***

Abstract

According to the Croatian *Act on Education in Primary and Secondary Schools* (2008) gifted students are classified as students with special educational needs. In elementary schools, besides teachers, the task of identifying gifted students is also given to expert assistants, primarily psychologists and pedagogues. Research conducted on this area indicate that the higher education of the mentioned experts still does not pay enough attention (or their further improvement) to the area of working with gifted students, although there is a strong interest in this (Vojnović, 2005).

Early identification of students' giftedness in primary schools is crucial for the development of musical giftedness. When assessing a child's musical giftedness, it is necessary to use and combine different assessment methods and identification means that need to be reused. In order to approach the gifted child in an individualized way, after the initial identification of the level of musical giftedness, it is the task of the expert assistants, in collaboration with the teacher and other members of the professional team, as well as the music teacher, to create a plan to encourage and develop the musically gifted student.

In this paper we will present research that aims to determine the opinions of expert assistants on the use of different methods of determining giftedness of students and ways of conducting activities for musically gifted students in their schools.

It is expected that the results of this research will be applicable primarily in the applied sense through qualitative and quantitative analysis of the current approaches and providing guidance for further improvement of work with gifted elementary school students in the field of music.

Key words: musical giftedness, younger school-age children, older school-age children, elementary school, expert assistants

dr. Jelena Blanuša, dr. Vesna Barzut, dr. Dijana Krstić & dr. Slavoljub Hilčenko, SERBIA

EFFECTS OF PRESCHOOL TEACHERS' TRAINING AND PRACTICE ON THE ATTITUDES TOWARD GIFTEDNESS

Abstract

This study examined effect of preschool teachers' training and practice on the attitudes toward giftedness. Attitudes toward gifted were measured by "Opinions about the gifted and their education". Total of 163 participants took part in the study (41 preschool teachers; 67 students and 55 sport trainer students)

Result of MANOVA showed no significant difference between three groups, while univariate results showed differences on Needs and support ($F(2,160)=7.71, p<0.01$) and Social value ($F(2,160)=3.08, p<0.05$) scales, where they were most valued by preschool teachers, then by students, and least valued by sport students. Explanation could be that teachers learn to value the gifted during education and practice. Prejudices and rejection of the gifted, remain moderately high and unaffected by education.

Keywords: gifted education, practice, attitudes, preschool education

---

dr. Ines Blažević, dr. Mila Bulić & dr. Draga Mamić, CROATIA

SCHOOL CURRICULUM AS A STIMULUS TO THE DEVELOPMENT OF GIFTEDNESS IN THE FIELD OF NATURAL SCIENCES

Abstract

School curriculum, as a document allowing teachers to plan different teaching scenarios, also opens up the possibility for different activities fostering the development of students' giftedness. This refers primarily to extracurricular activities, as well as to others, such as projects. Particularly important is the planning of activities in the field of natural sciences, as part of the STEM field of study, which makes a basis of today's and future global development. Therefore, various activities stimulated in contemporary teaching contribute to the development of natural science literacy as a key competence in a society that seeks solutions to numerous global problems.

Aiming to investigate the ways to encourage the development of giftedness in the field of natural sciences, a survey was conducted among teachers employed in primary schools in the city of Split, Croatia. To this purpose, the curricula of these schools were analyzed. In addition to the results of the research showing different ways of encouraging giftedness through activities such as extracurriculars, projects and the like, other ways of encouraging giftedness in the city of Split are presented. Some of them include organizing Giftedness Centers and Centers of Excellence.

The results of the research presented here can be of great importance as indicators of the current implementation of working with gifted students, but also as clear guidelines for further devising different ways to encourage the development of giftedness in the field of natural sciences.

Keywords: giftedness, extracurricular activities, primary school, field of natural sciences, school curriculum

***dr. Aleksandra Gojkov Rajić, dr. Jelisaveta Šafranj & dr. Grozdanka Gojkov,
SERBIA***

***RELATIONSHIP BETWEEN DIDACTIC INSTRUCTIONS AND
METACOGNITION IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING***

Abstract

The paper examines the importance of didactic instructions for stimulating the manifestation of meta-cognitive reactions, with the aim of verifying which didactic instructions can effectively stimulate meta-cognitive abilities and so contribute to the overall knowledge about didactic stimulation of meta-cognitive components. The theoretical basis of the paper is Sternberg's cognitive-informational approach to cognitive development and metacognition as a basic change on the way of forming a self-modifying cognitive learning approach - adopting a contextual approach and shifting the focus from studying abilities and outcomes to students' capacity to regulate their learning and teachers' ability to create an appropriate learning environment. These theoretical views have been empirically validated by exploratory research on a representative sample of University of Belgrade and University of Novi Sad students with an IQ above 130. (N-164). Predictive variables are didactic instructions, intellectual and meta-cognitive abilities, and the criterion variable is success in problem solving. Control variables are: gender and overall success. The research method refers to systematic non-experimental observation. The following instruments were used: DOMINO test - D-48; DAT - battery; language tasks for transfer application - how the principles and processes in sentence structure are applied- SJPF1, and the Meta-cognition Self-Monitoring Protocol (MK1). Basic findings: achievement on criterion tasks is an indicator of the correspondence of applied types of didactic instruction, problem structure and level of metacognitive abilities in foreign language. But the existing positive correlative relations, i.e. the height of the connections made, as well as their uniformity, does not allow to distinguish some of the didactic instructions as particularly effective in provoking meta-statements. Idiosyncrasy imposes as the first cause of this finding.

Keywords: gifted, metacognition, didactic instruction, foreign language.

***Dr. Ljupco Kevereski & Dragan Ristevski, REPUBLIC OF NORTH
MACEDONIA***

***EMOTIONAL INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF GIFTEDNESS
AND TALENTNESS***

Abstract

For a long time there have been two worlds in man, a world of reason and a world of emotions that have not yet or until recently reached an "acceptable consensus" on both sides. The paper actualizes the issue of the academic confrontations of the cognitive (IQ-paradigm) and the emotional, i.e., (EQ-paradigm) in the perception of the gifted and talented. The theoretical elaboration of the concepts of emotional intelligence talent will open a space that leads us to new perspectives in the relationship between these two current phenomena. Differences and divisions in the concepts are assumed, nominal. Thus we come to the main message of the paper "To strengthen the power of emotions without overshadowing the power of reason."

Key words: emotional intelligence, giftedness, talent, concepts, emotions, reason.

dr. Dubravka Kuščević & dr. Marija Brajčić, CROATIA

***GIFTEDNESS ASSESSMENT IN THE VISUAL ARTS AMONG
STUDENTS IN TEACHER AND PRESCHOOL STUDIES***

Abstract

This paper describes the process of identifying artistically gifted students. In this study we compiled a new list for identifying the artistically gifted, based on existing lists created by Chetelat and Szekely. We have enriched the list with additional criteria that are important in identifying artistic talent in adulthood. The study involved students of the Teacher and Early and Preschool Education courses, who were followed for one semester during the 'Basics of Visual Arts' classes. Our results show that the most gifted students attended an elective subject 'Painting' (40%), while in the Teacher's program there were 18% of gifted students and 11% in the Early and Preschool Education program.

Key words: giftedness in visual arts, identification, students.

dr. Magdalena Novotná & dr. Zuzana Fišerová, CZECK REPUBLICK

INSPIRING COLLABORATIVE SITUATIONS IN ART EDUCATION

Abstract

The study provides an up-to-date view on the issue of artistic talent in relation to participation in creation. It examines how gifted learners engage in collaborative work and how this activity enriches them and their classmates. Regarding pedagogy, the study is based on the approach of peer-learning and collaborative education. As for art, it follows current tendencies of cooperative art. The paper presents three case studies covering different grades of the educational process, from primary school to the end of grammar school; and addresses these questions: How do gifted learners express themselves in collaborative tasks in art education? What demands does work with gifted learners place on art teachers?

Key words: gifted learners, collaborative learning, art education, creativity, inclusive education

dr. Franziska Pirstinger, AUSTRIA

GIFTED? EVERYONE IS GIFTED!

HOW TEACHERS CAN BECOME REAL TREASURE HUNTERS

Abstract

Every human being is creative in his or her own way. Everybody is equipped with the potential to shape the future. Whether a person remains creative depends on the educational environment and the environment in which one moves. "Aesthetic education" in a positive sense, helps the child to grow into a complex, rapidly changing world. The child learns to acquire it with all senses, to explore it artistically and to shape it. Both the playful, experimental testing of materials and the conscious looking and reflected acting (talking about ...) are essential. The task of the teacher is to offer the child attention, joy, time and impulse situations in order to motivate its interest and activate it to ask questions that stimulate self-education processes. The lecture presents free, uninfluenced children's drawings and compares them with school-based work. Factors that inhibit and encourage creativity are explained. Individualised teaching settings that build on the children's previous experiences and visual preferences are shown. The aim of the promotion of gifted and talented children as well as in teacher training, is the holistic development of the personality and the translation of individual potentials and interests into concrete abilities and skills of the person.

Keywords: gifted and talented children, creativity, fine art

dr. Predrag Prtljaga, dr. Tanja Nedimović & dr. Nataša Sturza Milić, SERBIA

***COMMUNICATION – ONE OF THE KEY DIGITAL COMPETENCIES
FOR IDENTIFICATION AND WORK WITH THE GIFTED***

Abstract

Research of business agencies (TMG Insights, Business Insider, Smart Plus Research...) and the researchers whose findings are considered in the paper point to the all-permeating and dominant use of electronic media in interpersonal communication. Smart phones, Voice over Internet Protocol (VoIP), applications for chatting and exchange of photographs and video clips are one of the simplest ways of acquiring of digital skills, even at the youngest, preschool age. Internet communication and cooperation (e.g. posting and leaving comments), use of digital tools, electronic banking and Internet shopping (transfer and sharing of personal data) requires a higher level of communication, imposing respect for certain rules, i.e. the so-called etiquette in technology/netiquette.

The paper considers the importance of the development of verbal and nonverbal communication of preschool children, especially gifted ones, who will tomorrow become active participants of communication within virtual space. The outline of certain results acquired according to the analysis of the questionnaire on self-evaluation of digital competencies of preschool teachers in the Autonomous Province of Vojvodina gives us an insight into the extent the research subjects are ready and trained to apply technology and principles of successful digital communication in their work.

Key words: Internet, netiquette, digital competencies, gifted, digital communication.

dr. Mirna Sabljar & dr. Marija Kristek, CROATIA

THE APPLICATION OF GARDNER'S THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES IN TEACHING MUSICALLY GIFTED PUPILS INSTRUMENT PLAYING

Teaching musically gifted pupils instrument playing is a complex task for every teacher. The teacher-pupil relationship is also specific, as well as the teaching methods. It is thus the teachers' duty to find the ways in how to teach instruments playing to facilitate learning. As one possibility of alleviating, one can incorporate the knowledge of Howard Gardner's Theory of Multiple Intelligences in the education of musically gifted pupils. The theory and its educational applications are exceptionally acceptable because they offer the possibility to completely individualise the teaching process. This paper shows the possibilities of the Theory of Multiple Intelligences adaptation in teaching musically gifted pupils instrument playing, with the accent on piano playing classes, but equally applicable in teaching all instrument playing.

Key words: musically gifted pupils, teaching instrument playing, Theory of Multiple Intelligences, modelling, demonstration, piano class

dr. Renate Seebauer, AUSTRIA

***GIFTEDNESS IN ANCIENT ROME –
ON QUINTILIAN'S EDUCATIONAL CONCEPT***

Abstract

The notion *ingenium* (giftedness / talent) as used by Quintilian is being scrutinized in the following text. The article in hand is based on some text excerpts from Quintilian's *institutio oratoria* and shows that the idea of promotion of talents by individualization and differentiation did not just arise from the educational ideal of humanism and subsequently from the ideas of progressive education.

In the first century after Christ Quintilian's ideas may have been utopian; utopias, however, often result from a criticism of time and trace out ways of change.

Key words: Schooling in ancient Rome, parent-child-relationship, positive expectations, giftedness, talent, individualisation, playful learning

---

dr. Marijana Županić Benić & dr. Goran Lapat, CROATIA

ART TEACHERS' PERCEPTIONS OF THEIR COMPETENCES AND SCHOOL SUPPORT FOR TEACHING GIFTED STUDENTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Abstract

In the context of education, gifted students are above average children who possess giftedness or talent and therefore need a great deal of support from their environment in order to develop their full potential. Teachers and parents should play a significant role in providing these gifted students with education that will support their unique needs and develop their competencies. However, in many schools gifted children are often overlooked and do not receive the necessary environmental support due to overloaded hours or for various other reasons. Therefore, the aim of the research was to examine the perceptions of elementary school teachers (teacher or teacher mentors) about their own competences and organized school support for teaching artistically gifted students. The research was conducted with art teachers (N = 118) from all counties of the Republic of Croatia. It has been shown that, regardless of the level of professional advancement, teachers equally estimate that individualised teaching for artistically gifted students is sufficiently organized in their school, but that training for teachers of the artistically gifted is rarely organized. Likewise, regardless of their advancement, teachers equally estimate their knowledge of teaching artistically gifted students as generally very good. On the other hand, the teachers assess that they recognize students' artistic talents to a lesser extent with the help of notice from their parents, and more with their insight into students' artistic interests and standardized recognition patterns. Furthermore, teachers indicate that they are mostly motivated by their work with the gifted students. On the other hand, they are demotivated by the lack of school support and the lack of support from the school staff. Based on the results of the research, it is evident that teaching competence for working with gifted students is crucial for teachers' competence, which is manifested in their intrinsic motivation to work with gifted students and, on the other hand, (insufficient) school support.

Key words: gifted students, competences, art, art teachers, school

Nela Bejat Krajnc: Spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja s pomočjo debatnih tehnik

Izvleček

Na OŠ Pod goro spodbujamo večšine kritičnega mišljenja učencev s pomočjo debatnega formata Karl Popper. Učenci oblikujejo in analizirajo lastne in tuje argumente, podpirajo jih z dokazi, iščejo logične napake in zmote, negirajo argumente drugih, zavračajo negacije, analizirajo potek celotne debate ter izpostavljajo stične točke.

Debata ima predvsem izobraževalni namen, saj učencem omogoča pridobivanje in širitev vsebinskega znanja. Med pripravo na debatna soočanja učenci poglobljeno raziskujejo različne družbene probleme in iščejo njihove rešitve.

Učenci se seznanijo z aktualnimi temami, za katere pogosto ni prostora v učnih načrtih. Ko raziskujejo določeno tematiko, se morajo o njej celostno pozanimati, poiskati razloge za in proti. Tako se naučijo oblikovati in ovrednotiti argumente ter zavzeti stališče.

Ob vseh aktivnostih učenci razvijajo kritično mišljenje, večšine javnega nastopanja, aktivnega poslušanja, timskega dela in sprejemanja različnih mnenj.

Debatne tehnike lahko uporabimo znotraj rednega učnega procesa ali v debatnem klubu, ki se izvaja kot interesna dejavnost za učence od 7. do 9. r. Na naši šoli želimo razvijati kritično mišljenje načrtno in sistematično po vertikali, zato smo pripravili in izvedli vikend tabora za učence 5. in 6. razredov, kjer so se učenci seznanili z osnovami debatiranja in iskanjem razlogov za in proti.

Abstract

At primary school Pod goro we encourage students' critical thinking skills through the Karl Popper debate format. Students formulate and analyze their own and others' arguments, support them with evidence, look for logical errors and mistakes, negate the arguments of others, reject negations, analyze the course of the whole debate, and highlight clashes.

Debate primarily has educational purpose, as it enables students to acquire and widen content knowledge. As they prepare for a debate, students study the various social problems in depth and seek solutions.

Pupils are introduced to current topics that are often lacking in curriculum. When researching a particular topic, they need to become fully aware of it, to find the pros and cons. This is how they learn to formulate and evaluate arguments and take a stand.

With all the activities, students develop skills of public speaking, active listening, teamwork and accepting different opinions.

Debate techniques can be used within a regular learning process or in a debate club that is conducted as an activity of interest for students from 7th to 9th grade. In our school we want to develop critical thinking systematically and step by step, so we prepared and conducted a weekend camp for students in 5th and 6th grade, where students learned about the basics of debating and finding reasons for and against the prepared motions.

Ključne besede: nadarjeni, kritično mišljenje, debata, argumentacija.

Uvod

Med dokaj pestro ponudbo že obstoječih obogatitvenih dejavnosti za nadarjene učence smo učencem naše šole letos prvič ponudili debatni klub. Učenci so se h krožku pridružili z željo po izboljšanju retoričnih in prepričevalnih zmožnosti ter veščin javnega nastopanja. Skladno z razvojem retoričnih veščin in prepričevalnih zmožnosti so učenci razvijali tudi kritično mišljenje in argumentacijo.

Debata je odlična priložnost za razvoj nadarjenih učencev, saj sledi naslednjim temeljnim načelom Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v 9-letni osnovni šoli: širitev in poglobljanje temeljnega znanja, spodbujanje višjih oblik mišljenja in učenja, uporaba sodelovalnih oblik učenja, raznovrstnost ponudbe, uveljavljanje mentorskih odnosov, ustvarjanje možnosti za občasno druženje nadarjenih med seboj, skrb za celostni razvoj, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti.

Kritično mišljenje

V strokovni literaturi obstaja veliko različnih pojmovanj kritičnega mišljenja, za katera so značilne tako stičnosti kot razhajanja. Zaradi večje preglednosti razvršča O'Rourke (1991, v Rupnik Vec, 2006) različna pojmovanja tega pojma v dve skupini. Prva skupina pojmuje kritično mišljenje ožje, vanjo pa se uvrščajo predvsem avtorji s področja filozofije, retorike in neformalne logike. Ti avtorji razumejo kritično mišljenje kot sposobnost analize, evalvacije in oblikovanja argumentov. V drugi skupini so avtorji, praviloma s področja vzgoje in izobraževanja, ki pojmujejo kritično mišljenje širše. Njihove opredelitve izražajo usmerjenost na spodbujanje razvoja mišljenja sploh, kritično mišljenje pa je opredeljeno v terminologiji veščin, miselnih procesov, postopkov in prakticiranja določenih aktivnosti (Rupnik Vec, 2006). Ne glede na različna pojmovanja kritičnega mišljenja spodbujanje njegovega razvoja omogoča učencem, da razvijejo temeljne lastnosti kritičnega misleca, kot so (Rupnik Vec, 2006):

- a) Odprtost (strpnost do novih idej)
- b) Intelektualna vztrajnost
- c) Samorefleksija in samospreminjanje
- d) Želja po učenju in znanju
- e) Zaupanje v razum (analitičnost: uporaba razuma in dokazov)

V prispevku se je avtorica osredotočila na ožje pojmovanje kritičnega mišljenja, ki poudarja pomen analize, evalvacije in oblikovanja argumentov. Predstavila bo primere, kako s pomočjo debatnih tehnik učenci uspešno razvijajo značilnosti kritičnega misleca.

Debatni format Karl Popper

Debata je ena od zelo uspešnih metod za razvijanje kritičnega mišljenja. Učenci morajo biti v debati pripravljeni, da zagovarjajo svoje argumente, analizirajo in kritično ovrednotijo argumente nasprotni strani, branijo svoje argumente, prav to dejstvo pa jih vodi h kritičnemu mišljenju. Za razliko od nekritičnega sprejemanja podanih vsebin in konceptov debata spodbuja učence, da kritično vrednotijo pridobljeno znanje, ga poglobljajo, iščejo nove razlage, raziskujejo naprej, kritično analizirajo bistvo predstavljene argumentacije in predlagajo nove rešitve (ZIP, Za in proti, zavod za kulturo dialoga, 2013, str. 7, 8).

Priprave na debatna soočenja so izjemna motivacija za pridobivanje in poglobljanje znanja. Če želijo učenci argumentirano razpravljati o določeni temi, morajo najprej dobro spoznati in raziskati določeno področje. Vloga mentorja v tej fazi je, da predlaga vire, posebej, če gre za debaterje začetnike, medtem ko učenci, ki že imajo izkušnje pri debatiranju, sami poiščejo raznolike vire na spletu. To so navadno tuji spletni članki in raziskave, objavljene v časopisih, z večjo stopnjo verodostojnosti. Seveda učenci preverijo tudi vsebino objav v slovenskem jeziku. Debata spodbuja aktivno iskanje, selekcioniranje, vrednotenje in analizo informacij, kar so bistvene komponente digitalne pismenosti, ene od ključnih transverzalnih veščin 21. stoletja.

Oblikovanje argumenta uči učence kulturne senzibilnosti in strpnosti, saj so poleg lastnega prepričanja in stališča zmožni predvidevati in razumeti logiko, ki stoji za drugačnim stališčem, tudi če se ne strinjajo z njim.

Pripravljene trditve za debato so aktualne in se ukvarjajo z globalnimi družbenimi problemi, za katere še ni konsenza ali rešitve. Trditev mora biti uravnotežena, kar pomeni, da omogoča zadosti argumentov v podporo ali proti njej.

Obstajajo različni formati debatiranja. Le-ti se razlikujejo od države do države pa tudi glede na vrsto tekmovanja. Različno je število govorcev, čas, ki ga imajo na razpolago, navzkrižna spraševanja, pripravljalni čas in podobno. Vendar pa so naloge govorcev v tekmovalne debate enake – čim bolj prepričljivo zastopati določeno stališče.

Debatni format Karl Popper je najpogosteje uporabljan format debatiranja v Sloveniji. Za ta format je značilno:

- Število debaterjev v vsaki ekipi: 3
- Število ekip v eni debati: 2, ena ekipa zagovarja debatno trditev, druga jo zavrača
- Število govorov na vsaki strani: 3
- Vprašanja: navzkrižno zasliševanje po vsakem od prvih štirih govorov (po obeh prvih in obeh drugih govorih)
- Dolžina: oba prva govora 5 minut, vsi ostali govori po 4 min

Priprave na debato

Na debatna soočanja smo se z učenci začeli pripravljati, ko so nas organizatorji seznanili z debatno trditvijo, kar je bilo nekaj tednov pred turnirjem. Poleg vnaprej znane trditve so učenci na tekmovanju debatirali tudi na tako imenovano "impromptu trditev, za pripravo katere so imeli 1 uro časa. Ravno zaradi "impromptu trditev je bilo ključno, da so učenci razumeli potek debate, natančno poznali naloge, ki jih mora opraviti vsak govorec, ter se izurili v hitrem mišljenju. Z učenci smo najprej sestavili definicijo dane trditve, da so točno vedeli, o čem se bodo pogovarjali in kaj bodo dokazovali ali zavračali. Včasih so pri definiranju določenih pojmov uporabili slovarje.

Nato je sledila faza raziskovanja, kjer so učenci iskali vire na dano temo, zbirali primere, dokaze in podporo za svoje argumente. Ker je argument ključni element vsake debate, so argumentaciji namenili največ časa in pozornosti. Najtežji del pri učenju debatnih tehnik je ravno struktura argumenta. Učenci so morali za dober argument pripraviti naslednje postavke:

1. TRDITEV

Trditev odgovarja na vprašanje, kaj debaterji v argumentu trdijo oz. kaj bodo skušali v argumentu dokazati. Trditev mora razkrivati bistvo argumenta in jo zato lahko razumemo kot neke vrste predpostavko ali celo sklep, ki ga je moral debater skozi nadaljevanje še razložiti, dokazati in podpreti. Trditev je ime argumenta, ki si ga morajo sodnik ter občinstvo zapomniti in zapisati, zato ga je potrebno oblikovali kratko in jasno.

2. RAZLAGA/SKLEPANJE (Zakaj to trdimo? Kako smo prišli do tega sklepa?)

Učenec je moral s sklepanjem razložiti logično osnovo argumenta. S pomočjo predpostavk in logičnih povezav med njimi mora namreč učenec sodnike in občinstvo pripeljati do istega sklepa, kot ga je sam predstavil v trditvi. Pomembno pri razlagi je bilo odgovoriti na vprašanje, zakaj je trditev argumenta resnična in kako so učenci prišli do tega sklepa.

3. PODPORA/DOKAZ

V tem delu argumenta so morali učenci uporabiti dejstva, pričevanja, primere, strokovna mnenja ali statistične podatke, ki so podpirali ter dokazovali trditev in razlago, ki so jo navedli.

4. UČINEK/POVEZAVA/VREDNOTA/CILJ (Zakaj je argument pomemben?)

V sklepnem delu so morali učenci celoten argument zopet povezati z debatno trditvijo tako, da so odgovorili na vprašanje, zakaj se jim argument zdi pomemben. To so običajno storili tako, da so spregovorili o neposrednih družbenih učinkih argumenta ali pa so imenovali vrednoto oz. cilj, ki so ga z argumentom dosegli.

Pri vnaprej pripravljenih trditvah so morali učenci pripraviti argumente za obe strani, torej za zagovorniško in negacijsko, saj so v prvem krogu tekmovanja dano trditev zagovarjali, v drugem pa negirali oz. obratno. Medtem ko so učenci pripravljali argumente za eno stran, so istočasno razmišljali o dokazih in argumentih nasprotne strani. Na ta način so se pripravljali, da bodo med potekom debate zavračali nasprotnikove argumente, razlage in dokaze ter uspešno branili svoje argumente pred zavračanjem nasprotne strani.

Na debatnih pripravah so se učenci učili predvideti tako imenovane "trke" ali točke spora, kar predstavlja bistvo debate. Brez teh stičnih točk bi težko govorili o debati. Zadnji govorniki so se urili v izpostavljanju trkov, analiziranju celotne debate in prepričevanju sodnika, zakaj so bili ravno argumenti njihove ekipe boljši. Pri tem sem učence spodbujala k uporabi različnih tehnik argumentacije in logike.

Priprave na debatna soočenja so bila plod timskega dela učencev, upoštevanja drugačnega mnenja in predlogov. Učenci so se sami odločali, s kom bodo sodelovali v ekipi in kateri govorniki po vrsti bodo. Na posameznih turnirjih so se preizkušali v različnih vlogah ter v različnih ekipah in tako pridobili koristne izkušnje. Debata je okrepila sodelovalno delo, komunikacijo v timu in mentorske odnose ne samo med učitelji in učenci, ampak tudi med starejšimi in mlajšimi učenci.

Zaključek

Redno prakticanje debatnih tehnik je pozitivno vplivalo na učence, saj so postali veliko prepričljivejši in samozavestnejši govorci in govornice kot njihovi vrstniki. Naučili so se obvladati strah pred javnim nastopanjem, znajo predstaviti svoje ideje na organiziran, strukturiran in prepričljiv način, znajo poslušati, razumeti in kritično ovrednotiti argumente drugih. Poleg procesnih znanj so pridobili tudi vsebinska znanja in razumevanja o konceptih, procesih in načinu reševanja aktualnih problemov sodobnega sveta. Postali so bolj odprti za nove ideje in stališča, pripravljeni so spreminjati obstoječe vzorce razmišljanja, analitično se spopadajo s kompleksnimi družbenimi vprašanji, pri čemer uporabljajo dobro razvito argumentacijo, kar so bistvene značilnosti kritičnega misleca.

V tem šolskem letu so učenci najbolj napredovali na področju argumentacije in logičnega razmišljanja. Naslednje šolsko leto bomo dali večji poudarek k izboljšanju javnega nastopanja in retorike kot pomembne veščine dobrih debaterjev.

Bibliografija

- Bezić, T., Rupnik Vec, T., Juriševič, M., Rostohar, G., Lep, B., Nolimal, F., & Ferk, D. (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Rupnik Vec, T., & Kompare, A. (2006). *Kritično mišljenje v šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- ZIP, Za in proti, zavod za kulturo dialoga. (avgust 2013). *Misliti in govoriti boljši svet, priložnik za debaterje*. Pridobljeno iz Za in proti: http://www.zainproti.com/web/Prirocnik_slo.pdf

Jelka Berce: Nadarjeni in vrvež v glavi

Izvleček v slovenščini

Nadarjeni učenci so po določenih nacionalnih merilih nadpovprečni učenci, ki jih je v populaciji do 10 %. Nadpovprečnost se ocenjuje glede na dosežke teh učencev na intelektualnem, ustvarjalnem, učnem, umetniškem in telesno-gibalnem področju. V strokovni literaturi ni enotne definicije nadarjenosti, saj ne gre za homogeno skupino. V OŠ Cvetka Golarja uresničujemo predlagani Koncept dela z nadarjenimi, zato za te učence vsako leto med drugim pripravimo pester nabor obogatitvenih dejavnosti tako z družboslovnega kot tudi z naravoslovnega področja. Kot psihologinja sodelujem v vseh fazah odkrivanja in dela z nadarjenimi. V okviru obogatitvenih dejavnosti vsako leto pripravim delavnico za nadarjene, v kateri učenci pridobivajo znanje o vrstah samopodob, ozaveščajo lastne samopodobe ter se učijo prepoznavati čustva, njihovo vlogo v našem življenju in strategije spoprijemanja z njimi. O pomembnosti delavnic priča tudi vsakoletno število prijavljenih učencev. Pouk daje poudarek razvoju kognitivnih spretnosti in akademskemu znanju, zmanjka pa časa za socialno-čustveno učenje, ki je še kako pomembno v obdobju srednjega in poznega otroštva, v katerem so osnovnošolci. V prispevku bom predstavila dve delavnici za nadarjene učence. V prvi, ki ima naslov 10 korakov do boljše samopodobe, učenci preko spoznavanja samopodob in ozaveščanja lastne samopodobe razvijajo svoje moči, spretnosti in zaupanje vase. Druga delavnica je Vrvež v glavi – v njej po ogledu istoimenskega animiranega filma učenci razmišljajo o doživljanju čustev in njihovi vlogi pri doseganju ciljev.

Ključne besede: nadarjeni, obogatitveni program, socialni in čustveni razvoj, delavnice

Izvleček v angleščini/Abstract

Talented students are above-average students according to certain national criteria, which represent up to 10 % of the population. Outperformance is evaluated based on the achievements of these students in the intellectual, creative, teaching, artistic and body-locomotor areas. There is no unified definition of talent in professional literature, since it is not a homogeneous group. At the Cvetko Golar Elementary School, we are implementing the proposed concept of working with the talented; therefore, we prepare a diverse set of enriched activities from both the social and natural sciences every year, among other things. As a psychologist, I participate in all stages of discovering and working with the talented. As part of the enrichment activities, I contribute to the workshop for the talented every year, in which students gain knowledge about self-image and raise their awareness, as well as learn to recognize emotions, their role in our lives and strategies enabling students to deal with them. Workshops are important to students, as shown by the annual submissions to them. The lessons emphasize the development of cognitive skills and academic knowledge; however, there is lack of time for social-emotional learning, which is even more important in the middle and late childhood period of elementary school children. In this article, I will introduce two workshops for talented students: the first one is entitled 10 Steps to Improving Self-Image, in which students develop their strengths, skills and confidence in themselves through self-image and self-awareness. The second workshop is Inside Out - in it, after watching the animated film of the same name, students reflect on the emotions they experience and their role in achieving their goals.

Keywords: talented students, enriched program, social and emotional development, workshops

Uvod

Nadarjeni učenci so po določenih nacionalnih merilih nadpovprečni učenci, ki jih je v populaciji do 10 %. Nadpovprečnost se ocenjuje glede na dosežke teh učencev na intelektualnem, ustvarjalnem, učnem, umetniškem in telesno-gibalnem področju. V strokovni literaturi ni enotne definicije nadarjenosti, saj ne gre za homogeno skupino. Nadarjeni učenci imajo nekatere osebnostne lastnosti, ki jih pri drugih učencih ne najdemo oz. pri njih niso tako izrazite. Te lastnosti se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavno, učno storilnostno, motivacijsko in socialno-čustveno. (Koncept, 1999). V pričujočem prispevku se bomo osredotočili na pomembnost socialno-čustvenega razvoja, v okviru katerega pri nadarjenih zaznamo: nekonformizem, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, močno razvit občutek za pravičnost, empatičnost, izrazit smisel za organizacijo, neodvisnost in samostojnost. Ferbežar (2008 v Magister, 2016) dodaja še težnjo k perfekcionizmu, nagnjenost k domišljjskemu svetu, potrebo po kreativnem izobraževanju, močno notranjo motivacijo, intenzivno radovednost in bogat besednjak.

Ker pouk daje prednost razvoju kognitivnih spretnosti in akademskemu znanju, je obogatitveni program za nadarjene dobra priložnost za socialno-čustveno učenje, ki je v času zgodnjega mladostništva pomembna razvojna naloga učencev (Zupančič, 2004).

1. Obogatitveni program za nadarjene v OŠ Cvetka Golarja

V OŠ Cvetka Golarja učence po zaključenem postopku identifikacije (od 5. razreda dalje) vabimo k dejavnostim v okviru obogatitvenega programa, namenjenega tej heterogeni skupini učencev z enotnim imenom »Nadarjeni«.

Obogatitveni programi so oblika izobraževalnega programa za visoko motivirane učence. Temeljito poglobljajo in razširjajo znanje obveznega kurikula in omogočajo usvajanje znanj s področij, ki niso del obveznega vzgojno-izobraževalnega programa šole. Spodbujajo razvijanje različnih pismenosti, predvsem specifično, in praviloma vključujejo tudi dejavnosti za osebno rast – na kognitivnem, emocionalnem, socialnem, moralnem področju. Pogosto so povezani z zabavo in športno aktivnostjo. Potekajo v šoli ali v zunanjih ustanovah. Njihove glavne značilnosti so prostovoljno sodelovanje, interesna homogenost skupin in visoka motiviranost udeležencev (Bezić, 2019). Raziskave so pokazale (npr. Kulik, 1992, Tieso, 2005 v Bezić, 2019), da posebni programi pospešenega in poglobljenega učenja, v katere se vključijo nadarjeni, izrazito prispevajo k njihovemu optimalnejšemu razvoju. Trajati morajo več let,

priporočljivo pa je, da ima vsak nadarjen učenec možnost sodelovati vsako leto v obogatitvenem programu v obsegu 35 ur.

V OŠ Cvetka Golarja zadnjih sedem let dejavnosti obogatitvenega programa koordiniram psihologinja, ki sem tudi koordinatorica dela z nadarjenimi učenci in vodim postopek evidentiranja in identifikacije, tako da nadarjene spremljam od 4. razreda do zaključka osnovnošolskega šolanja. Tudi sama se kot izvajalka delavnic neposredno vključujem v izvajanje obogatitvenih dejavnosti s področja osebnega in socialnega razvoja učencev.

Nadarjeni namreč za uravnotežen in celovit razvoj ter realizacijo svojih potencialov potrebujejo sistematično podporo tudi v osebnem in socialnem ter kariernem razvoju (Bezić, 2019). Zanj je treba poskrbeti v okviru izvajanja vsakega obogatitvenega programa, lahko pa se pripravijo tudi samostojne vsebine s to tematiko, kot to počnemo v naši šoli.

Ločenost teh vsebin in sistematično razvijanje veščin učencev na teh področjih se mi zdita bistvenega pomena tudi zato, ker pouk daje večji poudarek razvoju kognitivnih spretnosti in akademskemu znanju, zmanjkuje pa časa za socialno-čustveno učenje, ki je še kako pomembno v obdobju intenzivnega razvoja osnovnošolcev.

Tudi Zakon o osnovni šoli v 2. členu med cilji osnovnošolskega izobraževanja poleg zagotavljanja splošne izobrazbe poudarja spodbujanje skladnega, spoznavnega, čustvenega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika ter možnost osebnostnega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja.

Za vsakega otroka velja, da je treba upoštevati njegovo enkratnost, še toliko bolj pa to velja za nadarjene. Tudi ko govorimo o socialno-emocionalnem razvoju te skupine otrok, nadarjenost osvetljujemo kot neenakomeren razvoj, v katerem višje kognitivne sposobnosti in stopnjevana čustvena intenzivnost ter občutljivost oblikujejo notranje izkušnje in zavedanje, ki so kvalitativno drugačne od predpostavljenih norm. Strokovnjaki poudarjajo nesinhron razvoj, to je medsebojno neusklajenost razvoja kognitivnih sposobnosti, socialno-emocionalnega in motoričnega razvoja. Večja nesinhronost je opazna pri posameznikih z višjimi intelektualnimi kapacitetami (Rostohar, 2012). Lahko pa poudarimo nekatere osebnostne poteze in načine vedenja, ki so zanje značilnejši in se odražajo skozi njihovo nadarjenost (Rostohar, 2013):

- Značilni so povečana vzdražljivost, ostro zaznavanje, povišana občutljivost, dojemljivost, intenzivno in globoko čustveno reagiranje, idealizem, izjemna sposobnost vživljanja v druge ljudi in situacije, zaskrbljenost zaradi etičnih in drugih dilem.

- Zaradi visokih zahtev do sebe so lahko tudi perfekcionistično naravnani, kar jih lahko podpira na poti v odličnost ali pa hromi, kadar so njihovi cilji zastavljeni nerealno visoko.
- Iz opisane neskladnosti mišljenjskega, čustvenega, socialnega in gibalnega razvoja izhaja, da nadarjeni poleg intelektualnih spodbud potrebujejo tudi čustveno sprejemanje, razumevanje, oporo.

2. Spodbujanje socialnega in čustvenega razvoja nadarjenih

N. Magister (2016) je v svojem magistrskem delu zbrala predloge dejavnosti različnih avtorjev, s katerimi šole lahko spodbujajo socialni in čustveni razvoj nadarjenih:

- preživljanje časa z drugimi nadarjenimi: sobotne šole, interesne dejavnosti, vikend aktivnosti, tekmovanja, poletni kampi;
- klub za nadarjene učence – združevanje učencev glede na podobne sposobnosti in interese;
- sobotne šole – za spoznavanje in povezovanje učencev;
- prostovoljstvo – starejši učenci nudijo mlajšim pomoč pri učnem delu, reševanju medvrstniških konfliktov in novincem pri navajanju na šolo;
- socialne igre – s cilji: vzpostavitvev in krepitev socialne mreže prepoznanih nadarjenih, spoznavanje samega sebe in drugih, krepitev pozitivne samopodobe, razvijanje socialnih veščin, ugotavljanje lastne drugačnosti in medsebojnih razlik, prepoznavanje lastnih predsodkov in stereotipov ter ugotavljanje njihovega izvora, spodbujanje kritičnega mišljenja v okviru medkulturne vzgoje in spodbujanje socialne pravičnosti.

2. 1 Spodbujanje socialnega in čustvenega razvoja nadarjenih v OŠ Cvetka Golarja

Delavnica 1: 10 korakov do boljše samopodobe

Delavnica je bila izvedena dvakrat, in sicer v šolskem letu 2016/17 in v šolskem letu 2018/19. Ideja za delavnico je nastala kot odziv na priročnik *To sem jaz in desetih* istoimenskih delavnic za izboljšanje samopodobe učencev. V delavnici so se učenci s pomočjo igre povezali med seboj. Seznanili so se z vsebinami, ki se tičejo ravnanja s čustvi, prevzemanja tveganja za izražanje lastnih misli, želja in potreb, prevzemanja odgovornosti, reševanja problemov in komuniciranja. Razvijali so svoje moči in spretnosti ter zaupanje vase.

Uvodna aktivnost je potekala s pomočjo kartic s sličicami, ki prikazujejo prijetne aktivnosti v naravi, ob morju, in predmete, ki nas lahko asociirajo na dogodke v našem življenju. Vsak od sodelujočih učencev je izbral tri od njih in potem v skupini povedal, zakaj se je odločil zanje.

Sledila je socialna igra Gordijski voz, kjer so morali učenci s timskim delom priti do rešitve problema.

Nato so učenci spoznali različne vrste samopodob, ki so v tem trenutku zanje najpomembnejše: akademska, telesna, socialna. Naučili so se razlikovati med samospoštovanjem in samopodobo.

Oblikovali so svoj osebni grb. V okviru te dejavnosti so prebudili svoje ustvarjalne spretnosti, vključili svojo domišljijo v izvirno oblikovanje lastnega osebnega znaka in razmišljali o ključni osebnostni lastnosti, potezi, značilnosti, s katero se želijo predstaviti drugim.

Delavnico smo sklenili s pogovorom o tem, katere nove moči so prebudili v sebi, kaj novega so o sebi izvedeli in kako bodo vse to lahko uporabili v vsakdanjem življenju oziroma ko bodo naleteli na oviro.

V delavnici so se učenci spoznavali med seboj, širili so svojo socialno mrežo zunaj matičnega razreda, krepili veščine, pomembne za timsko delo (komunikacija, načrtovanje dela, razdelitev nalog, izvedba, sodelovanje), in razmišljali o svojih prednostih ter interesih.

Delavnica 2: Vrvež v glavi

Delavnica je bila izvedena v letošnjem šolskem letu. Učenci so se spraševali, kaj je vzrok največjih stresov, travm in drugih vrvežev v naši glavi. V povezavi s filmom Vrvež v glavi so razmišljali o tem, kako včasih vsako od čustev, ki nas preplavlja, v naši glavi postane osebnost zase. Ogleдали so si film, ki prikazuje, kako naša čustva predelajo spomin in kako ga najbolj zaznamujejo prav stvari, ki se še niso zgodile. Spoznali so junake Žalost, Strah, Jeza, Gnus in Radost. Po filmu je sledil pogovor o čustvih, in to ne le o petih omenjenih, ampak tudi o paleti ostalih. Razpravljali smo o doživljanju čustev ter o tem, kako nam čustva včasih pomagajo, včasih pa nas ovirajo pri doseganju naših ciljev.

Z učenci smo opredelili pojma prijetna in neprijetna čustva ter se pogovarjali o tem, zakaj jih doživljamo in kakšna je njihova vloga. Svojo ustvarjalnost so tokrat prikazali z izdelavo emotikonov iz papirnatih krožnikov. Nastala je razstava z naslovom »Kako si?« Aktivnost je tako še ena veščina, s pomočjo katere se naučimo izražati svoja aktualna čustva.

Po ideji razglednic »Kaj me osreči?« pa smo pripravili tudi istoimensko šolsko razstavo, za katero so učenci na barvne liste formata A4 zapisali lastne misli o tem, kaj jih osrečuje. Njihove ideje smo prijaviili tudi na natečaj L'mita – Ljubljanske mreže info točk za mlade. Z razstavo smo se želeli osredotočiti na pozitivne stvari, ki nas v življenju veselijo in na katere se lahko opremo, kadar nas preplavljajo manj prijetne misli.

Pogled v prihodnost

Delavnica 3: Stres? Znam in zmorem s tem

Avtorica prispevka sem se v januarju 2020 udeležila izobraževanja za izvajanje programa VIGOR – Uspešno obvladovanje stresa za zdravje in dobro počutje, ki ga je pripravila Mateja Štirn iz Isa instituta. Navdušena nad novimi idejami bom v prihodnjem šolskem letu učencem ponudila vse štiri pripravljene delavnice o zdravem upravljanju stresa.

V okviru delavnic bodo učenci odkrivali mite in dejstva o stresu, kdo/kaj povzroča stres ter kako se v stresnih situacijah odzivamo. Naučili se bomo, zakaj je pomembno, da smo dobri detektivi stresa, ter kako s stresom uspešno upravljati. Ukvarjali se bomo tudi z metodami sproščanja, kot so progresivna mišična relaksacija, vodena vizualizacija in elementi čuječnosti. Cilj dejavnosti je okrepiti osebno prožnost kot pomemben varovalni dejavnik za uspešno obvladovanje stresa.

Zaključek

On stormy days think sunny thoughts (V nevihtnih dneh imej sončne misli. - op. J. B.), me je lani naučila učenka tujka, ki sem jo spremljala v svetovalni službi. Citat iz risanke Sofija Prva me opominja na pomembnost razvoja emocionalne inteligentnosti in učenja vsebin, povezanih s krepitvijo duševnega zdravja, za kar v učnih načrtih zmanjkuje prostora, obogatitvene dejavnosti za nadarjene pa so idealna priložnost zanje. Vsakoletno zanimanje učencev za omenjene teme kaže na to, da so to vsebine, ki so za osnovnošolce pomembne in potrebne za njihov optimalni razvoj.

Literatura:

Bezić, T. (2019). *Strokovna izhodišča posodobitve koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. Koncept (1999). Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.

Magister, N. (2016). *Socialni in čustveni vidiki razvoja nadarjenih učencev v drugem triletju osnovne šole* (Magistrsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Rostohar, G. (2012). Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih. V T. Bezić, (ur.) *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (str. 52–66). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Rostohar, G. (2013). Osvetlitev čustvenega in socialnega sveta nadarjenih učencev. V *Strokovni posvet za socialne, specialne in rehabilitacijske pedagoge, učitelje in druge strokovne delavce v izobraževanju* (str. 11–12). Zbornik povzetkov. Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami. Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenih. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Zakon o osnovni šoli. Pridobljeno s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, 30. 1. 2020.

Zupančič, M. (2004). Mladostništvo. V Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.). *Razvojni psihologija* (str. 510-612). Ljubljana: Založba Rokus.

Tamara Bibalo Cerkvanič: Uporaba raziskovalnega pristopa pri predmetu Naravoslovje in tehnika v 5. razredu kot podpora pri razvijanju in spodbujanju nadarjenosti

Povzetek

Predstavila bi primer uporabe raziskovalnega pristopa pri predmetu Naravoslovje in tehnika v 5. razredu kot podpora pri razvijanju in spodbujanju nadarjenosti. V splošnih ciljnih predmeta je zapisano, da učenci spoznajo naravne procese in pojave tako, da si postavljajo vprašanja in z eksperimentiranjem odgovarjajo nanje, zbirajo in interpretirajo podatke, oblikujejo zaključke in poročajo o ugotovitvah. Raziskovalni pristop znotraj pouka NIT v veliki meri omogoča upoštevanje temeljnih načel dela z nadarjenimi. Najbolj izrazita je širitev in poglobljanje temeljnega znanja, razvijanje ustvarjalnosti, uporaba višjih oblik učenja, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanje individualnosti in spodbujanje samostojnosti ter odgovornosti. Posredno razvija skrb za celostni osebnostni razvoj in odpravlja značilnosti, ki jih pri uspešnosti morda ovirajo (nizka samopodoba, nesposobnost sodelovanja pri skupinskem delu, nizka pozornost, hiperaktivnost ...). Raziskovalni pristop ustvarja priložnosti, v katerih učenci ozaveščajo proces učenja, razvijajo kriterije učinkovitega učenja in sprejemajo odločitve, kako bodo dosegli cilje. Omogoča jim poglobljeno razumevanje pojavov in procesov. Učencu je v podporo pri odkrivanju njegovih močnih in šibkih področij. Celota pristopa prispeva k učenčevi samostojnosti učenja, boljšim medvrstniškim odnosom in njegovi samopodobi. Nadarjeni učenci se pri tej dejavnosti izkažejo s tem, da poskuse ne samo izvajajo, temveč jih predlagajo, načrtujejo, izpeljejo in ugotovitve predstavijo sošolcem.

Ključne besede: Raziskovanje, nadarjeni, celostni razvoj, samopodoba, odgovornost.

Abstract

I would present an example of using a research approach in the 5th grade of natural science, development and promotion of talent. The general objectives of the course are written that students learn about natural processes and phenomena by asking questions and answering them, collecting and interpreting data, drawing conclusions and reporting their findings. The research approach within NIT lessons greatly facilitates adherence to the fundamental principles of working with the gifted. The most pronounced is the expansion and deepening of basic knowledge, the development of creativity, the use of higher forms of learning, respect for special abilities and strong interests, respect for individuality, and the promotion of independence and responsibility. Indirectly, it develops concern for overall personal development and eliminates characteristics that may be impeded by performance (low self-image, inability to participate in group work, low attention, hyperactivity, etc.). The research approach creates opportunities in which students raise awareness of their learning process, develop criteria for effective learning, and make decisions about how to achieve their goals. It provides them with an in-depth understanding of phenomena and processes. It supports the student in discovering his or her strong and weak areas. The whole approach, however, contributes to the learner's autonomy of learning, better peer relations and his / her self-image. Gifted or talented students excel in this activity by not only conducting experiments, but proposing them, designing, conducting and presenting the findings to classmates.

Key words: Research, talented, holistic development, self-image, responsibility.

Uvod

Delo z nadarjenimi učenci izhaja iz temeljnih načel: širitev in poglobljanje temeljnega znanja, hitrejše napredovanje v učnem procesu, razvijanje ustvarjalnosti, uporaba višjih oblik učenja, uporaba sodelovalnih oblik učenja, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanje individualnosti, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti, skrb za celostni razvoj, raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem, uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oziroma drugimi izvajalci programa, skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti in ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese (Žagar. idr., 1999).

Največji izziv učiteljem predstavlja skupina nadarjenih učencev, ki niso učno uspešni in velikokrat nastopijo ravno obratno, so moteč dejavnik v učnem procesu. Negativne lastnosti, ki bolj izstopajo, preprečujejo, da bi učenca zaznali kot nadarjenega. Le-te so nezainteresiranost in strah pred šolo ali udeležbo v šolskih aktivnostih, nizka samopodoba, nezaupanje vase, nezmožnost dela v skupini, motena pozornost, hiperaktivnost, čustvena in socialna nedoraslost in nizka raven motiviranosti (Žagar. idr., 1999).

Namen prispevka je predstaviti primer dobre prakse, kjer izbrana metoda dela poudarja razvijanje višjih miselnih procesov, je dovolj fleksibilna in odprta, da otroku omogoča lasten tempo razvoja, učenca ne odtuja od sošolcev, temveč ga z njimi povezuje in daje prednost individualni izgradnji ali poglobljanju znanja. Nadarjenega učenca izbrana metoda dela ne obremenjuje po količini, kar nadarjeni učenci večkrat navajajo, kot neustrezno obliko dela, saj jih ne motivira in večkrat ob tem postanejo zdolgočasnjeni. Navajajo, da so preobremenjeni in utrujeni, ker jim večina učiteljev nalaga vedno več in več. V zadnjih letih svojega poučevanja je ravno to vprašanje, s katerim se nenehno ukvarjam: kako organizirati dejavnosti znotraj pouka, da bodo učinkovite, a hkrati sproščujoče in čim bolj naravnane v učenca, da nadarjenih dodatno ne obremenjujejo in ne izključujejo iz skupine, temveč omogočajo razvoj njihovih talentov.

Raziskovalni pristop, v kombinaciji z bralno-učnimi strategijami in formativnim spremljanjem, pri predmetu Naravoslovje in tehnika v 5. razredu je tista obogatitvena dejavnost, ki omogoča podporo pri razvijanju nadarjenosti in odgovornosti. Značilnosti učenja z raziskovanjem so povsem v skladu z načeli formativnega spremljanja. To pomeni, da sta učenje z raziskovanjem in formativno spremljanje »z roko v roki« in da je v kakovosten pouk, ki temelji na učenju z raziskovanjem, vtakano formativno spremljanje napredka učenca. Pomembno je, da se učitelj

tega zaveda in načrtuje učenje z raziskovanjem - z upoštevanjem elementov formativnega spremljanja (Skvarč, Idr., 2018). Nujno je, da vsi učenci čim bolj sodelujejo pri načrtovanju dela in vrednotenju rezultatov, da prevzemajo odgovornost za učenje in lastni napredek. Raziskovalni pristop daje nadarjenim učencem možnosti za ustvarjalno delo, pri katerem prevladujejo pozitivni socialni odnosi.

Učitelj lahko z ustrezno motivacijo ustvarja pozitivno in sproščeno vzdušje, ki spodbudi notranjo motivacijo. Notranjo motivacijo spodbuja občutek samostojnosti, kontrole oziroma nadzora nad situacijo, prepričanje v svoje sposobnosti in možnosti izbire (predmeta, področja, naloge, tempa dela) (Marentič, Požarnik, 2000). Vloga učitelja naj bi bila vloga motivatorja.

Jedro

Predstavitev primera dobre prakse

1. Predznanje

Pred obravnavo učnega sklopa »Voda in kroženje vode v naravi« želimo ugotoviti, kaj učenci o tem že vedo. Učenci naštevajo vse pojme, ki jih poznajo. Uporabljena je bralno-učna strategija VŽN. Pri aktivaciji predznanja učenci bodisi pridobivajo, utrjujejo bodisi urejajo znanje.

Nadarjen učenec je v tej fazi veliko sodeloval. Izkazal je poglobljeno znanje o vodi, bogato besedišče in omenil kroženje vode v naravi, kar je med ostalimi učenci poželo veliko zanimanja. Njegovo predznanje je spodbudilo notranjo motivacijo pri vseh učencih, kar se je pozitivno odražalo pri nadaljnjih dejavnostih.

Sledi navodilo, da zapišejo dve vprašanji, kaj bi o vodi še želeli izvedeti. Najpogosteje vprašanje je cilj učenja. (V našem primeru je to: **Kako voda v naravi kroži?**)

Učencem je naročeno, naj na list papirja narišejo ali napišejo, kako si kroženje vode v naravi predstavljajo. Obliko zapisa prepustimo učencem.

Učitelj učencem poda informacijo o znanju/predstavi procesa. Na osnovi le-te se razvrstijo v tri skupine. *S preverjanjem predstav učitelj upošteva vse individualne razlike in zaznava nadarjenost.*

1. skupina: še ni predstave o kroženju vode v naravi ali je napačna, zelo pomanjkljiva.
2. skupina: predstava je ustrezna, a pomanjkljiva, ne uporablja ustreznih pojmov.
3. skupina: predstave so ustrezne, z uporabo ustreznih pojmov.

Nadarjen učenec je po ustreznosti predstave izstopal. Uporabljal je pojme, o katerih se še niso učili. Vključen je bil v 3. skupino.

Priprava načrta za učenje

Pogovor pred nadaljnjimi aktivnostmi je usmerjen v **načrtovanje** in razumevanje **učenja** ter določanja kriterijev uspešnosti. **Namen učenja** je, da bodo kroženje vode v naravi znali opisati z ustreznimi pojmi.

Rocard in sodelavci so v publikaciji *Science education now – A renewed pedagogy for the future of Europe* (2007) opozorili na pomen prehoda od deduktivnega k induktivnim pristopom pri poučevanju, ki ob ustreznem učiteljevem vodenju, daje več prostora opazovanju, eksperimentiranju in samo-izgradnji znanja učencev. Ta pristop je opisan tudi kot pristop od spodaj navzgor (bottom-up). Učenci pri tem (Linn, Davis in Bell, 2004 v Rocard et al., 2007): prepoznavajo probleme, kritično presojujejo/vrednotijo eksperimente/raziskave, razlikujejo med alternativami, načrtujejo eksperimente/raziskave, raziskujejo domneve/hipoteze, iščejo informacije, konstruirajo modele, razpravljajo s sošolci (kolegi), oblikujejo koherentne argumente, zaključke (Skvarč. Idr., 2018).

Učenci so v tem delu prevzemali odgovornost za izgradnjo lastnega znanja. Učitelj je bil v vlogi mentorja, motivatorja. Z vprašanji na višji taksonomski ravni (Kako bi kroženje vode dokazali?) in ustreznimi namigi je učitelj nadarjenega učenca vodil in usmerjal v širitev in poglobljanje znanja ter uporabo višjih oblik učenja – eksperimentalno delo. Ustvarjal je spodbudno okolje, v katerem je bilo lahko razvijati ustvarjalnost, napredovati v učnem procesu in izraziti svojo nadarjenost. Nadarjen učenec je s pomočjo članov skupine načrtoval celoten potek poskusa - od raziskovalnega vprašanja, pripomočkov, skrbi za varnost pri delu, izpeljave, do odgovora na raziskovalno vprašanje. Predlagal je, da poskus predstavijo sošolcem, da bodo tudi oni boljše razumeli kroženje vode v naravi.

2. Učenje

Učenci predlagajo kriterije uspešnosti: »Kako bom vedel, da sem pri učenju uspešen?«

Kriteriji uspešnosti, ki jih pri delu vodijo:

- opisal bom, kaj se dogaja, kje se dogaja, kako se dogaja, zakaj se dogaja in kaj je to;
- uporabljal bom ustrezne izraze in besede: kondenzacija, izhlapevanje, vodni hlapi, toplota;
- govoril bom glasno, razločno, knjižno.

Sledi **učenje** v skupinah. Faza učenja poteka strnjeno dve šolski uri.

1. skupina: branje različnih besedil o kroženju vode v naravi, odgovoriti na osnovna vprašanja za razumevanje kroženja vode v naravi;
2. skupina: branje različnih besedil o kroženju vode v naravi, slikovni prikaz kroženja vode v naravi;
3. skupina: raziskovalni pristop – poskus kroženja vode v naravi.

Nadarjen učenec je predlagal rešitve za izpeljavo poskusa. Namesto sončne toplote je predlagal grelec za vodo, z utemeljitvijo, da je bolj varno, kot če bi vodo segrevali na kuhalniku. Ker niso imeli pokrovke za posodo, je za prikaz kondenzacije predlagal uporabo prozorne plastične mape. Med delom je opozoril na napačno rabo pojma vodna para in vodni hlapi (para nastane pri vretju vode, hlapi pri nižji temperaturi).

3. Poročanje

Učenci/skupine poročajo.

Ob poročanju so učenci lahko preverili globino in obseg svojega znanja ter razumevanja pojmov. Poskus kroženja vode v naravi so učenci prenesli na raven razumevanja sošolcev. Švicarski biolog in psiholog Jean Piaget (1896–1980) je proučeval kognitivni razvoj otrok in ugotovil, da se mišljenje otrok precej razlikuje od mišljenja odraslih, ima pa neko posebno »svojo logiko«, ki učencem omogoča, da se učijo drug od drugega. Nadarjen učenec je imel možnost izkazovanja ter razvijanja lastne nadarjenosti. Izstopali so predvsem divergentno in logično mišljenje, dober spomin, natančno opazovanje, široka razgledanost, bogat besedni zaklad, potreba po odličnosti, radovednosti, vztrajnosti, nekonformizem, neodvisnost in samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, smisel za organizacijo in empatija. Nadarjen učenec je razmišljal, kako bi čim bolj zanimivo in nazorno predstavili vsebino

poskusa. Za motivacijo je povedal izmišljeno anekdoto, povezano z vodnimi hlapi. Ponovno je lahko izkazal svojo nadarjenost, ki ni bila usmerjena izključno v učenje. Sošolci so zaznali njegov smisel za humor. Uspeh je močno vplival na samopodobo, saj je deček po anekdoti nastopil veliko bolj suvereno in prepričljivo.

4. Preverjanje znanja

Po poročanju je znanje preverjeno. Učenci ponovno narišejo, kako si po pridobljenem znanju, predstavljajo kroženje vode v naravi. To so **dokazi znanja**.

3. skupina je opisala poskus, ki so ga izpeljali.

5. Povratna informacija

Učenci po zastavljenih kriterijih uspešnosti pridobivajo povratne informacije o uspešnosti. Primerjajo svoje predstave o kroženju vode v naravi pred in po učenju.

Vsi učenci so svoje zapise, predstave o kroženju vode v naravi popravili, izboljšali, dopolnili. Uporabili so ustrezne izraze, ki smo jih zapisali pri kriterijih uspešnosti. Nadarjen učenec je zapisal izboljšave opravljenega poskusa. Do svojega dela je bil kritičen.

6. Evalvacija

Pri evalvaciji nas zanima opravljeno delo, znanje in učenčevo dojetje dela, zato sledi refleksija in samovrednotenje učencev. Kot orodje so uporabljeni nedokončani stavki: Uspelo mi je ..., Užival sem ..., Težko mi je bilo ..., Ponosen sem ..., Presenetilo me je ..., Spremenil/izboljšal bi ..., Zdaj vem ...

Nadarjen učenec je pri delu užival. Uspelo mu je nazorno prikazati kondenzacijo. Najtežje mu je bilo sodelovati v skupini. Ponosen je bil na svojo anekdoto in razlago ob poskusu. Zdaj ve, da je potrebno za uspeh prisluhniti idejam ostalih članov in se prilagajati.

Zaključek

V učnem procesu se premalo pozornosti posveča nadarjenim učencem, ker je vse več učencev, ki pri učenju potrebujejo vodenje, usmerjanje in pomoč. Z nalaganjem učnih listov in dodatnih nalog, nadarjenosti ne razvijamo, temveč neposredno pri nadarjenih učencih vzbujamo odklonilen odnos do dela in učenja ter dolgočasenje. Nadarjeni učenci potrebujejo sproščeno in spodbudno učno okolje, sprva znotraj rednega pouka. Učitelj mora biti v vlogi motivatorja in mentorja. V spodbudnem okolju lahko nadarjeni učenci razvijajo in izražajo svojo nadarjenost,

s tem pa pozitivno vplivajo in bogatijo ostale učence. Včasih so zahteve učiteljev do nadarjenih otrok previsoke. Pričakuje se odgovornost za delo in učenje, visok učni uspeh in popolnost. Redko so jim dovoljene napake, ki so osnova za izgradnjo in poglobljanje lastnega znanja ter pozitivno samopodobo. Raziskovalni pristop učencem omogoča paleto možnosti za razvijanje sproščenosti, užitka ob delu, zadovoljstva, popravljanja napak, sprejemanja drugačnih mnenj, izgradnje lastnega znanja, odgovornosti ter razvijanja medosebnih odnosov.

Nadarjeni učenci potrebujejo dejavnosti, s katerimi izražajo in poglobljajo tisto, v čemer so nadarjeni in popravljajo, ali razvijajo tisto, kar jim še ne gre.

Literatura:

Bezić, T. (et.al). (2012). Vzgojno izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole, priročnik. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.

Marentič Požarnik, B. (2000): Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

Skvarč, M., Bačnik, A., Slavič Kumer, S., Kregar, S., Žorž J., Kušar, N. (2018): Spodbujanje razvoja veščin znanstvenega raziskovanja s formativnim spremljanjem, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno decembra, 2019 s spletnega mesta

<https://www.zrss.si/pdf/VescineZnanstvenegaRaziskovanja.pdf>

Žagar, D., Artač, J., Bezić, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). Koncept. Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Pridobljeno 3. 12. 2019 s spletnega mesta

<https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Petra Bukovec: Prepoznavanje in delo z glasbeno nadarjenimi učenci v 2. razredu

Izvleček

Mnogo avtorjev poudarja pomen prepoznavanja nadarjenosti pri otrocih in potrebo po takšnem izobraževanju, ki bo omogočalo maksimalen razvoj otrokovih sposobnosti. Pri tem je pomembno pravočasno odkrivanje in omogočanje razvijanja talenta ter pravilno nadaljnje usmerjanje. Prvi znaki glasbene nadarjenosti se pri otroku pojavijo zelo zgodaj, že v predšolskem obdobju. Čeprav imajo zelo pomembno vlogo pri razvoju starši, je šolsko okolje tisto, ki lahko s kakovostnimi učnimi spodbudami omogoča razvoj znanja ter glasbenih sposobnosti učencev v skladu z njihovimi glasbenimi predispozicijami. Pri prepoznavanju glasbeno nadarjenih učencev imajo izredno pomembno vlogo učitelji na razredni stopnji. Med prvimi opazijo glasbene sposobnosti učencev ter s svojim znanjem, veščinami ter metodami dela obogatijo nadaljnji razvoj njihovega glasbenega potenciala. Pomembno je, da zna učitelj dejavnosti pri pouku prilagoditi sposobnostim učencev in glasbeno nadarjenim ponuditi priložnost, da se dokažejo in odkrijejo, kaj pravzaprav zmorejo. Učitelji imajo lahko pri tem delu veliko težav, saj to zahteva dobro strokovno in tudi didaktično usposobljenost. V prispevku so predstavljene izkušnje in načini, kako prepoznavati glasbeno nadarjene učence v prvi triadi ter na kakšen način jih lahko vključimo v glasbene aktivnosti, pri katerih je njihova nadarjenost najopaznejša.

Ključne besede: glasbena nadarjenost, glasbeni talent, glasbene aktivnosti, ustvarjanje, motivacija, učitelji, razredna stopnja

Abstract

Recognising and working with musically talented pupils in the 2nd class of primary school

There are a lot of authors who emphasise the importance of recognising children's talents and the need for education that will allow maximum development of their abilities. Timely detection of pupils' talents, enabling the development of their talent(s) and correct further guidance are very important. First signs of musicality appear very early, in the preschool period of a child. Although parents have a very important role, it is the school environment with its quality didactic stimulations – the one that can enable the development of knowledge and musical abilities of pupils in accordance with their musical predispositions. Teachers of the first triad have a very important role in recognising musically talented pupils. They are among the first who notice musical abilities of pupils and with their knowledge, skills and manners of work enrich further development of pupils' musical potential. It is important that a teacher adapts class activities to pupils' abilities and gives the talented pupils a chance to prove and discover their potential. This process is very difficult since it demands high professional and didactic qualifications on the part of the teachers. In my presentation, I introduce my experience and ways to recognise musically gifted pupils in the first triad and some of the ways to engage them in musical activities where their talent is most noticeable.

Key words: musical talent, musical activities, creativity, motivation, teachers, first triad

Uvod

Glasba že v zgodnji dobi pri otrocih vzbuja veselje ter igro in s tem pospešuje njihov fizični, psihični, čustveni in socialni razvoj. Glasbene aktivnosti, kot so petje, poslušanje, igranje, ples in igra, v predšolskem in začetnem šolskem obdobju zelo pomembno vplivajo na razvoj nekaterih glasbenih sposobnosti. Te se po raziskavah razvijajo nekje do desetega leta starosti in na takšnem nivoju ostanejo celo življenje. Zato imajo pri tem veliko vlogo učitelji, ki poučujejo na razredni stopnji. Posebej pomembno je zgodnje prepoznavanje glasbene nadarjenosti. Če pozornosti ne usmerjamo na to področje, lahko znake nadarjenosti spregledamo in s tem otroku onemogočimo optimalni razvoj. Da otroka prepoznajo kot glasbeno nadarjenega, morajo biti učitelji dovolj strokovno usposobljeni (nujna so specifična znanja, veščine in kompetence), kajti le tako bodo lahko pripravili naloge in dejavnosti, ki bodo primerne otrokovim sposobnostim. Kot učiteljici drugega razreda mi takšni otroci pomenijo izziv, ki sicer zahteva določen čas, veliko raziskovanja in tudi dodatnega izobraževanja. Kot primer dobre prakse bom opisala delo v glasbeni delavnici, ki poteka za glasbeno nadarjene drugošolce v OŠ Vavta vas.

Glasbena nadarjenost

Za glasbeno nadarjenost obstaja več poimenovanj: glasbeni talent, muzikalnost, glasbena inteligenca, glasbena sposobnost, posluš. Lahko rečemo, da je zapleten izraz, ki si ga glasbeni psihologi različno razlagajo. Nekateri glasbeno nadarjenost definirajo kot skupek več neodvisnih sposobnosti, drugi pa kot enotno sposobnost, pri kateri različni aspekti v večji ali manjši meri med seboj korelirajo. Kompromis med eno in drugo smerjo določuje tri temeljne sposobnosti, ki so nepogrešljive pri ukvarjanju z glasbo, to so razlikovanje višine tonov, pomnjenje melodije ter pomnjenje ritma.

Pomen glasbenih dejavnosti pri pouku

Bistveni cilj osnovnošolske glasbene vzgoje je, da »učencem omogočimo doživljanje glasbe, zbudimo veselje, sproščenost in hkrati vplivamo na razvoj glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj« (Denac, 2002). Glasbene dejavnosti, ki vključujejo petje, igranje na inštrumente, poslušanje, ustvarjanje in gibanje ob glasbi, se medsebojno prepletajo ter oblikujejo učenčevo glasbeno znanje. Pomembno je, da so ti elementi enakomerno zastopani znotraj vzgojno-izobraževalnega sistema. Učenci si namreč skozi petje, poslušanje, igranje, ples in igro postavijo temelje za razvoj glasbenega okusa.

Petje je področje, ki je od vedno prisotno v glasbeni kulturi. Je aktivnost, ki se največ izvaja pri pouku na razredni stopnji, saj otroci v tej starosti zelo radi pojejo. Je osnovna glasbena dejavnost, katere cilj je razvijanje občutka za točno intonacijo in ritem ter glasbeno pomnjenje. Poleg ritmične in intonančne natančnosti razvijajo otroci tudi sposobnost doživete interpretacije pesmi. Učitelj lahko s svojim načinom petja močno vpliva na petje otrok, zato mora biti pozoren na jasno izgovorjavo, dober ton, fraziranje in ostale elemente petja. Če učitelj spremlja otroke na klavirju ali kitari, je petje toliko lažje in tudi uspešnejše.

Igranje v osnovni šoli je največkrat prisotno z glasbeno-gibalnim pristopom »Orff-Schulwerk«. To je glasba, ki je povezana z gibanjem, plesom in govorom. Kot temelj elementarnega muziciranja se uporablja telo, ki tvori različno zvoneče udarce: ploskanje, tleskanje, tapkanje, korakanje, udarjanje in ostale možnosti, ki dopuščajo improvizacijo tudi najmlajšim. Temu inštrumentu pa dodaja tudi bobne ter različne ropotulje, ki tvorijo osnovo za izvajanje številnih aktivnosti, ritmičnih iger in ritmičnih spremljav, s katerimi lahko otroci komunicirajo na neverbalen način ter se vživljajo v glasbo.

Poslušanje glasbe pri pouku mora biti dobro osmišljeno. Z ustrezno izbiro zvočnih primerov razvijamo »sposobnost ustvarjalne komunikacije z glasbenim delom« (Sicherl-Kafol, 2001). Področje poslušanja glasbe je pomembno z vidika razvijanja sposobnosti slušne koncentracije, prepoznavanja zvokov in barv različnih glasov in glasbil ter razvijanja sposobnosti analize glasbe.

Glasbena ustvarjalnost pri učencih razvija smisel za melodičnost in ritmično improvizacijo, razvija občutek za ritmiziranje in melodično oblikovanje besedil ter spodbuja otroško spontanost ter domišljijo. Otrok svoja glasbena doživetja in predstave izrazi likovno, besedno ali gibalno. Pri pouku glasbe se s tem načinom največkrat srečujejo učitelji, ki imajo posebna znanja in veščine o glasbenih didaktičnih igrah. Skozi igro otrok razvija svoje sposobnosti, spretnosti in znanja ter se aktivno uči. Ta posebna oblika učenja je zaradi različnih vsebin in enostavnih pravil še bolj zanimiva za otroke.

Prepoznavanje glasbeno nadarjenih učencev

Učitelj, ki opazi glasbeno nadarjenega učenca, poskuša ustvariti takšne pogoje v razredu, ki bodo omogočali še večji razvoj njegovih sposobnosti. Pri odkrivanju glasbeno nadarjenih učencev moramo biti pozorni na nekatere značilnosti. Opazimo, da ti učenci pokažejo velik interes za glasbo. Zapomnijo si ter izvajajo melodije in ritem, pojejo intonančno pravilno ter hitro določijo dele skladbe. Pri glasbenih aktivnostih so ponavadi bolj ustvarjalni. Sposobni so

ustvarjati ritme in melodije, ritmično in melodično improvizirajo. Pri izvedbi so fleksibilni, spontani in radi eksperimentirajo. Pozornost hitro usmerimo tudi na otroka, ki je vključen v neobvezne šolske ali izvenšolske glasbene dejavnosti (npr. folklorna skupina, pevski zbor, instrumentalna skupina ...). Te so pomemben dejavnik, ki vplivajo na nadaljnjo glasbeno motivacijo. Pri prepoznavanju glasbene nadarjenosti so pomembne tudi ostale neglasbene značilnosti, kot so osredotočenost, vztrajnost, pripravljenost za delo in interes. Če takšen učenec ni vključen v nobeno od glasbenih dejavnosti, ga je včasih potrebno spodbuditi oz. navdušiti za sodelovanje. Pri usmerjanju v glasbeno šolo, ki bo nadarjenemu učencu nudila nadaljnji razvoj glasbenih sposobnosti, je nujen pogovor s starši.

Preverjanje glasbenih sposobnosti in spretnosti

Pri učencih drugega razreda sem se pri preverjanju ravni glasbenih sposobnosti in spretnosti osredotočila na nekaj področij ocenjevanja, in sicer na njihove primarne glasbene sposobnosti (ritmične, melodične), glasbeno ustvarjalnost ter glasbeno izvedbo (petje in igranje na otroška glasbila). Vse dosežke sem vrednotila kvalitativno. **Pri pevskem izvajanju** je učenec zapel pesem po svojem izboru. Pri izvajanju sem bila pozorna na intonančno in ritmično natančnost ter na pevsko izreko. **Igranje na otroške inštrumente** je vključevalo ponavljajoči ritem (vključeval je tudi pavze) na palčkah in bobnu. Pri izvajanju sem bila pozorna na ritmično pravilnost izvajanja ter na izvajalsko spretnost. **Imitacijo ritmičnih fraz** sem preizkušala s ploskanjem ali izrekanjem preprostega zloga, **melodične vsebine** pa je učenec imitiral v dveh frazah. **Pevsko ustvarjalnost** je učenec izkazal z izmišljanjem melodije na določeno znano besedilo. Pri izvajanju sem bila pozorna na jasno melodijo, ki je bila skladna z ritmom besedila.

Dejavnosti pri in ob pouku za glasbeno nadarjene učence

Zavedam se, da lahko glasbeno nadarjen učenec obogati pouk glasbe na različne načine. Kot učiteljica v drugem razredu med poukom vsakodnevno izvajam dejavnosti za spodbujanje in razvoj glasbene nadarjenosti:

- Glasbeno nadarjenim učencem omogočam, da pokažejo svoje pevske ali instrumentalne veščine pred drugimi učenci v razredu.
- Učence, ki že obiskujejo glasbeno šolo, povabim, da prinesejo svoje inštrumente in popestrijo del ure z igranjem.
- Omogočam jim, da so demonstratorji pri petju, igranju, plesu in glasbenih igrah ter da pomagajo ostalim učencem med posameznimi glasbenimi aktivnostmi.

- Omogočam delo v skupinah, kjer glasbeno nadarjen učenec prevzame vlogo vodje in pri dejavnostih usmerja ostale učence.
- Omogočam, da prevzamejo vlogo dirigenta pri petju ali igranju na inštrumente.
- Občasno dobijo glasbeno nadarjeni učenci tudi bolj zapletene naloge, kot so petje težjih melodij, izvajanje težjih ritmov in težje naloge, vezane na poslušanje glasbe.
- Pri medpredmetnem povezovanju spodbujam učence k iskanju novih idej in uresničevanju zamisli.
- Spodbujam preživljanje prostega časa v glasbenem kotičku, v katerem se nahajajo inštrumenti: ksilofon, metalofon, bobni, ropotulje ter ostala zvočila, ki jih učenci po dogovoru z učiteljem uporabljajo tudi med odmori. Glasbeni kotiček je opremljen še z atraktivnimi plakati, primernimi za določeno starostno obdobje (glasbila, slikovni glasbeni zapisi, besedila skladb ...).
- Glasbeno nadarjene učence spodbujam, da sodelujejo na šolskih prireditvah ali šolskih projektih, povezanih z glasbo.
- Spodbujam vključitev v glasbeno delavnico.

Delavnica za glasbeno nadarjene drugošolce

Glasbena delavnica je dejavnost, v katero so vključeni glasbeno nadarjeni drugošolci. Z učenci se srečujemo po pouku, in sicer dvakrat tedensko. Delavnica vodeno deluje približno 30 minut. Po tem času imajo učenci možnost lastnega preizkušanja in ustvarjanja ter učenja novih elementov na melodičnih in ritmičnih glasbilih. Na dejavnosti skupaj oblikujemo pevski ter instrumentalni program, s katerim se predstavimo sošolcem, ostalim učencem prve triade ter otrokom iz vrtca Krkine lučke. Program delavnice sestavljajo izštevankе, s katerimi učenci razvijajo občutek za enakomerno izvajanje mere in hkrati tudi ritmičnega večglasja, ter preproste otroške ljudske in umetne pesmi. Učenci se najprej naučijo pravilno zapeti novo pesem, nato pa še zaigrati na melodične inštrumente ter ritmična tolkala. Pri petju spodbujam doživetost ter hkrati veliko časa posvečam preverjanju pevske intonacije. Pri instrumentalnem izvajanju postopno začnemo z uporabo ritmičnih inštrumentov (palčke, bobni) in zatem še melodičnih (ksilofon, metalofon). Učenci pri tem soustvarjajo spremljave s svojimi idejami, saj improvizacija ohranja sproščeno vzdušje v skupini. Učenci so v času izvajanja glasbenih delavnic zelo napredovali v izvajalski spretnosti instrumentalne igre (motorika, koordinacija, drža glasbil, tehnik udarca) ter pevski izreki. Dosežki so opazni tudi pri ritmični in melodični natančnosti. Delo v glasbeni delavnici je prilagojeno posamezniku in njegovemu predznanju, zato lahko učenci sproti ugotavljajo, kaj že zmorejo. Sodelovanje s sošolci motivira sprotno

spremljanje in vrednotenje učenja, skupinsko muziciranje pa krepi njihovo zmožnost poslušanja, koncentracije, koordinacije ter sodelovanja. Nastop, ki smo ga pripravili, je bil poleg izobraževalnega in socialnega vidika tudi nagrada za dodatno delo, ki ga nadarjeni in prizadevni učenci opravijo. Pri učencih, vključenih v glasbeno delavnico, opažam povečano pozitivno samopodobo. Ta je vsekakor tudi posledica pohval ter čestitk sošolcev in učiteljev.

Zaključek

Spodbudno učno okolje ima zelo velik vpliv na otrokovo glasbeno nadarjenost. Glasbena delavnica se je izkazala za zelo uspešen način dela, ki je vsem vpletenim prinesel veliko novega znanja in pozitivnih izkušenj. Učenci so na sproščen način pridobivali znanje igranja na Orffove inštrumente, se urili v natančnem ritmičnem izvajanju, poslušanju in petju ter glasbeno ustvarjali še na druge načine. Z glasbeno delavnico bom nadaljevala tudi v prihodnje, saj kakovostne učne spodbude omogočajo razvoj znanja ter glasbenih sposobnosti učencev v skladu z njihovimi glasbenimi predispozicijami.

Viri in literatura:

- Borota, B. (2015). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Denac, O. (2002). *Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti: priročnik za vzgojitelje, razredne učitelje, učitelje glasbe in glasbenih predmetov v splošnih in glasbenih šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Gradištanac, A. (2017). *Razvoj glazbenih sposobnosti kroz glazbene igre* (Diplomski rad). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Haroutounian, J. (2002). *Kindling the spark: recognizing and developing musical talent*. Oxford: Oxford University Press.
- Jurečič, M. (2002). Glasbeno nadarjeni učenci v prvih treh razredih osnovne šole. *Pedagoška obzorja*, 17/št. 3–4, (str. 51–61).
- Korelec, U. (2016). *Prepoznavanje glasbeno nadarjenih učencev v 1. in 2. vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole* (Magistrsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Sicherl Kafol, B. (2001). *Celostna glasbena vzgoja: srce–um–telo*. Ljubljana: Debora.
- Svalina, V. in Matijević, M. (2011). Glazbeno daroviti učenci na primarnom stupnju školovanja. *Napredak: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, 152 (3–4), 425–445.

Irena Čerin: Dvojno izjemni učenci

Izvleček v slovenščini

Učenci, ki so nadarjeni in imajo obenem posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, so poimenovani kot dvojno izjemni učenci. To so učenci, ki so prepoznani na enem ali več področjih izjemnosti, in so hkrati tudi učenci s posebnimi potrebami, ki, čeprav morda nimajo odločbe komisije za usmerjanje, potrebujejo prilagoditve in imajo (dodatno strokovno) pomoč. Med učenci naj bi bilo 3 % do 5 % dvojno izjemnih. Vendar so to le ocene, saj se pogosto zgodi, da primanjkljaji, ki jih imajo učenci, prikrijejo nadarjenost oziroma visoke intelektualne sposobnosti ali pa nadarjeni razvijejo dobre kompenzacijske sposobnosti, ki prikrijejo primanjkljaje.

Kot socialna pedagoginja v okviru ur dodatne strokovne pomoči nudim pomoč učencem s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki imajo pogosto pridružene tudi druge primanjkljaje, težave ali posebnosti. Med njimi so tudi odkriti dvojno izjemni učenci. Ti potrebujejo podporo ne le na področjih, kjer imajo primanjkljaje, ampak tudi na področjih, kjer so nadarjeni.

V prispevku bom predstavila primer dela z dvojno izjemnim učencem, ki v skladu z odločbo komisije za usmerjanje obiskuje dve uri dodatne strokovne pomoči socialnega pedagoga na teden in se obenem udeležuje delavnic v okviru obogatitvenih dejavnosti, namenjenih nadarjenim.

Ključne besede: dvojno izjemni učenec, čustvene in vedenjske motnje, nadarjenost, odnos, samopodoba

Izvleček v angleščini/Abstract

Doubly exceptional students

Presentation of work with a doubly exceptional student

Learners, who are gifted and simultaneously have special educational needs, are referred to as doubly exceptional students. These are learners, who are identified in one or more areas of exceptionalism and are also learners with disabilities who, although they may not have a decision by the guidance committee, need adjustments and have (additional learning) help. Among learners, there are 3 % to 5 % of doubly exceptional students. However, these are only estimates, since it often occurs that learners with deficits conceal their talent or high intellectual capacity or that talented students develop good compensating abilities, which conceal their deficits.

As a social education teacher I provide assistance to students with emotional and behavioural difficulties, as part of the hours of additional learning help, who often have other deficits, problems or specialities. Among them are also doubly exceptional students. They need support in areas where they have deficits and also in areas where they are talented.

In this article, I will present an example of working with a doubly exceptional student who, according to the guidance committee's decision, attends two hours per week of additional learning help by a social education teacher as well as enrichment workshops for the talented.

Key words: doubly exceptional student, emotional and behavioural difficulties, giftedness, relationship, self-image

Uvod

Nadarjenost - v sodobnem pomenu besede - se kaže v različnih oblikah in obsegih ter ni več zožena zgolj na inteligentnost. Zajema otrokove številne talente, ki so lahko bolj ali manj izraženi. Kako močno so izraženi ti talenti, je po Krafft (2008) odvisno od vzajemnega delovanja dednosti in okolja. Poseben izziv pa je prepoznati nadarjene otroke, sploh, če gre za otroke, ki imajo pridružene tudi posebne potrebe. Gre za tako imenovane dvojno izjemne otroke (Magajna, 2007, v Lep, 2012).

Kot socialni pedagog na delovnem mestu učitelja za dodatno strokovno pomoč se pri svojem delu v prvi vrsti srečujem z otroki s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami. Ti imajo pogosto pridružene tudi druge primanjkljaje. Bolj kot osredotočanje na njihove težave in primanjkljaje se mi zdi pomembno prepoznavati in krepiti njihova močna področja. Predvsem pri učencih, ki izbirajo neprilagojeno in moteče vedenje s pogostimi izbruhi jeze ter verbalno ali fizično agresijo, je neodgovorno trditi, da med njimi ni nadarjenih. Strinjam se z M. Ferenc (2010), da so ti učenci zaradi svojega drugačnega, za okolico nesprejemljivega vedenja, pogosto tako obremenjeni s tem, da njihove sposobnosti ostanejo skrite ali neodkrite. Spadajo v prvo skupino učencev, pri katerih okolje opazi primanjkljaje, ne pa njihove nadarjenosti. Z razliko od njih v drugi skupini učencev okolje opazi nadarjenost, ne pa tudi primanjkljajev. Ti otroci so pogosto označeni kot površni in leni. Najštevilčnejša skupina pa je ta, v kateri učne težave prekrijejo otrokovo nadarjenost, nadarjenost pa prekrije učne težave. Odkrite niso niti nadarjenosti niti primanjkljaji (Baum in Owen, 2004, v Lep, 2012).

Ne glede na to ali so talenti in/ali primanjkljaji skriti ali znani, bistveno je, da se osredotočamo na otrokova močna področja in interese. Pomembno je ustvariti okolje, ki podpira njegove fizične, intelektualne in čustvene potrebe, obenem pa se otrok uči kompenzacijskih strategij za zmanjševanje učinkov njegovih primanjkljajev. Nujna je tudi podpora v šoli in izven nje (Baum in Owen, 2004, v Lep, 2012).

Temelj vsega pa je zagotovo zaupen, pristen in spoštljiv odnos s slehernim otrokom.

Dvojno izjemen učenec

Učenec 8. razreda, ki ga bom poimenovala Aleš, je eden od identificiranih nadarjenih učencev na Osnovni šoli Cvetka Golarja. V tretjem razredu je bil s strani učiteljice evidentiran kot učenec, ki bi bil lahko nadarjen. S pomočjo poglobljene ocene učiteljev in psiholoških testov sposobnosti ter ustvarjalnosti je na dveh od treh kriterijev dosegel nadpovprečen rezultat. Na

testu sposobnosti je dosegel izjemen rezultat, saj se je uvrstil v zgornjih 5 odstotkov slovenske populacije vrstnikov. Učitelji so ga s pomočjo ocenjevalne lestvice prepoznali kot nadarjenega na tehničnem, glasbenem in likovnem področju. Od takrat se vsako leto udeležuje obogatitvenih dejavnosti, ki jih šola pripravi za skupino nadarjenih učencev.

Aleševe težave so se pričele nakazovati že v vrtcu in so se v osnovni šoli še stopnjevale, zato so starši v petem razredu vložili zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja. Pri sinu so opažali težave s pozornostjo in koncentracijo. Pridruženi so bili tudi specifični primanjkljaji na področju branja in pisanja, težave na področju vidno-motorične integracije, grafomotorike, neposrednega slušnega pomnjenja in sledenja. Čustveno in socialno je bil manj zrel od svojih vrstnikov, v vedenju so se pojavljali manj ustrezni vzorci. Zaradi nizke frustracijske tolerance je pogosto impulzivno reagiral. Na podlagi teh ugotovitev je bil usmerjen kot otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, kot dolgotrajno bolan otrok ter kot otrok s čustvenimi motnjami in lažjimi oblikami vedenjskih motenj. Za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj je bil v 5. razredu usmerjen v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo socialnega pedagoga.

Značilnosti

Z Alešem sva se že pred dodelitvijo dveh ur dodatne strokovne pomoči srečevala v okviru ur individualne in skupinske pomoči. V individualni situaciji je bil prijeten, vodljiv in izredno kreativen učenec. V razredu pa je bil miren le, dokler so delali stvari, ki so mu bile všeč. V nasprotnem primeru je občutil stisko, ki je pri njem izzvala določene vedenjske posebnosti (neprimerne besede, povzročanje hrupa, upiranje avtoriteti). Perfekcionizem je ena od najbolj tipičnih lastnosti mnogih dvojno izjemnih otrok. Želel si je namreč biti najboljši, hkrati pa so ga specifične težave pri tem ovirale. Predvsem pisanje mu je predstavljalo velik napor in je pri tem potreboval veliko zunanje spodbude in motivacije ter sprotne pohvale za svoje delo. Tako kot za večino nadarjenih učencev s posebnimi potrebami je tudi zanj veljalo, da je imel nizko samopodobo in je bil zelo kritičen do svojih rezultatov dela. Gre za posledico nerazumevanja med nadpovprečno sposobnostjo mišljenja in nemočjo na temeljnih akademskih področjih (Kruh, 2003). Zaradi težav s pozornostjo, motoričnim nemiro in povečano potrebo po gibanju je bila uvedena tudi medikamentozna terapija, s pomočjo katere je začel lažje nadzirati svoje vedenje.

Pomoč in podpora

Navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole za učence z motnjami vedenja in osebnosti (2003) nam narekujejo, da je osebni odnos prvi pogoj uspešnega nudenja kakršenkoli pomoči otroku z vedenjskimi in čustvenimi motnjami. Tudi sama sem prepričana, da je pristen odnos temelj za vzpostavitev varnega in zaupnega okolja, v katerem lahko otroci odkrijejo in zaživijo svoje resnične potenciale.

V skladu s Stormontovimi (2001, v Lorbek, 2014) napotki za učitelje, ki delajo z nadarjenimi učenci, ki imajo med drugim tudi čustvene in vedenjske težave, sem tudi sama pri delu z Alešem dala poudarek na učenju sprejemanja svojih močnih področij in svojih primanjkljajev. Pomembno se mi zdi poudariti, da je različnost med nami tista, ki nas bogati. Zaradi primanjkljajev (Magajna, 2007, v Lep, 2012) nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami, med njimi tudi Aleš, potrebujejo strukturo, jasnost, oporo, predvsem pa osebo, ki podpira njegove potrebe. Skozi zaupen odnos, v katerem je bilo vedno veliko prostora za humor, je razvijal svojo »čustveno pismenost« ter na različne načine spoznaval samega sebe in s tem krepil svojo samopodobo. Učila sva se tehnike sproščanja in razbremenitve ter poudarila pomen dobrih medosebnih odnosov. O čustvih in mislih sva se pogovarjala iskreno in brez sodbe.

Flint (2001, v Lorbek, 2014) na podlagi različnih študij in raziskav meni, da nadarjeni učenci z motnjo pozornosti in koncentracije potrebujejo spodbujajoče okolje, ki ga sooblikujejo učitelji. Pomembno je, da učitelji takšnega učenca sprejmejo, pri tem pa vseeno ohranijo visoka pričakovanja.

Metode in oblike dela

Vsak učenec je individuum zase in vzpostavljanje odnosa z njim je kot ples po tankem ledu. Pogosto se počutim kot raziskovalka, ki s pomočjo intuicije in osvojenega znanja skupaj z učenci preizkušam različne metode in oblike dela ter učenja. V ozadju je trenutna potreba učenca ter cilji, ki bi si jih želeli doseči ali se jim vsaj približati.

Pogovor je tisto orodje, ki ima izjemno moč, vendar običajno sam pogovor ni zadosti oziroma je potrebna še neka aktivnost, ki spodbudi k razmisleku in lažjemu izražanju.

Tudi Andolšek in Tomšič (2010, v Pregelj, 2014) se strinjata, da je potrebno uporabiti kreativne medije. Raznolikost le-teh otroku in mladostniku nudijo možnost boljšega spoznavanja in razumevanja samega sebe, možnosti preizkušanja in izražanja.

Kot najbolj nepogrešljive medije, ki jih tudi sama uporabljam pri delu, navajata (prav tam):

- barve (voščenke, krede, vodenke, prstne barve, barvice, flomastre, oglje),
- naravne materiale (glina, pesek, zemlja, listje, lubje),
- glasbo (instrumenti, petje, meditativna glasba),
- igrače (lutke, figurice),
- likovni material (kolaž, lepilo, volna, časopis),
- gibanje (pantomima),
- slike in fotografije,
- pravlјice in knjige,
- kuhanje.

Uporaba raznovrstnih metod omogoča, da aktiviramo obe možganski polovici in tako spodbujamo logično in ustvarjalno mišljenje. Pomembne so tudi z vidika sprostitve in razbremenitve učenca ter temelj za vzpostavljanje zaupnega in pristnega odnosa med učiteljem in učencem. V odnosu z Alešem sva na začetku veliko časa namenila spoznavanju sebe in drug drugega prek različnih didaktičnih in terapevtskih kartic, fotografij, slik, risbe, glasbe ter prek ustvarjanja likovnih izdelkov, izdelavi izdelkov iz različnih materialov, izdelavi in uporabi peskovnika, barvanju stola v okviru projekta Modri stol in podobno. Aleš je vidno užival v teh dejavnostih, se sprostil, razbremenil in krepil svoja močna področja. Ravno likovno, tehnično in glasbeno področje so učitelji s pomočjo ocenjevalne lestvice pri njem ocenili kot nadpovprečno.

V sklopu obogatitvenega programa, ki je na naši šoli namenjen nadarjenim učencem, je Aleš prav tako izbiral delavnice s teh področij. Prijavil se je na ustvarjalne delavnice, delavnice z gongi, na ogled Hiše iluzij, Hiše eksperimentov in se udeležil delavnic Festivala naše prihodnosti. Vsako leto se prijavi na več delavnic, ki se jih vedno udeleži in na njih izkazuje visoko stopnjo motiviranosti in notranjega interesa.

Tudi sicer na najinih urah dodatne strokovne pomoči, ki potekajo dve uri tedensko, aktivno sodeluje pri vseh aktivnostih, ki mu jih ponudim in predstavim. Učno področje je tisto, ki mu je najmanj všeč, vendar se trudim, da bi bilo učenje zabavno. Predvsem v začetku je bil poudarek na prepoznavanju svojega lastnega učnega stila ter prednostih in slabostih le-tega. Kasneje sem ga spodbujala k oblikovanju lastnih strategij učenja. Pri učenju in pripravi na ocenjevanja znanja sva se pogosto posluževala uporabe interaktivnih vaj in s pomočjo spleta poglobljeno raziskovala snov. Ker še vedno čuti odklonilen odnos do pisanja, ki je posledica

njegovih primanjkljajev na tem področju, mu je bil ta način učenja veliko bližji in je bil zanj bolj motiviran. Za lažje šolsko delo pogosto uporabiva različne tehnike sproščanja, ki so mu v pomoč za soočanje s stresom. Preizkusila sva vodeno vizualizacijo, postopno mišično sprostitvev, dihalne tehnike, čuječnost, tehniko access bars.

Pregelj (2014) poudarja, da je zelo pomembno izkustveno učenje, ki pogosto poteka skozi igralne dejavnosti. Pri vsaki igri se namreč srečamo z vrsto izkušenj, zato je med drugim tudi učenje socialnih veščin, izražanja čustev, večanja koncentracije na urah z Alešem pogosto potekalo prek igre. Pri svojem delu rada uporabljam različne družabne igre, kot so Activity, Jenga, Človek ne jezi se, Brain box, Moja Slovenija, Izgubljena mesta, Potapljanje ladjic, Kako postati milijonar, Čustveni vrtiljak in druge. Alešu so še posebno všeč miselne igre in kvizi, kar ustreza njegovemu močnemu področju matematično-logičnega mišljenja. Smutny (2001, v Kukanja Gabrijelčič, 2015) poudarja, da so učne strategije, ki stimulirajo ustvarjalno mišljenje, pomembne pri delu z nadarjenimi učenci. Ti so namreč na spoznavnem področju in drugih stopnjah mišljenja veliko bolj razviti od drugih vrstnikov.

Moje vodilo pri delu z vsemi učenci je tudi pridobivanje novih izkušenj. S tem se krepi njihova samopodoba, izkustveno spoznavajo nove stvari o sebi in drugih ter s tem osebno rastejo in se razvijajo. Aleš se je tako udeležil več ur s psom, ki sem jih v sodelovanju z društvom Tačke pomagačke izvedla v manjši skupini. S pomočjo pasjega pomočnika smo obravnavali čustva in se učili vzpostavljati socialne stike. Kužek je s svojo brezpogojno naklonjenostjo spodbujal občutke sprejetosti in varnosti in s tem vplival na večjo sproščenost, pogum, motiviranost in boljšo samopodobo. Aleš se je udeležil delavnice na temo samopodobe, ki sva jo za nadarjene izvedli skupaj s psihologinjo. Bil je zelo motiviran za nova znanja s tega področja. Zelo rad se udeleži kuharskih delavnic, ki jih za svoje učence v manjših skupinah pripravim vsaj enkrat letno. Ob pripravljanju hrane in sodelovanju z drugimi krepi svoje socialne veščine in samopodobo.

Gabi Čačinovič Vogrinčič (1998) piše o tem, da posameznik z odraščanjem potrebuje varne kraje tudi izven družinskih krogov, občutek pripadnosti skupini in integriranja vanjo. Vesela sem, da si je Aleš našel tako skupino, kjer se počuti sprejetega in v njenem krogu lahko razvija svoje osebne in delovne spretnosti ter krepi svoje osebne moči. Vključen je namreč v šolsko akrobatsko skupino Netopirji, ki na šolskih prireditvah vedno poskrbi za zabavo, navdušenje in občudovanje njihovih spretnosti in poguma. Vse to mu daje krila.

Aleš ima srečo, ker je tudi njegovo domače okolje zelo podporno in razumevajoče. Po navdihu mreže L'MIT, ki zbira domiselne, simpatične in nenavadne odgovore mladih na vprašanje "Kaj me osreči?", smo v letošnjem letu pripravili razstavo na to temo tudi na naši šoli. Aleš je kot svoj odgovor podal, da ga osreči dom, ker je tam vedno dobrodošel. Glede na njegovo ne samo dvojno izjemnost, temveč bi lahko dejali, da je kar večkratno izjemen, smo lahko pomirjeni, da družina prispeva k njegovemu optimalnemu razvoju.

Zaključek

Všeč mi je slikovita primerjava Renzullijeve (2007, v Lep, 2012), kako nadarjeni otroci napredujejo skozi kurikulum s hitrostjo motornega čolna, otroci s posebnimi potrebami pa s hitrostjo čolna na vesla. Tisti, ki imajo čoln na oba pogona, pa običajno težko ujamejo ritem in tako hitro vrtijo vesla, kot je zmogljiv in hiter njihov motor na čolnu. Pomembno se mi zdi, da jih vsaj poskušamo razumeti in se jim približati. Odvrzimo svoje sodbe in skupaj z njimi poiščimo načine in pot, da bodo lahko kar najbolje izkoristili svoje potenciale.

Na podlagi prikazanega primera sem želela prikazati, da je pomembna celostna obravnava vseh otrok. Zaradi načrtnega ukvarjanja z Aleševimi močnimi področji ocenjujem, da so njegova samopodoba, način funkcioniranja v družbi in komunikacija veliko boljša kot v petem razredu. Razvil je interesne dejavnosti, ki mu bodo pomagale pri poklicnem usmerjanju in v življenju na sploh.

Literatura:

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine – prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ferenc, M. (2010). Kaj pa otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami? V M. Željeznov Seničar (ur.) *Socialne in čustvene potrebe nadarjenih in talentiranih* (str. 189–193). Ljubljana: MiB.

Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). *Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo*. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Krafft, T. (2008). *Odkrijmo in razvijmo otrokovo nadarjenost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kruh, J. (2003). Samopodoba nadarjenih s specifičnimi učnimi težavami. V M. Blažič (ur.) *Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial* (str. 294–299). Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče.

Lep, B. (2012). Dvojno izjemni otroci – nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami. V T. Bezić (ur.) *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (str. 67–80). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Lorbek, T. (2014). *Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami* (Diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole za učence z motnjami vedenja in osebnosti. (2003). Dostopno preko: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/ef631026bf/Navodila_9-letna_OS.pdf.

Pregelj, V. (2014). *Socialno-interaktivne igre pri delu s skupino na letovanju* (Diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Nataša Črešnar: Vloga nadarjenih učencev pri izvedbi kulturnega dne in sobotne šole

Izveček

Za nadarjene učence je nujno, da lahko razvijajo svoje potenciale. Pri tem ima ključno vlogo učitelj. Le ta mora sposobnosti in interese nadarjenega učenca prepoznati ter ga pri njegovem delu spodbujati, motivirati in voditi.

V okviru pouka, pri slovenščini, nadarjenim učencem, ki izražajo potrebo po ustvarjalnem izražanju, ponudim možnost za izvorno izražanje, prav tako priložnosti, da delujejo genialno in doživijo uspeh. Ti učenci so pogosto nagnjeni k organiziranju, nadzorovanju, vodenju itd. Naštete potenciale lahko med drugim izrazijo tudi pri delu v skupini.

Predstavila bom primer dobre prakse, in sicer izvedbo kulturnega dne, kjer smo si zadali več ciljev, tj. spoznavanje in predstavitev kulturne dediščine ter izdelavo in predstavitev fotozgodbe, in izvedbo sobotne šole, kjer smo izvedli čajanko v smislu druženja z bivšimi učitelji šole, kjer so učenci – ob dvestoletnici šole – lahko sodelovali pri sooblikovanju zbornika.

Cilji so bili v celoti doseženi, pot za dosego ciljev pa zanimiva, pestra in ustvarjalna. Do izraza niso prišli samo nadarjeni učenci, ampak tudi tisti, ki se sicer držijo bolj v ozadju.

Ključne besede: nadarjeni učenci, kulturni dan, sobotna šola, intervju, kulturna dediščina, retorika.

Abstract

For gifted learners it is necessary to develop their potentials. Teachers play a crucial role in this. They have to recognize the abilities and interests of the gifted learner, encourage, motivate and guide him.

While teaching Slovene, I offer the gifted learners that show the need for creative expression, a chance for it and give them opportunities to work masterfully and achieve success. These learners are often prone to organizing, controlling, leading etc. They can also express their mentioned potentials in a group work.

I'm going to present an example of good practice, the performance of the culture day, where we had set ourselves more goals. Those were: presenting and learning about cultural heritage, making and presenting of a fotostory and implementation of Saturday school. At Saturday school, we arranged a tea party, where learners could spend time with former teachers and were able to participate in co-creating of the compendium at the school's two-hundredth anniversary.

All the goals were met, while the path to achieving them was interesting, varied and creative. It was an opportunity for gifted learners to express their abilities, but also for those who prefer to sit and listen.

Key words: gifted learners, culture day, Saturday school, interview, cultural heritage, rhetoric.

Uvod

Smisel prepoznavanja, spodbujanja in podpiranja nadarjenih učencev je, da bi ti dosegli najvišje cilje učenja in samouresničenje ter hkrati odgovorno prispevali k družbenemu razvoju. Smisel načrtnega prepoznavanja, načrtovanja in izvajanja individualiziranega vzgojno-izobraževalnega dela pa je v prvi vrsti zagotavljanje takšnega učnega okolja, v katerem bo vsak lahko čimbolj optimalno napredoval (Istance, 2013; Nolimal, 2012; Ziegler, 2014).

Temeljno vodilo pri načrtovanju poučevanja in učenja nadarjenih učencev so njihove učne idr. značilnosti, saj se te v procesu poučevanja in učenja odražajo na svojstven način. Podpore nadarjenim učencem moramo po vertikali izobraževanja stopnjevati, biti mora vse bolj kompleksna, zato je treba v višjih razredih osnovnošolskega izobraževanja poleg podpore v oddelkih na šoli ponuditi tudi dodatne programe. Na naši šoli imajo učenci poleg individualnih ur, ki so namenjene nadarjenim učencem, možnost vključevanja v taborne za nadarjene, ki so organizirani s strani posameznih učiteljev. Kljub vsemu pa moramo biti pozorni, da pri tem učencev pretirano ne obremenimo, temveč jim zagotavljamo optimalno obremenjenost, usklajeno z njihovo motivacijo, zmožnostmi in interesi.

Tuje in domače izkušnje ter raziskave so pokazale, da je koncept za odkrivanje in vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi mogoče še nadgraditi in posodobiti. Eden izmed namenov je upoštevati, da je razvoj potencialov odvisen od interakcije različnih dejavnikov; tj. splošnih sposobnosti, sposobnosti sklepanja in reševanja problemov, zanimanja za določeno področje, delovne vneme in discipline, znanja, zaupanja vase, veččin samokontrole, komunikacijskih, socialno-emocionalnih ter motivacijskih veščin. Posodobljeni koncept razume šolo kot spodbudno učno okolje, ki visoko vrednoti ustvarjalnost in osebne značilnosti, ki podpirajo njen razvoj – samozavest, pripravljenost prevzeti tveganje ter neodvisnost v mišljenju. Posodobljeni koncept želi prispevati k večji socialni koheziji, zato poudarja tudi pomen vključenosti nadarjenih v medkulturno sodelovanje (Council Conclusion, 2009).

Pri omenjenih veščinah tudi sama vidim priložnost, da jih vključujem v pouk in dejavnosti. Ti učenci imajo razvito kritično mišljenje, višje jezikovne zmožnosti, obsežen besednjak, zahtevnost stavčnih struktur, dobro sposobnost komuniciranja, spontano nagnjenost k izzivom, nenavadno in izrazito bogato domišljijo, lahko snovanje idej, prilagodljivost, domiselnost, izvirnost, bogato besedišče, učinkovit transfer znanja v prakso, željo po uspehu in potrebo po doseganju odličnosti, uživanje v dosežkih, izjemno zavzetost, voljo ter predanost, voditeljske sposobnosti, sposobnost koordiniranja in vplivanja na druge, neodvisnost in samostojnost,

izrazit smisel za organizacijo, komunikativnost, empatijo, dejavno vlogo pri vodenju in upravljanju šole idr.

Dober učitelj mora to razvijati in omogočiti s svojimi posegi, pri čemer ga mora voditi želja po tem, da se otrok razvije v samostojno osebnost, ki si ostri domiselnost, iznajdljivost in si drzno utira pot pri reševanju problemov (Gabrijelčič, 2015).

Sodobne didaktične strategije poučevanja temeljijo na novih, alternativnih oblikah in metodah poučevanja, poudarjajo posebne programe, inovativnost, ustvarjalnost in druge oblike dela z učenci. Poudarjen je drugačen pristop pri formalnem učenju, ki naj poteka v interaktivnih učnih okoljih, muzejih, gledališčih, na terenu ipd. Učni procesi v sodobni šoli oz. pri t. i. alternativnem pouku naj bi učencem odpirali nove poti in razsežnosti mišljenja, doživljanja, vrednotenja in ravnanja. Predvsem gre za pridobivanje znanja, reševanje problema oz. nalog in izdelovanje izdelkov. Omogočal naj bi aktivno vključenost učencev v učni proces v vseh njegovih fazah. Tako naj bi sodelovali pri načrtovanju učne vsebine, izvedbi učne vsebine z izbranimi učnimi oblikami, metodami, učili in pripomočki. Poleg tega gre pri alternativnem pouku za medpredmetno povezovanje, šolsko ali zunajšolsko delo, medpredmetno ali medšolsko sodelovanje in ključno aktivnost učenca, ki je s svojo lastno dejavnostjo in kritičnostjo usmerjen k določenemu cilju. Bistvo aktivnega pristopa je ravno to, da učenci pridobijo temeljna spoznanja in znanje na podlagi lastne angažiranosti, truda, raziskovanja in aktivnega učenja. Kajti ravno učenci so tisti, ki gradijo celoten vzgojno-izobraževalni proces, učitelj pa jih usmerja z vprašanji, nalogami in dejavnostmi, ki pri njih sprožajo višje miselne procese. Ravno znanje, ki ga pridobijo v procesu lastnega učenja, je trajnejše in veliko uporabnejše v nadaljnjem življenju. Med didaktičnimi strategijami je tudi t. i. odprti pouk, za katerega je značilno, da učni cilji, vsebine in metode niso natančno predpisani. Le-ta je usmerjen v učence, je diferenciran in individualiziran ter se povezuje z življenjem lokalne skupnosti. Pri tem je pomembna učiteljeva fleksibilnost pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju pouka: učitelj naj bi kombiniral različne pristope in ustvarjal čim bolj raznovrstne veščine (npr. kompleksno in kritično mišljenje, ustvarjalno, samorefleksivno mišljenje, sodelovalne in komunikacijske veščine ipd.) (Gabrijelčič, 2015).

Kulturni dan – vodenje in fotozgodba

Cilji, ki sem si jih zadala, so bili:

- spoznavanje kulturne dediščine (graščina v občini Oplotnica),
- ustvarjalno pisanje (domišljijsko),
- risanje stripov,
- fotografiranje,
- izdelava fotozgodbe.

Učenci so predhodno (en teden prej) dobili navodila za delo. Razdelila sem jih v pet skupin po štiri učence. Nadarjene učence sem porazdelila po skupinah. Zavzeli so različne vloge – po večini so bili vodje skupin, eden od teh vodja ni želel biti, ampak je prevzel vlogo fotografa. Naloga vseh ostalih članov skupin je bila, da si naloge ustrezno razdelijo in naredijo načrt za delo. Učenka iz 8. razreda sem izbrala za vodičko po graščini. Njena naloga je bila, da se v dogovoru z lokalno vodičko pripravi na vodenje.

Na dan izvedbe KD smo delo začeli v učilnici. Tam so učenci v skupinah pričeli z ustvarjalnim domišljijским pisanjem. Sestaviti so morali zgodbo, in sicer so imeli določen: kraj dogajanja (tj.: graščina) in zgodba je morala imeti jasno izraženo sporočilo. Vedeli so, da bodo v grajskem okolju s pomočjo petih prizorov risali stripe, s katerim bodo prikazali življenje junaka, književne osebe. Osmislili bodo njegovo življenje, tako da bodo s fotografijami in z risbicami naslikali njegovo življenjsko zgodbo.

Ko so imeli zgodbo sestavljeno, smo se odpravili v graščino. Tam smo imeli vodenje s strani učenke, ki nam je predstavila zgodovino naše graščine in kompleksa, vključno s periščem v parku. Sledilo je fotografiranje. Učenci so imeli na voljo pet prizorov, s katerimi so na koncu lahko ubesedili zgodbo, ki so si jo zamislili. Določili so književne osebe, prizore in fotografiranje se je pričelo. Ko smo s tem končali, je skupina učencev šla v računalniško učilnico, kjer so natisniti fotografije, druga skupina pa je v likovni učilnici pripravila ostale pripomočke (šeleshamer, flomastre, lepilo, škarje). Sledilo je izdelovanje fotozgodbe. S pomočjo natisnjenih fotografij so nastajali prizori, ki so jih ustrezno dopolnjevali z risanjem, besedilom, nastajali so stripi ter seveda nadvse zanimive zgodbe.

Sledil je samo še zaključni del, in sicer predstavitev izdelkov.

Pri delu so učenci dosegli vse zastavljene cilje, ki sem si jih zadala. Krepili so medsebojno sodelovanje, kar se mi kljub vsemu zdi še vedno ključnega pomena. Razvijali so kompetence

domišljijškega ustvarjalnega izražanja in povezovanja s književnim prostorom. Ker niso imeli določenega književnega časa, so se odločali različno. Ena skupina se je odločila za srednjeveški književni čas, le-ta je fotografije oseb dopolnila z ustreznimi srednjeveškimi kostumi, ostale skupine so se odločile za sodoben književni čas, dodajali so tudi sodobne rekvizite (npr. mobilni telefon). Prav tako so se učenci lahko izrazili na likovnem področju, kjer je posebej blestel prav eden izmed likovno nadarjenih učencev. Posebej bi izpostavila učenko, ki je pripravila vodenje po graščini in okolici, saj je morala združiti precej več kompetenc, od poznavanja zgodovinskega ozadja, do priprav na vodenje, kjer so v ospredje stopile veščine retorike.

Učenci so na tem dnevu dobili precej znanja in potrditve. Na zanimiv in nekoliko drugačen način so spoznali graščino v lokalnem okolju, perišče v parku, se preizkusili v fotografiranju, risanju, domišljijškem izražanju in medvrstniškem sodelovanju.

Sobotna šola – čajanka z bivšimi učitelji naše šole

Program je temeljil na naslednjih načelih:

- da teme niso neposredno vezane na učne načrte obveznih predmetov,
- upoštevati interese učencev,
- spodbujati učenje na višjih taksonomskih nivojih,
- sprejemati, dopuščati in spodbujati različne ideje,
- spodbujati in omogočati samostojno učenje,
- omogočiti čim več neposrednih izkušenj,
- spodbujati raziskovalne prijeme,
- omogočati prostovoljnost sodelovanja.

Cilji, ki sem si jih za sobotno šolo zadala, so bili sledeči:

- razvijati sposobnosti, motivacijo in ustvarjalnost,
- krepiti zaupanje v svoje sposobnosti,
- omogočiti pozitivna doživetja in izkušnje,
- bogatiti splošno znanje,
- razvijati pozitiven odnos do pridobivanja znanja,
- razvijati interese,
- medgeneracijsko sodelovati,
- razvijati pozitivno samopodobo,
- seznaniti se z načinom poučevanja nekoč,

- pripraviti smiselna vprašanja za izvedbo intervjuja,
- ustrezno komunicirati,
- zapisati in oblikovati intervju (od začetnega koraka do končnega izdelka).

Skupino 20 učencev sem seznanila z načrtom dela. Naša naloga je bila, da se pripravimo na pogovor z gosti. Ker letos obeležujemo 200 let šolstva v domačem kraju, se v okviru tega dogodka vrstijo različne dejavnosti. Med drugim je v nastajanju tudi zbornik, pri katerem sem k soustvarjanju povabila skupino učencev. Eden izmed predlogov je bil, da vključimo in prikažemo tudi izkušnje starejših (že upokojenih) učiteljev, predvsem z vidika šola nekoč–danes. Ker vem, da je ustno izročilo pomembna kulturna dediščina, sem predlog takoj izkoristila. Z učenci smo skupaj naredili načrt dela. Razdelili smo si naloge. Sledila je priprava vabil za učitelje, organizacija prostora, pogostitve, kratek kulturni program, ki je vključeval vodenje po šoli, priprava vprašanj, iskanje informacij o gostih in nato sama čajanka. Goste smo pričakali v avli šole, kjer jih je nagovoril učenec, ki se je pripravil na vodenje. Skupaj smo se sprehodili po učilnicah, kjer so si učitelji z zanimanjem ogledovali posodobljene prostore in se seznanjali z novostmi, ki so vidne iz same podobe prostora. Sledilo je delo v šolski knjižnici. Vodje skupin so stopili do posameznega gosta in ga pospremili do omizja. Učenci so že sedeli po skupinah. Sledil je pogovor s pomočjo že pripravljenih okvirnih vprašanj. Da niso bili preveč obremenjeni s pisanjem in so lahko več časa namenili pogovoru z učitelji, so se predhodno dogovorili, da lahko pogovor snemajo. Razvnela se je zanimiva debata. Vprašanja so se kopičila, učitelji pa so z navdušenjem svoje izkušnje in spomine delili z učenci. Po končanih pogovorih so učitelji ostali v knjižnici, učenci pa so svoje delo nadaljevali v računalniški učilnici, kjer so pogovore zapisali, oblikovali in nastali so zanimivi intervjuji, pripravljeni za objavo v šolskem zborniku.

Izvedba čajanke je učencem prinesla bogat doprinos v smislu ohranjanja kulturne dediščine. Na zanimiv način so se seznanjali z življenjem njihovih vrstnikov nekoč, dobili veliko informacij o razvoju šolstva v našem kraju, predvsem pa sami spoznavali razliko med šolanjem nekoč in danes. Poleg veččin pisanja, oblikovanja intervjuja, računalniškega oblikovanja so urili tudi večšine komunikacije in vodenja. Izpostaviti je potrebno tudi medgeneracijsko sodelovanje, ki je v tem primeru imelo dodano vrednost.

Sklep

Nadarjeni učenci so imeli odgovorno nalogo, v proces so bili vključeni od začetka do konca, moja vloga je bila zgolj usmerjevalna. *Pri obeh dejavnostih sem upoštevala dejstvo, da se otrok mora razvijati v samostojno osebnost, da si pri tem ostri domiselnost, iznajdljivost in si drzno utira pot pri reševanju problemov.*

Literatura:

Mag. Tanja Bezić in člani (2019). Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi (str. 1–15). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo. Univerzitetna založba Annales: Koper.

Kesič Dimić, K. (2010). Vsi učenci so lahko uspešni. Založba Rokus Klett, d. o. o.: Ljubljana.

Nagel, W. (1987). Odkrivanje in spodbujanje nadarjenih otrok: Svetovalec za starše in učitelje. Državna založba Slovenije: Ljubljana.

Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi (1999). Pridobljeno s: <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Učni načrt SLOVENŠČINA osnovna šola (2018). Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Nataša Čupeljić: Delo z nadarjenimi pri pouku zgodovine

Povzetek:

Namen dela z nadarjenimi učenci pri pouku zgodovine je širitev in poglobljanje njihovega temeljnega znanja, spodbujanje kritičnega presojanja zgodovinskih dejstev, odkrivanja vzročno – posledičnih odnosov, hitro dojemanje razlik glede na zgodovinski čas in prostor, in še bi lahko naštevali. Kadar govorimo o nadarjenih učencih pri pouku zgodovine, moramo poudariti, da gre tu za učence, ki kažejo izjemno zanimanje in znanje s področja zgodovine, ni pa rečeno, da so ti učenci identificirani kot nadarjeni učenci. Organizacijski pristop dela z nadarjenimi učenci je skupno šolanje nadarjenih učencev z drugimi učenci, ob nekaterih dodatnih oblikah dela z njimi. Dodatne oblike dela z nadarjenimi so pri pouku zgodovine različne. Učitelji zgodovine lahko nadarjene učence spodbudijo z dodatnimi in težjimi nalogami, pripravami na tekmovanje, raziskovalnimi nalogami, dve izmed dodatnih oblik dela, ki bosta predstavljeni, pa sta debata in zgodovinska bralna značka.

Ključne besede: delo z nadarjenimi, zgodovina, debata, zgodovinska bralna značka

Abstract:

The purpose of working with gifted students in history class is to broaden and deepen their basic knowledge, to encourage the critical appraisal of historical facts, to discover cause and effect relationships, to quickly perceive differences in historical time and space, and more. When we talk about gifted students in history class, we have to emphasize that these are students who show great interest and knowledge in the field of history, but it is not said that these students are registered as gifted students. The organizational approach of working with gifted students is the joint education of gifted students with other students, with some additional forms of working with them. Additional forms of work with talented students are different in history teaching. History teachers can encourage talented students with additional and more difficult tasks, preparation for the competition, research assignments, and two of the additional forms of work that will be presented below are the debate and the historical reading badge.

Key words: work with the talented students, history, debate, historical reading badge

Uvod

Nadarjeni in talentirani učenci ne kažejo enakih potez ali lastnosti, ampak celo vrsto posameznih razlik, zato jih ne moremo umestiti v neko homogeno skupino. Nadarjeni in talentirani učenci pogosto kažejo nadpovprečno sposobnost in zavzetost, vendar ne vedno v skladu z družbenimi normami in učnim načrtom. Otrokovi darovi in sposobnost lahko pridejo na dan v različnih življenjskih obdobjih, pokažejo pa se lahko na enem ali več področjih. Zdi pa se, da dandanes še vedno posvečamo premalo pozornosti učencem, ki so talentirani samo na enem področju, v konkretnem primeru področju zgodovine. Pri pouku zgodovine se od nadarjenega učenca pričakuje več sodelovanja, kritičnega presojanja zgodovinskih dejstev, odkrivanja vzročno – posledičnih odnosov, hitro dojetje razlik glede na zgodovinski čas in prostor ter delo v skupinah ali morda dvojicah. Organizacijski pristop dela z nadarjenimi učenci pri nas je skupno šolanje nadarjenih učencev z drugimi učenci, ob nekaterih dodatnih oblikah dela z njimi.

Dodatne oblike dela, ki spodbujajo »rast« nadarjenih učencev, so pestre. Tako nadarjene učence spodbudimo s posebnimi, dodatnimi in težjimi nalogami, pripravami na tekmovanje, raziskovalnimi nalogami, zgodovinskimi izleti, zgodovinskimi delavnicami, sobotnim poukom ... dve izmed dodatnih oblik dela, ki bosta predstavljeni v nadaljevanju, pa sta debata pri pouku zgodovine in zgodovinska bralna značka.

Debata pri pouku zgodovine

Debata je ena od najboljših metod za razvijanje kritičnega mišljenja. Učenci se te metode dela tudi najraje poslužujejo, saj od njih zahteva ogromno raziskovanja in razmišljanja. Učenci morajo biti v debati pripravljeni, da zagovarjajo svoje argumente, analizirajo in kritično ovrednotijo argumenta nasprotne strani, branijo svojo argumenta, prav to dejstvo pa jih vodi h kritičnemu mišljenju. Debata spodbuja, da učenci kritično vrednotijo pridobljeno znanje, ga poglobljajo, iščejo nove razlage, raziskujejo naprej, kritično analizirajo bistvo predstavljene argumentacije in predlagajo nove rešitve. (ZIP, 2013)

Na šoli v zgodovinskih debatah pri pouku sodelujejo nadarjeni učenci od 7. do 9. razreda. Pri zgodovini so v 7. razredu (3 učenci), 8. razredu (2 učenca) v 9. razredu (4 učenci). V tem primeru govorimo o učencih, ki kažejo izredno znanje in zanimanje za zgodovino, sicer pa niso vsi identificirani kot nadarjeni.

Šolske zgodovinske debate tako potekajo pri pouku v vseh omenjenih razredih, od 7. do 9. razreda.

- Število učencev/debaterjev v vsaki ekipi: 3 (po en učenec iz 7., 8., in 9. razreda).

- Število ekip v eni debati: 2, ena ekipa zagovarja debatno trditev, druga jo zavrača.
- Število govorov na vsaki strani: 3

Debatne trditve je pripravljena debatna trditev, kar pomeni, da pri njeni sestavi sodelujejo nadarjeni učenci sami. Zanj izvedo učenci najmanj 14 dni pred izvedbo, da imajo dovolj časa za pripravo.

V letošnjem šolskem letu so nadarjeni že debatirali na naslednje debatne trditve:

7. razred:

- Etruščani so bolj vplivali na Rimljane kot Grki.
- Državna ureditev Aten je bila boljša kot državna ureditev Šparte.

8. razred:

- Med Novim in Starim svetom je stekla menjava blaga, ki je bila koristnejša za slednjo.
- Reforme Marije Terezije in Jožefa II. so slovenskemu kmetu prinesle boljše življenje.

9. razred:

- Propaganda je »odigrala« v času 1. sv. vojne pomembno vlogo.
- ZDA leta 1945 ne bi smele odvreči atomske bombe na Japonsko.

Načrtovanje in izvedba debate poteka v 4. stopnjah (Rupnik Vec in Kompare, 2006):

- Dogovarjanje.

Učence najprej seznanimo z debatno trditvijo, ki bo predmet soočenja argumentov. Učenci se odločijo za debatiranje o izbrani trditvi in se razporedijo v dve skupini, vsako sestavljajo po trije člani oz. članice. Ena skupina – t. i. zagovorniška skupina – zagovarja debatno trditev, druga – t. i. nasprotniška skupina – jo zavrača.

- Priprava na debato (proces raziskovanja).

Med pripravo na debato učenci raziskujejo vire, zbirajo in izberejo informacije, konstruirajo argumente in protiargumente ... Prvi del priprav na debato lahko poteka v šoli, ko pri vseh učencih s kratko možgansko nevihto vzpodbudimo navajanje idej za in proti izbrani debatni trditvi. Večina priprav na debato pa nato poteka izven pouka: udeleženci se na debato najprej pripravljajo individualno, vsak debater (govorec) sam raziskuje vire in zbira informacije, pri izgradnji argumentacije – pripravi argumentov in protiargumentov – pa je pomembno sodelovanje med člani skupine.

Učitelj ima pri pripravah na debato mentorsko vlogo, npr. svetuje pri izgradnji argumentov, usmerja pri iskanju virov, koordinira sodelovanje med člani skupin.

- Izvedba debate.

Potek debate je vnaprej strukturiran in sledi pravilom glede tega, kako si sledijo govori zagovorniške in nasprotniške skupine, glede vsebine govora vsakega od govorcev in glede časa,

ki ga ima na razpolago. Sestavni del naloge vsakega od govorcev je predstavitev argumentov v podporo lastnemu stališču in zavračanje argumentov nasprotne skupine. Med govorom ne sme govorca nihče prekinjati. Vsaka skupina ima med govori na voljo 3 minute pripravljalnega časa. Učenci, ki poslušajo debato, so med debatiranjem aktivni, saj zapisujejo potek debate ter argumente obeh skupin sproti (vsaj grobo) analizirajo in vrednotijo.

- Analiza in refleksija debate.

Pomembna sestavina metode debate sta tudi analiza in refleksija debate, ki ju izvedemo po končani debati. Debaterji in učenci, ki so poslušali debato, najprej individualno reflektirajo dogajanje s pomočjo vprašanj, nato sledita analiza in refleksija debate, ki ju v frontalno vodenem pogovoru moderira učitelj.

V sam proces priprave in izvedbe debate so vpleteni le nadarjeni učenci, vloga ostalih učencev pa je ključna pri četrtem delu debate, torej refleksiji debate same. Po koncu debate lahko ostali učenci z dvigom rok ali s tajnim glasovanjem razsodijo, katera skupina je prepričljivejše zagovarjala svoje stališče (za ali proti debatni trditvi) oz. argumenti katere skupine so bili v debati močnejši.

Zgodovinska bralna značka

Glavni namen in cilj zgodovinske bralne značke je, da spodbudi učence k branju knjig z zgodovinsko vsebino, seveda pa je namen tudi spodbujanje oz. razvijanje bralne kulture.

Čeprav je zgodovinska bralna značka namenjena vsem učencem, ki želijo s pomočjo knjige potovati in odkrivati preteklost, opazamo, da se v veliki večini za branje odločajo le nadarjeni učenci.

Za doseg bralnega priznanja je potrebno prebrati 5 knjig s seznama, ki ga določi učitelj. Nabor knjig je, po pričevanju učencev, zanimiv in pester, saj glede na starost in stopnjo razumevanja težavnostno raste. Učencem je v pomoč izdelan priročnik za branje kakovostnih zgodovinskih knjig, ki je objavljen na spletni strani šole, soglasja staršem pa se, z vsemi ustreznimi informacijami, razdelijo učencem pred začetkom šolskih počitnic.

Če navedemo le nekaj primerov:

- 7. razred (Homer: Iliada ali Odiseja; Janez Jalen: Bobri; Karl Bruckner: Zlati faraon ali Sadaho hoče živeti ...)
- 8. razred (Jonathan Swift: Gulivejeva potovanja; Finžgar, F.: Pod svobodnim soncem; J. London: Zgodbe s severa in juga ...)

- 9. razred (Anna Frank: Dnevnik Anne Frank; Gradišnik, B.: Strogo zaupno na Irskem; Tavčar, J: Izza kongresa ...)

Na željo učencev, ki ogromno prebirajo tudi različne poljudnoznanstvene revije, tako v slovenskem kot v tujem jeziku (National Geographic, History ...), se dovoljuje tudi branje in natančna analiza člankov.

Učenci oblikujejo zapis na hrbtno stran zvezka za zgodovino, in sicer:

- osnovni podatki o knjigi (avtor, naslov, kraj in leto izdaje, založba),
- strnjena obnova vsebine,
- kratko mnenje o knjigi (strnjena obnova in kratko mnenje-stran a5),
- ilustracija po želji.

Poleg zapisanega učenci opravijo še govorni nastop, učiteljica zgodovine si to zabeleži in mentorice slovenskega bralnega priznanja o tem obvesti, da tudi one predstavljeno delo zabeležijo, saj se učenci, ki usvojijo bralno značko, udeležijo srečanja z besednim umetnikom, ki jim podeli bralna priznanja.

Zaključek

Delo z nadarjenimi učenci pri pouku zgodovine učitelju predstavlja poseben izziv, saj govorimo v tem primeru o učencih, ki so izredno vedoželjni, polni znanja in podatkov, ki nemalokrat presenetijo učitelja samega. Zgodi se lahko, da nadarjeni učenci presenetijo z vprašanji, na katere iz glave učitelj nima odgovora. Seveda s to situacijo ni nič narobe, sploh, ker se s tem spodbudi tako učence kot tudi učitelja, da skupaj odkrivajo nova znanja in poglobljajo ter širijo že usvojeno, kar pa je bistvo oz. cilj dela z nadarjenimi.

Viri in literatura:

Drago Žagar, Jana Artač, Tanja Bezič, Mirt Nagy, Sonja Purgaj, odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci: [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf)

[dokumenti/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf) (pridobljeno: 18. 3. 2020)

Rupnik Vec, T. in Kompare, A. (2006). Kritično mišljenje v šoli. Strategije poučevanja kritičnega mišljenja. Ljubljana, ZRSŠ, 34 str.

Virginia Z. Ehrlich, (1989). Gifted Children, A Guide for Parents and Teachers, Trillium Press. New York, str. 5

ZIP, Za in Proti, Misliti in govoriti boljši svet, avgust 2013, str. 7

Irena Demšar: Prevajanje kot izziv za nadarjene učence

Izvleček

Šola nadarjenim učencem ob začetku šolskega leta pripravi nabor dodatnih vsebin, s katerimi učenci lahko razvijajo svoje potenciale. Na OŠ Vodice smo nadarjenim med drugim ponudili tudi ure prevajanja v angleščino. Naš cilj je bil prevod zgodbic o kapljicah Vodice, ki pripovedujejo o ljudeh in znamenitostih Občine Vodice. Zgodbe so nastale v okviru projekta Turizmu pomaga lastna glava. Učenci Turistične vzgoje so z zgodbicami obogatili kolesarske poti po Občini Vodice. Prevod zgodb v angleščino je s stališča razvoja turizma smiselna nadgradnja njihovega dela. Pri prevajanju ne gre le za prenos pomena iz izvirnega jezika v ciljni jezik, temveč tudi za prenos jezikovnih in kulturnih značilnosti. Učenci so pri prevajanju naleteli na težavna področja, kot so na primer prevajanje zemljepisnih imen, prevajanje pomanjševalnic, kolokacij itd. Prevajanje je zahtevna dejavnost, ki zahteva točnost, jasnost in fleksibilnost. Učenci so bili za delo motivirani, dobili so dovolj vzpodbude, pomoči in povratnih informacij, da so delo uspešno dokončali.

Ključne besede: prevajanje, nadarjeni učenci, učni načrt, teorija prevajanja, enkodiranje, sporočilnost

Abstact

At the beginning of the school year teachers offer a list of extracurricular activities to help the gifted students develop their potentials. Besides some other activities the students at Primary School Vodice were offered lessons of translating into English. Their goal was to translate the stories about droplets telling visitors about famous inhabitants and the sights of the municipality Vodice. The stories are a part of the project undertaken by the students who attended the elective subject Tourism. They were written with the intention to enrich the cycling paths around the municipality. The translation of these stories is a sensible continuation of the project for the development of tourism. Translation does only mediate the meaning from the source into the target language, but it also transfers language and cultural characteristics. Students encountered several difficult areas of language, such as: translation of names of places, mountains, rivers and inhabitants, translation of diminutives, collocations, etc. Translation is a challenging task which demands exactness, clarity and flexibility. The students were very motivated for work, they got the necessary encouragement, help and feedback in order to be able to finish the task.

Key words: translation, gifted students, curriculum, translation theory, encoding, communicative translation

Uvod

Šola in učitelji se vsako leto znova srečamo z izzivom, kako spodbujati nadarjene učence in krepiti njihovo nadarjenost ter omogočati, da razvijajo močna področja. Nadarjenim, ki jih zanimajo tuji jeziki, smo letos ponudili ure prevajanja v angleščino.

Na občini Vodice so se v okviru projekta LAS odločili narediti kolesarsko pot in jo povezati s sosednjimi občinami. V šolskem letu 2018/19 so se učenci skupaj z mentorico pri izbirnem predmetu Turizem odločili sodelovati v tem projektu. Izdelali so turistični spominek – krpo za brisanje potu, na kateri je odtisnjen zemljevid kolesarske poti – ter napisali zgodbe o znanih prebivalcih občine ter o lokalnih znamenitostih. Rdeča nit zgodb, ki obiskovalce spremljajo na kolesarski poti, so kapljice. V občini se namreč nahaja veliko vodnih virov oz. nahajališč podzemnih voda. Učenci so zgodbe posneli, s pomočjo QR kode pa so dostopne na spletnih straneh *YouTube*. V šoli smo menili, da bi bilo za razvoj turizma v občini te zgodbe smiselno prevesti v angleščino ter jih objaviti.

Nekaj jezikovno nadarjenih učencev se je odločilo za sodelovanje. Prevajanje je kompleksna dejavnost in ni del učnega načrta angleščine v osnovni šoli, zato je učencem predstavljalo še poseben izziv. Za delo so bili zelo motivirani. Poskrbljeno je bilo, da so dobili dovolj vzpodbude in povratnih informacij o njihovem delu. Imeli so možnost dela z računalnikom v šoli in doma. Delo so opravljali samostojno. Imeli so možnost za izražanje in uresničevanje svojih interesov, za spoznavanje vsebine na njim ustreznejši težavnostni ravni in za intenzivnejše in enakovrednejše sodelovanje z učiteljem.

Prevajanje kot metoda poučevanja angleščine

Učni načrt za angleščino navaja, da učenci pri pouku angleščine razvijajo zmožnost medkulturnega in medjezikovnega sporazumevanja. Jezikovno znanje vključuje usvajanje besedišča, slovničnih pravil, glasoslovja, pravopisa. Poleg naštetih znanj in zmožnosti mora učenec pridobiti tudi družbenokulturna znanja: poznavanje družbenokulturnih pravil, norm in navad, da lahko ustrezno interpretira in uporabi sporočila glede na ta pravila. Operativni cilji so v učnem načrtu opredeljeni kot obvezna znanja, ki jih morajo vsi učenci pridobiti za uspešno zaključeno osnovnošolsko izobraževanje, zato jih mora učitelj obvezno vključiti v pouk.

Učitelj z učenci razvija njihove sporazumevalne jezikovne »zmožnosti sprejemanja, tvorjenja in posredovanja besedil: poslušanje in slušno razumevanje, govorno sporazumevanje in

govorno sporočanje, branje in bralno razumevanje, pisanje, pisno sporazumevanje in pisno sporočanje.« (Andrin, 2016, str. 12)

Prevajanje, kjer gre za prenašanje sporočil iz enega jezika v drug jezik, je izrazito komunikativna dejavnost, kljub temu pa je v zadnjih desetletjih povsem izrinjena iz procesa poučevanja tujega jezika. Snovalci učnega načrta se sklicujejo na naslednje razloge:

- Prevajanje je omejeno na dve jezikovni spretnosti: branje in pisanje. Ker ne vključuje govornega sporočanja, ni komunikativna dejavnost.
- Ni primerna metoda za razred, saj mora vsak učenec delati individualno, pri tem pa porabi veliko časa.
- Besedila, primerna za prevajanje, so običajno literarna ali pa znanstvena in kot taka neprimerna za potrebe učenja splošnega jezika.
- Pri prevajanju je potrebno uporabljati materni jezik, kar pa pri učenju tujega jezika ni zaželeno.
- In za konec: prevajanje je dolgočasno.

Vse to lahko drži, vendar ni nujno. Prevajanje ni nujno samotna in nesmiselna bitka učenca z besedilom. Potrebno ga je predstaviti kot dejavnost, ki ima določen končni cilj.

Teoretiki prevajanja trdijo, da bi morali prevajati le v materni jezik (dekodiranje), saj le-tega zares obvladamo. Vsi pa vemo, da je pogosto potrebno prevajati tudi v tuji jezik (enkodiranje), ker v danem trenutku ali situaciji ni maternega govornega jezika, v katerega moramo prevesti neko besedilo. Da bi bil prevod ustrezen, mora slovenski prevajalec poznati področja, ki lahko povzročajo težave pri prevajanju v angleščino.

Teorija prevajanja in težavna področja prevajanja v tuji jezik

Preden so učenci začeli s prevajanjem, so se srečali s poklicno prevajalko, ki jim je predstavila poklic prevajalca ter sodobna prevajalska orodja in uporabo slovarjev. Nato so se spoznali z osnovami teorije prevajanja s poudarkom na težavnih področjih, na katera bodo predvidoma naleteli, ko bodo sami začeli prevajati besedila.

Najpogostejše težave se nanašajo na POMEN, ki ga je v prevodu potrebno ohraniti. Semantične težave lahko nastanejo:

- a) Ker so besede ali besedne zveze večpomenske. Večpomenskost je značilna zlasti za osnovno besedišče: npr. slov. *pretiravati* – angl. *overdo* ali *exaggerate*, slov. *kozarec* – angl. *glass* ali *jar* itd. Znanstveni in tehnični izrazi so večinoma enopomenski. Prevajalec iz slovenščine v angleščino se sooča s težavo, ki se je pogosto niti ne zaveda, saj v slovenščini večpomenskost ni prisotna.
- b) Ker besede pogosto izražajo govorečev odnos, osebno mnenje in ima tako nek dodatni pomen oz. konotacijo: beseda *policija* na primer nekaterim ljudem pomeni 'zanesljivost', 'boj proti kriminalu', medtem ko jo drugi enačijo z 'nadlegovanjem', 'zapori'. Slov. *povprečen* je v angl. *average* ali *mediocre* – samo drugi prevod pomeni tudi 'ne dovolj dober'. Konotacija doda besedi čustveno obarvan pomen. V kakovostnih slovarjih imajo besede oznako, ki pove, če ima beseda npr. slabšalen pomen. V prevodu jo je potrebno obdržati.
- c) Ker med besedami obstajajo semantični odnosi, ki izražajo istopomenskost ali protipomenskost. Za slovenskega prevajalca, ki prevaja v angleščino, je daleč najzahtevnejši odnos istopomenskosti. Angleško besedišče je bogatejše v primerjavi s slovenskim. Slov. *ves*, *cel(oten)* v angl. lahko prevedemo s *full*, *whole*, *complete*, *entire*, *total*, *integral*, *intergrated*, *rank*, *utter*...

Poleg pomena je v prevodu potrebno ohraniti tudi jezikovni STIL in čustva, ki jih avtor posreduje s svojimi besedami. Prevedeno besedilo mora v ciljnem jeziku odsevati vse razsežnosti originala. Pri bralcu mora besedilo vzbuditi enako občutje in izkušnjo kot v originalu. Prevajalec mora biti pozoren tudi na avtorjev slog in jezikovne figure. Pri tem pa je potrebno poznati tudi kulturo, iz katere izhaja originalno besedilo, in kulturo, v katero sodi prevod. Prevajalec mora biti pozoren na kulturne razlike in imeti vedno v mislih ciljnega bralca.

Ker so besedila, ki so jih učenci prevajali, vsebovala številna zemljepisna lastna imena, smo nekaj časa posvetili tudi težavam, na katere naleti prevajalec pri PREVAJANJU SLOVENSКИH ZEMLJEPISNIH LASTNIH IMEN. Poraja se vprašanje, katera slovenska imena angležiti, kako, kdaj, zakaj in do katere mere angležiti. Angleženje je proces domačenja neangleških imen za angleško rabo. Načini vključevanja slovenskih imen v angleška besedila so trije:

1. prevod ali popolno poangleženje (npr. *Primorje* – *Littoral*);
2. prilagoditev, ki ohranja slovensko jezikovno podstavo (npr. *Slovenija* – *Slovenia*) ali kako drugo slovensko jezikovno izhodišče (npr. *Postojnska jama* – *the Postojna Cave*);

3. izvorni slovenski zapis, ki pomeni seveda popolno odsotnost domačenja in ga lahko imenujemo tudi citatni zapis (če zanemarimo zahtevo nekaterih imen po navedbi členu) (npr. *Ljubljana, the Sava, Triglav*). Citatni zapis je od vseh najpogostejši.

Slovenska imena nikoli niso bila pogosto prisotna v angleškem besedišču. Rešitve morajo po eni strani spoštovati naše domovinsko čutenje, po drugi pa upoštevati angleški jezikovni sistem.

Vsa imena slovenskih naselij zapisujemo v angleških besedilih popolnoma nespremenjeno, to je po slovenskem pravopisu. Izjemoma je mogoče prevesti ime ali del (dvo- ali trobesednega imena), če je potrebno namigniti na pomen besed, ki sestavljajo ime oz. dodati pojasnilo v angleščini: npr. slov. *Mrzli studenec* – angl. *the Mrzli studenec spring*.

Paziti pa moramo, kako prevajamo pridevnike na *-ski/-ški* in oznake za prebivalca. Angleška nadomestila za slovenski pridevnik na *-ski/-ški* so:

- a) osnovna (slovarska) oblika imena v vlogi levega prilastka, npr:
the Koseze Pond (slov. *Koseški bajer*)
- b) saški rodilnik:
Ljubljana's example was followed by ...
- c) predložna zveza v vlogi desnega prilastka:
The Fair of Ljubljana
- d) osnovna oblika imena v vlogi desnega prilastka:
Lake Bled, Lake Cerknica

Oznake za prebivalca se ravnaajo po formuli:

Vodičan – *a/the inhabitant/man/boy of/from Vodice*

Vodičani – *(the) inhabitants/natives/people/men of/from Vodice*

V slovenščini so POMANJŠEVALNICE pogosto prisotne. Običajni besedotvorni proces je izpeljava, npr. *sod-ček*. Manjšalniški besedotvorni proces je v slovenščini izredno živ, celo stopnjevalen (*pot – potka – potkica*). Vzoredni proces v angleščini je malodane nepoznan. Angleščina ima za tvorbo manjšalnih samostalnikov na voljo naslednje besedotvorne procese:

- a) izpeljavo s priponami: *-y / -ie* (*piggy, birdie*), *-let* (*booklet, droplet*), *-ette* (*kitchenette*), *-et* (*baronet*), *-ling* (*duckling*), *-kin* (*lambkin*),
- b) sestavljene s predponama: *mini-* (*miniskrt*), *micro-* (*microorganism*),
- c) krnitev in krnitev z izpeljavo: *mum(my)*, *liz(zie)*.

Običajna formula za leposlovna besedila je *small/little* + osnovna beseda.

Pri prevajanju je potrebno nameniti nekaj pozornosti tudi ozaveščanju o »pogosto sopojavljajočih se besednih zvezah, ki v nasprotju z idiomi nimajo prenesenega pomena«. Gre za KOLOKACIJE, ki so lahko leksikalne ali slovnične. Leksikalna kolokacija je zveza običajno dveh enakovrednih samostalnikov, slovnična kolokacija pa je zveza tipa nosilna beseda (samostalnik, glagol, pridevnik) + odvisni element (npr. predlog).

Kolokacija se nanaša na pogosto sopojavljanje nekaterih besed v linearnem zaporedju.

Primeri:

materni jezik – mother tongue

preskočiti letvico (na višini...) – to clear the bar (at...)

Poznavanje takih zvez v tujem jeziku je nujno, zlasti pri prevajanju v tuj jezik. Potrebno je omiliti močan vpliv maternega jezika:

na moje zadovoljstvo – to my satisfaction (*on my satisfaction)

na nebu – in the sky

Zavedanje, da v ciljnem jeziku posamezne besedne zveze ne delujejo, pripelje prevajalca k uporabi splošnih in specifičnih slovarjev, k iskanju pomoči v referenčnih besedilih, k uporabi svetovnega spleta. Teorija prevajanja prevajalcu nudi teoretična izhodišča za uspešno premagovanje prevajalskih težav.

Učenci so pridobljena teoretična znanja uspešno uporabljali pri prevajanju. Izhodiščna besedila slogovno niso bila zahtevna, kljub temu pa so od učencev prevajalcev zahtevala bogat besedni zaklad, dobro znanje slovničnih struktur, predvsem pa ozaveščenost, da dobesedno prevajanje ne pomeni, da bo prevod dober oz. pomensko ustrezen.

Zaključek

Prevajanje se je izkazalo kot primerna metoda za poučevanje jezikovno nadarjenih učencev:

1. Ker jim pomaga bolje razumeti vpliv maternega jezika na tuj jezik ter odpravljati napake in navade, ki se prikradejo neopazno (neustrezna raba nekaterih besed in struktur).
Ker gre za naravno in nujno aktivnost. Izven razreda kot npr. v pisarnah, bankah, tovarnah, trgovinah, na letališčih ... prevajanje poteka ves čas, zakaj ne bi še v razredu?

2. Ker se moramo sporazumevati tako v maternem kot v tujem jeziku. Učbeniki dajejo velik poudarek tujemu jeziku, pri posredovanju (mediaciji) sporočila v materni jezik pa so učenci bolj ali manj prepuščeni sami sebi. Pri prevajanju se nenehno izpopolnjujemo tudi v rabi maternega jezika.
3. Ker so besedila, ki jih prevajamo, avtentična, 'neprikladna'. Prevajamo lahko vsakršno besedilo – vse stile, registre, tako govor kot pisanje. Prevajanje ni omejeno le na literaturo. Učenec prihaja v stik z jezikom kot celoto in ne le z deli, ki se izolirani pojavljajo v učbenikih.
4. Ker gre za aktivnost, ki zahteva veliko razmišljanja in razpravljanja. Pri prevajanju je redkokdaj 'prava' ena sama rešitev (lahko pa imamo več napačnih!). Ni nujno, da prevajanje poteka v razredu kot individualno delo in pisanje. Učenci lahko delajo v skupinah in razpravljajo o možnih prevodih kratkih besedil.
5. Ker razvija tri bistvene kvalitete pri učenju tujega jezika: točnost, jasnost in fleksibilnost. Od učenca zahteva, da išče (fleksibilnost) najprimernejše besede (točnost), s katerimi prenese sporočilo (jasnost). Ta kombinacija svobode in omejitev dovoljuje učencu, da v besedilo vključi svoje razmišljanje/svoj pogled/razumevanje.
6. Ker glede na učenčeve potrebe in na učni načrt lahko učitelj izbere besedilo, s katerim prikaže določen vidik jezika in strukture, s katerimi ima učenec težave v angleščini (npr. raba predlogov, členi, pogojni odvisniki, trpnik). S primerjavo teh struktur v maternem in v tujem jeziku učenec lažje razume povezavo med jezikom (slovnico) in uporabo.

Prevajanje bo vedno potrebno. Brez prevajanja ne bo napredka v znanosti in medicini, ne bo mednarodnega prava, ne bo olimpijskih iger, Nobelove nagrade za mir, srečanj med politiki ...

In kdo bo opravil potrebno prevajalsko delo? Izšolani prevajalci, lahko pa že učenci tujega jezika, saj jim prevajanje lahko nudi izkušnje in s tem usposabljanje, ki ga potrebujejo.

Literatura

Andrin, A. ... [et al.] (1989). *Učni načrt 2016. Program osnovna šola. Angleščina*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.

Duff, A. (1989). *Translation*. Oxford: Oxford University Press.

Klinar, S. (1994). *Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih*. Radovljica: Didakta.

Klinar, S. (1996). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino*. Radovljica: Didakta.

Plešec Gasparič, R. (2009). Romina Plešec Gasparič. *Delo učitelja angleščine z nadarjenim učencem*. Pridobljeno z

<http://www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/15%20Okrugli%20sto/Ple%C5%A1ecR%20-%2041.pdf>

Tina Dovič: Prepoznavanje in spodbujanje nadarjenosti romskih učencev (študija primera)

Povzetek

Uspešno šolanje romskih otrok ostaja eden izmed nerešenih problemov slovenskega šolstva. Romski otroci po večini v osnovno šolo prihajajo, ne da bi bili pred tem vključeni v vrtec: slabo obvladajo jezik, imajo skromne igralne izkušnje, njihovo domače okolje pa je nespodbudno. Tako se že ob vstopu v šolo soočajo z nepremostljivimi učnimi težavami, ki se z leti le še poglobljajo in najpogosteje vodijo v opustitev šolanja. Kljub vsemu med njimi srečujemo tudi nadarjene učence. Nadarjenost najlaže in najpogosteje izražajo pri učnih predmetih, kjer pomanjkljivo znanje jezika ne predstavlja ovire: glasbena in likovna umetnost, šport ter tehnika in tehnologija. Pri ostalih učnih predmetih

nadarjene romske učence prepoznavamo po hitri dojemljivosti in napredovanju brez večjih učnih težav.

V prispevku predstavim težave pri šolanju nadarjenih romskih učencev kot učencev, ki prihajajo iz kulturno drugačnega in deprivilegirane okolja. Te težave ponazorim s študijo primera romskega dečka, ki je izrazito nadarjen na športnem področju. Predstavim uspešno sodelovanje šole z nogometnim klubom, delo s starši in učitelji, sociometrični položaj učenca v razredu in njegovo integracijo zunaj šole. Obravnavani primer je vsekakor primer dobre prakse. Z nekoliko širšega gledišča pa se je mogoče vprašati, ali ne bi mogli za nadarjene šteti prav vse romske učence, ki so sploh sposobni napredovati v redni osnovni šoli.

Abstract

Successful education of Roma children remains among the unresolved problems of Slovenian education. In most cases, Roma children attend primary school without being previously included into any kind of preschool: they have poor command of the (Slovenian) language, insufficient playing experience, and their home environment is not encouraging. Upon entering primary school, they face insurmountable learning difficulties that only deepen over the years and most often lead to school dropout. Nevertheless, gifted children can also be found among them. Their talents are usually expressed in subjects where the lack of language skills is not a decisive factor: music, art, sports, and technology. For other subjects, gifted Roma pupils can be recognized for their capacity for quick understanding and advancement without major learning difficulties.

In this article, I present the difficulties of educating gifted Roma pupils as pupils coming from a culturally different and disadvantaged background. I illustrate these problems with a case study of a Roma boy who is extremely talented in sports. I present the school's successful collaboration with the football club, working with parents and teachers, the sociometric position of a pupil in the classroom as well as his integration outside the school. The presented case is definitely an example of good practice. From a slightly broader perspective, one may ask whether all Roma pupils able to advance steadily in the regular Slovenian elementary schools should not be considered gifted.

Ključne besede: romski učenci, kulturna prikrajšanost, nadarjenost, ovire pri šolanju, sodelovanje s starši

Kulturno prikrajšani nadarjeni romski otroci

Nadarjene romske otroke upravičeno prištevamo med kulturno prikrajšane nadarjene otroke. Razlaga pojma kulturno prikrajšani nadarjeni otroci je tesno povezana z okoliščinami njihovega razvoja. Empirično raziskovalno so dognali tri bistvene karakteristike kulturno prikrajšanih nadarjenih otrok (Passow v Ferbežar, 2005):

- pomanjkanje izkušenj s poudarkom na zgodnjem otroštvu;
- omejene možnosti jezikovnega in govornega razvoja ter
- socialno ekonomska in rasna osamljenost (v pomenu odmaknjenosti).

Navedene značilnosti močno določajo tudi razvoj romskih otrok. Učinkujejo lahko posamezno ali kombinirano, vendar vselej vplivajo na nižjo in neustrezno samopodobo teh otrok. Kadar govorimo o kulturno prikrajšanih nadarjenih otrocih, mislimo predvsem na tiste, ki sicer izkazujejo slabše verbalne in miselne sposobnosti, a se pri njih pogosteje pojavljajo nekateri drugi talenti, kot so:

- visoka neverbalna fluentnost in originalnost (spremenljivost in izvirnost);
- visoka kreativna plodnost v majhnih skupinah;
- uspešnost v filmsko umetniških aktivnostih;
- visoka kreativnost v gibanju, ritmiki, plesu in drugih telesnih dejavnostih;
- visoka motiviranost za igro, glasbo, šport in humor ter
- bogastvo izražanja v prisposodobah (Torrance v Ferbežar, 2005).

Žal naš izobraževalni sistem omenjene talente zasleduje le redko. S poudarjanjem pomena obvladovanja »akademiških« veščin kot edino merodajnih izobraževalni sistem pri kulturno prikrajšanih nadarjenih otrocih vzdržuje ali celo pogloblja socialno diskriminacijo. Učni neuspehi pogosto privedejo do frustracij in nekooperativnega vedenja. Zaradi nizkih izobraževalnih aspiracij pa lahko ti otroci zavračajo celo individualizirane učne dejavnosti.

Pomanjkljivo znanje slovenskega jezika

Romski otroci se v šoli soočajo z mnogimi ovirami, ki jim otežujejo napredovanje. Poleg drugačnega kulturnega in socialnega statusa otrok so se v dosedanji praksi kot najbolj problematično področje izkazale šibke jezikovne zmožnosti (Krek in Vogrinc, 2005; Lesar in Dežman, 2012). Nezadostno poznavanje jezika večinske kulture je eden izmed največjih

razlogov za učno neuspešnost romskih otrok. Tudi pri nas romski otroci ob vstopu v šolo praviloma slabo razumejo slovenski jezik: slabo razumejo učitelja (bodisi med razlago bodisi med preverjanjem in ocenjevanjem znanja) in se v jeziku šolanja težko izražajo. Njihov zaostanek na tem področju v primerjavi z ostalimi učenci pa jih večinoma ovira tudi v nadaljnjem poteku šolanja. Zaradi kulturne in socialne deprivilegiranosti otroci niso vajeni ravnanj, spretnosti ipd., ki jih zahteva šolsko delo. Učna neuspešnost se z leti le pogloblja in najpogosteje vodi v ponavljanje razredov (osip) in opustitev šolanja.

Da bi podrobneje osvetlili razkorak v jezikovnem znanju med romskimi in neromskimi otroki, smo leta 2013 izvedli raziskavo na šestih dolenjskih oz. belokranjskih osnovnih šolah. Raziskava je potrdila pomembno slabše rezultate v preizkusih bralnih in govornih zmožnostih romskih učencev v primerjavi z njihovimi neromskimi vrstniki (Dović, 2016).

Pomanjkljiva znanja učiteljev za delo z romskimi otroki

Pedagoško delo z romskimi otroki predstavlja za učitelje poseben izziv. Za uspešno poučevanje romskega učenca so potrebne specifične kompetence, ki jih učitelji v času šolanja težko pridobijo. Idealno bi bilo, če bi učitelji poznali osnove romskega jezika ali vsaj kulture – kar je v praksi težko uresničljivo – še zlasti pa sta za učitelje romskih otrok pomembni fleksibilnost pri delu z otrokom in pri sodelovanju s starši.

V odnosu do učencev iz kulturno prikrajšanih okolij so problematična tudi zakoreninjena prepričanja o slabših zmožnostih teh učencev. Romski učenci se zdijo učiteljem manj sposobni od drugih učencev, zato imajo do njih pogosto nižja pričakovanja in iščejo rešitve v nižanju učnih zahtev, kar je z vidika naše zakonodaje nesprejemljivo (Peček, Čuk in Lesar, 2005; Macura-Milovanović, 2006). Nekateri učitelji pa so celo trdno prepričani, da nadarjenost pri določenih marginalnih skupinah, kot so denimo romski otroci, ni prisotna (Ferbežar, 2005).

Potrebno je priznati, da so učitelji pri spoprijemanju s težavami učencev Romov in iskanju rešitev pri samem poučevanju (vsebinsko prilagajanje programov: didaktični materiali, dvojezična delovna gradiva, učbeniki in delovni zvezki) večinoma prepuščeni sami sebi. Vendar je po drugi strani nujno razumeti nezavidljiv položaj romskega otroka v šoli z zanj povsem specifičnimi zahtevami in pričakovanji. Stališča in izkušnje učiteljic, ki že dalj časa poučujejo romske učence, kažejo, da bo v prihodnje nujno oblikovati kakovostnejši študijski program, »ki bo (bodoče) učitelje ne le bolj senzibiliziral za problematiko romskih učencev in vplival na zavedanje njihove odgovornosti za učno uspešnost in socialno vključenost romskih

učencev, temveč pri njih tudi razvil potrebne spretnosti in znanja o konstruktivnih prilagoditvah poučevanja» (Lesar in Dežman, 2012, str. 224; prim. tudi Peček in Lesar, 2006).

Nespodbudno domače okolje

Še en pomemben pogoj za optimalen razvoj otroka predstavlja bogato, raznoliko in spodbudno okolje, v katerem odrašča. Takšno okolje otroku postavlja izzive in mu omogoča zviševanje standardov uspešnosti. Pri ustvarjanju spodbudnega okolja in zagotavljanju gradiv, ki otroku omogočajo razvoj (npr. otroške slikanice in knjige), imajo ključno vlogo starši, kar dosedanje raziskave tesno povezujejo z doseženo stopnjo izobrazbe. Najbrž na tem mestu ni potrebno posebej poudariti, da večina Romov nima dokončane osnovne šole ter da je večina romskih staršev brezposelnih in tako odvisnih od socialnih transferov. Slab socialno-ekonomski položaj je zlasti posledica nizke ravni izobrazbe, saj kar polovica romskih otrok v Evropi ne dokonča osnovne šole (Vonta in Jager, 2013), kar številni avtorji povezujejo tudi z nizkimi pričakovanji romskih staršev glede šolanja otrok. Kot je pokazala raziskava med hrvaškimi Romi, imajo starši izrazito nizka pričakovanja do šolajočih se otrok in se v proces šolanja pomembno manj vključujejo kot ostali starši (Pahic, Vizek Vidovic in Miljevic-Radicki, 2011). Prav tako je potrebno poudariti, da večina romskih otrok prihaja iz t. i. neintegriranih družin, ki živijo v revščini in nimajo ustrezno urejenih bivanjskih razmer. V razmerah, v kakršnih se odvija vsakdan romskih otrok, je torej že sam proces šolanja močno otežen – zato pa še toliko težje govorimo o nadarjenosti in njenem spodbujanju.

Med romskimi starši prevladuje zanemarjajoči vzgojni stil (Bogdan v Lapat in Pahić, 2010). To pomeni, da se starši slabo odzivajo na otrokove potrebe in otroku ne postavljajo primernih meja in zahtev. Pri nekaterih boljje situiranih romskih družinah (na primer v novomeških naseljih Žabjak in Poganci) opažamo tudi permisivni vzgojni stil, ko se starši primerno odzivajo na otrokove potrebe, a so družinska dinamika in pomembna vprašanja, kot so obiskovanje šole ali zobozdravnika, podrejena otrokovi samovoljnosti. Nemoč romskih staršev nad otroki je vidna že ob všolanju, ko je potrebno otroka navdušiti za redno obiskovanje šole – zlasti v odnosu do “samorastniških” dečkov.

Študija primera nadarjenega romskega učenca

V času, ko je bil obravnavani romski deček v 2. razredu, sem opravljala delo šolske svetovalne delavke na Osnovni šoli Grm Novo mesto. Romski učenci so bili najzvestejši obiskovalci moje pisarne. Najpogostejša so bila vprašanja, kdaj bo konec pouka oz. koliko ur bodo še v šoli – preštevanje ur je bila najboljša »matematika«. Pogosto so se pri meni oglasili tudi kar tako, mimogrede. Obravnavani deček je nekega dne prišel z željo, da ga vpišem na krožek nogometa, ki ga v tistih letih na naši šoli ni bilo. Poizkusila sem ga navdušiti nad košarko ali rokometom. V resnici pa se mi je zdelo malo verjetno, da bi otrok prihajal v šolo prej ali odhajal kasneje po pouku, saj v šoli romski otroci težko zdržijo več, kot je nujno potrebno. Toda deček je bil v želji po igranju nogometa vztrajen in neomajen, zato sem poklicala v Nogometni klub Krka, kjer so me seznanili z vsemi potrebnimi informacijami (urnik, cena vadbine ipd.). Dogovorila sem se za prvi obisk treninga ter opozorila na ranljivost dečka in njegove družine. Pred mano je bil težji del – navdušiti za plačljive treninge izven šole tudi dečkove starše, ki izhajajo iz t. i. neintegrirane romske družine, kjer že bivanjski pogoji močno ovirajo šolanje otrok. Oče je bil v pogovoru zadržan: skrbelo ga je novo okolje (stadion) in plačilo (35€ na mesec). Prosila sem ga, naj pelje sina na trening vsaj enkrat. Pojasnila sem mu, da dečka tam pričakuje trener, ki bi ga rad spoznal, ter da je stadion čisto blizu Razvojno izobraževalnega centra, kjer mladi Romi končujejo osnovnošolski program. To je pomenilo, da prevoz ne bi bil problem, saj so se njegovi starejši otroci popoldne večkrat peljali v mesto. Zaupanje, drznost in verjetno tudi permisivnost romskih staršev ter odprtost in občutljivost ljudi pri nogometnem klubu so pripomogli, da se je dečkova želja uresničila: začel je trenirati nogomet.

Odtlej je deček predan nogometu in vestno obiskuje treninge, kamor ga vozijo oče ter njegova starejša brat in sestra. Redno se udeležuje tudi tekem in gostovanj v tujini, kar je bilo sprva staršem nepredstavljivo. (Romski starši zaradi pretirane zaščitniškosti in strahu pred vsem novim in tujim svojim otrokom le redko dovolijo na šolske ekskurzije, šole v naravi ipd.) V nekaj letih je postal eden najvidnejših nogometašev kluba, ki ima kot osmošolec naše šole ponudbe treh velikih slovenskih nogometnih klubov, v preteklem mesecu pa je bil celo sprejet v slovensko mladinsko nogometno reprezentanco.

Na primeru obravnavanega dečka si bomo ogledali, kakšne so specifične težave pri delu z nadarjenimi romskimi učenci.

Učna in psihosocialna podpora

Obrađnavani deček tako kot ostali romski učenci za uspešno šolanje potrebuje različne oblike učne pomoči, ki jih večinoma izvajamo individualno ali v manjših skupinah. Od vsolanja dalje, ko se pri učencih pojavi separacijska tesnoba, saj so prvokrat ločeni od staršev, je pomembno, da je na šoli oseba (najpogosteje svetovalni delavec ali učitelj individualne učne pomoči), ki romskemu otroku zagotavlja občutek varnosti in tesno sodeluje z njegovimi starši.

Tudi obrađnavani deček učno napreduje s pomočjo individualne pomoči (enkrat tedensko). Dodeljena pomoč mu ne zadošča vedno (ob učnih neuspehih, kot je negativna ocena pri matematiki), zato jo izven šole občasno izvajam tudi sama, doma ali v romskem naselju.

Sodelovanje s starši in z nogometnim klubom

Romski starši praviloma ne obiskujejo govorilnih ur ali roditeljskih sestankov, zato komunikacija z njimi najpogosteje poteka preko telefona, še bolje pa je, če jih obiščemo na domu. Sprva so starši nezaupljivi, a si postopoma skozi topel in zaupen odnos z otroki pridobijo tudi njihovo naklonjenost. Pogovori so največkrat namenjeni številnim izostankom od pouka, ko otroci nočejo v šolo, starši pa ob tem dejstvu ostajajo nemočni.

V zadnjem šolskem letu (2019/2020) so postali izostanki dečka težko obvladljivi. V začetku jeseni je bil dlje časa opravičeno odsoten zaradi izrednih treningov, kasneje pa je začel izostajati brez tehtnih razlogov. Starši pravijo, da ga v šolo spravijo le s težavo ter da so vsega krive igrice na telefonu in neprespanost. V situacijah, ko smo tudi v sodelovanju s starši nemočni, se obrnemo na fantovega nogometnega trenerja. Običajno sklenemo dogovor, v katerem obisk treningov – za njihovo obiskovanje je fant visoko motiviran – pogojujemo z rednim obiskovanjem pouka ali individualne učne pomoči (npr. ko se je deček med poletnimi počitnicami moral učiti za popravni izpit iz matematike). Individualno učno pomoč dečku občasno nudijo tudi na delavnicah Društva za razvijanje prostovoljnega dela v romskem naselju, ki pa jih zaradi treningov in pomanjkljive motivacije za učno delo ne obiskuje oz. jih obiskuje, ko je to nujno zahtevano.

Sociometrični položaj učenca

Sociometrični položaj dečka je izrazito slab. Zavrnen položaj – brez pozitivnih in s štirinajstimi negativnimi izbirami – je zaskrbljujoč predvsem zaradi dejstva, da deček zastopa našo šolo v vseh moštvenih športih in v atletiki. Poleg tega je prijetnega videza in značaja, morda nekoliko tih in zadržan. Romski učenci njegove starosti so navadno glasni, agresivni in konfliktni. Njihovo vedenje je pogosto moteče, kar za obravnavanega učenca ne moremo reči. Takšen sociometrični položaj si lahko pojasnimo le v luči predsodkov, ki so v našem okolju močno zakoreninjeni. V prihodnje bi bilo torej nedvomno treba več časa nameniti delu z razredom. Oblikovanje ustrezne razredne in šolske klime pa je delo vseh nas (zaposlenih), predvsem pa odgovornost učitelja, svetovalne službe in vodstva.

Sklep

Slovenska osnovna šola je usmerjena v izobraževanje večinske populacije: kljub didaktičnim priporočilom in zavezam o izvajanju ustrezne diferenciacije in individualizacije pouka v praksi ne nudi ustrezne podpore kulturno prikrajšanim otrokom, med katere vsekakor sodijo tudi Romi. Tako kulturno prikrajšani otroci niso deprivilegirani le v zgodnjem otroštvu, temveč tudi kasneje v šoli. To velja tudi za tiste med njimi, ki izkazujejo posebno nadarjenost na kakšnem področju – zaradi obilice drugih težav (zlasti na jezikovnem področju) njihova nadarjenost ni prepoznana. Kot kaže predstavljeni primer, podporni mehanizmi, ki jih nudi osnovnošolski sistem, ne zadoščajo, da bi nadarjeni romski otroci redno napredovali v šoli in obenem razvijali svoja močna področja.

Ravno v teh dneh v novomeških šolah preštujemo, koliko romskih učencev je v zadnjih letih uspešno zaključilo osnovno šolo. Rezultati niso ravno obetavni. Morda bi zato lahko sklenili z mislijo, da so vsi tisti, ki jim je to uspelo, v resnici nadarjeni učenci.

Literatura

Dović, T. (2016). *Opismenjevanje romskih učencev: analiza govornih in bralnih zmožnosti*. Magistrsko delo. Ljubljana: [Pedagoška fakulteta.]

Ferbežer, I. (2005). *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Založba Educa.

Krek, J. in Vogrinc, J. (2005). Znanje slovenskega jezika kot pogoj šolskega uspeha učencev iz jezikovno in kulturno različnih ter socialno deprivilegiranih družin – primer začetnega opismenjevanja romskih učencev. *Sodobna pedagogika* 56, št. 2, str. 118–139.

Lapat, G. in Pahić, T. (2010). Romi u školi: kako prepoznati nadarenog učenika u romskem razredu. Željenzov Seničar, M. (ur.). *II. mednarodna znanstvena konferenca 2010*. Ljubljana: MiB, str. 139–145.

Lesar, I. in Dežman, E., (2012). Problematika šolanja romskih učencev – strokovna priporočila in izkušnje učiteljic. *Socialna pedagogika* 16, št. 3, str. 203–226.

Macura-Milovanović, S., (2006). *Otroci iz deponije: pedagoški vidiki vključevanja romskih otrok v izobraževalni sistem: analiza akcijskega eksperimenta*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani.

Pahic, T., Vizek Vidovic, V. in Miljevic-Ridicki, R. (2011). Involvement of Roma Parents in Children's Education in Croatia: A Comparative Study. *Journal of Research in International Education* 10 (3), 275–292.

Peček, M., Čuk, I. in Lesar, I. (2005). Kako razumeti zahtevo po vključevanju marginaliziranih skupin učencev v redno osnovno šolo? *Sodobna pedagogika* 56 (5), 56–79.

Peček, M. in Lesar, I. (2006). *Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost*. Ljubljana: Založba Sophia.

Vonta, T. in Jager, J. (ur.). (2013). *Uspešnost romskih učencev v slovenskih osnovnih šolah*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Petra Drogenik: Doživljanje nadarjenosti skozi izkušnje nadarjenih učencev

Povzetek

V prispevku se ukvarjamo z redko raziskanim vidikom, ko govorimo o nadarjenih učencih, in sicer vidikom osebne izkušnje. Kako nadarjeni učenci doživljajo nadarjenost, kako usklajujejo obveznosti, kakšna je njihova podpora in motiv za razvijanje talenta. V prispevku predstavljamo rezultate raziskave, ki smo jo izvedli s pomočjo polstrukturiranih intervjujev devetih nadarjenih učencev na eni izmed mariborskih osnovnih šol v šolskem letu 2020-21. V raziskavi so nas zanimali osebni pogledi nadarjenih učencev na motivacijo, podporo okolja, usklajevanje obveznostmi, tekmovanja ipd.

Rezultati odkrivajo pomembno komponento osebnih izkušenj, ki bi jih učitelji pri delu z nadarjenimi morali poznati, predvsem, kadar nadarjene učence zaradi nadarjenosti na določenem področju še dodatno obremenijo in jim naložijo še kakšne dodatne izzive in naloge.

Ključne besede: nadarjeni učenci, izkušnje, osebni pogled, izkušnje

Abstract

In this paper, we deal with a rarely explored aspect when talking about gifted students, namely the aspect of personal experience. How talented students experience talent, how they coordinate obligations, what their support is and the motive for developing talent. In this paper, we present the results of a survey conducted with the help of semi-structured interviews of nine talented students at one of Maribor's primary schools in the 2020-21 school year. In the research, we were interested in the personal views of gifted students on motivation, environmental support, coordination of obligations, competitions, etc.

The results reveal an important component of personal experience that teachers should know when working with gifted students, especially when gifted students are additionally burdened by talent in a certain field and are given some additional challenges and tasks.

Key words: gifted students, experience, personal view, experience

Uvod

Da bi v času šolanja prepoznali vse, ki so nadarjeni, in jim ponudili možnosti za razvoj njihovih sposobnosti, je potrebno čim zgodnejše sistematično odkrivanje in delo z njimi. Pri tem je v slovenskem izobraževalnem sistemu potrebno slediti Konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi, ki opredeljuje nadarjenost in značilnosti nadarjenih učencev. Prav tako pa vsebuje tudi zelo jasna in natančna izhodišča za delo z nadarjenimi učenci. Koncept narekuje, da je pri odkrivanju nadarjenih učencev potreben kompleten team strokovnjakov, sodelovati morajo vsi pedagoški delavci in šolska svetovalna služba, po potrebi lahko šola k sodelovanju povabi tudi zunanje strokovne delavce. Hkrati koncept nagovarja, da je pomembno tudi redno spremljanje njihovega razvoja in napredka. Skrb za učence navaja za pomemben del šolskega programa, načrta in vizije šole ter za pomembno nalogo vodstva šole (Drofenik, 2020).

Od sredine 90. let prejšnjega stoletja se tudi v Sloveniji povečuje zanimanje in skrb za vzgojo in izobraževanje nadarjenih in talentiranih otrok, saj imajo le-ti, tako kot v drugih demokratičnih državah, tudi pri nas temeljno pravico razvijati svoje sposobnosti in morebitne izjemne potenciale (Kukanja-Gabrijelčič, 2013). Za doseganje kvalitetnih in izjemnih dosežkov posameznika avtorji Bele knjige poudarjajo pomen zgodnjega usmerjanja, ki je najprej naloga staršev, kasneje tudi učiteljev. Kot zelo pomembno načelo pa navaja dolžnost države, da v šolstvu vzpostavi potrebne mehanizme za uvedbo pluralizma in možnosti izbire na vseh področjih. Pri šolskih dejavnostih to pomeni predvsem kombinacijo različnih metod, pestrejši izbor vsebin in dejavnosti z več fleksibilnosti v časovni in prostorski organizaciji. Med cilje za osnovno šolo pa uvršča tudi optimalen razvoj nadarjenih in drugih otrok s posebnimi potrebami. Pri tem pa opozarja tudi na problematiko diferenciacije, ki se kaže predvsem v želji po tem, da bi prilagodili zahtevnost pouka različnim zmožnostim, motiviranosti in interesom učencev, saj bi s tem omogočili najučinkovitejši razvoj in učenje slehernemu posamezniku. Zakonodaja iz leta 1996 zahteva, da se v skladu z zakonom, skrbno in načrtovano izvaja delo z nadarjenimi učenci. Zakon določa, da je potrebno prilagoditi metode in oblike dela ter omogočiti učencem vključevanje v dodatni pouk ali druge oblike individualne in skupinske pomoči. Dodatni pouk, ki spada med razširjen program osnovne šole (20. člen) se mora po 23. členu organizirati za učence, ki pri posameznih predmetih presegajo določene standarde znanja. Po 79. členu ZOsn mora šola učencem, ki dosegajo nadpovprečne rezultate v učenju, na podlagi mnenja staršev, učiteljev in šolske svetovalne službe omogočiti hitrejše napredovanje, kar pomeni, da lahko nadarjen učenec zaključi osnovnošolsko izobraževanje prej kot v devetih letih. Poleg zakonodajnih izhodišč, pa imamo v Sloveniji tudi programska izhodišča, ki določajo delo z

nadarjenimi. Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999) opredeljuje nadarjenost in značilnosti nadarjenih učencev, v nadaljevanju pa natančno navaja izhodišča za delo z nadarjenimi učenci. Navaja, da mora koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci izhajati iz sodobnega pojmovanja nadarjenosti in da se mora delo z nadarjenimi učenci začeti čimbolj zgodaj, pri njihovem odkrivanju pa morajo sodelovati vsi pedagoški delavci in šolska svetovalna služba, po potrebi lahko šola k sodelovanju povabi tudi zunanje strokovne delavce. V tem delu je tudi izpostavljena potreba po rednem spremljanju njihovega razvoja in napredka. Opredelili pa so tudi načela in predlagane oblike dela z nadarjenimi učenci, ki so razdeljene po vzgojno izobraževalnih obdobjih.

Če želimo nadarjenim učencem omogočiti kvaliteten razvoj njihovih potencialov in ne zatirati njihovih sposobnosti z neustreznimi oblikami poučevanja, je naša najpomembnejša naloga, da nadarjene učence pravočasno in pravilno prepoznamo. Razprave o nadarjenosti so tesno povezane z razvojem različnih identifikacijskih tehnik in postopkov, ki učiteljem pomagajo pri prepoznavanju nadarjenih in talentiranih otrok v svojem razredu. Kljub številnim smernicam pa prepoznavanje nadarjenih učencev ni lahka naloga, temveč gre za strokovno zahtevno delo, ki zahteva intenzivno sodelovanje med primerno usposobljenim šolskim kadrom, starši in družbo, v kateri otrok odrašča. Predvsem pa je to občutljiv postopek, saj odloča o prihodnosti razvoja otrokove nadarjenosti.

Z vstopom v šolo se v postopek odkrivanja nadarjenosti vključijo učitelji, strokovni delavci in po potrebi tudi zunanji strokovnjaki, ki s pomočjo strokovnega preverjanja ocenijo, ali so prepoznane oblike otrokovega vedenja dejansko znaki visoke sposobnosti (Dobnik, 1998). Največjo vlogo pri identifikaciji nadarjenih in talentiranih učencev imajo učitelji, saj le-ti spremljajo učence ter njihove dosežke v različnih situacijah in pod različnimi pogoji, zato je njihovo mnenje zelo pomembno predvsem v fazi, ko se določa, kateri učenci kažejo potencial za nadarjene ali talentirane. Sodobnejše raziskave pa so pokazale, da na učiteljevo mnenje velikokrat vplivajo tudi njihova prepričanja in pričakovanja o nadarjenosti ter njihova potencialna pristranskost, na kar je potrebno pozabiti, če želimo biti v postopku identifikacije uspešni (Siegle in Powell, 2004). Pri identifikaciji mora učitelj upoštevati nekaj splošnih načel in učencu zagotoviti, da proces identifikacije poteka na področjih, ki jih učenec pozna, zagotoviti mu mora nemoteno izražanje in ga pri tem pozorno posluša in opazuje, ves proces pa mora biti usmerjen v koristno razvijanje in širjenje učenčevih sposobnosti. Učitelju je lahko v veliko pomoč pri pridobivanju podatkov ustvarjanje kreativnega učnega okolja, ki je prilagojeno zanimanju in željam učencev, saj se v takšnem okolju učenci počutijo varne pri izražanju svojega mnenja in zamisli. Priporočljivo je, da si svoje izkušnje in opažanja beleži,

saj s tem nastane nekakšen sistematičen pregled opažanj o učenčevem vedenju, sposobnostih in interesnih področjih (George, 1997). Mnogi učitelji se pri odkrivanju nadarjenosti preveč nagibajo le k učencem, ki so ubogljivi, delavni in imajo dobre ocene in pri tem prezrejo mnoge učence z učnimi in vedenjskimi težavami, ki pa jih prav tako lahko uvrstimo med nadarjene in talentirane. Pomembno je torej, da je učitelj pozoren na morebitne znake nadarjenosti pri vseh učencih, prav tako pa ne sme zanemarjati raznih področij in se osredotočiti samo na nekatera, saj obstajajo različne vrste nadarjenosti in talentiranosti ter njihove kombinacije. Učitelj mora poskrbeti, da nanj ne vplivajo določene pristranskosti do določenih učencev ali področja, saj le s tem lahko doseže, da nadarjeni učenci ne ostajajo spregledani in se jim zagotovi kvaliteten vzgojno-izobraževalni program.

Za natančno določitev nadarjenosti in talentiranosti je torej potrebna kombinacija različnih testov na različnih področjih (Ferbežer in Kukanja, 2008). Poleg strahu, da nekateri nadarjeni učenci ostanejo prezrti, pa Ferbežer (1998) opozarja tudi na nevarnost, da se nadarjenost odkrije prepozno, saj je le-to težje identificirati, ko pri otroku že prevladujejo nekateri vedenjski vzorci, ki onemogočajo razvoj njegovih talentov. Pravočasna identifikacija nadarjenih učencev je nujno potrebna predvsem zaradi uresničitve sposobnosti učenčevih potencialov, v ožjem psihološkem smislu pa je pomembna zaradi razvoja samozaupanja, razvoja emocionalnih osnov kreativnosti in pravočasne umeritve motivacije in interesov. Mišljenje učiteljev, ki se je razvilo skupaj s tem stereotipom, da so prilagojene oblike dela privilegij za nadarjene in, da je najbolj pravičen pristop poučevanje vseh učencev enako, pa je še vedno prisotno marsikje po svetu (Cooper, 2009). Bolj pogosto pa se v šolstvu uveljavlja integracijski pristop, ki se zavzema za skupno šolanje nadarjenih in ostalih učencev pri rednem pouku in ustreznimi dodatnimi oblikami izvenšolskih dejavnosti, kjer imajo nadarjeni več svobode in možnosti za uveljavljanje in poglobljanje lastnih interesov. Na podlagi tega pristopa se oblikujejo homogeni razredi, kjer se izvaja tako imenovana diferencirana oblika izobraževanja (Žagar, 1999).

Izhodišče za našo raziskavo je predstavljala raziskava, ki je bila opravljena leta 2020 (Drofenik, 2020). Analiza podatkov, kjer so bile raziskave količine šolskih in obšolskih dejavnosti pri nadarjenih učencih nas je spodbudila, da se problema nadarjenosti lotimo iz perspektive nadarjenih učencev.

Metode

Namen in cilj raziskovanja

Namen raziskave je bil preučiti kako nadarjeni učenci doživljajo nadarjenost, kako usklajujejo obveznosti, kakšna je njihova podpora in motiv za razvijanje talenta. Cilj raziskovanja je bil ugotoviti osebne poglede nadarjenih učencev na motivacijo, podporo okolja, usklajevanje obveznosti, tekmovanja ipd.

Raziskovalne hipoteze

Raziskovalne hipoteze so izražene v obliki raziskovalnih vprašanj:

RV1: Kako usklajuješ svoje obveznosti, ki se navezujejo na šolo in tiste, ki se navezujejo na tvoje razvijanje talenta?

RV2: Kateri dejavnosti nameniš svoj prosti čas?

RV3: Koliko ur zajema tvoj prosti čas dnevno?

RV4: Od koga dobiš največ podpore pri razvijanju tvojega talenta (učiteljev v šoli, sošolcev, prijateljev, staršev, trenerjev, starih staršev....?)

RV5: Kdo od tvoje družine je vpet v tvoje aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje tvojega talenta? In na kakšen način?

RV6: Je tvoja ljubezen do tvojih aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta brezpogojna ali imaš velikokrat padec motivacije?

RV7: Kdaj ti je najtežje?

RV8: Kdaj se najtežje posvetiš aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta?

RV9: Kdaj si prepoznal svoj potencial?

RV10: Kolikokrat na teden se počutiš izčrpanega?

RV11: Kako doživljaš preizkuse (tekmovanja)?

RV12: Kdo ti je v psihološko pomoč pri tekmovanjih (najraje si sam? starši?)

RV13: Se na šoli, glede na to, da si nadarjen, od tebe pričakuje več? Si zaradi tega vključen v dodatne aktivnosti? Katere?

Raziskovalna metoda

Uporabili smo deskriptivno in kavzalno-neeksperimentalno metodo empiričnega raziskovanja. Pridobljene podatke smo obdelali s pomočjo kategorij in ranžirnih vrst.

Raziskovalni vzorec

Raziskovalni vzorec predstavljajo nadarjeni učenci izbrane osnovne šole v Podravski regiji v šolskem letu 2020-21. Skupaj je bilo v raziskovalni vzorec zajetih 9 nadarjenih učencev.

Postopek zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali v mesecu novembru 2020 s pomočjo intervjujev, analizo podatkov in njihovo interpretacijo.

Postopek obdelave podatkov

Pridobljene podatke smo obdelali na deskriptivnem nivoju. Odgovore smo kategorizirali, dobljene kategorije pa rangirali po pogostosti pojavljanja.

Rezultati in razprava

Z intervjuvanjem učencev smo dobili vpogled v doživljanje nadarjenosti skozi njihove izkušnje in mnenja.

Predstavili vam bomo odgovore, ki so jih učenci podali na vprašanja: *Kako usklajuješ svoje obveznosti, ki se navezujejo na šolo in tiste, ki se navezujejo na tvoje razvijanje talenta?, Kateri dejavnosti nameniš svoj prosti čas?, Koliko ur zajema tvoj prosti čas dnevno?, Od koga dobiš največ podpore pri razvijanju tvojega talenta?, Kdo od tvoje družine je vpet v tvoje aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje tvojega talenta? In na kakšen način?, Je tvoja ljubezen do tvojih aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta brezpogojna ali imaš velikokrat padec motivacije?, Kdaj ti je najtežje?, Kdaj se najtežje posvetiš aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta?, Kdaj si prepoznal svoj potencial?, Kolikokrat na teden se počutiš izčrpanega?, Kako doživljaš preizkuse (tekmovanja)?, Kdo ti je v psihološko pomoč pri tekmovanjih?, Se na šoli, glede na to, da si nadarjen, od tebe pričakuje več? Si zaradi tega vključen v dodatne aktivnosti?*

Preglednica 1: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kako usklajuješ svoje obveznosti, ki se navezujejo na šolo in tiste, ki se navezujejo na tvoje razvijanje talenta?*

Rang	Kategorije	f
1	Opravim šolske obveznosti/naloge.	9
2	Trening.	6
3	Učenje po treningu.	5

Usklajevati šolske obveznosti in profesionalno razvijanje talenta (glasbene šole, športni treningi, ...) zahteva veliko odgovornosti in zrelosti. Zato nas je zanimalo, na kakšen način nadarjeni učenci usklajujejo svoje šolske obveznosti in tiste, ki se navezujejo na razvoj talenta. Učenci najpogosteje navajajo, da najprej opravijo svoje šolske obveznosti in naloge in se šele nato posvetijo aktivnostim, ki zadevajo talenta. Nadalje najpogosteje navajajo, da se najprej, po pouku posvetijo treningu. Odgovora sta odvisna od organizacije aktivnosti, treningov in pouka

v glasbenih šolah in če so te na urniku že zelo zgodaj, je pričakovati, da učenci ne morejo slediti želji, da bi najprej opravili naloge in obveznosti za šolo ter se nato v celoti posvetili treningov, zatem pa počitku in prostemu času. Zato tudi veliko učencu, na tretjem mestu pogostosti, navajajo, da naloge in obveznosti za šolo opravijo šele po treningu.

Z odgovori učencem smo dobili vpogled v njihovo organizacijo obveznosti po pouku in tako odgovorili na raziskovalno vprašanje RV1: Kako usklajuješ svoje obveznosti, ki se navezujejo na šolo in tiste, ki se navezujejo na tvoje razvijanje talenta?

Nadalje nas je zanimalo kateri dejavnosti učenci posvečajo svoj čas. Rezultate predstavljamo v preglednici 2.

Preglednica 2: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kateri dejavnosti nameniš svoj prosti čas?*

Rang	Kategorije	f
1	Sprehod/druženje s prijatelji.	7
2	Gledanje TV (serije, filmi, oddaje).	6
3	Branje.	5

Iz odgovorov učencev vidimo, da so frekvence kategorij zelo skladne in ni večjih odstopanj. Učenci najpogosteje navajajo, da svoj prosti čas namenijo druženju s prijatelji oziroma sprehodu. Nadalje gledanju televizije in na slednjem mestu navajajo branje. Prepričani smo, da so odgovori učencev odvisni od časa v katerem smo izvedli intervju in da bi bili odgovori lahko drugačni, če bi ga izvedli v vremensko ugodnejšem času. Vseeno pa se nam zdi zelo dobro, da učenci prosti čas namenjajo socialnih stikom, druženju s prijatelji in rekreaciji.

Z dobljenim odgovori smo tako dogovorili na raziskovalno vprašanje RV2: *Kateri dejavnosti nameniš svoj prosti čas?*

Nadalje predstavljamo odgovore učencev, kjer nas je zanimalo koliko časa imajo na voljo za prostočasne aktivnosti. Odgovore predstavljamo v preglednici 3.

Preglednica 3: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Koliko ur zajema tvoj prosti čas dnevno?*

Rang	Kategorije	f
1	4 ure	5
2	2 uri	2
3	1 ura	2

Pri vprašanju, ki se je nanašalo na prosti čas dneva so izpostavili, da ga imajo okoli 4 ure, temu sledijo 2 uri in nazadnje 1 ura ali manj. Odvisno kateri dan v tednu imajo trening in tudi v obdobju povečanega ocenjevanja v šoli, takrat je dnevnega prostega časa manj. Seveda je tudi odvisno kakšna je aktivnost, ki jo namenjajo razvijanju svojega talenta ter seveda ali jim udeležba na teh aktivnosti predstavlja dodaten čas za vožnjo na in iz aktivnosti.

Z dobljenimi rezultati lahko odgovorimo na raziskovalno vprašanje RV3: Koliko ur zajema tvoj prosti čas dnevno?

Nadalje predstavljamo odgovore na vprašanje, kdo nadarjene učence najbolj podpira pri razvijanju njihovega talenta. Rezultate predstavljamo v preglednici 4.

Preglednica 4: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Od koga dobiš največ podpore pri razvijanju tvojega talenta?*

Rang	Kategorije	f
1	Starši	9
2	Trener	6
3	Prijatelji/sovrstniki	5

Precej pričakovani so odgovori učencev, da jih najbolj podpirajo starši pri razvijanju njihovega talenta, kar je bil precej pričakovan rezultat. Sledijo odgovori, da učence najbolj podpirajo njihovi trenerji in na slednjem mestu prijatelji oziroma sošolci, sovrstniki. Podpora, ne glede od koga prihaja, je za razvoj mladega človeka pri njegovih potencialih ključnega pomena in pozitivno vpliva učence.

S temi rezultati smo odgovorili na raziskovalno vprašanje RV4: Od koga dobiš največ podpore pri razvijanju tvojega talenta (učiteljev v šoli, sošolcev, prijateljev, staršev, trenerjev, starih staršev....?).

Ker se podpora kaže ne zgolj na psihološki vsebini ampak skozi konkretno pomoč, nas je zanimalo kdo od družine je vpet v aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta. Rezultate predstavljamo v preglednici 5.

Prednjačijo odgovori, da so najpogosteje vpeti starši v nakup opreme, pripomočkov in ostalih stroškov, v prevoz na aktivnosti. Kar je seveda pričakovan odgovor, čeprav smo pričakovali, da so v aktivnosti vpeti tudi stari starši, predvsem pri organizaciji prevezov. Sledijo odgovori, kjer je v zgoraj navedene aktivnosti vpet le eden od staršev. In na slednjem mestu učenci navajajo, da so v aktivnosti največ vpeti predstavniki klubov.

Preglednica 5: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanji *Kdo od tvoje družine je vpet v tvoje aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje tvojega talenta? In na kakšen način?*

Rang	Kategorije	f
1	Oba starša za nakup opreme, pripomočkov, ostalih stroškov (vahnina, prevozi, ...), prevoz na trening ali tekmo	7
2	En starš za nakup opreme, pripomočkov, ostalih stroškov (vahnina, prevozi, ...), prevoz na trening ali tekmo	2
3	Trener/klub za organiziran prevoz in oprema	2

Z dobljenimi odgovori tako odgovarjamo na RV5: Kdo od tvoje družine je vpet v tvoje aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje tvojega talenta? In na kakšen način?

Nadalje nas je zanimalo osebno doživljanje učencev, predvsem doživljanje aktivnosti, ki jo izvajajo za razvoj talenta. Odgovore predstavljamo v preglednici 6.

Preglednica 6: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Je tvoja ljubezen do tvojih aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta brezpogojna ali imaš velikokrat padec motivacije?*

Rang	Kategorije	f
1	1x do 2x na mesec padec motivacije	3
2	1x do 2x na teden padec motivacije	2
3	Med zaprtjem, zaradi korone	2

Ljubezen do aktivnosti, ki se navezuje na razvijanje talenta je brezpogojna z občasnimi padci motivacije. Na prvem mestu je padec motivacije 1-2x na mesec, na drugem mestu je padec motivacije 1-2x na teden in na tretjem mestu so izpostavili velik padec motivacije med zaprtjem, zaradi korone. Padec motivacije je povezan s časom, ko imajo učenci več preizkusov znanja in tekem. Zanimivo je, da se glede padca motivacije niso vsi učenci opredelili, so se izpostavili zgolj tisti, ki ocenjujejo, da se jim padec motivacije od časa do časa pojavlja. Ostali učenci teh občutkov niso zaznali.

Z dobljenimi rezultati smo odgovorili na RV6: Je tvoja ljubezen do tvojih aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta brezpogojna ali imaš velikokrat padec motivacije?

Nadalje nas je zanimalo, kdaj je učencem najtežje. Njihove odgovore predstavljamo v preglednici 7.

Pričakovano, učenci najpogosteje navajajo, da jim je najtežje med ocenjevanjem znanja, ker čutijo pritisk v smislu pričakovanj staršev, učiteljev.

Preglednica 7: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kdaj ti je najtežje?*

Rang	Kategorije	f
1	Kadar so v šoli ocenjevanja znanja	7
2	Med počitnicami, ko ni treningov	5
3	Kadar imam poškodbo ali preutrujenost od treningov	3

Nadalje, učenci najpogosteje navajajo med počitnicami, ko ni treningov. Kar nakazujejo na to, da so predani izbrani aktivnosti. Podobno, zaradi izpada aktivnosti, navajajo pri slednjem odgovoru, ko navajajo, da jim je najtežje, ko imajo poškodbo ali so preutrujeni od treningov.

Z dobljenimi odgovori tako odgovarjamo na RV7: *Kdaj ti je najtežje?*

Ob tem nas je zanimalo tudi, kdaj je učencem najtežje se posvetiti aktivnosti. Dobljene odgovore predstavljamo v preglednici 8.

Preglednica 8: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kdaj se najtežje posvetiš aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta?*

Rang	Kategorije	f
1	Zgodnje ure vstajanja ob vikendih	7
2	Kadar imam v šoli ocenjevanja znanja	6
3	Kadar imam tekmovanja	2

Učenci se na prvem mestu najtežje posvetijo aktivnosti, ki se navezuje na razvijanje talenta ob vikendih, zaradi zgodnjega vstajanja, saj bi želeli malo počivati po celotedenskih obveznostih. Nadalje sledi šolsko obdobje s povečanim ocenjevanjem znanja in nazadnje kadar je obdobje tekmovanj. Pri čemer sta zgoj dva učenca navedla, da jima je najtežje, ko imajo tekmovanja, najverjetneje zaradi pritiskom, ki so podvrženi in ki jih prinašajo tekmovanja.

Z dobljenimi rezultati tako odgovarjamo na raziskovalno vprašanje RV8: *Kdaj se najtežje posvetiš aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje talenta?*

Pri raziskovanju smo se osredotočili tudi na lastno zaznavanje potenciala pri sebi oziroma afinitete do izbranega področja. Kdaj so ga prepoznali oziroma začutili pri sebi, predstavljamo v preglednici 9.

Učenci na prvem mestu prepoznavanja svojega potenciala omenjajo obdobje, ko so bili še majhni (3 - 5 let), takrat so jih starši vpisali na neko dejavnosti, da bi videli, če jim je všeč, temu sledi obdobje, ko so se v šoli začeli izbirni predmeti (9 - 10 let), takrat je bila možnost izbire in so se nekateri priključili tudi zaradi svojega najboljšega prijatelja ali sošolca in nazadnje ob gledanju in potem poskusu določenih aktivnosti (6 - 8 let).

Preglednica 9: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kdaj si prepoznal svoj potencial?*

Rang	Kategorije	f
1	Kot majhen otrok (3 – 5 let)	4
2	Ko so se začeli v šoli izbirni predmeti (9 – 10 let)	3
3	Ob gledanju/poskusu določenih aktivnosti (6 – 8 let)	2

Z dobljenimi rezultati tako odgovarjamo na raziskovalno vprašanje RV9: Kdaj si prepoznal svoj potencial?

Nadalje nas je zanimalo, kolikokrat na teden se počutijo izčrpane. Odgovore predstavljamo v preglednici 10.

Preglednica 10: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kolikokrat na teden se počutiš izčrpanega?*

Rang	Kategorije	f
1	3x na teden ali več	5
2	2x na teden	3
3	1x na teden	1

Izčrpanost učencev na teden se kaže tudi do 3x na teden ali več, odvisno od posameznika in števila treningov, temu sledi 2x tedenska izčrpanost in nazadnje 1x na teden. Rezultati so zaskrbljujoči, ker kažejo na stres, ki ga mladostniki doživljajo pri razvijanju svojega potenciala. Pri tem bi bilo na mestu razmisliti, da se učencem nudi strokovna podpora, da se ta stres in izčrpanost lažje prenašata.

Z dobljenimi rezultati smo odgovorili na raziskovalno vprašanje RV10: Kolikokrat na teden se počutiš izčrpanega?

Učenci so sami med izvajanje raziskave omenili, da se najtežje počutijo med tekmovanji, zato smo jih o tem doživljanju podrobneje povprašali. Odgovore učencev predstavljamo v preglednici 11.

Preglednica 11: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kako doživljaš preizkuse (tekmovanja)?*

Rang	Kategorije	f
1	Stresno (napetost, nespečnost, slabost)	4
2	Strah, da bi naredil napako	3
3	Nervoza, kadar nisem dobro pripravljen	2

Učenci na prvem mestu doživljanja preizkusov oziroma tekmovanja izpostavljajo stres v smislu napetosti, nespečnosti, slabosti, temu sledi strah, da bi naredili napako in razočarali trenerja, starše ali ekipo, kjer gre za skupinsko tekmovanje in nazadnje nervoza, ki je posledica občutka ne dovolj dobre pripravljenosti. Nadalje navajajo strah, da bi naredili napako in na slednjem mestu nervoza, kadar nisem dovolj dobro pripravljen.

Kot smo že omenili pri interpretaciji rezultatov preglednice 10, bi tudi v tem primeru bilo smiselno razmisliti o pomoči mladostnikom.

Z dobljenimi rezultati odgovarjamo na raziskovalno vprašanje RV11: *Kako doživljaš preizkuse (tekmovanja)?*

Ker smo med raziskovanjem pomislili na pomoč strokovnih delavcev na šoli pri premagovanju psiholoških bremen pri nadarjenih učencih, nas je vseeno zanimalo, kdo je učencem v psihološko pomoč pri tekmovanjih. Rezultate predstavljamo v preglednici 12.

Preglednica 12: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanje *Kdo ti je v psihološko pomoč pri tekmovanjih?*

Rang	Kategorije	f
1	Sam	6
2	Starši	5
3	Trener	5

Izjemno nas je presenetil odgovor, ki prednjači in sicer, da so sami sebi najboljša psihološka pomoč. Tukaj bi bilo smiselno te učence podrobneje povprašati o tem na kakšen način si sami pomagajo. Na slednjih mestih pa imamo enako število odgovorov pri dveh kategorijah in sicer starši in trener. Kar je tudi pričakovano. Vendar je obvladovanje strahu, stresa in psihološke napetosti predvsem dolžnost psihologov, ki bi tem učencem lahko bili v pomoč.

Z dobljenim rezultatom odgovarjamo na raziskovalno vprašanje RV12: *Kdo ti je v psihološko pomoč pri tekmovanjih (najraje si sam? starši?)*.

Vemo, da so nadarjeni učenci na osnovni šoli deležni od učiteljev dodatnih nalog in udejstvovanj na različnih aktivnostih (proslave, šolska tekmovanja itd.). Zato nas je zanimalo v kakšne aktivnosti so ti učenci vključeni v šolske aktivnosti. Odgovore predstavljamo v preglednici 13.

Najpogosteje učenci navajajo, da jih učitelji dodatno vključujejo v tekmovanja iz znanja in projekte. Nadalje na športna tekmovanja in projekte. En učenec na slednjem mestu navaja šolska tekmovanja, kvize, natečaje, nastope in projekte.

Preglednica 13: Ranžirna vrsta kategorij odgovorov na vprašanja *Se na šoli, glede na to, da si nadarjen, od tebe pričakuje več? Si zaradi tega vključen v dodatne aktivnosti?*

Rang	Kategorije	f
1	Da. Tekmovanja iz znanja in projekti.	9
2	Da. Športna tekmovanja in projekti.	3
3	Mislím da. Šolska tekmovanja, kvizi, natečaji, nastopi in projekti.	1

Vsekakor so učitelji ponosni na učence, ki so najboljši, se dokazujejo tudi izven šolskih okolij ter to s pridom tudi izkoristijo, da učence vključijo v šolske aktivnosti. Ti učenci promovirajo osnovno šolo. Prav zaradi tega dejstva in vseh ugotovljenih dejstev v raziskavi bi lahko šole uvedle tudi strokovno pomoč tem učencem, da lažje usklajujejo vse svoje zadolžitve in obveznosti.

Z dobljenimi rezultati odgovarjamo na raziskovalno vprašanje RV13: *Se na šoli, glede na to, da si nadarjen, od tebe pričakuje več? Si zaradi tega vključen v dodatne aktivnosti? Katere?*

Sklep

Članek obravnava premalo raziskano področje, osebno doživljanje nadarjenosti učencev. Prav ta vidik, osebni pogled nas je spodbudil, da smo formirali pričujočo raziskavo, ki odslikava področja in probleme, ki smo jih že predpostavljali. Predvsem nas je k raziskovanju vodilo vprašanje: *Ali je biti nadarjen učenec na osnovni šoli privilegij ali nasprotno? Opažamo, da so nadarjeni učenci obremenjeni, izpostavljeni različnim oblikam stresa že pri aktivnosti, ki se navezujejo na razvijanje njihovega potenciala. Potem pa jih še učitelji na osnovni šoli dodatno obremenijo z različnimi zadolžitvami. Pri čemer pa, kot kaže raziskava, učenci nimajo strokovne podpore strokovnega osebja takrat, ko bi jo najbolj potrebovali.*

Članek odpira pomisleke v tej smeri, da stroka posveti določeno čas tudi temu področju in razmisli o možnih rešitvah. Tako bi bilo nadarjenim učencem lažje in bi tudi z manj skrbi in stresa krmarili med različnimi izzivi.

Literatura

- Bezič, T. idr. (1999). Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi v devetletni osnovni šoli. Ministrstvo RS za šolstvo in šport.
- Cooper, C. R. (2009). Myth 18: It is Fair to teach all children the same way. *Gifted Child Quarterly*, vol. 53, no. 4.
- Dobnik, 1998. (1998). Identifikacija in delo z nadarjenimi učenci – sodelovanje učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev. V Bezič, T. Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo, str. 101–120. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Drofenik, P. (2020). Analiza šolskih in obšolskih dejavnosti nadarjenih učencev. V Brazzolotto, M., Phelps, C., Miller, J. (2020). IZOBRAŽEVANJE TALENTOV TALENT EDUCATION, ZBORNIK/Book of papers V. mednarodna (Slovenija, Francija, Nizozemska, Nemčija, Hrvaška ...) znanstvena konferenca 2020/ V. international (Slovenia, France, The Netherland, Germany, Croatia ...), *Summer Enrichment Camp*. str. 130–134
- Ferbežer (1998). Identifikacija in razvijanje nadarjenosti. *Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo*, str. 33–66.
- Ferbežer in Kukanja, (2008). Nadarjeni otroci. Didakta. Radovljica.
- George, D. (1997). Nadarjen otrok kot izziv. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Kukanja-Gabrijelčič, (2013). Nadarjeni učenci v Sloveniji, Italiji, Angliji in na Danskem - primerjava zakonodajnih in programskih izhodišč. Šolsko polje revija za teorijo in raziskave vzgoje in izobraževanja, letn. 24, št. 3/4, str. 119–147.
- Siegle, P. in Powell, T. (2004). Exploring Teacher Biases When Nominating Students for Gifted Programs. *Gifted Child Quarterly*, vol. 48, no. 1, str. 21–29.
- Zakon o osnovni šoli. Uradni list Republike Slovenije, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63 in 46/16 – ZOFVI-L.
- Žagar, D. (2006). Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli: zakaj tako. V T. Bezič, A. Blažič, D. Boben, M. Brinar Huš, M. Marovt, M. Nagy in D. Žagar (ur.), *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*, str. 10–19. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Ivan Ferbežer: VNAŠANJE MULTIKULTURNIH VSEBIN V KURIKULUM ZA NADARJENE UČENCE

Povzetek

Glede na to, da postajajo danes šolski razredi vse bolj kulturno različni, se vse bolj poraja potreba po vnašanju multikulturnih vsebin v kurikulum za nadarjene učence. Naša deskriptivna raziskava predstavi pregled pedagoških strategij in praktičnih primerov za zadovoljitev potreb nadarjenih učencev. Tukaj se osredotočamo na nadarjene učence, ki so različni v dveh kategorijah: v intelektualnih in drugih sposobnostih ter v kulturnih in narodnostnih kategorijah. Iz tega izpeljemo sugestije za pospeševanje izobraževanja nadarjenih učencev. Vključevanje multikulturnih vsebin v kurikulum za nadarjene učence vsebuje štiri različne pristope: pristop sodelovanja, aditivni pristop, transformacijski pristop in socialno akcijski pristop.

Ključne besede: Multikulturno izobraževanje nadarjenih učencev.

INFUSING MULTICULTURAL CONTENT INTO CURRICULA FOR GIFTED STUDENTS

Abstract:

As classrooms become more and more culturally diverse, the need to infuse multicultural content into the curriculum for gifted students. This study presents an overview of strategies with the practical examples to meet the needs of students who are diverse in two ways: by ability and by ethnicity. It offers suggestions for promoting gifted education that is multicultural. Integrating multicultural content into the curriculum for gifted students involves four levels or approaches: Contributions Approach, Additive Approach, Transformation Approach, Social Action Approach.

Key words:

Multicultural education of gifted students.

Glede na to, da postajajo dandanes šolski razredi vse bolj kulturno različni, se povečuje potreba po vnašanju multikulturnih vsebin v kurikulum za nadarjene učence. Naša deskriptivna raziskava predstavlja pregled nekaterih pedagoških strategij in praktičnih primerov za zadovoljitev potreb kulturno različnih nadarjenih učencev. Tukaj se osredotočamo na nadarjene učence, ki so različni v dveh kategorijah:

V intelektualnih in drugih sposobnostih
v kulturnih in narodnostnih posebnostih.

Iz te premise izpeljujemo sugestije za pospeševanje izobraževanja nadarjenih iz multikulturnega okolja. Vključevanje multikulturnih vsebin v kurikulum za nadarjene učence (pristop dodajanja), transformacijski pristop, socialno akcijski pristop.

Multikulturno izobraževanje nadarjenih učencev

As classrooms become more and more culturally diverse, the need of infuse multicultural content into the curriculum becomes increasingly evident. This study presents an overview of strategies with practical examples to meet the needs of students who are diverse in two ways; by ability and by ethnicity. It offers suggestions for promoting gifted education that is multicultural. Integrating multicultural content into the curriculum for gifted students involves four levels of approaches: the Contributions approach, the Additive approach, the Transformational Approach, the Social Action Approach.

Vnašanje multikulturnih vsebin v kurikulum za nadarjene učence

Glede na to, da šolski razredi učencev postajajo vse bolj kulturno različni narašča potreba po vnašanju multikulturnih vsebin v kurikulum za nadarjene učence. Naša deskriptivna raziskava predstavlja pregled strategij in praktičnih primerov za zadovoljitev potreb učencev, ki se razlikujejo po sposobnostih in kulturnih ozadjih. Iz tega so izpeljani predlogi za pospeševanje razvoja multikulturnega izobraževanja nadarjenih učencev.

Po strokovnem mnenju mnogih raziskav vsebuje vnašanje multikulturnih vsebin v kurikulum štiri nivoje ali pristope (Banks and Banks, 1993).

1. Pristop sodelovanja (prispevka) ali nivo 1 se usmerja na glavne junake knjižnih del, na praznike, na diskretne elemente načina življenja in je najbolj razširjeno uporaben pristop uvajanja multikulturnih vsebin v šole. V tem pristopu ostaja tradicionalni etnocentrični kurikulum nespremenjen po svoji osnovni strukturi, ciljih in glavnih karakteristikah. O kulturnih tradicijah, o hrani, o glasbi ali plesu se lahko razpravlja, toda malo ali pa nobene pozornosti ni posvečeno aplikaciji na kulturno manjšinske skupine učencev v širši družbi.

2. Aditivni pristop (pristop dodajanja) ali nivo 2 dodaja nekatere vsebine, pojme, teme in vidike manjšinskih skupin v kurikulum, ne da bi spreminjal temeljno strukturo kurikulumu. Učitelji lahko na primer dodajajo nekatere knjige, posamezne učne enote ali kurze h kurikulumu, ki se usmerja na različne skupine ali področja. V tem pristopu je povsem mogoče, da učenci nimajo temeljnega znanja za razumevanje multikulturnih pojmov, multikulturnih problemov in različnih manjšinskih skupin populacij. Pri tem pristopu se nadarjeni učenci iz kulturno manjšinskih skupin učijo zelo malo o svoji lastni zgodovini in svoji kulturi in vsi drugi učenci se prav tako zelo malo učijo o tem in o prispevku vseh drugih kulturno različnih manjšinskih skupin k večinski družbi.
3. Transformacijski pristop (predružačenje) ali nivo 3 vsebuje spremembe strukture kurikulumu tako, da usposablja učence, da vidijo pojme, probleme, dogodke in teme iz perspektive manjšinskih skupin. Nadarjeni učenci tukaj že lahko vidijo spremembe v osnovnih predpostavkah, ciljih, naravi in strukturi kurikulumu. Po avtorjih (Banks, Banks, 1993) se tukaj kurikulum ne usmerja na to manjšinske skupine prebivalstva prispevajo k večinski družbi in kulturi. Namesto tega se tukaj usmerjajo na to, kako večinska kultura nastaja iz kompleksne sinteze in interakcije različnih kulturnih elementov, ki sestavljajo celovito družbo.
4. V socialno akcijskem pristopu (nivoju 4) se morajo učenci neposredno in osebno soočiti ter odločiti o pomembnih socialno kulturnih problemih in akcijsko pristopiti ter jih pomagati praktično reševati. Učenci se počutijo usposobljeni in proaktivni za spremembe. Učenci so opremljeni z znanji, vrednotami in spretnostmi nujnimi, da se lahko vključujejo v socialno spreminjanje. V tem pristopu postane bistveno učenčevo samoraziskovanje skozi natančno analizo vrednot, skozi neprestano inovativno odločanje, skozi reševanje problemov in razreševanje vozlov v socialnih aktivnostih.

Multikulturno izobraževanje nadarjenih

Ena izmed izkustveno prevladujočih strategij za oblikovanje multikulturnega izobraževanja nadarjenih je združitev temeljnih idej avtorjev Banks (Banks, Banks 1993) in Blooma (Bloom 1956). Spodaj opisano ogrodje služi kot vodič, ki pomaga učiteljem razvijati višje nivoje mišljenja zasnovanega na Blumovi kognitivni taksonomiji (znanje, razumevanje, uporaba, analiza, sinteza, evalvacija) in pospeševati multikulturno mišljenje, zasnovano na štirih nivojih, ki sta jih predstavila avtorja Banks.

Najnižji nivo obeh modelov (na primer prispevek znanja) vsebuje vprašanja o dejstvih, stališčih in aktivnostih, ki ne pospešuje višjih nivojev mišljenja ali resničnih in bistvenih multikulturnih izkušenj. Nasprotno pa na najvišjih nivojih obeh modelov (na primer evalvacija, socialna akcija) učenci razmišljajo kritično in se lotijo akcije na multikulturnih področjih glede temeljnih pojmov, materialov in dogodkov. (Ferbežer, I. 2018).

Konkretizirajmo naše razmišljanje. Navajamo nek primer nižjega nivoja vprašanja v primerjavi z bolj kompleksnimi multikulturnimi vprašanji: Imenuj tri pesmi, ki so bile zelo popularne v času suženjstva. To je nivo prispevka znanja. Nato sledi višji analitično transformacijski nivo. Anticipiraj, razmišljaj v prihodnost, kako bi sicer družba uspešno napredovala brez suženjskega dela in katere druge oblike dela bi lahko bile uporabljene.

Naslednji oris ilustrira združitev multikulturnega izobraževanja in izobraževanja nadarjenih na vseh nivojih Blumove taksonomije in posledično z nekim primerom za vsak tip učenčeve naloge. Obravnavan oris lahko pomaga učiteljem razvijati vprašanja in učne izkušnje, ki so izzivalne, natančne in multikulturne.

Pristop sodelovanja

Znanje

Učence se poučuje o posameznih multikulturnih dejstvih, o kulturnih artefaktih (izdelkih), o dogodkih, o folklori, o kulturnih značilnostih manjšinskih skupin in drugih kulturnih elementih. Na primer, imenuj tri pesmi, ki so bile zelo popularne med sužnji.

Razumevanje

Učenci pokažejo neko razumevanje informacij o kulturnih artefaktih (ročnih izdelkih), o kulturnih značilnostih manjšinskih skupin in drugih kulturnih elementih. Na primer: napiši nek oris dogodkov, ki so pripeljali do ameriške državljanske vojne.

Uporaba

Učenci so naprošeni, da uporabijo naučene informacije o kulturnih artefaktih, dogodkih in drugih kulturnih elementih. Na primer: oblikuj model podzemne železnice.

Analiza

Učenci se naučijo, da lahko analizirajo (iščejo primerjave in različnosti) informacije o kulturnih artefaktih, o kulturnih značilnostih manjšinskih skupin in drugih kulturnih elementih. Na primer: preuči, kako so stereotipi o manjšinskih skupinah prispevali k pojavu suženjstva.

Sinteza

Od učencev se zahteva, da oblikujejo nove produkte iz informacij o kulturnih artefaktih, kulturnih značilnostih manjšinskih skupin in drugih kulturnih elementih. Na primer: napiši zgodbo o prispevku špansko govorečih Amerikancev na glasbeno industrijo.

Evalvacija

Učence se poučuje, da evalvirajo dejstva in informacije zasnovane na kulturnih artefaktih, kulturnih značilnostih manjšinskih skupin in drugih kulturnih elementih. Na primer: dela slavnih ameriško indijanskih umetnikov.

Aditivni pristop

Znanje

Učence se poučuje, da poznajo pojme in teme o kulturnih skupinah. Na primer: naštej tri dejavnike, ki prispevajo k stališčem predsodkov.

Razumevanje

Učenci izkazujejo neko razumevanje informacij o kulturnih artefaktih, o kulturnih značilnosti manjšinskih skupin in drugih kulturnih elementih. Na primer: napiši nek oris dogodkov, ki so pripeljali do druge svetovne vojne.

Uporaba

Učenci so naprošeni, da uporabijo informacije, ki so se jih naučili o kulturnih artefaktih, o kulturnih dogodkih kulturnih elementih. . Na primer: napravi model podzemne železnice.

Analiza

Učence so se naučili , da lahko analizirajo (iščejo podobnosti in razlike) informacije o kulturnih artefaktih, kulturnih skupinah in drugih kulturnih elementih. Na primer: Preuči, kako so lahko stereotipi o manjšinskih skupinah prispevali k suženjstvu.

Sinteza

Učenci so naprošeni, da oblikujejo nek produkt iz informacij o kulturnih artefaktih, kulturnih skupinah in drugih kulturnih elementih Na primer: Napiši zgodbo o prispevku špansko govorečih Američanov na glasbeno produkcijo .

Evalvacija

Učence se poučuje, da lahko evalvirajo dejstva in informacije zasnovane na kulturnih artefaktih, kulturnih skupinah in drugih kulturnih elementih. Na primer: Kritika dela nekega slavnega ameriškega Indijanca.

Aditivni pristop

Znanje

Učence se poučuje in seznanja s koncepti in temami o posameznih kulturnih skupinah. Na primer: Naštej tri dejavnike, ki lahko pomembno vplivajo na predsodke

Razumevanje

Učence se poučuje, da lahko razumejo kulturne pojme in kulturne teme. Na primer: Po tem ko so prebrali neko biografijo slavne osebnosti iz neke kulturne manjšine povzamejo rasne ovire s katerimi se je soočala omenjena osebnost.

Uporaba

Od učencev se zahteva, da lahko uporabijo informacije, ki so se jih naučili o kulturnih koncertih in kulturnih temah. Na primer: Najdi knjigo ali pesem, ki razpravlja o problemih rasnih predsodkov v družbi.

Analiza

Učence se poučuje, da lahko analizirajo pomembne kulturne koncepte in kulturne teme. Na primer: Primerjaj in išči razlike v pisanju avtorjev W.E.B. Dubois in T. Brooker Washingtona o problemih rasne diskriminacije.

Sinteza

Učenci so naprošeni, da sintetizirajo pomembne informacije o kulturnih konceptih in kulturnih temah. Na primer: napiši igro o španski inkviziciji.

Evalvacija

Učence se poučuje, da so kritični glede kulturnih pojmov in kulturnih tem. Na primer: Napiši razpravo v kateri bo obrazloženo, zakaj misliš, da je pomembno se učiti o predsodkih.

Transformacijski pristop

Znanje

Učencem so dane informacije o pomembnih kulturnih elementih tako, da jih lahko razumejo iz različnih perspektiv. Na primer opiši, kako so se sužnji počutili med tem ko so bili zadrževani v ujetništvu.

Razumevanje

Učence se poučuje, da razumejo (da to razumevanje izrazijo) pomembne kulturne pojme in kulturne teme z vidika različnih perspektiv. Razložite zakaj ameriški Indijanci uporabljajo ljudske zgodbe in pripovedovanje zgodb kot sredstvo pomoči soočanja pred pritiski in zatiranjem.

Uporaba

Učenci so naprošeni, da uporabijo svoje razumevanje pomembnih kulturnih pojmov iz različne perspektive. Na primer: preberi nek esej, »kaj mi pomeni domovina« in napiši referat v katerem bo prikazano o čem bi govorile manjšinske skupine v tem eseju.

Analiza

Učence se poučuje, da preučujejo pomembne kulturne teme iz več perspektiv. Na primer: pogledj v prihodnost, kako bi bila produkcija uspešna brez suženjskega dela. Navedi alternative.

Sinteza

Učence se poučuje, da lahko oblikuje produkt zasnovan na svojih izkušnjah. Opiši svoje izkušnje s predsodki v svoji šoli ali bližnji lokalni skupnosti.

Evalvacija

Učence se poučuje, da lahko evalvirajo ali ocenijo pomembne kulturne pojme iz različnih zornih kotov. (Iz različnih manjšinskih skupin). Poveži identiteto lastnika plantaže in sužnja. Iz te perspektive napiši zgodbo v kateri boš podčrtal razlike med tvojim življenjem in ideali svobode, enakopravnosti in pravice za vse.

Socialnoakcijski pristop

Znanje

Zasnovano na informaciji o kulturnih artefaktih napišejo učenci priporočila za šolsko akcijo. Na primer: kaj bi napravili v 17. stoletju, da bi čim prej končali s suženjstvom.

Razumevanje

Zasnovano na njihovem razumevanju pomembnih kulturnih konceptov in kulturnih tem oblikujejo učenci priporočila za socialno akcijo. Na primer: naštej nekatere načine kako lahko mediji prispevajo k objektivni percepciji kulturno manjšinskih skupin. Kaj bi lahko napravili, da bi izboljšali medijski prikaz manjšinskih skupin?

Uporaba

Učenci so naprošeni, da lahko uporabijo svoje razumevanje pomembnih socialnih in kulturnih problemov. Na primer: učenci napišejo neke praktične aktivnosti, s katerimi bi pristopili k tem problemom. Preglej 3 do 5 izvorov afirmativnih zapisov o manjšinski skupini in dodaj svoje poglede ter pošlji uredništvu časopisa.

Analiza

Učenci so zaprošeni, da globlje analizirajo kulturne probleme iz različnih perspektiv. Na tej osnovi začnejo neke aktivnosti na teh problemih. Preživite dan ali dva z opazovanjem in analiziranjem kako se manjšinske skupine obravnava na sprehodih, v trgovinah, pri športnih aktivnostih, itd..

Sinteza

Učenci oblikujejo načrt aktivnosti, ki ga naslovijo na enega ali več socialnih problemov. V okviru teh problemov skušajo doseči pomembne socialne spremembe. Na primer: formirati šolski klub, katerega cilj je oblikovati občutek za šolsko in širsko skupnost.

Evalvacija

Učenci kritično ocenjujejo pomembne socialne in kulturne probleme in si prizadevajo napraviti lokalne, nacionalne in mednarodne spremembe. Na primer: preuči šolske politike, da bi videl, če so prisotni demokratični ideali. Napiši novo šolsko politiko in porazdeli ugotovitve in priporočila s šolsko administracijo.

Zaključki

V zvezi z omenjenim raziskovalnim problemom je potrebno, da se učence pripravi, da živijo učinkovito v različnih družbeno kulturnih skupinah, predvsem pa, da so učinkoviti misleci in reševalci problemov. Multikulturno izobraževanje nadarjenih, kako je opisano zgoraj, pospešuje oba cilja.

Literatura:

Banks, J. A., Banks, C.A.M. (1993, 2000). *Multicultural education: Issues and Perspectives*. Boston: Allyn & Bacon

Bloom, B. (1956). *Taxonomy of educational objectives, Handbook 1: Cognitive domain*. New York: Wiley

Ferbežer, I. (2018). Lehren von Denkfähigkeit und Problemlosen, *Labyrinth*, št. 136, maj 2018, stran 28,29.

Ford, D. and Harris, J. (1999). *Multicultural gifted education*. New York: Teacher College Press.

Ford, D.Y., Howard, T.C., Harris III, J.J., & Tyson, C.A. (2000). Creating culturally responsive classrooms for gifted minority students. *Journal for the Education of the Gifted*, vol. 23, št. 4, stran 397-427.

Ford, D.Y. & Harris III, J.J., (2000). A framework for infusing multicultural curriculum into gifted education. *Roeper Review*, vol. 23, št. 1, stran 4-10.

Monika Gajster: Vloga dijaških domov pri vključevanju nadarjenih dijakov iz tujine

Izvleček:

Migracije danes predstavljajo globalni izziv, v zadnjih letih je mogoče prepoznati povečano priseljevanje in s tem tudi povečano število učencev in dijakov priseljencev, ki se vpisujejo v slovenske šole. Tudi ti dijaki so nadarjeni na specifičnih področjih, le da jim pogosto selitev v novo okolje onemogoča razvijanje le-teh. Dijaki se ob vstopu v novo okolje srečujejo z raznovrstnimi težavami, ob tem pa je zelo pomembna podpora staršev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev. Če dijak biva v dijaškem domu pa eno od pomembnejših vlog odigra vzgojitelj. Strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju se moramo zavedati posebnosti, ki jih prinaša delo z dijaki iz tujine. Raziskali smo načine dela z dijaki v dijaškem domu, ki so nadarjeni na različnih področjih. Vzgojitelji v domu prepoznamo nadarjenost pri dijaki, nato pa na različne načine, tudi v sodelovanje s šolo, razvijamo dijakove sposobnosti. Pogosto je jezik prva ovira s katero se srečujejo, zato tudi dijakom v domu omogočamo dodatne ure učenja slovenskega jezika. Dijakom nudimo prostor in čas, kjer lahko razvijajo svoje talente. Opisali smo študijo primera dobre prakse – dijaka, ki je prišel iz Bosne in Hercegovine. Postopno smo opisali njegovo vključevanje v širše družbeno okolje ter razvijanje njegovih talentov z vidika dela dijaškega doma.

KLJUČNE BESEDE: migracije, nadarjeni dijaki, dijaški dom, vključevanje nadarjenih, učna pomoč, motivacija

Abstract:

Migration today is a global challenge, and in recent years it is possible to recognize the increased immigration and, consequently, the increased number of immigrant pupils and students enrolling in Slovenian schools. These students, too, are gifted in specific fields, except that frequent migration to a new environment prevents them from developing them. When entering a new environment, students face a variety of problems, with the support of parents, teachers and other professionals being very important. If the student is staying in a boarding school, one of the more important roles is played by the teacher. Professionals in education need to be aware of the particularities of working with students from abroad. We explored ways to work with students in a dormitory who are talented in various fields. Educators in the home recognize the talent of students, and then in various ways, including in collaboration with the school, develop students' abilities. Often language is the first obstacle they encounter, so we also provide students in the home with extra hours of learning the Slovenian language. We provide students with space and time where they can develop their talents. We described a case study of a good practice student from Bosnia and Herzegovina. We gradually described his involvement in the wider social environment and the development of his talents from the perspective of a student's home.

KEYWORDS: migration, gifted students, dorm, inclusion of talented, learning aid, motivation

Uvod

Migracije danes predstavljajo globalni izziv, v zadnjih letih je mogoče prepoznati povečano priseljevanje in s tem tudi povečano število učencev in dijakov priseljencev, ki se vpisujejo v slovenske šole. Pri svojem delu se trudim osvetliti problem vključevanja dijakov, ki prihajajo iz tujine. Ko vstopijo v novo okolje se srečajo z raznovrstnimi težavami, ob tem pa pogosto zastanejo njihovi talenti; skriti ali odkriti. Če dijak biva v dijaškem domu eno od pomembnejših vlog odigra prav ta oz. vzgojitelji in svetovalna služba. Strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju se moramo zavedati posebnosti, ki prinaša delo z dijaki ali učenci, ki prihajajo iz tujine. V članku sem opisala svoje delo z nadarjenimi dijaki, ki prihajajo iz tujine. Podrobneje sem opisala dijaka, ki je prišel iz Bosne in Hercegovine ter njegovo vključevanje v šolsko in širše družbeno okolje in spodbujanje njegovih talentov.

Dijaški domovi

Temeljni namen delovanja dijaškega doma je zagotavljanje urejenih življenjskih in učnih pogojev ter uspešna vzgoja dijakov, ki zaradi šolanja začasno bivajo izven domačega kraja v skladu z vzgojnim programom za dijaške domove, upoštevajoč ustavno opredeljene človekove oz. otrokove pravice in svoboščine oz. sodobne splošno-človeške vrednote sobivanja v skupnostih (MIZŠ, 25.1.2020) Dijaški dom je formalna institucija vzgoje in izobraževanja ter močan dejavnik vzgoje z odgovorno družbeno in pedagoško nalogo. Mlademu posamezniku je potrebno omogočiti progresiven razvoj na različnih področjih, kot so čustveno, socialno, moralno ipd. Tudi zato je potrebno v dijaških somovih premišljeno in strokovno argumentirati vzgojno delovanje (Košir idr. 2011, str. 302). Dijaški domovi izvajajo različne programe in pogosto sodelujejo z zunanjimi institucijami s katerimi mladostniku omogočajo široko paleto aktivnosti. Še posebej je potrebno zagotoviti pogoje za vključevanje ranljivih skupin mladostnikov (Rosić, 2001, str. 59). Vzgojna funkcija dijaškega doma je specifična, ker v njem živijo dijaki, ki še dozorevajo zunaj svoje družine. Tako prevzamejo vzgojitelji nekatere naloge staršev. Razen individualne pomoči in zastopanja staršev v šoli je delovanje vzgojiteljev usmerjeno k osamosvajanju dijakov, k njihovi osebni in socialni integraciji, k razvoju pozitivne samopodobe, k pozitivnemu samovrednotenju in k pospeševanju socializacije dijakov. Vzgojitelji skrbijo za varnost dijakov, za njihovo psihofizično integriteto ter za zagotavljanje temeljnih pravic, ki izhajajo iz Ustave in veljavnih zakonov. Pri izpeljavi celotne ponudbe, še zlasti pri izpeljavi vzgojnih nalog, vzgojitelji tesno sodelujejo s starši dijakov, s šolo in okoljem (Skalar idr., 1994).

Priseljenci

Otroci priseljenci so heterogena skupina, priselili so se iz različnih držav, regij, z različnimi kulturnimi vzorci in z različnim jezikovnim predznanjem (Bešter in Medvešek, 2010). Za otroke je selitev velika prelomnica in lahko doživijo kulturni šok. Iz sistema, ki jim je blizu, se preselijo v novo državo, v novo kulturno okolje, v nov šolski sistem. Soočiti se morajo z novim jezikom in pridobivanjem novih prijateljev. Pogosto se morajo soočiti tudi s predsodki (Vižintin, 2015). Vsak otrok je individuum in tudi pri otrocih priseljencih ne smemo pozabiti na njihove osebne značilnosti. Nekateri se hitro naučijo jezika okolja, drugi potrebujejo več časa. Nekateri so nadarjeni, drugi povprečni, nekateri potrebujejo več podpore (prav tam). Dijaki prihajajo v Slovenijo na različne načine – v dijaškem domu sem se srečala z dvema: *program Združitev družine in Štipendijski sklad Zahodnega Balkana*. V nadaljevanju bom opisala pristope, ki sem jih uporabila pri svojem delu z nadarjenim dijakom iz tujine.

Nadarjeni

Enotne splošne definicije nadarjenosti ne moremo sprejeti, saj se le-ta kaže v različnih oblikah in obsegih. Vsem pa je skupno to, da so nadarjeni tisti, ki ima nadpovprečne sposobnosti. "Nadarjeni učenci so učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela." (11. člen, Zakon o osnovni šoli, Uradni list RS, 2011, str. 113). Tako se glasi definicija zapisana v Zakonu o osnovni šoli. Nadarjeni učenci – dijaki pa se, ne glede na to, ali prihajajo iz tujine srečujejo z določenimi problemi. Med najbolj pogoste probleme nadarjenih lahko prištevamo: - težave v socialnih odnosih; - prikrivanje talentov, da bi jih vrstniki sprejeli; - anksioznost in depresivnost; - nezmožnost sprejemanja kritike; - neprilagodljivost in odpor do avtoritet; - pomanjkanje motivacije za šolsko delo; - odklanjanje vsake rutine, ponavljajočih se nalog; - izrazita tekmovalnost; - slabe učne navade; - težave v razumevanju narave in značilnostih intelektualnih razlik; - stalne intelektualne frustracije v vsakdanjih življenjskih situacijah; - težave pri izbiri poklica; - težave pri oblikovanju lastne življenjske filozofije (Bezić idr, 2006, str. 84). Jurišević (2011) predlaga kot temeljni cilj dela z nadarjenimi učenci oz. dijaki prilagajanje vzgojno – izobraževalnega procesa njihovim potrebam.

Spodbudno učno okolje in motivacija

Dijak je prišel v Slovenijo preko projekta *Združitev družine*, ker je oče bival v samskem domu, je sina vpisal v dijaški dom. Dijak je že v BiH obiskoval program računalniški tehnik in je po programu nadaljeval tudi v Sloveniji. Dijak je bil prepoznan kot nadarjen na področju programiranja in računalniške pismenosti. Ob prihodu v Slovenijo je nadaljeval šolanje v 3. letniku programa tehnik računalništva. Oba z očetom sta se zavedala, da so pred njim učne težave (predvsem jezikovne prepreke), ki jih do sedaj ni bil vajen. Dijak je bil neprilagojen, nemotiviran in nezainteresiran za šolsko delo; zavračal je tudi dodatne ure slovenskega jezika, ki so mu pripadale. Kot vzgojiteljica sem dijaka ves čas spodbujala k koriščenju učne pomoči. Vsi skupaj smo mu nudili spodbudno učno okolje. Za to so bili pomembni tako medsebojni odnosi kot učni pripomočki in aktivno učenje. S pomočjo celotnega kolektiva smo uspeli doseči, da se je dijak v novem okolju počutil varnega in sprejeta. Okolje dijaškega doma je vedno dojemal kot okolje spodbud.

Svetovalni pogovor

Pri svojem delu z nadarjenim dijakom sem se oprla na smernice, ki bi se jih naj učitelj držal pri svojem delu z nadarjenimi. Kot prvo sem dijaku nudila varno okolje, kjer se je počutil razumljenega in sprejetega. Ves čas sem ga motivirala za delo in mu nudila dodatne aktivnosti ter mu na tak način zagotavljala optimalen razvoj sposobnosti. Z dijakom smo redno vodili svetovalne pogovore o počutju, šoli, delu, starši, ambicijah... Dijak je imel le eno željo – postati programer. Izkazoval je veliko zanimanje za računalnike in vso informacijsko tehnologijo. V dijaškem domu smo mu zato ponudili različne aktivnosti povezane z IKT tehnologijo, npr. računalniška obdelava domskega glasila. Vključili smo ga tudi v tečaj programiranja v organizaciji Smartninja, kjer se je s svojim delom zelo izkazal. Posebno pozornost sem namenila tudi motivaciji. Dijak je bil za delo večinoma srednje motiviran in sicer ne glede na to za katere predmete je šlo. Zelo visok nivo motivacije pa je vzpodbudila uporaba IKT pri učenju. Z dijakom sem sestavila poseben individualiziran program v katerem sva opredelila cilje za osebno – socialni razvoj, cilje na področju učenja in cilje na področju poklicne orientacije.

Sodelovanje s starši in šolo

Pomemben vidik je tudi sodelovanje s starši. Starši predstavljajo zelo pomemben del pri odkrivanju nadarjenosti. Starša sta želela otroku omogočiti boljše življenje in sta svojega sina v skladu s svojimi zmožnostmi pri šolskem delu zelo podpirala. Morda sicer to ni bila podpora, ki bi jo v idealnih pogojih lahko imel. Starša sta bila obremenjena tudi z drugimi stvarmi, kljub temu pa sta otroku nudila vso podporo in vztrajala pri dodatnem izobraževanju. Dobri stiki med vzgojiteljem v domu in starši bistveno pripomore k ugodnejšemu razvoju in počutju dijaka. Vzorno smo sodelovali tudi s šolo. Dijaku so takoj ob prihodu nudili dodatne ure slovenskega jezika. Dogovorili smo se, da bo imel redno učno pomoč tudi v dijaškem domu.

Vrstniki in aktivnosti v dijaškem domu

Dijak je za seboj v domačem okolju pustil številne prijatelje. Ko je prišel v Slovenijo je imel le redko katerega znanca po očetovi strani. Prilagajanje je zaradi tega bilo še toliko bolj oteženo. Svoje prve dni v Sloveniji je opisal tako: *»Sedel sem sam v sobi in gledal skozi okno, ki je imela pogled na dvorišče dijaškega doma. Tam so se zbirali vsi dijaki, se pogovarjali, smejali, zabavali... S vključevanje v domske aktivnosti in omogočanjem nadaljnega razvijanja njegovega talenta, si je dijak razmeroma hitro poiskal novo družbo in se pričel vključevati v domsko življenje. V dijaškem domu smo želeli dijaku nuditi vse potrebno za dodaten razvoj njegove nadarjenosti. Zraven, že omenjene, računalniške obdelave domskega glasila, sem se z dijakom dogovorila tudi, da bo nudil učno pomoč drugim dijakom. Tako smo vzpostavili poseben odnos med nadarjenim dijakom in ostalimi. Naši dijaki so mu nudili pomoč pri premagovanju jezikovnih ovir, on pa jim je nudil inštrukcije iz predmetov tehničnih strok in matematike. Prostovoljna učna pomoč je bila združitev koristnega s prijetnim. Med dijaki so se namreč stkale močne prijateljske vezi, ki so temeljile na zaupanju. Ker se med srednješolci povečuje uporaba prepovedanih substanc smo se v dijaškem domu odločili ukrepati. Kot vzgojiteljica sem se odločila, da bo pri pripravi interaktivnih delavnic sodeloval tudi naš dijak. Dijak se je samoiniciativno dodatno izobrazil na področju škodljivosti uporabe prepovedanih substanc in razvijanje zdravega življenjskega sloga ter je z veliko delovno vnemo pripravil interaktivne delavnice za svoje vrstnike. Delavnice so bile zelo dobro obiskane in so dosegle svoj namen.*

Nadaljnje izobraževanje

Dijakova želja je bila, da postane programer. Ob zaključevanju srednješolskega izobraževanja sem z dijakom opravila več individualnih razgovorov o željah za nadaljnje izobraževanje. O tem smo govorili tudi s starši, ki so sina podpirali v njegovi nameri. Poiskali smo tudi možnosti kadrovskega štipendiranja. Dijak je ob močni podpori vzgojiteljev, svetovalne delavke in staršev uspešno zaključil srednješolsko izobraževanje in se ogromnim talentom podal na akademsko pot.

Zaključek

Otroci – učenci in dijaki se ob selitvi v drugo državo in s tem v drugo kulturno okolje spopadajo s številnimi težavami in potrebujejo dodatno podporo vseh vključenih – torej strokovnih delavcev in staršev. Omenjeni primer dijaka se konča uspešno in njegov talent ni bil prezrt, vendar pa bi se lahko končalo tudi drugače. Dijak se je odlično »vklopil« v življenje v dijaškem domu. Ves čas je razvijal svoj talent in se ravno na podlagi svoje nadarjenosti zelo uspešno vključeval v dodatne aktivnosti v domu. Vloga dijaških domov pri vključevanju dijakov iz tujine je ogromna; pogosto velik del bremena pade na vzgojitelja in ostale strokovne delavce v domu. Menim, da bi se področje pri vključevanju dijakov iz tujine moralo še nekoliko dodelati – tudi v primeru prepoznavanj nadarjenosti. Vzgojitelji imamo v skladu z normativi v vzgojnih skupinah po 28 dijakov in ob takšnem številu vzgojitelj ne mora nadomestiti matere ali očeta dijaku, ki prihaja iz tujine. Glede na izkušnjo z omenjenim dijakom se nadarjenim dijakom iz tujine posveča malo pozornosti, še posebej v smislu dodatnih dejavnosti.

Literatura

Bešter, R., & Medvešek, M. (2010). *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Bezić, T., Blažič, A., Boben, D., Brinar Huš, M., Marovt, M. Nagy, M., Žagar, D. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno – izobraževalo delo z njimi.* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Dijaški domovi: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (Dostopno na: <https://www.gov.si teme/dijaski-domovi/>, 25.1.2020)

Košir, S., Bužan, V., Hafnar, M., Lipec Stopar, M., Macedoni Lukšič, Magajna, L. (2011). *Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.* V J. Krek in Matljak, M (ur.). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011.* (str. 275 – 327). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Rosić, V. (2001). *Domski odgoj.* Rijeka: Graf-trade.

Skalar, V., Horvat, J., Malus, M., Petelin, M., Skok, A., Starkl, D., Štrekelj, M. (1994). *Okvirni vzgojni program za dijaške domove.* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Vižintin, M. (2015). *Otorci priseljenci in učitelji v procesih preseljevanja in vključevanja.* V M. Jelen Madruša, & I. Čančar, *Razvijamo medkulturnost kot novo obliko sobivanja* (str. 38-41). Ljubljana: ISA inštitut.

Zakon o osnovni šoli. (Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20063535>, 27.12.2019).

Irena Grašič Arnuš: Pouk slovenščine malo drugače – vloga nadarjenih učencev pri poustvarjanju in dramatizaciji

Povzetek

Otrok se rodi kot nepopisan list in na tem listu je še veliko praznega prostora, ki je vsaj deloma odvisen tudi od nas učiteljev, kako in s čim bo popisan. Kako v učencu poiskati najboljše, razvijati najboljše, poiskati talent in zanimanje, ki ga ima, in tako krepiti pozitivno samozavest osebe, je zelo zanimivo delo za vsakega učitelja, pa naj bo to učenec s posebnimi potrebami ali nadarjen učenec. Delo z nadarjenimi učenci predstavlja velik izziv vsem učiteljem tudi slavistom, zato se moramo potruditi in takim učencem omogočiti učne okoliščine, ki jih spodbujajo k aktivnemu učenju, sooblikovanju pouka in razvijanju ustvarjalnosti ter kreativnosti in v učencu spodbujajo notranjo motivacijo. Največji izziv pri učencih torej predstavljajo spodbujanje kompetenc kot so ustvarjalnost in kreativnost, notranja motivacija in vztrajnost ter tudi vnos teh elementov v pouk slovenščine. Iskanje načinov, metod in oblik dela, da spodbudimo razvijanje teh kompetenc pri učencih, je velikokrat »Sizifovo« delo. Z nadarjenimi delam na različnih področjih tako pri pouku kot tudi izven njega (sooblikovanje pouka – poustvarjanje in dramatizacija, natečaji, tekmovanja). V prispevku bom predstavila svoje delo z nadarjenimi pri pouku slovenščine, in sicer poustvarjanje konstruktivističnih pesmi, tako imenovanih »konsev« in dramatizacija Romea in Julije v prekmurščini v 9. razredu.

Abstract

The child is born as a blank sheet, and there is still a lot of blank space on this sheet, which depends at least partly from us teachers, how and with what it will be written. Finding the best in the student, developing the best, finding the talent and interest he or she has, and thus enhancing a person's positive self-esteem, is a very interesting job for any teacher, be it a special needs student or a gifted student. Working with gifted students poses a great challenge to all Slovenian teachers, and we must strive to provide such students with learning environments that encourage them to actively learn, co-design lessons and develop creativity, and foster inner motivation in the student. Therefore, the greatest challenge for students is the promotion of competences such as creativity, intrinsic motivation and perseverance, as well as the introduction of these elements into the teaching of Slovenian language. Finding ways, methods and forms of work to encourage students to develop these competencies is often "Sisyphean" work. I work with gifted students in different areas, both inside and outside the classroom (co-designing lessons - play and dramatization, different competitions). In the article, I will present my work with talented students in teaching Slovenian language, recreation of constructivist poem, called "kons" and a dramatization of Romeo and Juliet in dialect, in the 9th grade.

KLJUČNE BESEDE: pouk slovenščine, nadarjeni učenci, dramatizacija, poustvarjanje, kreativno učenje

KEY WORDS: Slovenian language, talented students, dramatization, recreation, creative learning

1. Uvod

V strokovni literaturi ni enotne definicije nadarjenosti, saj se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih. Nadarjeni učenci potrebujejo poleg rednih učnih programov tudi posebne dejavnosti, ki razvijajo njihove sposobnosti. Vendar se tudi znotraj skupine nadarjenih pojavijo razlike, ki se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavna, učno-storilnostna, motivacijska in socialno-čustvena (Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, 1999, stran 5).

Danes je pogovor o nadarjenih učencih redna tema v naših osnovnih šolah. Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni OŠ, ki je od leta 1999 do leta 2009 doživel več dopolnitev, temelji na definiciji, ki je zapisana tudi v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978 in iz leta 1988. »Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti,« (Bezić at. all, 2009, 3). Zakon o nadarjenih opredeljuje splošno intelektualno nadarjenost in tudi posebne talente na področju umetnosti in ustvarjalnosti.

Da bi nadarjeni učenec lahko razvijal svoj talent in močno področje, je nujno potrebno, da zelo hitro odkrijemo področje nadarjenosti, pripravimo in načrtujemo določeni učni program, ki bo temeljil na različnih metodah, vsebinah in ciljih za razvijanje učenčeve motivacije, ustvarjalnosti in uspešnosti. Delo z nadarjenimi učenci zahteva veliko odgovornost za učitelja mentorja, ki s posebnim in drugačnim pristopom do nadarjenih učencev pripravi osnovni načrt, kasneje pa je le opazovalec in koordinator učnega procesa in dela.

2. Kaj motivira nadarjenega učenca za učenje v šolskem prostoru?

Če želimo ugotoviti, kaj nadarjene učence motivira za šolsko delo, moramo dobro poznati učenca, njegovo samopodobo, interese, pričakovanja in cilje. Ta vprašanja je Pangerčičeva (2006, po Juriševič, 2012) podrobneje raziskala in prišla do zanimivih ugotovitev. Iz rezultatov lahko povzamemo, da nadarjene učence za učenje v šoli motivirajo sproščeni odnosi med učitelji in učenci ter pohvale za uspešno učno delo, kajti le-tako si lahko oblikujejo dobro učno in socialno samopodobo. Pri tem zadovoljujejo tudi svoje razvojne potrebe. Enako pomembna je tudi zanimiva učna snov, ki je za nadarjenega učenca smiselna in uporabna in mu obenem nudi tudi miselni izziv. Ključni motivatorji za učenje – primerjava med nadarjenimi učenci,

dijaki in študenti so prikazani v spodnji tabeli in predstavljajo pomembno vlogo pri notranji motiviranosti nadarjenih učencev za učenje v šoli.

Kaj motivira nadarjene učence za učenje? (Pangerčič, 2006)

- humor pri pouku, skupinsko delo, avtentične naloge, raziskovalno delo (teren), reševanje problemov, pohvale, povratne informacije

Kaj je torej tisto, kar žene oziroma motivira človeka, posameznika, otroka, učenca? Odgovor najdemo v notranje pogojeni (intrinzično) motivaciji in v motivaciji, odvisni od zunanjih vplivov (ekstrinzično). Otrok se v svojem življenju že zelo zgodaj sreča tako z zunanjo kot notranjo motivacijo. Pri prvih korakih, ki jih naredi, prve besede, ki jih spregovori, so plod notranjih potreb, motivov. A mu vrednost zunanje motivacije ni tuja, saj ob lepih ocenah in spričevalu sledi nagrada v obliki pohvale, obiska kino predstave, v denarni obliki ... Pri tem se moramo zavedati, da ima vse to tudi slabšo stran, ker lahko zunanja motivacija popolnoma izpodrine notranjo. V primeru, da se otroku vrednost nagrade ne povečuje, se mu dozdeva, da je vse skupaj komaj opazno in mlačno priznanje za trud, ki ga vložil v delo. Pri tem pa pozablja, da mu je marsikaj v veliko veselje, čeprav za to ni nagrajen. Ker pa je način razmišljanja in delovanja današnje družbe naravnano oziroma usmerjeno, bolj kot manj v osvajanje materialnih dobrin, otrok brez ustreznega vzora težko ponotranja, da poleg že omenjenega, v življenju obstaja še kaj drugega (veselje, sreča, zdravje, ustrezní motivi).

Za učinkovito učenje motivacija sama po sebi ni dovolj, je pa vsekakor pomemben pobudnik in spodbujevalec učnega procesa. Nadarjeni učenci v prvih letih šolanja pri učenju potrebujejo predvsem stabilno oporo in jasne usmeritve pri učenju učenja, da kasneje lahko postanejo samostojni, učinkoviti in uspešni učenci (Whitney in Hirsch, 2007, po Juriševič, 2012, str. 47).

3. Dramatizacija pri pouku slovenščine malo drugače

Dramatizacija je transformacija (prenos, preobrazba) nedramskega besedila, najpogosteje romana, v dramsko obliko, namenjeno uprizorjanju. Je avtonomno literarno delo, hkrati pa funkcionira kot uprizoritveni tekst. Dramatizacija nudi vrsto možnosti za poglobljanje literarno-estetskega doživetja (po Kordigel, 1997, str. 217). Dramatizacijo razumemo kot simbolno igro, ki otroku pomaga komunicirati s svetom in rešuje probleme, s katerimi se sooča. Dramska igra je najboljša vaja za tekoči govor, ritem in intonacijo. Dramatizacija je vživljanje v lik oziroma nek karakter osebe, primerna pa je tudi kot dejavnost za lažje učenje tujih jezikov in je naraven del otroške igre.

Večina gledaliških oziroma dramskih besedil nastane tako, da se zanimiv roman prikroji, zato da se ga lahko z uprizoritvijo postavi na gledališki oder. Kadar nedramsko besedilo spremenimo in opremimo z navodili za igralce in scenske delavce, temu postopku rečemo dramatizacija (povzeto po UN SLJ, 2019).

S postopkom dramatizacije se v osnovnošolskem izobraževanju učenci srečajo pri pouku slovenščine, tudi pri pouku tujih jezikov, in gleda na to, da je šola, v kateri poučujem, v Prekmurju, je naše poustvarjanje ponavadi tematsko obarvano, da ohranjamo domači jezik oziroma narečje. Na tak način učenci razvijajo svojo kreativnost, urijo domišljijo, fleksibilnost, domoljubnost, spoznavajo avtentična besedila, ki jih preoblikujejo v narečje, na katerega so Prekmurci še posebej ponosni. Ob tem krepijo in razvijajo socialne spretnosti ter verbalno in neverbalno komunikacijo. Ena izmed prednosti dramatizacije je tudi razvijanje različnih inteligenc; timsko delo spodbuja interpersonalno inteligenco, verbalna komunikacija spodbuja razvijanje lingvistične inteligence, koordinacija gibov – ples; razvija gibalno inteligenco, glasbena inteligenca pa se razvija skozi petje ...

Z dramatizacijo učenci poglobljajo svoje doživljanje prebranega, saj s tem učenci razvijajo tudi svojo retoriko, samozavest in se pri tem tudi zabavajo, so sproščeni. To lahko imenujemo usmerjen ali produkcijski pouk, saj učenci ob učiteljevem vodstvu pridejo sami do spoznanj oziroma razumevanja na spontan način.

3.1 Primeri dobre prakse; *dramatizacija Romea in Juliji v prekmurščino, slovenščina, 9. razred*

Že več let zapored v 9. razredu pri pouku slovenščine pri obravnavi Shakespeareovega besedila: Romeo in Julia, nekaj ur posvetimo dramatizaciji oziroma spreminjanju izvornika v narečje – prizor na balkonu, v prekmurščino. Učenci počnejo slednje v skupinah in tako krepijo ter razvijajo naslednje kompetence:

- Ob branju in interpretaciji izbranega besedila avtorja spoznavajo tipične književne oblike,
- ob branju, doživljanju in razumevanju besedil prepoznavajo značilne ideje tedanjega časa, jih primerjajo s sodobno miselnostjo in sestavom vrednot ter s tem razvijajo medkulturno zmožnost,
- ob branju, doživljanju in razumevanju prepoznajo in razumejo značilnosti dramske vrste – tragedije,

- razvijajo zmožnost vživljanja v vloge dramskih likov, njihovega čustvovanja in razumevanja temeljnih človeških vprašanj,
- razvijajo zmožnost ustvarjalnega dialoga z besedilom,
- razvijajo sposobnost za identifikacijo z eno izmed književnih oseb,
- oblikujejo si domišljjsko-čutno predstavo književne osebe in ločijo glavne in stranske osebe,
- prepoznavajo jezikovna sredstva/časovna zvrstnost,
- doživljajo in prepoznavajo tragično perspektivo in berejo dramsko besedilo po vlogah ter ga spreminjajo v narečje.

Vsako leto znova ugotavljam, da učenci zelo uživajo tako pri spreminjanju besedila kot tudi kasneje pri uprizarjanju, saj zelo radi govorijo in ustvarjanju v svojem narečju in so zato pri delu bolj sproščeni, spontani in samozavestni.

3.2. Primeri dobre prakse; *poustvarjanje »konsev«*, slovenščina, 9. razred in literarne delavnice za nadarjene

V 9. razredu pri pouku slovenščine pa veliko delamo na področju poustvarjanja lirike, torej pesmi. Učenci so zelo ustvarjalni in sproščeni, ko poustvarjamo na temo konstruktivističnih pesmi, Srečka Kosevela. Vsako šolsko leto posvetim tem pesmim pri pouku več časa, saj je tak pouk za učence sproščujoč in zabaven, pa tudi tema, na katero ustvarjamo je vsako leto drugačna – aktualna. Poustvarjanje takih pesmi potem vsako leto predstavim tudi učencem od 6.–8. razreda na delavnicah za nadarjene, kjer ustvarijo tudi zelo domiselne pesmi. Učenci ponavadi ustvarjajo posamezno in tako krepijo in razvijajo naslednje kompetence:

- Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesniškega jezika in ritma pesmi,
- doživljajo posebnosti svobodnega verza tudi glede na temo ali motive besedila,
- opazujejo likovno podobo pesmi in zaznavajo učinke besedila na čustva,
- ustvarjalno in interpretativno berejo in poustvarjajo pesmi,
- oblikujejo kitico, verz – svoboden in pesem – likovno pesem ter
- oblikujejo lastno pesem.

Skozi leta pouka je nastalo že kar nekaj takih pesmi, ki so jih učenci vsako leto znova na različne teme ustvarjali, kakšno smo poslali tudi na literarne natečaje, kjer so učenci za pesmi prejeli visoka priznanja. Tak pouk je dobrodošel, po usvajanju težkih tem, da se učenci sprostijo in ponovno motivirajo za pouk in aktivno sodelovanje.

4. Zaključek

Nadarjeni učenci so po Zakonu o osnovni šoli (11. člen) učenci s posebnimi potrebami. Šola jim prilagaja metode in oblike dela ter jim omogoča vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči. V času osnovnega šolanja želimo prepoznati vse, ki so na kakršni koli način nadarjeni in jim ponuditi možnosti za čim boljši in čim bolj raznolik razvoj njihovih sposobnosti, tudi pri pouku slovenščine.

Pri pouku slovenščine s prikazanimi primeri dobre prakse pri učencih spodbujamo razvijanje *miselno-spoznavnega področja*; kjer učenci razvijajo divergentno mišljenje, nenavadno domišljijo, natančnosti opazovanja, in tudi smisel za humor, *učno-storilnostnega področja*; kjer učenci pridobivajo na široki razgledanosti, razvijajo bogato besedišče in spretnosti pri umetniških dejavnostih, ohranjajo čut za okolje in narečje, *motivacije*; kjer učenci razvijajo radovednost, raznolike interese in uživajo v dosežkih in *socialno-čustvenega področja*; kjer učenci razvijajo samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, izrazit smisel za organizacijo in empatičnost.

V osnovnih šolah moramo učitelji pri pouku vseh predmetov pogosto diferencirati delo tako za nadarjene kot tiste s primanjkljajem na določenem področju. To je velik izziv za vsakega učitelja, ki se trudi, da je pouk pester, zanimiv in primeren ter seveda v skladu z učni načrtom prilagojen vsem tipom, potrebam in interesom učencev. To je velikokrat garaško delo, ampak te kot učitelja izpopolnjuje in rezultati, tudi prikazani primeri dobre prakse, te motivirajo za nadaljnjo delo, trud, nove izzive in nove ideje.

S prikazanimi primeri dobre prakse z gotovostjo trdim, da so nadarjeni učenci tisti, ki te kot učitelja velikokrat povzdignejo in nagradijo za delo in vložen trud. Vsak učitelj mora biti pri svojem delu fleksibilen, glede na okolje v katerem poučuje, glede na učence, ki jih ima v razredu in glede na snov, ki jo pri določenem predmetu usvaja, le tako lahko pričakuje dobre učne rezultate in motiviranost učencev za delo in učenje ter le tako bodo nastajali izdelki, na katere so ponosni tako učenci kot učitelji in seveda njihovi starši.

5. Viri in literatura

Bezić, T., Vec Rupnik, T., Juriševič, M., Rostohar, G., Lep, B., Nolimal, F. ... Gotlih, K. in Hanžič, A. (2012). Priročnik: Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole. (Ur. Bezić T.). Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Jerman, B. (2004). Inteligentnost – ustvarjalnost – nadarjenost. Ljubljana: Center zapsihodiagnostična sredstva. 130 Koncept (1999). Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Ljubljana. Strokovni svet republike Slovenije za splošno izobraževanje. Pridobljeno 18. 12. 2019 s svetovnega spleta: <https://www.zrzs.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-znadarjenimi-ucenci.pdf>.

Kordigel Aberšek, M. (1997). Mladinska literatura, otroci in učitelji. Komunikacijski model »poučevanja« mladinske književnosti. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pangerčič, T. (2006). Motiviranje nadarjenih učencev za šolsko učenje v drugem triletju osnovne šole: diplomsko delo.

Posodobljen učni načrt za slovenščino. Pridobljeno 20. 02. 2020 iz svetovnega spleta: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf.

Žagar, D., Bezić, T., Artač, J., Nagy, M. in Purgaj, S. (1999). Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Ljubljana.

Simon Hebar: NARANGEO

Izvleček v slovenščini

Na OŠ Dramlje smo zasnovali projekt NARANGEO za nadarjene učence, na katerem smo povezali področja naravoslovja, angleškega jezika ter geografije. Pripravili smo sodelovalni vikend za 21 nadarjenih učencev predmetne stopnje, ki smo jih razdelili v tri mešane skupine. Tematika je bilo Mednarodno leto periodnega sistema, vsak učitelj pa je za svoje področje pripravil delavnico, ki je temeljila na sodelovalnem učenju. Sodelovalni vikend smo začeli v petek po pouku, zaključili pa v soboto sredi dneva. V prispevku bom predstavil svojo delavnico, na kateri so učenci raziskovali geografsko-zgodovinski izvor imen nekaterih elementov periodnega sistema. Delavnica je bila zastavljena kot lov na zaklad. Skupina je dobila zemljevid OŠ Dramlje in periodni sistem elementov. Nato so dobili različne geografske namige, ki so jih vodili do več učilnic, kjer so iskali skrite uganke v zvezi s periodnimi elementi. Ko so končali vse izzive in sestavili končno geslo, je sledil še pogovor o periodnih elementih ter zgodovinskem izvoru njihovih imen.

Synopsis

At Primary school Dramlje, we developed a project for gifted students NARANGEO, which connects science subjects, English and Geography. A cooperative weekend was organized for 21 gifted students of lower secondary level of education. They were divided into three groups of mixed ages. The theme of the weekend was the International Year of the Periodic Table, with each teacher preparing a cooperative workshop from his/her respective expert area. The weekend started on Friday after the regular classes and finished around noon on Saturday. The article presents a geographical-historical workshop, which had students discover the etymology of certain elements. The workshop was designed as a treasure hunt. Each group was given a map of the school and a periodic table. Various geographical clues were presented which led the students to multiple classrooms with hidden riddles connected to periodic elements. Completing all the challenges and composing the final answer, was followed by a discussion about the periodic elements and the historical origin of their names.

Ključne besede: NARANGEO, sodelovalno učenje, geografija, zgodovina, orientacija, periodni sistem

1 Uvod

Delo z nadarjenimi učenci nas učitelje postavlja pred velik izziv, kako čim bolje izkoristiti oziroma razvijati njihove potenciale. Na OŠ Dramlje imamo številne nadarjene učence, ki kažejo svoje potenciale na različnih področjih. Kar nekaj časa se je pri treh učiteljih iz področja naravoslovja, angleščine in geografije razvijala ideja o dodatnih dejavnostih, ki bi bile namenjene samo nadarjenim učencem predmetne stopnje. Ko smo v sklopu mednarodnega Erasmus+ projekta C.E.L.L. pripravljali dejavnosti s sodelovalnim učenjem, pa je nastal Sodelovalni vikend NARANGEO, katerega ime ponazarja medpredmetno povezovanje treh predmetov (NARavoslovje, ANgleščina, GEOgrafija) in z letošnjim letom postaja tradicionalni projekt za nadarjene učence.

2 Nadarjeni učenci in sodelovalno učenje

V strokovni literaturi ne moremo najti splošne definicije, ki bi določala, kdo so nadarjeni učenci, saj se nadarjenost kaže v različnih oblikah. Tako David George (1997) trdi, da med nadarjene učence spadajo tisti, ki kažejo potencial nadpovprečnih uspehov na številnih področjih. V svoji literaturi razlikuje nadarjene od talentiranih, ki za razliko od nadarjenih kažejo potencial samo na enem področju dejavnosti. Prav tako poudarja, da nadarjeni učenci niso homogena skupina, saj ne kažejo enakih lastnosti, sposobnosti pa tudi ne razvijajo ob isti starosti.

Ellen Winner (2005) pravi, da obstajajo tri tipične značilnosti za nadarjene: predčasna razvitost, vztrajno delajo po svoje in imajo željo po obvladovanju. Po teh značilnostih se tudi razlikujejo od povprečnih otrok, ki so marljivi in motivirani za delo, hkrati pa tudi dosegajo velike uspehe.

Nadarjeni učenci imajo med poukom premalokrat možnost pokazati ves potencial, ki ga dosegajo, zato je sodelovalno učenje kot nalašč za delo z njimi. To je namreč učenje v majhnih skupinah, znotraj katerih želijo vsi udeleženci doseči enak cilj: naučiti se določeno snov, rešiti zastavljen problem, opraviti nalogo itd. Delo moramo zastaviti tako, da bo znotraj skupine obstajala pozitivna povezanost med člani. Sodelovalno učenje je oblika učenja, ki daje velik pomen socialnemu vidiku učenja, saj poudarja hkratno sodelovanje vseh učencev, ki tvorijo neko skupino ali razred. Učenci zraven pridobivanja znanja razvijajo tudi socialne, komunikacijske in sodelovalne veščine. (Peklaj, 2001)

Če tako metodo dela uporabimo zgolj z nadarjenimi učenci celotne predmetne stopnje, pa imamo možnost dobiti zanimive in inovativne rezultate.

3 Zasnova sodelovalnega vikenda NARANGEO

Kot je že zapisano v uvodu, smo se pri projektu NARANGEO združili trije učitelji s področja naravoslovja, angleščine in geografije. Projekt smo si zastavili v obliki sodelovalnega učenja. Skupaj smo izmed učencev predmetne stopnje izbrali 21 nadarjenih učencev, ki smo jih razdelili v tri mešane skupine, kar se je na koncu izkazalo za zelo dobro idejo.

Sodelovalni vikend NARANGEO smo izpeljali meseca marca, in sicer smo z dejavnostmi začeli v petek ob 16. uri in zaključili v soboto ob 13. uri. Po uvodnih navodilih in seznanitvijo učencev s potekom dela, sta v petek sledili dve delavnici, zvečer pa priprava večerje ter ogled filma. Tretjo delavnico smo izvedli v soboto dopoldne, za tem pa smo imeli še analizo projekta in skupno načrtovanje ekskurzije za nadarjene učence.

Ker je bilo leto 2019 mednarodno leto periodnega sistema, je vsak izmed učiteljev pripravil eno delavnico na to temo, ki jo je izvedel z vsako skupino. Pri naravoslovju so skozi zanimive kemijske, zgodovinske in življenjske anekdote, razporejene v sestavljanke, spoznali sedem elementov, ki jih vsakodnevno ne prepoznajo. Na delavnici angleškega jezika so učenci preizkušali svoj kratkotrajni spomin, v drugem delu pa so skupine iskale besede, povezane z vesoljem, in izdelale so neke vrste periodni sistem angleških besed. V nadaljevanju prispevka pa bom predstavil svojo delavnico s področja geografije in zgodovine.

4 Geografsko – zgodovinski lov na zaklad

Na naši osnovni šoli poučujem tako geografijo kot tudi zgodovino, zato sem ob pripravi na svojo delavnico med sabo povezal oba učna predmeta. Tema prvega sodelovalnega vikenda je bilo mednarodno leto periodnega sistema, kar je bolj logično povezano s predmetom zgodovina. Številni elementi periodnega sistema so namreč povezani z imeni odkriteljev ali pa njihova imena izvirajo iz antičnih mitov. Ker sem želel to vsebino v osnovnem pogledu izvesti skozi prizmo geografije, sem v delavnico vključil elemente orientacije. Rezultat je bila delavnica kot neke vrste lov na zaklad. Da pa je bilo vse skupaj še bolj zanimivo, sem jim pri tem meril še čas, ki so ga potrebovali do najdbe zaklada.

Skupina, v kateri je bilo 7 učencev, je najprej dobila načrt OŠ Dramlje, kompas, ravnilo in periodni sistem elementov. Dobili so navodila in sedem geografskih nalog, ki so jih vodili do sedmih učilnic. Tako so morali uporabiti preračunavanje razdalj na zemljevidu, orientirati karto, razmišljati o nadmorski višini učilnic itd. V učilnicah so jih na vidnem mestu čakale ovojnice s slikovnimi ugankami, rešitve pa so bili posamezni elementi periodnega sistema. Pri reševanju ugank so si lahko pomagali s spletom in periodnim sistemom, sam pa sem jih po potrebi tudi usmerjal z dodatnimi namigi. Ko so rešili posamezno uganko, so morali zapisati ime in vrstno število elementa.

Slika 1: Reševanje geografskih izzivov

Ko so rešili prvi sklop izzivov, so dobili ovojnico za fotoorientacijo. V njej je bilo namreč 7 fotografij detajlov učilnic, na vsaki fotografiji pa je bila zapisana tudi številka, ki jih je vodila do ustrezne učilnice. V tej učilnici so s pomočjo fotografij poiskali skrite ovojnice, ki so vsebovale nove izzive. Te so morali rešiti, da so prišli do imen novih periodnih elementov. Tudi tokrat so morali zapisati imena elementov in vrstno število. Za konec so dobili le še en izziv, saj so s pomočjo odkritih elementov in njihovih vrstnih števil morali rešiti še zadnjo uganko, ki jih je vodila do končne učilnice in lokacije zaklada.

5 Refleksija delavnice

Po uspešno opravljenih izzivih in najdenem zakladu smo naredili analizo delavnice. Najprej smo pregledali zemljevid šole in njihove rešitve geografskih nalog. Za tem smo podrobno pregledali vse odkrite periodne elemente in izvor njihovih imen. Na spletu smo dodatno poiskali mitološke zgodbe, zgodovinske fotografije odkriteljev, anekdote o odkritju elementov itd.

Osnovni namen te delavnice je temeljil na medsebojnem sodelovanju, saj so bile vse skupine heterogene. Sestavljene so bile iz učencev različnih starosti, poleg tega pa so bili učenci zelo različni glede na njihova močna področja. Med delavnico so razvijali številne prečne veščine: medsebojno komunikacijo pri reševanju nalog, reševanje težav, ustvarjalnost pri miselnih izzivih, kritično razmišljanje pri zapisanih mitoloških legendah, sprejemanje odločitev ter prevzemanje pobude.

Učenci sami so poudarili, da so se reševanja izzivov ter nalog iz orientacije lotili zelo zavzeto, saj jim iskanje rešitev zastavljenih problemov vedno daje veliko motivacije, še posebej če so ob tem tudi uspešni. V veliki meri pa so bili uspešni predvsem zaradi timskega dela in medsebojne pomoči. Hkrati pa jim je še dodatno motivacijo predstavljalo merjenje časa, saj so želeli zaklad najti v krajšem času kot preostali dve skupini.

6 Skupna analiza sodelovalnega vikenda NARANGEO

V soboto dopoldne, po zadnji izvedeni delavnici, smo učitelji skupaj z vsemi udeleženi učenci naredili analizo delavnice. Analizo smo izvedli s pomočjo aplikacije Mentimeter, preko katere smo učencem zastavili nekaj vprašanj glede sodelovalnega vikenda. Na vprašanja so odgovarjali s svojimi telefoni ali tabličnimi računalniki, aplikacija pa jim je tudi omogočala na vprašanja odgovarjati anonimno, hkrati pa so na projekciji v trenutku videli odgovore vseh učencev. Prav tako so lahko zapisali vprašanja, ki so se jim porajala glede tega vikenda. Učitelji smo na tak način dobili takojšnjo povratno informacijo.

Slika 2: Odziv učencev na nedokončan stavek: »Besede, s katerimi bi opisal/a ta vikend...«

V tednu, ki je sledil, pa so preko Googleve spletne učilnice dobili spletno anketo o sodelovalnem vikendu, kjer so dobili več vprašanj glede posameznih delavnic, bivanju na šoli, predlogih za naslednji sodelovalni vikend ... Na splošno so vsi učenci sodelovalni vikend ocenili kot čudovito izkušnjo, s katero so se lahko dokazali še v drugačni luči, kot je to mogoče med rednim poukom. Anketa nam je omogočila kritični pogled na naš prvi NARANGEO, obenem pa nam je tudi pomagala pri načrtovanju letošnjega sodelovalnega vikenda.

7 Načrtovanje ekskurzije za nadarjene učence

Naša zadnja dejavnost je bilo načrtovanje ekskurzije za nadarjene učence, ki smo jo nato izvedli junija, ko je bilo šolsko leto že končano. Pri tej dejavnosti so učenci preko aplikacije Mentimeter podajali svoje predloge za dejavnosti, ki se jim zdijo najprimernejše za ekskurzije oziroma so poudarili dejavnosti, ki bi jih želeli imeti na ekskurziji. Zatem so imeli možnost predlagati ideje za kraje, ki bi jih obiskali na tej ekskurziji. Glede na to, da smo tukaj imeli zbrane najboljše učence predmetne stopnje, smo dobili zelo dobre povratne informacije ter konkretne predloge za dejavnosti in kraje. To nam je bilo v veliko pomoč, ko smo nato naredili končni načrt ekskurzije. 25. junija, na Dan državnosti, smo odšli na avstrijsko Koroško, kjer smo si ogledali znamenitosti v okolici Celovca.

8 Zaključek

Prvi sodelovalni vikend NARANGEO smo lahko ocenili kot zelo pozitivno novost na naši šoli, še posebej z vidika dela z nadarjenimi učenci, ki velikokrat med poukom ne morejo pokazati vseh svojih potencialov. Na vseh delavnicah so učenci razvijali številne prečne veščine, še najbolj pomembna pa je dandanes veščina medsebojnega sodelovanja. V današnjem času sodobne tehnologije in digitalnih medijev je te interakcije med učenci bistveno premalo. Tako lahko glede na pozitiven odziv učencev in uspešnosti vseh dejavnosti sklenemo, da mora ta projekt postati tradicionalni dogodek na naši šoli.

Literatura:

George, D. (1997) *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Winner, E. (2005). *Conceptions of giftedness*. New York : Cambridge University Press

Darja Hitrec: Športno obarvana sobotna šola

Izvelek

Na Osnovni šoli Zreče organiziramo za nadarjene učence različne dejavnosti izven rednega pouka. Ena takšnih je sobotna šola za nadarjene, na kateri sama kot profesorica športa sodelujem že nekaj let. Športni pedagogi, ki poučujemo na šolah, imamo opravka z nadarjenimi športniki. Takšni otroci so potrebni naše pozornosti, saj je to njihov talent, v katerega morajo vlagati energijo, voljo in vztrajnost. Današnji način življenja otrokom onemogoča marsikatero gibalno izkušnjo, ki je bila še nedolgo nazaj samoumevna, zato ima negativne posledice na razvoj otrok in njihovih možganov. Gibanje je zelo pomembno za človekov razvoj in pomembno vpliva na motorični, duševni in telesni razvoj otrok. Za vse športno nadarjene učence in takšne, ki jih zanimajo različne vrste športov ali nove gibalne izkušnje, smo na šoli ponudili športno obarvano sobotno šolo. Učencem smo ponudili naslednje športne vsebine: ples, tehnike sproščanja, športno plezanje in predavanje alpinista. Mentorji športnih delavnic nadarjenim ponujamo kakovostne, zanimive in privlačne vsebine, ki spodbujajo športno nadarjenost, ponujajo nove gibalne informacije, razvijajo koncentracijo, zaznavanje in pozornost. Zavedamo se, da šport in gibanje pozitivno vplivata na učinkovitost možganov, sposobnost učenja in koncentracijo. Prispevata k dobremu počutju, občutku sreče, zmanjšujeta stres ter izboljšujeta produktivnost in kreativnost. Fizično aktivni učenci so boljše telesno pripravljene in imajo boljše umske sposobnosti. V prispevku vam bom predstavila delavnico z naslovom Športno plezanje in alpinizem.

Ključne besede: pomen gibanja za razvoj otrok, športno nadarjeni učenci, športno plezanje, alpinizem

Abstract

Numerous extracurricular activities are organised for talented pupils at the Primary School Zreče. As a teacher of physical education, I have participated in the Sport Saturdays which have been organised for talented pupils at our school for several years now. Teachers of physical education work with pupils who are talented for sport. Those pupils put in their energy, will and persistency to develop their talent and they require the attention of their teachers to do so. The contemporary way of living does not allow children to exercise as they did in the past. All this has negative effects on their physical and mental development. Exercise significantly influences motor, emotional and physical development of children. For all pupils talented for sports and all pupils interested in different kinds of sports or new ways of exercise, we have prepared Sports Saturday at school. We offer dancing, relaxation techniques, sport climbing and lectures by climbers. Mentors prepare interesting, attractive and high-quality sports workshops which enable pupils to develop their talent for sport, their concentration and attention through new types of exercise. We are aware that sport and exercise influence learning and concentration in a positive way. Sport and exercise make a person feel happier, reduce stress levels, improve productivity and creativity. Pupils who are more active are physically and mentally more fit. In this article, I am going to present a workshop Sport climbing and rock climbing.

Key words: importance of exercise for child development, pupils talented for sport, sport climbing, rock climbing

Uvod

Človek se je skozi zgodovino razvijal z gibanjem, ki je bilo na naraven način vpleteno v njegovo življenje. Gibanje je ena izmed primarnih otrokovih potreb in ima v procesu zdravega vključevanja mladih v družbo pomembno vlogo, saj razvija in krepi delovne navade, vzgaja otroka za življenje v skupnosti, vpliva na otrokovo predstavo o lastnih zmožnostih, omogoča sprostitev, obvladovanje stresa, spodbuja gradnjo pozitivne samopodobe in oblikuje odnos do samega sebe in sveta. Šport ne vpliva samo na otrokov gibalni in telesni, temveč tudi na intelektualni, duševni, čustveni in socialni razvoj (Videmšek, 2007). Današnji način življenja otrokom onemogoča marsikatero gibalno izkušnjo, ki je bila še nedolgo nazaj samoumevna. Bregantova (2017) navaja, da z gibanjem otrok pridobiva motorične veščine, senzorične izkušnje in si ustvarja spoznavanja o sebi in svetu. Meni tudi da neugodne, boleče izkušnje pomenijo spoznanja, ki pomembno določajo nas same in včasih celo naše preživetje. Iz tega razloga skušam športno nadarjenim učencem ponuditi izven rednega pouka različna športna znanja in vplivati na različne motorične sposobnosti, kajti nove gibalne izkušnje vplivajo na celostni razvoj otrok.

Športno nadarjeni učenci

Nadarjene posameznike lahko prepoznamo po treh ključnih dejavnikih: njihovih lastnih sposobnostih oziroma talentih; vzpodbudnem okolju, ki jih obdaja; osebnostnih značilnostih, kamor sodijo vztrajnost, socialne veščine in predvsem motivacija. Šele okolje, ki omogoča izražanje drugačnosti, lahko omogoči skritim talentom, da se izrazijo (Bregant, n. p.) Športni talent in trening sta prepletena v vseh domenah športnih zmogljivosti, vendar znanstveniki še vedno raziskujejo, koliko prispeva narava in koliko vzgoja (Epstein, 2015). Krevsel (2008) pa ugotavlja, da je iskren ljubezenski odnos med športnikom in njegovim športom pogoj za doseganje najvišjih vrhov športne kariere. Športno nadarjene učence prepoznamo že pri rednih urah športa ob vstopu v osnovno šolo. Ti otroci kažejo večjo zainteresiranost za športne vsebine in so običajno že vključeni v kakšno obšolsko športno dejavnost. Življenjski slog se oblikuje v ožjem družinskem krogu, kjer starši stojijo ob strani z lastnim zgledom, nudijo otroku čim več izkušenj v povezavi z gibanjem in ga usmerjajo v raznovrstne aktivnosti. Na žalost je igralne aktivnosti izpodrinila prezgodnja usmerjenost v določeno športno panogo, kar prinaša pomanjkljivosti v motoriki otrok. Športne igre imajo kot sredstvo vzgoje vrsto odlik, zato je pomembno, da jih športni pedagogi in trenerji sistematično vključujemo v učni proces.

Športno nadarjene otroke lahko prepoznamo tudi na podlagi analize športno-vzgojnega kartona pri reševanju zahtevnejših motoričnih nalog oz. znanju športnih veščin. Vrednotenje rezultatov teh testiranj je pri mlajših otrocih nezanesljivo, saj se otroci ne razvijajo enako hitro. Nekateri učenci niso identificirani za gibalno nadarjene, ker v času testiranja še ne dosegajo nadpovprečnih rezultatov ravno zaradi zamujanja v rasti. Mnoge športno nadarjene učence odkrijemo šele kasneje pri uspešnem reševanju različnih kompleksnejših motoričnih gibanj.

Motorično sposobnejši otroci so velikokrat obremenjeni le z eno vrsto športa, kar pa je včasih lahko slabost. Osredotočeni so na določene tehnike gibanja, ki krepijo le posamezne mišične skupine, nekatere druge motorične sposobnosti pa so precej zanemarjene.

Pri urah športa skušam vplivati na otroke celostno, torej na delovanje različnih mišičnih skupin in vplivati na več motoričnih sposobnosti hkrati, kar je pomembno za zdravje, rast in razvoj mladostnikov. Športno nadarjene otroke skušam izobraziti o pomembnosti vsestranskega razvoja in jim ponuditi športne delavnice, kjer se lahko preizkusijo v novih gibalnih nalogah in razvijajo različne motorične sposobnosti. Na Osnovni šoli Zreče je nadarjenim učencem poleg rednega pouka na voljo veliko dodatnih športnih vsebin, ki pripomorejo k razvijanju njihovih talentov, in sicer športni dnevi, športne interesne dejavnosti, nastopi, tekmovanja, nacionalni programi (Zlati sonček, Krpan, Naučimo se plavati, Mladi planinec, Šolar na smuči), izbirni predmet šport, izbrana športa (nogomet in odbojka) in športne delavnice za nadarjene.

Športno obarvana sobotna šola

Tudi sama sem sprejela izziv in pripravila delavnico z naslovom Plezanje in alpinizem, ki sem jo izvedla v okviru že tradicionalne sobotne šole za nadarjene učence tretjega triletja. Na CŠOD na Gorenju organiziramo učitelji OŠ Zreče delavnice, ki zajemajo različna področja in razvijajo različne sposobnosti. Vsako leto sodeluje največ 30 učencev, ki v sproščenem in delovno spodbudnem vzdušju ustvarjajo, raziskujejo, proučujejo in pridobivajo nove izkušnje. Občasno povabimo medse tudi strokovnjake z različnih področij, ki popestrijo in obogatijo vsebine delavnic. Športno obarvano sobotno šolo smo namenili športno nadarjenim učencem in tudi tistim, ki jih zanimajo različni športi in nove gibalne izkušnje. Učenci so se lahko preizkusili v naslednjih športnih vsebinah: ples, tehnike sproščanja, športno plezanje in predavanje alpinista.

Cilji delavnice z vsebino športnega plezanja in alpinizma:

preizkusiti se v različnih športih,
seznaniti učence s športnim plezanjem in alpinizmom,
izvajati naravne oblike gibanja po metodi Movnat,
razvijati gibalne sposobnosti in nova gibalna znanja,
pridobiti nove gibalne informacije,
spoznati in se pogovoriti o pomenu vsestranskega motoričnega razvoja,
spoznati znanega alpinista in njegov odnos do športa,
doseči prijetno vzdušje.

Delavnica je bila razdeljena na tri dele, in sicer najprej je bilo ogrevanje z naravnimi oblikami gibanja (Movnat), nato osnove športnega plezanja in na koncu še predavanje alpinista.

Metoda Movnat

Metoda Movnat (Natural movement) temelji na celostnem spektru človeku naravnih gibalnih spretnosti. Poudarek metode je izgradnja osnovnih gibalnih vzorcev, ki so bistveni v vsakdanjem življenju. To so gibanja na tleh, vstajanja in spuščanja na tla, osnovni načini premikanja ter najbolj osnovne tehnike človekovih naravnih gibanj, ki imajo pomemben vpliv na zdravje in dobro počutje. Gibalne spretnosti, ki so jih učenci izvajali, so bile: plazenje in lazenje, dviganje, nošenje, hoja, tek, skoki, lovljenje ravnotežja in plezanje. Načela gibalne produktivnosti, ki jih metoda upošteva, so: učinkovitost učenja in enostavnost, razumevanje razlike med produktivnostjo in učinkovitostjo, dihanje in pravilna drža, napetost in sprostitve, zaporedje in časovno načrtovanje ter povezava telesa in duha (Le Corre, 2016).

Športno plezanje

Plezanje je izrazito tehnični šport, ki zahteva umsko in telesno inteligenco za reševanje gibalnih problemov v steni. Športno plezanje se pojavlja v različnih oblikah, in sicer kot:

rekreativni in zdravstveno preventivni šport,
tekmovalni šport,
sredstvo športne vzgoje mladih.

Kot rekreativni in zdravstveni preventivni šport zajema plezanje možnost sprostitve, regeneracije energije, ohranjanja in krepitve zdravstvenega stanja, dviga moralnih kvalitete ter povrnitve ali razvoja osebnostnih sposobnosti in lastnosti (Möscha, 2004). Čeprav je športno plezanje mlada športna panoga, ima zelo razvejan sistem tekmovanja. Najpogostejša in

najosnovnejša oblika tekmovalnega plezanja je težavnostno plezanje, sledi balvansko plezanje in tretja oblika tekmovalnega plezanja je hitrostno plezanje. Vse bolj pa prihaja na osnovnih šolah v ospredje športno plezanje kot sredstvo vzgoje mladih, ker ima specifične pozitivne učinke na gibalne lastnosti in sposobnosti otrok, kot so: izboljšanje koordinacije, povečanje gibljivosti ter povečanje moči rok in ramenskega obroča. Korak k večji popularizaciji športnega plezanja je bil storjen z uvedbo izbirnih predmetov v učni načrt športne vzgoje. Zanimanje za športno plezanje je iz leta v leto večje. Mnoga plezala, ki so jih nekoč uporabljali kot športno orodje, so nadomestile male plezalne stene, ki so za učence privlačnejše.

Osnovne metodike učenja športnega plezanja na delavnici so bile: predstavitev osnovne plezalne opreme, vadba na mali plezalni steni in plezanje na veliki plezalni steni.

Oprema športnega plezalca omogoča učenje osnov plezalne tehnike ter lažje, preprostejše in varno plezanje. Poleg plezalnih copat plezalec potrebuje športna oblačila, plezalni pas, vrv, vponke, varovalne naprave, pomožne vrvice, vrečko za magnezij in čelado.

Za malo plezalno steno se je med plezalci udomačil izraz balvan (angl. boulder). Male športno plezalne stene imajo različne naklone in oprimke mnogih oblik in velikosti. So zelo varne, ker omogočajo plezanje na doskočni višini. Tako plezanje je sproščeno, omogoča dovolj pogosto vadbo, sprotno in preprosto izdelovanje plezalnih smeri, po njih pa lahko pleza tudi več plezalcev hkrati. Mala plezalna stena je za vsakega začetnika vsestranski vadbeni poligon, na katerem se lahko začne učiti osnovnih plezalnih prijemov in stopov, tisti boljši pa jo uporabljajo za vadbo zahtevnih prijemov, urjenje težjih plezalnih gibov ter krepitvi delov telesa, ki so za plezanje najpomembnejši. Na mali plezalni steni so učenci izvajali plezalne igre, kot so: Kroženje, Križkraž, Kombinacija gibov, Zaporedje gibov in Maratonska. Tukaj so morali vključiti svojo domišljijo. V sproščnem vzdušju so nevede izvajali dobro in sistematično vadbo in urili osnovne elemente tehnike plezanja.

Elementi tehnike plezanja na delavnici (Möscha, 2004):

- prijemanje oprimkov (nadprijem, stranski prijem, kleščasti prijem, podprijem, opiranje in naslanjanje, gvozdenje in zatikanje);
- stopanje (s celim stopalom, s sprednjo polovico stopala, na trenje, s sprednjim delom plezalnikov, z zunanjim delom stopala, z notranjim delom stopala, z zatikanjem);
- plezalni položaji (štirioporni osnovni, trioporni osnovni, dvooporni, enooporni in bočni);

plezalne prvine (preprijem na istem oprimku, križni gib z rokama, prestopanje po istem stopu, križni gib z nogami, gib z zasukom boka, gib z zasukom kolena navznoter, plezanje v razkoraku, padci).

Na veliki plezalni steni so učenci po različnih težavnostih smereh skušali preplezati do vrha oziroma doseči čim večjo višino. Seznanili so se z različnimi načini varovanja in spuščanja.

Alpinizem

Alpinizem terja fizične, tehnične in intelektualne sposobnosti, poznavanje visokogorja in močnega skupinskega duha. Alpinisti so športniki, ki raziskujejo nepoznani svet, okušajo njegovo lepoto in živijo z naravo.

Gost naše delavnice je bil alpinist Gregor Marinšek, ki je učencem predstavil alpinizem in opisal potek odprave Peru 2016, na kateri je sodeloval. Učenci so si lahko ogledali alpinistično opremo, oblačila in ostale pripomočke, ki jih potrebujejo alpinisti za odhod na odpravo in se seznanili s pripravami, aklimatizacijo in organizacijo pred odhodom. Člani odprave so odšli v Južno Ameriko s ciljem splezati na Hualcan (6211 m) v gorski verigi Cordillera Blanca, vendar vrha alpinisti niso osvojili zaradi nevarnih razmer na ledeniku. Naslednji njihov cilj je bil snežna in ledena zahodna stena Alpamayo (5947 m), ki velja za eno najlepših na svetu. Gore imajo v vseh kulturah izredno velik simbolni pomen – simbolizirajo svet, drugačen od vsakdanjega, simbol hrepenenja, vzpona in premagovanja ovir. Učenci so preko čudovitih fotografij neokrnjenih belih vrhov doživljali drugačnost pokrajine, ljudi, navad in spoznali življenje v visokogorju, načine dostopov do gora, nevarnosti alpinizma, težave višinske bolezni, pomen prijateljstva med člani odprave in še mnoge posebnosti alpinizma.

Zaključek

Od učencev sem dobila povratne informacije o njihovem zadovoljstvu na delavnicah preko kratkega anketnega vprašalnika. Napisali so odgovore na preprosta vprašanja in opisali svoje občutke. Večina učencev se zaveda pomena gibanja, zato so jih dodatne informacije in razgovor vzpodbudile k razmišljanju o tej tematiki. Učenci so sami prišli do spoznanja, da jim redna športna aktivnost daje določen red in disciplino v ritem življenja. Zavedajo se, da zdrav življenjski slog, prepleten s športno aktivnostjo, pomembno vpliva na zdravje in kakovost življenja. Učenci so z vadbo gibalnih zmožnosti in naravnih oblik gibanja po metodi Movnat postopoma prišli do večje lahkotnosti gibanja, boljše izvedbe in večje učinkovitosti. Športno plezanje je bilo za večino učencev povsem nova gibalna izkušnja. Mala plezalna stena jim je dala zagon za reševanje plezalnih problemov in nalog. Bilo jim je zanimivo, saj so morali biti

mentalno in telesno usklajeni pri iskanju gibalnih rešitev. Na visoki plezalni steni so nekateri učenci zaradi višine občutili stisko in strah ter negotovost pri spuščanju. Nekaterim se je zdelo precej adrenalinsko in so občutili veliko zadovoljstvo, ko so prišli do vrha smeri. Šport skozi oči alpinista pa je dal učencem povsem drugačen pogled na gibanje, odnos do narave in življenje nasploh.

Trudila sem se, da gredo učenci pri dejavnostih izven cone udobja in presenetijo sami sebe, in da naredijo nekaj, česar sami ne bi preizkusili. Cilji na delavnici so bili doseženi. Otrokom, ki jim šport predstavlja močno področje, bom še naprej ponujala pestre vsebine, omogočala različne športne dejavnosti s ciljem, da vključim v vadbo čim več mišičnih skupin in vplivam na različne motorične sposobnosti. S pestrimi športnimi vsebinami želim prispevati k skladnemu razvoju mladega človeka, sprostitvi, nevtralizaciji negativnih učinkov večurnega sedenja in drugih nezdravih navad. Mnogi učenci pa se že zavedajo, da bodo z zdravim življenjskim slogom sami poskrbeli za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem.

Literatura

Bregant, T. (2017). *Pomen gibanja in raziskovanja v naravi za razvoj naših otrok*.

Pridobljeno 17. 2. 2020, s <https://familylab.si/pomen-gibanja-in-raziskovanja-v-naravi-za-razvoj-nasih-otrok/>.

Bregant, T. (n.p.). *Ustvarjalnost*. Pridobljeno 15. 2. 2020,

<http://publikacija.k56.si/strokovnjaki/index.html>

Epstein, D. in Kodrič, S. (2015). *Športni gen: talent, trening in resnica o uspehu*. Ljubljana: UMco.

Krevsel, V. in Pinter, S. (2008). *Vzgoja mladih športnikov*. Ljubljana: Forma 7.

Le Corre, E. (2016). *What is MovNat?* Pridobljeno 25. 1. 2020, s

<https://www.movnat.com/what-is-movnat/>.

Möscha, L. (2004). *Plezanje kot igra*. Ljubljana: Modrijan.

Videmšek, M. in Pišot, R. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Sara Horvat: HAIKU KOT INOVATIVNA OBLIKA DELA Z NADARJENIMI UČENCI

Izvleček v slovenščini

Med kompetencami učitelja so zagotovo tudi tiste, ki mu pomagajo odkriti močna in šibka področja pri učencih in da zna oblike in metode učenja prilagoditi, tako da ima vsak posameznik možnost osebnostnega razvoja in napredka. Pri tem je zelo pomembno, da med učenci odkrije tudi tiste, ki v pozitivnem smislu odstopajo od povprečja (lahko jim rečemo nadarjeni) in jim da možnost, da razvijajo svoje močno področje in da poskrbi, da je učenje tudi za njih izziv. Ker nadarjeni učenci odstopajo od povprečja, lahko pride tudi do tega, da jih razred ne sprejme ali celo, da se jim posmehujejo. Njihovi potenciali omogočajo, da je razred bolj uspešen in tako jih sošolci lažje sprejmejo. Nadarjeni učenci imajo v razredu lahko različne zadolžitve oz. vloge, lahko sodelujejo v medvrstniškem partnerstvu ali so vključeni v druge izzive v razredu ali na šoli. Z učenci zelo rada pišem haikuje. Haiku je kratka japonska pesniška oblika. Preko lastne prakse sem spoznala, da je to odličen način, skozi katerega odkriješ nadarjene učence in jim omogočiš možnost ustvarjanja in napredka. Na ta način nadarjeni učenci dobijo spodbudno pozitivno povratno informacijo, njihovo delo je opaženo, hkrati pa so zgled in spodbuda drugim učencem.

Izvleček v angleščini

One of the competences of a teacher is certainly one that helps him / her to identify the strengths and weaknesses of the students and to be able to adapt the forms and methods of learning so that each individual has the possibility of personal development and progress. In doing so, it is very important for students to identify those who deviate from the average in a positive way (we can call them talented) and to give them the opportunity to develop their strongnesses and to make learning for them as well. As gifted students deviate from the average, they may also be rejected or even ridiculed by the class. Their potentials make the class more successful and easier for classmates to accept. Gifted students may play different roles in class, may participate in a peer partnership, or be involved in other challenges in the classroom or at school. I really like to write haiku with my students. Haiku is a short Japanese poetic form. Through my own practice, I have learned that this is a great way to discover talented students and give them the opportunity to create and progress. In this way, gifted students receive encouraging positive feedback, their work is noticeable, while being an example and encouragement to other students.

Ključne besede: šola, haiku, pisanje, umetnost, učenje, nadarjeni

Uvod

Namen prispevka je skozi lastno prakso in pogled na nadarjene učence v šolah prikazati možen način dela z njimi. Učitelji omogočamo vsem učencem osebni razvoj in napredek. Pri tem je zelo pomembno, da med učenci odkrijemo tudi tiste, ki v pozitivnem smislu odstopajo od povprečja (lahko jim rečemo nadarjeni) in jim damo možnost, da razvijajo svoje močno področje in da poskrbimo, da je učenje tudi za njih izziv. Preko lastne prakse sem spoznala, da je pisanje haikujev odličen način, skozi katerega odkriješ nadarjene učence in jim omogočiš možnost ustvarjanja in napredka. Na ta način nadarjeni učenci dobijo spodbudno pozitivno povratno informacijo, njihovo delo je opaženo, hkrati pa so zgled in spodbuda drugim učencem. V prvem delu prispevka bom najprej pisala na splošno o nadarjenih učencih, v nadaljevanju pa se bom osredotočila na pisanje haikujev.

O nadarjenih učencih

Vloga učitelja je, da zagotovi primerno okolje in vzdušje/klimo v razredu ter na ta način učencem omogoči napredek in razvoj. To pomeni, da se morajo učenci v razredu počutiti varno in sprejeto s strani sošolcev in učitelja in da jih ne sme biti strah povratne informacije. Večkrat je potrebno podariti, da je šola prostor, kjer se učimo in učenje poteka tudi iz napak. Ko to dosežeš, učenci radi sodelujejo in delijo svoje aktivnosti in dosežke. Učitelji si želimo, da bi učenci z veseljem prihajali v šolo, da bi jim bil učni proces v veselje in izziv. Pri tem moramo z občutkom in poslušom za posameznika opraviti svoje delo, in sicer tako, da najdemo metode in oblike dela, s katerimi bomo vsem učencem omogočili napredek in osebno rast. Učenci se v šoli ne razvijajo le osebno, ampak se tudi usposabljaajo za vseživljenjsko učenje, kar je nenazadnje poglavitna naloga šole (Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole, 147). Pojmovanje šole in učenja se je skozi čas spreminjalo. Znana definicija učenja je ta, da je učenje spreminjanje dejavnosti pod vplivom izkušenj in z razmeroma trajnim učinkom (Musek in Pečjak 2001, 134). Učenec danes postopoma prevzema vse večji del odgovornosti za proces pridobivanja znanja in osebnega razvoja ter se s tem hkrati usposablja za vseživljenjsko učenje. Učitelj pa organizira učni proces. Vedno bolj prihaja do diferenciacije in individualizacije pouka, v katerem z različnimi metodami in oblikami dela učence obravnava kot posameznike in ki omogoča njihov optimalni razvoj, ne glede na raven njihove sposobnosti (Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole 2012, 146).

Kot pravi Blažičeva (1992, 11), katerekoli stvari pod tem nebom se lotevamo, jo počnemo, ker nam je všeč ali pa ker jo moramo. Do nekaterih stvari čutimo posebno nagnjenost, ki jo

imenujemo nadarjenost. Tako nekateri učenci čutijo posebno nagnjenost do nekaterih vsebin, spet drugi do drugih. Razlogi za to lahko izvirajo iz učenčevih danosti, prepričanj in stališč, nekatere že iz osnovne šole prinesejo v srednjo, iz metod dela in opredelitve do obravnavanih vsebin ali iz učenčevih zanimanj in interesov.

Za namen teoretične osnove mojega prispevka sem v literaturi raziskala pojem nadarjenosti. Pojavlja se več različnih definicij, ki pa imajo skupni imenovalec. Žagar (2012, 157) pravi, da so nadarjeni otroci tisti, ki v določenem pogledu »prekašajo« primerjalno skupino enako starih otrok in (Žagar 2012, 159) da je nadarjenost stičišče treh komponent: sposobnosti, ustvarjalnosti in motivacije. Precej več je tistih učencev, ki imajo samo eno ali dve od teh treh komponent, manjšina je pa tistih, ki združujejo vse tri. V šoli so enako pomembni vsi učenci, tudi tisti, ne izstopajo in vsem omogočamo priložnost za napredek.

Za nadarjene učence se v literaturi pojavlja več izrazov: nadpovprečno sposoben, izjemen, talentiran, nadpovprečen, izstopajoč, neobičajno obetaven, genij itd. (Kukanja Gabrijelčič 2015, 16). V tem prispevku bom v izogib zmedi za vse to dosledno uporabljala izraz nadarjeni učenci.

Obstaja več vrst nadarjenosti (Žagar 161 in Blažič 1992, 14), in sicer intelektualna (kaže se v sposobnostih ali dosežkih na različnih akademskih področjih, npr. naravoslovju, matematiki, pri jezikih), umetniška (npr. likovna, glasbena, dramska), psihomotorična in socialna. V tem prispevku bom imela v mislih različne vrste nadarjenosti, ki jih pri učencih naše šole prepoznavam preko različnih aktivnosti, v tem prispevku pa se bom osredotočila na pisanje haikujev.

Za delo z nadarjenimi učenci ni enostavnega recepta niti enoznačnih odgovorov na vprašanja pri delu z njimi. Znano pa je, da na nadarjenost vpliva več dejavnikov. Pomemben vpliv na razvoj nadarjenosti imata dednost in okolje (družina). Pred kratkim sem bila na predavanju Slavka Pregla, ki pravi, kako velik vpliv ima branje pravljic otrokom v otroštvu. Ne smemo pa pozabiti na pomen šole, ki ima prav tako pomembno vlogo pri razvijanju nadarjenosti. Šola nadarjene učence identificira, jim omogoča razvoj in omogoča, da so njihovi dosežki opaženi.

Pomembno je, da imajo nadarjeni učenci spodbudno učno okolje. Ker so s svojo nadarjenostjo »drugačni« od drugih, se lahko zgodi, da jih razred izloči ali celo, da so tarča posmeha. Pri tem je zelo pomembno, da učitelji poskrbimo, da do tega ne pride. Ostalim učencem je treba nadarjenost posameznega dijaka predstaviti kot prednost tudi za ostale, saj lahko nadarjeni

marsikaj naredijo za razredno skupnost, pogosto sodelujejo tudi v medvrstniškem partnerstvu in pri drugih aktivnostih, ki koristijo celemu razredu.

Vsak učitelj bi moral poznati temeljna načela za delo z nadarjenimi učenci: širitev in poglobljanje temeljnega znanja, hitrejše napredovanje v procesu učenja, razvijanje ustvarjalnosti, uporaba višjih oblik učenja, uporaba sodelovalnih oblik učenja, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanje individualnosti, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti, skrb za celostni osebni razvoj, raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem, uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oz. drugimi izvajalci programa, skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti, ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese (Kukanja Gabrijelčič 2015, 38).

Najpogosteje uporabljene oblike, dejavnosti in didaktične prilagoditve za nadarjene učence so: notranja učna diferenciacija (individualne zadolžitve učencev), izbirni predmeti, dodatni pouk in interesne dejavnosti (Kukanja Gabrijelčič 2015, 42). Ena izmed metod za spodbujanje ustvarjalnosti pri nadarjenih učencih je pisanje haikujev, ki jo bom predstavila v nadaljevanju. Haikuje pišemo tako pri pouku kot v okviru literarnega krožka in umetniškega tabora.

Pisanje haikujev

Spoznanja stroke, katere strokovnjaki smo učitelji, vnašamo v vsakodnevno delo v razredu. Prav tako kot tistim učencem s primanjkljaji na posameznih področjih z različnimi oblikami in metodami dela zagotavljamo doseganje standardov znanja in ciljev v šoli, tako tudi nadarjenim učencem omogočamo, da se lahko dokažejo/izkažejo in da se tako počutijo uspešni.

Na šolah imamo učence, ki se zelo razlikujejo po znanju, predznanju iz osnovne šole, sposobnostih, veščinah in interesih. Po štirih letih izkušenj z njimi sem prišla do marsikatero ugotovitve. Predvsem je pomembno to, da imaš kot učitelj posluš za njih in da ti je mar za napredek vsakega učenca. Ker so tako različni, morajo do cilja prehoditi različne poti, zato je potrebno prilagoditi metode in oblike dela.

V teh letih sem izluščila kar nekaj zelo učinkovitih oblik dela z njimi. Nekatere oblike so primerne za vse učence, se pa pri njih tudi hitro pokaže, kateri učenci posebej izstopajo. Z učenci že vsa leta pišemo haikuje. Haiku je japonska pesniška oblika, ki obsega sedemnajst zlogov. Prvi in tretji verz imata po pet zlogov, drugi sedem. Haiku je tako kratek, da je praktično skoraj vsaka naša misel že haiku. V dobi, ko pišemo predvsem kratka besedila (SMS-i,

računalniški klepeti ...), je haiku precej enostavno napisati, saj spominja na to. Napišemo ga lahko na katero koli temo. Haikuje pišemo v razredu z vsemi učenci, v okviru krožka in tabora pa s tistimi, ki za to izkazujejo več zanimanja. So tako enostavni, da jih lahko napiše vsak, se pa iz napisanih haikujev zelo hitro vidi, kateri učenci so nadarjeni. Nadarjenost se kaže v besednem zakladu, izbiri besed, pomenski povezanosti, globlji sporočilnosti in abstraktnosti. Ker vedno pohvalim vse dijake za napisane haikuje, nihče nima občutka manjvrednosti. Verjamem, da vsak učenec da vse od sebe, da napiše najboljši možen haiku, ki ga zmore. Pisanje haikujev kot oblika dela v razredu je primerno zato, ker nikogar ne izključujejo iz aktivnosti – tudi manj sposobni učenci jih lahko napišejo. Pomembno je, da vse učence pohvalimo in nagradimo za pisanje. Včasih dam učencem temo, na katero pišejo haikuje, včasih pa lahko temo izbirajo sami. Včasih jih pišemo vsi skupaj v razredu, včasih kot neobvezno domačo nalogo za izziv, včasih pa jih nadarjeni učenci pišejo, če prej končajo z delom, da se ne dolgočasijo.

Skoraj vsako uro, ko učence spodbujam, da bi napisali kak haiku, tudi sama napišem vsaj enega, da jim pokažem, kako enostavno je in sem tako zgled. Učence spodbujam, da haikuje pišejo z roko, s pisalom in na papir, saj opažam, da vedno več tipkajo na računalnik ali v pametni telefon kot pa pišejo z roko. Haikuje izkoristimo za recitacije na šolskih proslavah, objavimo jih v šolskem glasilu ter na šolski spletni strani ter družbenih medijih šole, pošiljamo jih pa tudi na nagradne natečaje, kjer smo vsako leto uspešni. Tako je že kar nekaj naših haikujev objavljenih v zbornikih Haiku, ki ga po vsakoletnem natečaju izdaja Gimnazija Vič. Lani sta dve dijakinji dobili tudi priznanji in nagradi za njuna haikuja, kar nam je dalo še večji zagon za naprej.

Veliko energije vlagam tudi v odnos in komunikacijo z učenci, saj potrebujejo ogromno spodbude, da pridejo do spoznanja, da so dobri, uspešni ali nadpovprečni in da morajo biti ponosni na svoje delo. Nekateri učenci so zelo skromni in kritični do svojega dela, zato svojih haikujev ne želijo prijaviti na natečaj in velikokrat so to taki učenci, ki pišejo zelo dobre. Vse preveč imajo prepričanj, da niso dovolj dobri, da ne pišejo dovolj dobro. Moja pohvala velikokrat dobro dene, a vedno ni dovolj. Po navadi se moram z dijaki še individualno pogovoriti, jim pokazati haikuje drugih dijakov, da potem vidijo, da so njihovi res dobri in da je vredno tudi njihove haikuje pokazati drugim.

Za lažjo predstavo, kaj so učenci v srednji šoli sposobni napisati, navajam nekaj haikujev.

Moje srce za šolo

bije in brez njega

ni te melodije.

Življenje beži

pred mojimi očmi,

tebe pa več ni.

Življenje v meni

mi nekaj govori,

tako se vsaj zdi.

V tvojih očeh

vidim žarek sonca,

ne zapiraj jih.

Enkrat letno s kolegico likovnico organizirava 3-dnevni umetniški tabor, kjer so poleg delavnic pisanja haikujev na voljo tudi likovne delavnice. Umetniški tabor je namenjen nadarjenim dijakom z obeh področij in tistim, ki bi omenjeni področji radi razvijali in za to izkazujejo zanimanje ter tisti, ki v šoli obiskujejo literarni in/ali likovni krožek. Prvo leto smo tabor organizirali v Planici, drugo leto v Bohinju, letos pa gremo v Fieso. Izbiramo kraje, ki nam dajo navdih, da lahko ustvarjamo. Prednost tabora je, da se dijaki med sabo povežejo, učijo se drug od drugega, delijo izkušnje, znanje, poglede. Nekateri, ki hodijo na likovni krožek, na taboru napišejo svoj prvi haiku in obratno.

Zaključek

Tako kot učenci se tudi učitelji vedno učimo in nikoli ne bomo znali vsega. Pomembno je, da ostanemo radovedni in učljivi in da nam je naše poslanstvo v prijeten izziv. V veselje mi je opazovati učence, kako se razvijajo skozi pisanje haikujev in hkrati vedno razmišljam o novih oblikah in metodah, ki bi jim omogočile, da bi se lahko razvijali na njim prijazen in zanimiv način ter da se v šoli ne bi dolgočasili. Iščem načine, da lahko uporabijo svojo ustvarjalnost in domišljijo in da pišejo, saj je pisanja z roko v njihovem življenju vedno manj. Vesela sem napredka vsakega učenca in vidim, da na račun uspeha, ki ga dosežejo s svojim pisanjem, lažje in bolj samozavestno opravijo tudi druge šolske in obšolske naloge, zadolžitve in preizkušnje. Naučijo se stati za svojimi besedami in dejanji in biti na njih ponosni. In tako gradijo sebe in svojo osebnost. In verjamem, da jim bodo te izkušnje naredile razliko kasneje v življenju. Da bo marsikaj lažje. Da bodo imeli ideje in da bodo stali za njimi. Da ne bodo samo nekdo, ki prepisuje in kopira druge, ampak da bodo sami svoj original – izviren in ustvarjalen.

Literatura

Blažič, Milena. 1992. Kreativno pisanje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje ustvarjalnih, talentiranih in nadarjenih učencev od vrtca do srednje šole. (sodelujoči avtorji Joan Lucariello e tal.) 2019. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Haiku (2.12. 2019): <https://sl.wikipedia.org/wiki/Haiku>

Kukanja Gabrijelčič, Mojca. 2015. Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Musek, J. in Pečjak V. 2001. *Psihologija*. Ljubljana: Educy.

Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole. Avtorji Tanja Berić et al). 2012. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Žagar, Drago. 2012. Drugačni učenci. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Karolina Hostnik Amon: Delo s potencialno nadarjenimi v prvi triadi

Povzetek

Poučujem v prvi triadi učence prvega in drugega razreda. Na naši šoli začnemo nadarjene učence evidentirati ob koncu prvega triletja. Med najmlajšimi je sicer težje prepoznati tiste, ki so nadarjeni. Kljub temu se že pri mlajših otrocih pokaže, da se med seboj razlikujejo na najrazličnejših področjih. Potencialno nadarjeni običajno zmorejo več kot njihovi sovrstniki in sovrstnice, so uspešnejši in hitreje opravijo svoje naloge. Takšni otroci zahtevajo od učitelja dodatno angažiranost, še večjo fleksibilnost in kreativnost. Nadarjenost lahko spodbujamo in razvijamo le s kakovostnim poukom, ki vključuje vse učence in kjer se upošteva vse individualnosti in razlike med njimi. Trudim se izvajati tak pouk s svojimi učenci in tako spodbujam in pospešujem napredek tako nadarjenih kot tudi šibkejših.

V prispevku bom predstavila nekaj dejavnosti in oblik dela, s katerimi razvijam učenčeve talente na različnih področjih. Med temi so zagotovo prireditve za starše, ki jih skupaj z učenci ustvarjamo in pripravimo ob zaključku šolskega leta, sodelovanje v mednarodnem projektu Naša mala knjižnica, kjer učenci rešujejo izvirne naloge na temo predstavljenih knjig, učenje v naravi s poudarkom na izkustvenem učenju, priprava in sodelovanje na šolskih tekmovanjih in še mnogo drugih dejavnosti.

Abstract

I teach class 1 and class 2 in the first triad of primary school. At our school, we start to register talented pupils at the end of the first triad. However, it is more difficult to identify those who are talented among the youngest. Nevertheless, the younger children already show that they differ from each other in many different areas. Potentially talented pupils are usually able to do more than their peers, are more successful, and do their tasks faster. Such children require their teacher's engagement, flexibility and creativity. Talent can be promoted and developed only with quality lessons that involve all the pupils, considering all individualities and differences among them. I strive to provide such lessons for my pupils and thus encourage and accelerate the progress of both the talented and the weaker ones.

In this article I am going to present some activities and work forms that I use to develop pupils' talents in many areas. These include events for parents that we create and prepare with our pupils at the end of the school year, participation in the international project 'Our little library', where pupils solve original tasks related to the presented books, lessons in nature with the focus on experiential learning, preparing and participating in school competitions and many other activities.

Ključne besede: potencialno nadarjeni učenci, prireditve za starše, mednarodni projekt Naša mala knjižnica, izkustveno učenje.

Keywords: potentially talented pupils, events for parents, international project 'Our Little Library', experiential learning.

Uvod

Ena od najpogosteje uporabljenih definicij na svetu je definicija, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in kateri poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (V: Travers, Elliot in Kratochewill: *Educational Psychology*, str. 447).

Nadarjeni in talentirani otroci so zelo heterogena skupina, saj se nadarjenost in talentiranost kažeta v najrazličnejših oblikah in obsegih. Razlikujejo se tako na miselno-spoznavnem, učno-storilnostnem in socialno-čustvenem področju. Nadarjeni učenci res pogosto kažejo nadpovprečno sposobnost in zavzetost, kar pa ni vedno v skladu z družbenimi normami ali učnim načrtom. Velikokrat so tudi kreativni. Vse to pa je zagotovo vzrok, da v strokovni literaturi najdemo veliko različnih definicij nadarjenosti in množico izrazov, s katerimi označujejo nadarjene otroke.

Omenjena definicija poudarja, da potrebujejo nadarjeni in talentirani učenci poleg običajnih učnih programov tudi njim prilagojen pouk in dejavnosti, saj bodo le tako lahko razvijali svoje sposobnosti. Zato lahko nadarjene učence upravičeno uvrščamo v skupino učencev s posebnimi potrebami (Žagar idr., 1999, str. 4).

Pravica do vzgoje in izobraževanja je priznana kot nesporna pravica vsakega posameznika. Prav zato je treba najti ustrezen način izobraževanja tudi za nadarjene, ki so pomembna, a drugačna skupina posameznikov (George, 1997, str. 10).

Po nekaterih definicijah se nadarjenost nanaša na določene izjemne sposobnosti posameznika. Družba, iz katere posameznik izhaja, visoko vrednoti, ceni in spoštuje izjemne dosežke, če so ti za družbo v danem času pomembni. Čeprav se nam včasih zdi, da je nadarjenost odvisna od povsem prirojenih sposobnosti, je potrebno vedeti, da so okolje, v največji meri pa posameznikova volja, motiviranost in kreativnost tisti, od katerih je odvisno, ali bo posameznik svoje sposobnosti razvil do svojih zmožnosti. Učitelji, starši in šolski etos pa so zagotovo najmočnejši dejavniki okolja.

Potencialno nadarjeni učenci

Na naši šoli upoštevamo predpisan postopek za odkrivanje nadarjenih učencev. Učence začnemo evidentirati ob koncu prve oz. na začetku druge triade. Pred tem pa se trudimo, da se delo s potencialno nadarjenimi učenci prične čim bolj zgodaj, da bomo lahko razvili nadarjenost posameznika do največje možne mere. To pa bomo lahko počeli le, če bomo otrokove potenciale pravi čas opazili. Dobri učitelji zagotovo poznajo svoje učence in vedo, da imajo pri identifikaciji nadarjenih in talentiranih učencev največjo vlogo. Zavedati se morajo, da potrebujejo strokovno znanje s tega področja, da bodo lahko razumeli in z dodatnimi učnimi izkušnjami podpirali, razvijali in širili izkazane sposobnosti.

Učitelji morajo dobro poznati tudi razvojne mejnike v dobi otrokovega odraščanja, saj tako lažje prepoznajo otrokova odstopanja od teh mejnikov. Pomembno je sodelovanje učitelja s starši potencialno nadarjenih učencev in s svetovalnimi delavci in seveda še pomembneje, kako poteka šolsko delo s potencialno nadarjenimi učenci.

Potencialno nadarjene lahko torej opazimo že zelo zgodaj, saj ti zmorejo več kot njihovi sovrstniki in sovrstnice, so uspešnejši na najrazličnejših področjih, presegajo običajne oziroma povprečne in hitreje opravijo svoje naloge. Sposobnost in potenciale potencialno nadarjenih učencev lahko spodbujamo in razvijamo le s kakovostnim poukom, ki vključuje vse učence ne glede na njihove sposobnosti in talente, kjer se upošteva vse individualnosti in razlike med njimi. Takšno delo poveča kakovost pouka in pozitivno vpliva na vse učence. Individualizacija in diferenciacija izboljšata dosežke vseh učencev, ne le nadarjenih.

Kot je predlagano v Konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (Žagar idr., 1999, str. 10, 11), naj bi v prvi triadi delo z nadarjenimi oz. potencialno nadarjenimi učenci potekalo v okviru matičnega razreda, kjer bi izvajali naslednje oblike in dejavnosti: notranja diferenciacija: individualne zadolžitve učencev, individualiziran pouk, kooperativno učenje in druge oblike skupinskega dela, posebne domače zadolžitve; dnevi dejavnosti, interesne dejavnosti, hitrejše napredovanje, dodatni pouk. Priporočljivo je le občasno krajše ločevanje nadarjenih učencev iz razreda (npr. pri samostojnem učenju, dodatnem pouku, raznih interesnih dejavnostih).

Primeri dobre prakse

Trudim se izvajati tak pouk s svojimi učenci in tako spodbujam in pospešujem napredek tako nadarjenih kot tudi šibkejših. V nadaljevanju bom predstavila nekaj dejavnosti in oblik dela, s katerimi razvijam učenčeve talente na različnih področjih. Med temi so zagotovo prireditve za

starše, ki jih skupaj z učenci ustvarjamo in pripravimo ob zaključku šolskega leta, sodelovanje v mednarodnem projektu Naša mala knjižnica, kjer učenci rešujejo izvirne naloge na temo predstavljenih knjig, učenje v naravi s poudarkom na izkustvenem učenju, priprava in sodelovanje na šolskih tekmovanjih in še mnogo drugih dejavnosti.

Zaključne prireditve za starše

Ob koncu šolskega leta v prvem in drugem razredu skupaj z učenci ustvarjamo in pripravimo zaključno prireditev za starše. To je projekt, v katerega vedno vključim vse učence in upoštevam vse individualne razlike, saj ustvarjanje lahko diferenciramo glede na njihove posamezne interese in sposobnosti. Za projekt porabimo osem do deset ur. Znotraj projekta, katerega osnova je gledališka igra ali lutkovna predstava, so zajete interdisciplinarne povezave, zato ga izvajamo pri predmetih v okviru rednega pouka pri slovenščini, likovni in glasbeni umetnosti in športu, pri dodatnem pouku, včasih pa tudi pri ustvarjalnem prostem času v okviru podaljšanega bivanja. Pri projektu imajo učenci široko možnost za ustvarjalno delo, pri katerem se krepijo tudi socialni odnosi. Zagotovo to delo zajema notranjo diferenciacijo: individualne zadolžitve učencev, individualiziran pouk, kooperativno učenje in druge oblike skupinskega dela, kakor tudi posebne domače zadolžitve. Vedno skupaj izberemo književno besedilo, ki je všeč večini učencem. Glede na želje otrok se odločimo, ali bomo igrali igro vlog ali lutkovno predstavo. Gledališka igra ali lutkovna predstava nastane po književni predlogi. Igra je otrokom blizu, misel na to, da bodo nastopali pred starši, pa je zanje še dodatna motivacija.

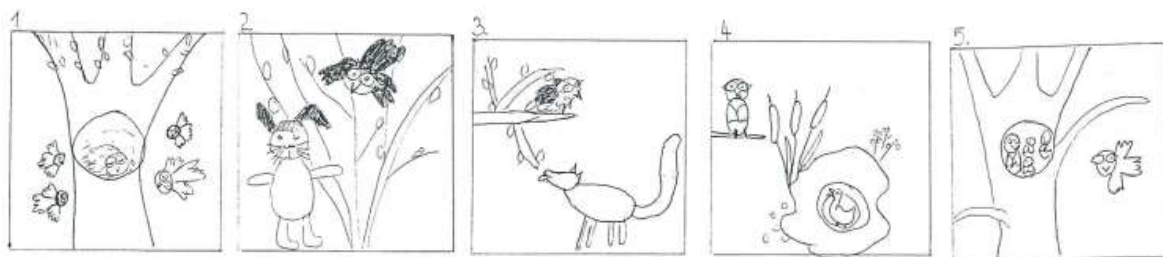
Najprej vedno naredimo načrt dejavnosti za pripravo scene, kostumov, lutk, dramskega besedila, primernih glasbenih vložkov, ki so lahko vzeti iz ur glasbene umetnosti ali jih učenci ustvarjajo z lastnimi, improviziranimi, Orffovimi glasbili ali glasbenimi inštrumenti. Prav tako so zaželeni elementi plesa ali drugi gibalno-športni elementi, ki so izvedljivi v učilnici. Delo običajno poteka v skupinah, v katere se učenci z malo usmerjanja vključijo sami. Tudi v skupinah je potrebno delo dobro načrtovati, določiti vodje skupin in njihovo delo opazovati, usmerjati in pustiti možnost, da sami najdejo čim več rešitev. Potencialno nadarjeni učenci kot tudi vsi ostali imajo pri tem projektu resnične možnosti, da razvijajo svoja močna področja. Pogostokrat so med temi učenci tudi izraziti individualisti, ki težko sodelujejo z drugimi. Tudi tem učencem je dana možnost, da prispevajo k skupnemu projektu s povsem individualiziranim delom. Predstavila bom ustvarjalne faze izbranega projekta.

Spoznavanje književne predloge

Pri pouku slovenščine smo obravnavali književno besedilo Svetlane Makarovič: Sovica Oka, ki je bila podlaga za nastanek dramskega besedila in lutkovne predstave. Pri obravnavi sem bila pozorna, da smo uresničevali cilje iz učnega načrta: prvine književnega besedila (književne osebe, književni prostor in čas, dogajanje in tema/sporočilo, avtor in pripovedovalec). Med obravnavo so si učenci ustvarjali miselne konstrukte, ki so bili tesno povezani z različnimi vsebinami ustvarjalnega procesa, in miselno oblikovali vsak svojo vizijo bodoče lutkovne predstave. Spoznali so torej književne osebe, ki so predstavljale osnovo za dramske like, opise krajev dogajanja, ki so služili kot dogajalni prostor oz. kot napotki za sceno, podrobno pa so se seznanili tudi s književnim dogajanjem.

Dogajalni prostor in scena

Ko smo natančno obdelali dogajalni prostor oz. ugotovili, koliko in kateri dogajalni prostori se v zgodbici zvrstijo, smo se razdelili v pet skupin po lastnem izboru. Vsaka skupina je imela nalogo, da nariše, skicira en dogajalni prostor, torej sceno, ki jo bo potrebno tudi izdelati. Učenci so sami predlagali, kako in iz česa jo bodo izdelali. Dogajalnemu prostoru, ki je predstavljal sceno za lutkovni prizor, so lahko dali tudi naslov, v dogajalni prostor pa so vrisali tudi lutke, ki bodo v prizoru nastopale.

Izdelava lutk

Učenci so po lastni izbiri izdelali ploske lutke. Izdelovali so jih lahko v tandemu ali v skupini po trije. Dogovorili smo se le toliko, da so bile na koncu izdelane vse potrebne lutke. V istem času so drugi učenci izdelovali elemente za sceno. Izdelovanje lutk in scene je učence tako navdušilo, da so z delom nadaljevali še pri ustvarjalnem prostem času v okviru podaljšanega bivanja. Med izdelovanjem scene in lutk so učenci že improvizirali in igrali z lutkami.

Scenarij

Učenci so stopali v domišljjski svet igre že med izdelavo scene in lutk. Seveda pa smo se tudi scenarija lotili zelo sistematično. Želela sem, da se bodo tudi pri tem delu učenci popolnoma

prepustili ustvarjalnosti, ki pa bo še temeljila na literarni predlogi. V istih skupinah kot smo risali sceno v dogajalne prostore, smo izdelali še scenarij. Učencem je bilo jasno, da ni dovolj, če lutke samo govorijo, potrebno je z njimi tudi kaj početi, jih pravilno premikati. Natančno smo se dogovorili, kako bomo to zapisali, ker tega do sedaj še nismo počeli. List smo prepognili na polovico, da je nastal rob. Na levo polovico smo zapisovali dialog, na desno pa opombe, vse, kar smo želeli, da z lutko naredimo, pokažemo.

Glasbeno-plesni vložki

Glasba spodbuja povezovanje različnih predmetnih področij, spodbuja ustvarjalnost, estetsko občutljivost, umetniško izražanje ter sodelovanje v družbenem okolju (Učni načrt za predmet glasbena vzgoja, 2011). Glasba in zvok v gledališki umetnosti podkrepita napetost dramskega dogajanja in sta v otroškem gledališču res zaželena. Z glasbo pa so v projekt vključeni tudi otroci, ki ne želijo imeti igralske vloge, radi pa zapojejo, zaigrajo ali zaplešejo. Učenci so imeli izkušnje z dramatizacijo in dodajanjem glasbeno-plesnih vložkov, zato je bilo tudi tu idej dovolj. Z lastnimi glasovi so oponašali črčke, z igranjem na trstenke in flavto so oponašali ptičke. Dodali so pesmice o živalih, ki nastopajo v igri in jih podkrepili s plesom.

Vaje za uprizoritev

Ker je bilo učencev več kot pa dramskih vlog, smo le-te dodajali. Presenetljivo ni bilo težav z izbiro vlog. Res je, da sem pri pripravah učence že usmerjala v izbiro vlog in jih na ta način tudi motivirala, da so pri ustvarjanju scenarija že razvijali zmožnost predstavljanja književne osebe in vživljanja vanjo. Motivacija za vaje je bila velika, saj so se veselili nastopa za starše. Po navadi čutijo tudi veliko odgovornost, s tem pa se pojavlja tudi trema, zato naredimo premiero vedno pred učenci razredne stopnje v času podaljšanega bivanja. Tako tremo pri večini kar premagamo.

Mednarodni projekt naša mala knjižnica

Z učenci drugega razreda smo se vključili v mednarodni projekt Naša mala knjižnica. Namenjen je spodbujanju branja in dviganju bralne pismenosti ter spoznavanju drugih kultur. Projekt ponuja številne bralno-motivacijske dejavnosti z izvirnimi nalogami na temo predstavljenih knjig. Vse šolsko leto bodo branje in ustvarjalnost dodatno spodbujale številne zanimive nagradne naloge. Vse to otroke motivira za branje visokokakovostnih knjig, vključenih v projekt in hkrati širi spoznavanje skupne evropske kulture.

Učenje v naravi s poudarkom na izkustvenem učenju

V okolici šole imamo vodno učno pot Lesično–Pilštanj, ki povezuje vodnjake in vodne vire, seznanja pa nas tudi z naravno in zgodovinsko dediščino tega območja. Na poti, ki je dolga 1,8 kilometra, je urejenih šest opazovalnih mest z informacijskimi tablami, ki seznanjajo z zanimivostmi na tem območju: Vodnjak, Mokrišče, Bistrica se predstavi, Ajdovska žena, Vodni zbiralnik in Ptice. Vsako šolsko leto z učenci v sklopu različnih šolskih predmetov obiščemo posamezna opazovalna mesta. Za mlajše učence je mokrišče pravi raj za raziskovanje. Jarki, ki so bogato zaraščeni z močvirskimi rastlinami, so odličen življenjski prostor za številne rastlinske in živalske vrste. V naravnem okolju raziskujemo življenjski prostor in spremljamo razvoj dvoživk, tudi planinskega pupka, ki je manj poznana skupina repatih dvoživk.

V neposredni bližini naše šole je reka Bistrica, katere porečje je začel naseljevati bober, žival, ki je bila že iztrebljena in se je k nam vrnila v letih 1998. Z učenci smo pod strokovnim vodstvom biologinje Kozjanskega parka obiskali bobrov habitat, opazovali in raziskovali njegovo delo, stopinje, bivališče.

Zaključek

V razredu imamo učence z različnimi sposobnostmi in interesi. Med njimi so taki s posebnimi potrebami, tudi nadarjeni in taki, ki hkrati spadajo v skupino talentiranih in imajo šibka področja. Pomembno je, da takšne otroke prepoznamo, jim omogočimo drugačno delo, manj zahtevne naloge na šibkih področjih in zahtevnejše na tistih, kjer blestijo, jim nudimo dovolj spodbud in ustrezno pomoč. Tako delo je za učitelja seveda zahtevno, potrebuje večjo angažiranost, timsko delo in nenehno izobraževanje. Verjamem pa, da lahko s takim načinom dela omogočimo otrokom, da bodo napredovali tako hitro in tako daleč, kot zmorejo in tako uresničijo svoje želje, potrebe in interese.

Literatura:

George, D. (1997). *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M. in Purgaj S. (1999). *Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Poznanovič Jezeršek, M., Cestnik M., Čuden, M., Gomivnik Thuma, V., Honzak, M., Križaj Ortar, M., ... Ahačič, K. (2018). *Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucninacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Holcar, A., Borota, B., Breznik, I., Jošt, J., Kerin, M., Kovačič, A., ... Pesek, A. (2011). *Učni načrt. Program osnovna šola. Glasbena vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_glasbena_vzgoja.pdf

Zala Hrastnik: Priprava avtorskega muzikala kot oblika dela z nadarjenimi učenci na praktičnem primeru

Izvleček v slovenščini

V prispevku bo predstavljena priprava muzikala kot oblika dela z nadarjenimi učenci na dramskem in glasbenem področju. Pri tem v spodbudnem okolju z vajo, učenjem in s treningom razvijajo svoje talente. V delo z nadarjenimi smo vključili glasbo, saj pozitivno vpliva na socialni razvoj otrok, olajšuje osebnostno prilagajanje in spodbuja ustvarjalnost. Prav tako vpliva na sposobnost dela v skupinah, na samozavest, samodisciplino in ustvarjalnost. S tem želimo odpravljati težave, ki se pojavljajo pri nadarjenih učencih zaradi nezainteresiranosti za šolo, nizke samopodobe, pomanjkanja samozaupanja, težav z motivacijo ... Muzikal kot glasbeno-gledališko predstavo pripravimo v okviru glasbenih skupin, kjer urimo glasbene in socialne spretnosti otrok. Ker pa na temo muzikala ne najdemo veliko gradiva, smo napisali muzikal z naslovom Muzikal Povodni mož in ga pripravili v sklopu neobveznega izbirnega predmeta umetnost, kamor so vključeni učenci drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja. V prispevku smo predstavili podroben potek priprave. Predvidevali smo, da se bo pri učencih povišala motivacija, samozavest, samozaupanje in samodisciplina. Predvidevanja smo potrdili. Delo v glasbeni skupini se je izkazalo kot učinkovito, tako na učnem kot tudi na socialnem področju. Pri nadarjenih učencih opažamo višjo samozavest, večjo angažiranost med učnimi urami, izboljšali pa so se tudi na igralskem in pevskem področju.

Izvleček v angleščini

This article presents and briefly discusses writing and performance of a musical as a possibility of working with academically gifted and talented (especially in theatre and music) students. Students can develop their talents in music and drama in a highly motivated atmosphere where a lot of practice, learning and training is taking place. The role of music has important impute on a social development of students, helps them to adjust in classroom's environment and helps transforming gifts into talents. Students upgrade abilities to work with peers, which overall effects on their level of self-esteem, self-discipline and creativity. The main goal of preparing a musical is to give academically gifted students tools to cope with low motivation, low self-esteem, low self-confidence and more. Since there have not been a lot of materials provided for teachers on this topic, the work with students contains not only performing but also writing a text and music for a musical (Povodni mož). A teacher-student work on a musical 'Povodni mož' takes place in 'Umetnost' class which is one of optional classes for students to choose in lower-secondary level of education in Slovenia. The more thorough description of a musical preparation is described in the article. It was assumed that the increase of motivation, self-esteem, self-reliance and self-discipline would occur. The assumptions were correct. Involving drama and music in class has positive affect on student's personal development and on motivation. The progress in students' performing skills is well seen.

Ključne besede: umetnost, nadarjeni učenci, drugo vzgojno-izobraževalno obdobje, neobvezni izbirni predmet umetnost, muzikal, Povodni mož.

Uvod

Nadarjeni učenci so tisti, ki so na določenem področju pokazali visoke dosežke ali potencialne (Kukanja Gabrijelčič, 2015). Po Gagnéju pojem nadarjenost označuje lastnosti, prirojene sposobnosti in naravne danosti, ki jih ima posameznik na vsaj enem določenem področju. Nadarjenost opredeli kot sposobnost, ki privede do realizacije talenta. Talentiranost pa označuje zunanje pogojene, sistematično razvite sposobnosti, znanja in spretnosti na vsaj enem področju človeške aktivnosti (Kukanja Gabrijelčič, 2015). Kukanja Gabrijelčič (2015) zapiše, da je za razvoj talenta potrebno spodbudno okolje s pozitivnimi zunanjimi in notranjimi vplivi. Tudi Gagné poleg kognitivnih elementov vključuje pomembne okoljske in neintelektualne spremenljivke. Predvsem pa poudarja pomen učenja, vaje, treninga in utrjevanja, ki prirojeno nadarjenost preoblikujejo v specifičen talent. Za čimbolj optimalno razvijanje talentov lahko poskrbimo tudi učitelji v šolah, kadar delamo z nadarjenimi učenci. Pri tem pa je potrebno upoštevati, da je nekaj značilnosti, ki lahko nadarjene učence pri uspešnem delu ovirajo. Med temi so: nezainteresiranost za šolo in udeležbo v šolskem dogajanju, nizka samopodoba, pomanjkanje samozaupanja, nesposobnost tvornega delovanja v skupinskem delu, slaba pozornost in težave z motiviranostjo (prav tam). Pri odpravljanju teh težav lahko učencem pomagamo z glasbo. O nekognitivnih učinkih glasbe namreč poroča več raziskav, v katerih so ugotovili, da ima glasbena dejavnost pozitiven vpliv na socialni razvoj otrok, olajšuje osebnostno prilagajanje in spodbuja ustvarjalnost (Weinberger, 1995). Prav tako glasba vpliva na sposobnost dela v skupinah, na samozavest, samodisciplino in ustvarjalnost (Habe, 2005). Primer dela z učenci s vključevanjem glasbe je sodelovanje v glasbenih skupinah, kjer urimo glasbene in socialne spretnosti otrok. Beuermann (2008) izpostavi, da učenec v skupini ni osamljen, ločen od ostalih in se zato počuti močnejšega, zato je bolj pripravljen peti, govoriti, se gibati, in s tem se v skupini oblikuje bolj zagnano delovno vzdušje. Zapiše, da se učenec uči od drugih učencev, vidi njihove napake in napredovanje, ob tem pa mu to služi kot spodbuda za napredek. Kadar so učenci nad neko dejavnostjo navdušeni, se zmanjša razlika med delom in igro. Motivacija je večja in učenci v delo vložijo več svojega časa (Beuermann, 2008). V glasbenih skupinah lahko pripravimo na primer muzikal. Čeprav je muzikal glasbeno-gledališka zvrst, ki postaja tudi pri nas vedno bolj popularna, je v knjižnicah na to temo zelo malo gradiva, še manj pa je že napisanih muzikalov, ki bi jih lahko izvedli z učenci. Po večini najdemo glasbene pravljice. Iz tega razloga smo se odločili napisati muzikal, ki ga lahko pripravimo in izvedemo z učenci.

Muzikal, prav tako kot glasbeno pravljico, gradimo na literarnem delu, oziroma zgodbi. Ta je bistvenega pomena, saj na podlagi zgodbe izberemo ustrezno glasbo in glasbene dejavnosti (Pepelnak Arnerič, 2009). Voglar (2000) opozarja, da moramo izbrati takšno vsebino, ki omogoča besedi in glasbi enakovredno izpovedovanje. Upoštevati moramo osebe, ki nastopajo, saj je treba poiskati njim primerne pesmi (Voglar, 1989). Pri izbiri literarnega dela moramo upoštevati avtorske pravice avtorja. Zato so dobra izbira ljudske pripovedke, tudi iz razloga, ker so zgodbe preproste, lahko razumljive, lahko jih priredimo po svoje. Še boljše pa je, če napišemo lastno besedilo, saj ga lahko res priredimo glede na skupino učencev, s katerimi se bo muzikal izvajal. Nas pa Borota (2013) kljub vsemu opozarja, naj bo literarno besedilo kakovostno.

Sestavni del muzikala je glasba. Skladbe in pesmi dodamo glede na vsebino. V muzikal lahko vključimo pesmi, ki so že napisane. Izberemo pesmi, ki so ustrezne glede na vsebino muzikala in so primerno zahtevne glede na starost učencev, s katerimi pripravljamo muzikal. Pozorni moramo biti tudi na to, da pesmi ustrezno umestimo v besedilo oziroma scenarij muzikala.

Lahko izberemo melodije pesmi, ki so že napisane (pri tem pazimo na avtorske pravice) in priredimo besedilo glede na potrebe našega muzikala. V ustvarjanje lahko vključimo učence. Pisanje besedil na že znano melodijo je dokaj preprosto, saj je ritem že določen. Pred začetkom pisanja se pogovorimo o vsebini, ki bi jo naj pesem vsebovala, da jo lahko vključimo v muzikal.

Lahko pa zapišemo besedila in jih uglasbimo, sploh če smo večji pisanja notnega zapisa. Melodije morajo biti primerne starostni stopnji otrok in razponu, ki ga v tej stopnji lahko dosežejo. Tudi pri tem lahko sodelujejo učenci.

Pri izbiri pesmi za muzikal moramo upoštevati tudi naše možnosti za glasbeno spremljavo, saj moramo že vnaprej vedeti, v kakšni obliki jih bomo izvajali.

Kostumi so pomemben del odrske predstave. Učencem pomagajo, da se lažje vživijo v vlogo (Martí i Garbayo in Sanz Mueles, 2003). Uporabimo lahko že izdelane kostume, ali pa jih izdelamo sami. V izdelavo lahko aktivno vključimo otroke in izdelovanje kostumov oblikujemo kot usmerjeno likovno zaposlitev (Pepelnak Arnerič, 2009). Pri tem ni potrebno uporabljati dragih materialov. Poslužimo se lahko rabljenih oblačil, poceni tkanin, ostankov zaves, papirja ... (Martí i Garbayo in Sanz Mueles, 2003).

Del predstave je tudi scenografija, katere priprava zahteva veliko pozornosti namenjene načrtovanju in izdelavi (Martí i Garbayo in Sanz Mueles, 2003). Scenografija je pomembna,

ker nas postavi v dogajalni prostor in se kot gledalci (in igralci) lažje vživimo v dogajanje. Tudi pri izdelavi scene lahko pomagajo učenci.

Pri pripravi odrskih predstav pa ne smemo zanemariti pomena odrske osvetljave, ki še dodatno poudari atmosfero na odru.

Priprava muzikala pri neobveznem izbirnem predmetu umetnost

V šolskem letu 2019/20 imamo na Osnovni šoli Slave Klavore neobvezni izbirni predmet umetnost, v sklopu katerega pripravljamo avtorski muzikal, in sicer z naslovom Muzikal Povodni mož. V pouk neobveznega izbirnega predmeta umetnost se je vpisalo 32 učencev iz drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja, od katerih so trije identificirani kot nadarjeni na dramskem ali glasbenem področju. V tem šolskem letu bodo predlagani še trije učenci. Pouk poteka v dveh skupinah. V prvi skupini so učenci 6. razredov, v drugi skupini pa so združeni učenci 4. in 5. razredov. Neobvezni izbirni predmet umetnost se izvaja eno učno uro na teden. Za kvalitetnejše delo bi bilo bolje, če bi pouk potekal v eni skupini, saj je veliko skupinskih delov, ki jih pripravljamo v obeh skupinah. So pa učenci dovolj motivirani, da ostajajo tudi po končani uri in delamo skupaj še z drugo skupino. Kot rešitev smo določene dele (pesmi, koreografije, scene) razdelili med skupini, tako da lahko nekatere dele pripravljamo samo v eni skupini. Prav tako bi bilo bolje, da bi imeli tedensko dve zaporedni šolski uri na skupino.

Ker smo se letos odločili za malo večji projekt, smo muzikal napisali že vnaprej. Tako učenci pri pisanju scenarija, besedil in melodij niso sodelovali. Pri pripravi na izvedbo muzikala pa imajo ključno vlogo, saj so v veliko pomoč pri učenju učencev, ki so na umetniškem področju šibkejši. Med pevske in plesne vaje so nadarjeni učenci razporejeni tako, da se lahko ostali vedno »opirajo« na njih in jih lahko vedno prosijo za pomoč, če jo potrebujejo. S tem se nadarjenim učencem dviguje samozavest, pridobivajo občutek odgovornosti, izboljšala pa se je tudi kvaliteta dela celotne skupine.

Učne ure pri neobveznem izbirnem predmetu so v začetku temeljile predvsem na spoznavanju muzikala kot glasbeno-gledališke zvrsti, vajah za pravilno pevske tehnike, upevalnih vajah, vajah za dobro artikulacijo in raznih improvizacijskih igrinah za pripravo na nastopanje na odru. Učenci so morali na začetku sami pripraviti in izvesti pesem po izbiri pred celotnim razredom, kar jim je pomagalo, da so se znebili začetne treme. Šele ko smo usvojili osnove, smo začeli s pripravo muzikala Muzikal Povodni mož. Imamo pevske, koreografske in gledališke vaje, ki jih nato združujemo ter tako izdelamo celotno sceno.

Vloge v muzikalu smo razdelili na podlagi avdicije, na katero so se pripravili čisto vsi učenci, tudi tisti, ki niso nadarjeni. Na avdiciji so ob matrici morali zapeti pesem iz muzikala, ki smo se jo že naučili in odigrati sceno iz muzikala. Vloge smo razdelili glede na pevske in igralske sposobnosti učencev, saj je za dobro odigrano vlogo v muzikalu potrebno oboje. Ker je vlog občutno manj kot učencev, smo v scenarij dodali še nekaj vlog. Še vedno ni dovolj vlog za vse, pa vendar se bodo na odru lahko izkazali vsi učenci, ker je kar nekaj skupinskih točk, kjer bodo pokazali svoje pevske, igralske in plesne sposobnosti.

Muzikal bomo v šolskem letu 2019/20 izvajali v večnamenskem prostoru na Osnovni šoli Slave Klavore Maribor. Predstavo bodo izvajali učenci sami, in sicer ob glasbeni spremljavi matric. Muzikal Povodni mož bodo predstavili učencem šole, pripravili pa bomo tudi predstavo za starše in ostale povabljene goste.

Priprava muzikala Muzikal Povodni mož

Muzikal Povodni mož je nastajal v času poletnih počitnic. Kadar pišemo muzikal za vnaprej, je malce težje, kot pa če bi ga pisali za že izbrano glasbeno-gledališko skupino učencev. Tako ne vemo, koliko učencev bo sodelovalo, kakšno je njihovo glasbeno predznanje, kakšne so njihove sposobnosti, ali so se že kdaj nastopali na odru ... Zaradi tega smo skušali poiskati zgodbo, kjer sicer nastopa malo oseb, lahko pa osebe kljub temu dodajamo, ne da bi se zgodba korenito spremenila.

Odločili smo se, da bomo scenarij za muzikal napisali po znani pesnitvi Franceta Prešerna Povodni mož. Prešernove pesmi so kvalitetna literatura, s katero moramo seznaniti učence in izvedba njegovega dela kot muzikal je inovativna ideja, s katero skušamo otrokom na zanimiv način predstaviti in približati delo največjega slovenskega pesnika.

Besedila pesmi za muzikal lahko pišemo pred ali po zapisanem scenariju. Najprej smo napisali besedila pesmi in nato scenarij. Cilj pri pisanju besedil je bil, da bi besedila pripovedovala zgodbo, ki pa bi jo ob izvajanju pesmi z igro in koreografijo lahko še samo podkrepili. Melodije so sledile zadnje, pri čemer smo poiskali pomoč učitelja glasbe. V pomoč pri pisanju besedil smo imeli pesnitev Povodni mož, saj smo želeli vključiti čim več elementov (besede, rime, metafore), ki jih je vključil France Prešeren, kljub temu pa smo želeli, da besedila ne bi vključevala točnih stavkov iz pesnitve.

Kostumi za Muzikal Povodni mož so zasnovani kot klobučki iz kartona, ki jih bodo učenci izdelali sami. Okrašeni bodo s pisanimi rožicami iz papirja. Zaradi gibanja pri plesu bomo na

klobuke pritrdili gumice, da med plesanjem ne bodo padali na tla. Vključili bomo tudi odrsko ličenje.

Scena pri Muzikalu Povodni mož bo preprosta. Na sredini odra bo postavljena lipa iz kartona, izdelana le kot ogrodje drevesa. Pod odrom bo stala stojnica iz lesa, nekaj scene (npr. leseni stoli) pa bodo nastopajoči sproti nosili na oder oziroma z njega.

Določeni napotki glede osvetljave za Muzikal Povodni mož so zapisani že v samem scenariju, dokončno pa se bo osvetlitev določila, ko bo predstava postavljena na oder.

Zaključek

Med pripravo muzikala Povodni mož pri neobveznem izbirnem predmetu umetnost pri vseh učencih zaznavamo povečano motivacijo za delo, prav tako se je zmanjšalo število izostankov od pouka pri tem predmetu. Učenci se na pouk pripravljajo tudi doma, s čimer se navajajo na sprotno delo. Vključeni učenci so pridobili na samozavesti, samozaupanju, samopodobi, zmanjšal pa se je tudi strah pred javnim nastopanjem. Delo v glasbeni skupini se je izkazalo kot učinkovito, tako na učnem kot tudi na socialnem področju. Učenci so se povezali in delujejo kot skupina, med seboj se podpirajo, se spodbujajo in si pomagajo. Kvaliteta dela pri pouku neobveznega izbirnega predmeta se je občutno povišala. Pri nadarjenih učencih opazamo višjo samozavest in večjo angažiranost med učnimi urami. V spodbudnem okolju z vajo, učenjem in s treningom razvijajo svoje talente. Izboljšali so se na igralskem področju, v odrskem gibanju, v interpretaciji glasbe in intonančni natančnosti pri petju. Po Marland definiciji (Kukanja Gabrijelčič, 2015) so nadarjeni učenci tisti, ki so zmožni visokih dosežkov. Učitelji pa smo tisti, ki jima lahko omogočimo, da se slednji tudi optimalno razvijejo.

Zahvala

Zahvaljujemo se mag. prof. glas. ped. Samu Jezovšku za kvalitetno uglasbitev besedil, priredbe pesmi in izdelavo matric.

Literatura

- Beuermann, D. (2008). *Prepoznavanje implicitnih glasbenih vrednot kot sredstvo za razvoj osnovnošolske glasbene ustvarjalnosti* (Neobjavljena doktorska disertacija). Univerza v Ljubljano, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- Habe, K. (2005). *Vpliv glasbe na kognitivno funkcioniranje* (Neobjavljena doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). *Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Martí i Garbayo, M. in Sanz Muelas, I. (2003). *Na odru, scenografija in ličenje*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Morrison, R. B. (2002). Music education and areas of improvement. V M.L.Mark (ur.): *Music Education* ()
- Pepelnak Arnerič, M. (2009). Ustvarjalno do glasbene pravljice. *Glasba v šoli in vrtcu: revija za glasbene dejavnosti v vrtcu, za glasbeni pouk v osnovnih, srednjih in glasbenih šolah ter za zborovstvo*, 14 (1), 15–18
- Voglar, M. (1989). *Otrok in glasba*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Voglar, M. (2000). O oblikovanju glasbene pravljice po sistemu slovenske predšolske glasbene vzgoje. *Vzgojiteljica: revija za dobro prakso v vrtcih*, 2 (4), 16–19
- Weinberger, N. (1995). *The nonmusical outcomes of music education*. Irvine, CA: Musica.

Helena Kavaš: »Vsak otrok želi biti prepoznan v svoji odličnosti«

Izvleček:

»Vsak otrok želi biti prepoznan v svoji odličnosti« so besede patra dr. Karla Gržana iz knjige 95 tez za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja. O formalnem odkrivanju nadarjenosti, razvijanju nadarjenosti in nasploh delu z nadarjenimi učenci/dijaki je bilo napisanega in povedanega že veliko. Šolski psihologi na podlagi rezultatov testiranja učencev izvedejo razgovor s starši in šola izda odločbo o nadarjenosti otroka za posamezna področja. Poučujem na srednji poklicni in strokovni šoli, na kateri imamo tako, formalno, nadarjenih 22 dijakov (od skupno skoraj 900), kar je 2,4 %. Kaj pa ostali? Vsak otrok želi biti opažen v svojih lastnih sposobnostih. Inteligenca ni samo racionalna, temveč tudi čustvena, socialna, praktična, duhovna ... In moja naloga je, da pri vsakem prepoznam njemu lastne inteligence in mu jih pomagam razvijati. V prispevku se bom osredotočila na neformalno prepoznavanje močnih področij pri dijakih, ki v osnovni šoli niso bili prepoznani kot nadarjeni in jih poučujem slovenščino. Predstavila bom praktični primer dela z njimi – nastanek šolskega časopisa.

Ključne besede: formalna in neformalna nadarjenost, odkrivanje neformalne nadarjenosti.

Abstract:

These are the words of the monk dr. Karl Geržan from his book '95 tez za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja'. There has been a lot of discussion about the identification and development of intellectual giftedness and about working with gifted students. A school psychologist, based on results of tests invites the student, and his/her parents to an interview and the school issues a decision on whether a student is considered gifted in certain fields. I teach at a secondary school of technical professions, where we have 22 formally identified gifted students (from almost 900), which makes 2.4 %. What about the others? Every child wants his/her abilities to be noticed. Intelligence is not only rational but also emotional, social, practical, spiritual ... and my task is to identify their intelligence and to help with their development. In this article, I will focus on informal identification of the strengths of students in my Slovene class, who have not been recognized as gifted in primary school. I will also present a practical example – the making of the school newspaper.

Keywords: formal and informal giftedness, informal identification of giftedness.

Uvod

Smisel prepoznavanja, spodbujanja in podpiranja razvoja nadarjenih učencev je, da bi ti dosegli najvišje cilje učenja in samouresničenje ter hkrati odgovorno prispevali k družbenemu razvoju (Bezić in Bucik, 2019). O formalnem odkrivanju nadarjenosti, razvijanju nadarjenosti in nasploh delu z nadarjenimi je bilo napisanega in povedanega že veliko. Šolski psihologi na podlagi rezultatov testiranja učencev izvedejo razgovor s starši in šola izda odločbo o nadarjenosti otroka za posamezna področja. Vendar formalno nadarjeni predstavljajo manjši del vseh učencev. Vsak ima lastne sposobnosti, ki niso »nadpovprečne« oz. izjemne, so pa pomembne za njegov lastni razvoj in za trajnostni razvoj družbe. Zato se bom v prispevku osredotočila na neformalno prepoznavanje močnih področij pri dijakih, ki v osnovni šoli niso bili prepoznani kot nadarjeni. V prvem delu prispevka bom predstavila posebnosti formalno prepoznane nadarjenosti v slovenskem okviru, v drugem delu pa se bom osredotočila na neformalno prepoznavanje močnih področij pri dijakih, ki v osnovni šoli niso bili prepoznani kot nadarjeni in jih poučujem slovenščino. In tako nastaja šolski časopis GlasiloMER.

Posebnosti formalno prepoznane nadarjenosti v Sloveniji

V Sloveniji je za nadarjeno spoznana kar četrtina šolarjev, kar je izjemno v svetovnem merilu. Prof. dr. Albert Ziegler z univerze v Nürnbergu se čudi temu podatku, saj bi to pomenilo, da je Slovenija država z največ nadarjenimi na svetu. V vseh drugih je delež nadarjenih bistveno manjši. Dr. Mojca Juriševič, profesorica pedagoške psihologije in predstojnica Centra za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti, ki deluje v okviru Pedagoški fakulteti v Ljubljani pojasnjuje, da je tako visok delež prepoznanih nadarjenih posledica sistema. Pravi, da za nadarjene imenujemo otroke, ki pokažejo ali neki dosežek na enem ali drugem testu ali pa jih, kljub temu da imajo povprečne rezultate na testih, učitelji imenujejo za nadarjene. Razlike med šolami so velike, želje nadarjenih pa podobne. Nadarjeni si želijo več osebnega pristopa, bolj zanimiv pouk, več izzivov, več vztrajanja in poglobljanja pri določenih temah. Slovenija ne zbira podatkov o nadarjenih, kaj se zgodi z njimi. Ustanove, ki delajo z nadarjenimi, pa niso povezane. Mojca Juriševič pogoša strategijo dela z nadarjenimi od vrtca naprej. Meni, da bi morali bolj izpopolnjevati znanje učiteljev na tem področju. Po ocenah Zavoda RS za šolstvo kaže, da velika večina osnovnih šol in več kot polovica srednjih šol koncept uresničuje (Rečnik, 2014).

Na podlagi analiz iz tujine, ker v Sloveniji analiz preprosto ni, dr. Mojca Juriševič opozarja, da na šolah, kjer so učitelji usposobljeni za delo z nadarjenimi in imajo programe za delo z nadarjenimi, napredujejo vsi učenci. Pravi, da nekateri napačno razumejo delo z nadarjenimi kot elitistično, pa vendar gre le za razvoj potencialov. Delo z nadarjenimi pomeni korist za vse učence, ne samo za nadarjene (Rečnik, 2014).

Razmislek o nadarjenosti

Poučujem na srednji poklicni in strokovni šoli, na kateri imamo formalno nadarjenih 22 dijakov (od skupno skoraj 900), kar je 2,4 %. Od teh jaz poučujem štiri. Kaj pa ostali? Vsak otrok želi biti opažen v svojih lastnih sposobnostih. In moja naloga je, da pri vsakem prepoznam njegova močna področja in mu jih pomagam razvijati.

V roke mi je prišla knjiga »95 tez za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja« dr. Karla Gržana (2019), kjer piše natanko o takih dijakih, kot jih dnevno srečujem pri svojem pedagoškem delu. Blizu mi je njegovo videnje inteligentnosti, saj govori o razumski, socialni, čustveni, duhovni, intuitivni, domišljjski, ustvarjalni, telesno-gibalni, estetski inteligenci ter inteligenci dopolnjevanja. Torej IQ ni edina, ni osamljena inteligentnost, ob njej so še druge, do zdaj preveč spregledane inteligence/nadarjenosti. In nobena izmed njih ni pomembnejša od druge. »Človek je vreden kot (p)oseben, izviren, neponovljiv posameznik v »koktajlu« svojih osebnih talentov, v katerih mora biti prepoznan in spodbujen k njihovem razvoju in uresničevanju v dopolnjujočem sodelovanju z drugimi – torej tudi drugačnimi.« (Gržan, 2019, str. 25). Potemtakem ni bolj ali manj nadarjenih, vsak je bis(t)er na svojem področju. Vseh ljudi ne moremo ovrednotiti po istih merilih. Če je pedagogika res pedagoška, potem je njena naloga ovrednotiti vsakega v njegovi osebni posebnosti ter mu pomagati k razvoju. Pravi(čni) učitelj in voditelj je tisti, ki zna različnost vzpostaviti v sodelovanje in dopolnjevanje. Ni vsak za vse, za vse smo le kot sodelujoča ekipa (Gržan, 2019, str. 33, 34). Dr. Gržan trdi, da ni visoko nadarjenih le 98 odstotkov otrok, temveč 100 odstotkov. S tem se strinja tudi dr. Mojca Juriševič, ki tudi ugotavlja 100-odstotno nadarjenost pri otrocih, če upoštevamo, da imajo vsi »kakšno močno področje« (Gržan, 2019). Po mnenju strokovnjakinje je tako videnje nadarjenosti res preširokopotezno. Pravi, da si oznako nadarjen zaslužijo le ljudje z izjemnimi sposobnostmi, teh pa je le nekaj odstotkov. Sama rajši govori o otrocih in mladostnikih z visokim potencialom, o učencih, ki hočejo in zmorejo več (Kontler Salamon, 2019). Pravzaprav ni pomembno le število talentov, pomembno je, kaj z njimi naredimo. Pedagogika bo prava pedagogika šele takrat, ko bo znala v vsakem prepoznati in ga spodbujati v njegovih

nadarjenosti/-h. Primer 1: Luka Dončić je nadarjen, čeprav vemo le to, da ima izreden talent za košarko. (Gotovo je nadarjen še na drugih področjih in ne pomislimo najprej na šolske predmete. Ima npr. čustveno, socialno, estetsko inteligenco). Primer 2: Slikar van Gogh je bil nadarjen, čeprav je šolo obesil na klin. Primer 3: Alfred Einstein sploh ni veljal za nadarjenega in je bil v šoli precej neuspešen, celo pri matematiki je bil komaj povprečen. Primer 4: Še ena zgodba, ki me je prevzela. Thomas Alva Edison (1847-1931) je nekega dne prišel domov iz šole in mami izročil pismo, ki ga je učiteljica namenila njej osebno. Med branjem so se ji orosile oči. Potem se je zbrala, umirila in sinu na videz brala iz pisma: »Vaš sin je genij. Naša šola mu daje premalo znanja, saj nima za njegovo genialnost tako dobrih učiteljev, da bi ga lahko poučevali. Predlagamo, da ga učite sami doma.« Edison je postal eden izmed največjih izumiteljev vseh časov. Nekega dne, po mamini smrti, je pregledoval družinske papirje in našel pismo, v katerem je bral: »Vaš sin je duševno zaostal, zato naj ne hodi več v šolo.« Takrat se je zjokal. Nato je na pismo pripisal: Thomas Alva Edison, zaostali otrok z izjemno mamo, je postal genij stoletja. Rekel je tudi: »Genialnost je ena desetina nadarjenosti in devet desetih trdega dela.« Primer 5: Karel Gržan je sicer teolog in doktor slovenistike, a prav pri slovenščini je imel v šoli največ težav in bi ga v 1. razredu skoraj poslali v posebno šolo, šolo s prilagojenim programom, in tudi na začetku srednje šole je imel slovenščino nezadostno. Do danes pa je napisal že blizu štirideset knjig.

Nastanek šolskega časopisa

In če zdaj pogledam svoje dijake, tiste, ki jih imam vsak dan pred seboj. Okoli sto osemdeset jih je. Samih fantov na programih SPI, SSI in PTI programov mehatronike, elektrotehnike, računalništva. Kaj je moja vloga in dolžnost pri njihovem razvoju? Kako in kdaj narediti kar koli, ko pa na srednji poklicni in strokovni šoli učitelj poučuje šest, sedem ali osem oddelkov in je za slovenščino namenjenih malo ur, pa še pri teh je vse podrejeno zaključnemu izpitu in poklicni maturi ter katalogu znanj, ki je predpisan od države? Kako na neformalen način odkriti nadarjene za področje slovenščine? Na katerih področjih se sploh lahko dokažejo? Ko razmišljam o teh področjih, ugotavljam, da sposobnejši dijaki lahko tekmujejo za Cankarjevo priznanje. In ko se vse slovenistke povežemo, gotovo na šoli najdemo vsaj 20 takih, ki še vedno berejo in na tekmovanju iz slovenščine za Cankarjevo priznanje dosežejo ne samo bronasto in srebrno, ampak tudi zlato priznanje. S tem se ukvarja ena od kolegic. Potem pa so tukaj še šolske prireditve, šolski projekti v okviru Erasmus+, šolski časopis. In na vseh teh področjih s kolegicama, ki bosta svoj del zgodbe predstavili na tej konferenci, tudi delujemo. V zadnjih sedmih letih je bilo kar nekaj dosežkov. Nastala je skupina dijakov, ki je izkazala talent za

kulturno področje in je zato, poleg ustvarjanja šolskega časopisa GlasiloMER, sodelovala na več kulturnih prireditvah pod našim mentorstvom: pripravili so proslavo ob 70-letnici šole na državnem nivoju, pripravili prireditev za goste z Liceja dr. F. Prešerna iz Trsta, s katerimi smo sodelovali v projektu, nastala je prireditev ob obisku pesnika C. Zlobca ... Osredotočila se bom na neformalno prepoznavanje močnih področij pri dijakih, ki v osnovni šoli niso bili prepoznani kot nadarjeni, ter predstavila praktični primer dela z njimi – nastanek šolskega časopisa.

Kako jih odkriti, prepoznati? Že v 1. letniku smo čisto na začetku, da smo se bolje spoznali, pri pouku slovenščine obravnavali besedilno vrsto predstavitev osebe (opis osebe, oznaka osebe, dogodki iz življenja osebe). Dijaki so dobili navodilo, da se opišejo, označijo in da predstavijo dogodek iz svojega življenja, ki jim je še posebej ostal v spominu. Dijaki so se predstavili v govornem nastopu, na katerega so se pripravili doma. Iz izkušenj lahko rečem, da hočejo narediti najboljši vtis, da vedo, da začenjajo na novi šoli vse od začetka in da je to pomembno, zato se zelo potrudijo. Tako učitelj hitro vidi, kdo zna lepo govoriti, kakšen besedni zaklad uporabljajo ... Naslednja naloga je bila, da dogodek iz življenja, ki se jim je najbolj vtisnil v spomin, opišejo v spisu in ga tudi ilustrirajo. Tako učitelj hitro vidi, kdo ima talent za pisanje in risanje. In to so že potencialni kandidati za ustvarjalce šolskega časopisa. Tako že v 1. letniku spoznaš, komu je slovenščina močno področje in ga z dodatnimi nalogami in spodbudami tudi razvijaš.

Dijake ves čas učimo izražati svoje mnenje na argumentiran način in take zapise (najboljše) potem objavimo v šolskem časopisu (npr. po ogledu filma za kulturni dan, po ekskurziji ...). Pred in po obravnavani snovi, tematskih sklopih Dom, Domovina, Ljubezen, Drugačnost nastanejo zapisi, pesmi, haikuji, ki so pogosto igrivi, domiselni in bi bila res škoda, da jih ne bi prebral še kdo. Prvo leto je bil cel šolski časopis namenjen intervjujem z najrazličnejšimi ljudmi, ki oblikujejo življenje dijaka na šoli. V Cankarjevem letu 2018 so se dijaki preizkusili v pisanju črtice in najboljše smo objavili v GlasiloMER-u. V šolskem časopisu včasih kaj objavijo tudi učitelji. Svoje prispevke napišejo tudi dijaki, ki v okviru programa Erasmus+ opravljajo svojo prakso v tujini (Španija, Češka, Litva). Dijaki so k ustvarjanju šolskega časopisa povabljeni in večina je na to ponosna in se z veseljem odzovejo. Kakšen je tudi neresen, in ko je treba kaj narediti, odstopi. Tako nastane skupina dijakov, od katerih znajo eni dobro pisati, drugi risati, tretji oblikovati z računalnikom, četrti voditi in organizirati, peti imajo dober občutek za jezikovno pravilnost in so pregledovalci besedil ter svetovalci drugim ... Na uvodnih sestankih se najprej spoznavamo, pogovarjamo o tem, kakšen časopis si želimo glede na vsebino in obliko in naš časopis je vsako leto drugačen. Potem izberemo odgovornega

urednika, ki je vedno dijak višjega letnika, ko ima za seboj že kakšno leto sodelovanja pri nastanku časopisa. Od njega je pravzaprav največ odvisno, kako bo potekalo delo. On je tisti, ki vodi, povezuje, sklicuje, zbira prispevke ... Skupina se dobiva enkrat tedensko praviloma od oktobra naprej, časopis pa izide proti koncu šolskega leta. Tehnični urednik se sestane s tiskarjem, ki ga poduči, kako mora biti gradivo pripravljeno, da je primerno za tisk. Najlepši trenutek pa je, ko ga čisto svežega, še napol v tajnosti pripeljemo iz tiskarne in ga prvič vzamemo v roke. Kmalu pa postavimo stojnico in ga ponudimo vsem dijakom in zaposlenim šole. Nestrpno pričakujemo njihov odziv. Vedno sledi sprejem pri ravnateljici in za dijake je njena pohvala največja nagrada.

Zaključek

Smisel načrtnega in stalnega sistematičnega prepoznavanja nadarjenosti učencev ter načrtovanja in izvajanja individualiziranega in personaliziranega vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcih in šolah je najprej zagotavljanje takšnega učnega okolja, v katerem bo vsak lahko čim bolj optimalno napredoval v svojem osebnem razvoju v skladu s svojimi naravnimi telesnimi in duševnimi potenciali, vrednotami in cilji ter učnimi zmožnostmi. Vendar ne smemo pozabiti, da je vsak otrok nadarjen in se zato ne smemo osredotočati predvsem na formalno nadarjene, temveč je treba pozornost nameniti tudi drugim. Na podlagi naših izkušenj je že projektni pristop (npr. priprava šolskega časopisa), ki temelji na dijakovi svobodni volji, samoorganiziranosti, timskem delu pod vodstvom mentorjev, zelo koristen. Iz vrst dijakov, ki so sodelovali pri pripravi časopisa, sta v zadnjih nekaj letih zrasla dva dijaka, ki še posebej izstopata. Prvi se je z opravljenimi poklicno maturo in dodatnim 5. predmetom in seveda sprejemnim izpitom vpisal na AGRFT in smo ga v stranski vlogi že lahko gledali v slovenski nadaljevanki Jezero. Drugi, ki je oblikoval zadnji šolski časopis, pa je uspešno opravil poklicno maturo in dodatni 5. predmet ter sprejemni izpit na ALU, smer industrijsko oblikovanje. In to je dokaz, da je treba delati tudi z neformalno nadarjenimi, in projekti, kot je šolski časopis, omogočajo, da dijaki najdejo in razvijejo lastne talente. Šola dijake nagradi z izletom, kino ali gledališko predstavo, druženjem ob pici ... Skratka nastanejo doživetja, vezi, občutek pripadnosti skupini, krepitev občutka za odgovornost, nova znanja in veščine, ki jih drugače ti dijaki gotovo ne bi imeli možnosti razviti in pokazati. »Če okoli ljudi postaviš ograje, narediš ovce«, je rekel William L. McKnight (1887-1978), direktor podjetja 3M, ubiješ namreč njihovo ustvarjalnost, strast, zavzetost, odgovornost, angažiranost. »Vsak otrok želi biti prepoznan v svoji odličnosti,« pravi dr. Karel Gržan, jaz pa upam, da s svojim delom kaj pripomorem k prepoznanosti in krepitvi močnih področij svojih dijakov.

Literatura

Bezić, T. in Bucik, V. (ur) (2019). Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Gržan, K. (2019). 95 tez za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja. Ljubljana: Sanje.

Kontler Salamon, J. (11. 4. 2019). Lahko bi bili odlični, a kdo ve, zakaj nočemo biti. Intervju z dr. Mojco Juriševič. Delo, str. 12.

Rečnik, G. (15. 10. 2014). Slovenija je fenomen – vsak četrti učenec nadarjen. Val 202. Kje pa vas čevelj žuli. Pridobljeno 8. 2. 2020 na <https://val202.rtvsllo.si/2014/10/cetrtnina-slovenskih-otrok-je-nadarjenih/>.

Adela Klemenc: Inovativni pristopi pri dodatnem pouku slovenščine

Povzetek

Današnji tehnološki razvoj in »sodobni« učenci učitelje postavljajo pred vedno nove izzive. Če želimo motivirati današnje učence, moramo v vzgojno-izobraževalni proces uvajati inovativne pristope poučevanja, ki omogočajo kritično razmišljanje, ustvarjalnost, aktivno in sodelovalno učenje. To pa meni predstavlja glavni izziv sodobnega učitelja. Projekti, Dekleta v IKT, Micro:bit na šoli in Inovativna pedagogika 1:1, so me vzpodbudili, da sem se v okviru dodatnega pouka slovenščine osredotočila na vključevanje IKT pri delu z nadarjenimi učenci, in sicer na področju programiranja in uporabe mikrokontrolerov, kjer sem se trudila vključiti čim več deklet. Z mikro:biti smo sprogramirali zanimiv pripomoček za spreganje glagolov – za utrjevanje učne snovi. Delavnice kreativnega pisanja sem popestrila z uporabo aplikacij Storyboard That in StoryJumper. Učenci so z veseljem in veliko mero samoiniciative prihajali na dodatne ure, kar potrjujejo njihovi izdelki in ideje za nadaljnje delo. Dodatni pouk sem iz »omejenosti učilnic« prenesla v naravo z namenom dviga bralne kulture. Podali smo se »S kolesom in knjigo na potep« ter brali, razpravljali ... ob različicah Lepe Vide. Način dela, povezan z gibanjem v naravi, je učencem bolj privlačen, aktivno-sodelovalen in posledično ustvarjalnejši. Sodobna tehnologija sama po sebi ni cilj, temveč je sredstvo za bolj zanimivo, uspešno, motivacijsko in ustvarjalno učenje.

Gljučne besede: motivacija, inovativni pouk, dodatni pouk, micro:bit, kreativno pisanje

Abstract

The current technological progress and 'modern' students challenge teachers to be innovative and to keep in step with the times. If we want to motivate our students, we must comprise innovative approaches of teaching into educational process which enable critical thinking, creativity, active and also collaborative learning. For me, this presents the main challenge of modern teacher. Projects, such as Girls in ICT, Micro Bit at our school and Innovative pedagogics 1:1, encouraged me to focus on involving ICT at supplementary Slovene lessons where working with talented students. That includes programming, the use of micro controller and I tried to integrate as many girls as possible. With micro bits we programmed an interesting accessory to conjugate verbs- to revise knowledge. I diversified the workshops of creative writing with the usage of apps like Storyboard That and StoryJumper. All students attended these lessons regularly and were very motivated for work which can be seen from their products as well as their ideas for the future. Because of classrooms' limitation I transferred the supplementary lessons outside, into nature, to improve the culture of reading. We went for a ramble with bikes and books where we were reading, discussing...by versions of Beautiful Vida. Learning within outdoor activities is very attractive, active, collaborative and consequently very creative. Modern technology itself is not a goal but a tool for interesting, successful, motivational and creative learning.

Keywords: motivation, innovative lessons, supplementary lessons, micro: bit, creative writing.

Uvod

Izziv sodobnega učitelja ni samo vprašanje, kako motivirati učence, temveč tudi kako razvijati in krepiti ti. kompetence 21. stoletja, kot so kritično razmišljanje, reševanje problemov, sodelovanje, ustvarjalnost in nenazadnje tudi digitalna pismenost in uporaba IKT za učenje.

Na naši šoli sodelujemo v raznih projektih (Dekleta v IKT, Mikro:bit na šoli, Inovativna pedagogika 1:1), ki temeljijo na spodbujanju teh kompetenc in so me vzpodbudili, da pri dodatnem pouku z nadarjenimi učenci vključujem sodobno tehnologijo in razne aplikacije, ki pa same po sebi niso cilj, temveč sredstvo za bolj motivacijsko, sodelovalno in kreativno učenje.

V prispevku bom predstavila tri primere ti. inovativnih pristopov, metod in načinov dela, ki sem se jih poslužila pri dodatnem pouku slovenščine. Z nadarjenimi učenci smo s pomočjo mikrokontrolerov micro:bit sprogramirali učni pripomoček, delavnice kreativnega pisanja sem popestrila z aplikacijami in dodatni pouk prenesla v naravo.

(Ne)motiviranost (nadarjenih) učencev

Eden glavnih ciljev vsake šole je motivirati učence za učenje, aktivno sodelovanje v učnem procesu, razmišljanje, ustvarjanje ipd., kar pa učiteljem predstavlja vse večji izziv. Današnji učenci se namreč močno razlikujejo od učencev izpred sto let in samo frontalni pouk, predavanje učitelja pred tablo, nanje ne napravi vtisa. Še več: deluje nemotivacijsko.

Učenja brez motivov ni in uspešni so lahko motivirani učenci in učitelji, ki se zavedajo, da prav motivacija spreminja proces poučevanja v proces učenja. Pri tem sta pomembna dva cilja, in sicer, da učitelj ustvari razmere, ki spodbujajo motivacijo in da pri učencih razvija vrlino motiviranosti za učenje, da bi se le-ti bili sposobni samostojno učiti vse življenje (Macuh, 2009).

Ločimo dve vrsti motivacij: notranjo in zunanjo. Na splošno velja, da za notranje motiviranega učenca ni potrebna zunanja spodbuda (npr. staršev, učiteljev, sošolcev). Notranje motiviran učenec se ne oklepa zunanjih ciljev, kot so nagrada, dobra ocena, priznanje in uveljavitev v javnosti, saj so zanj značilne notranje spodbude (radovednost, lastni interesi, pozitivna samopodoba). Zunanje motiviran učenec pa deluje ravno obratno. Njegovo delovanje je posledica zunanjih dejavnikov (pohvala, nagrada, kazen, preverjanje, ocenjevanje).

Od nadarjenih učencev učitelji pričakujemo notranjo motiviranost za šolsko delo in učenje. Sama kot učiteljica pa ugotavljam ravno nasprotno: pri nadarjenih zaznavam vse več nezanimanja, pomanjkanja radovednosti, neustvarjalnost, pasivnost, pa tudi apatičnost.

Inovativni pristopi so nedvomno korak k (notranji) učni motivaciji (nadarjenih) učencev. Osebnostno se mi zdi zelo pomembna smiselna uporaba IKT v vzgojno-izobraževalnem procesu. Dejstvo pa je, da večina učencev, tudi nadarjenih, ne zna uporabljati sodobne tehnologije in prednosti spleta za namene učenja in spoznavanja novih vsebin. Večina jih namreč popoldneve preživlja na spletu s telefoni, tablicami, računalniki z namenom zabave, (med)vrstniškega druženja in igre.

Inovativni in dodatni pouk

Pojem inovativni pouk zajema:

- ustvarjanje učnih priložnosti, ki postavljajo učence v aktivno vlogo in s tem v središče učnega procesa,
- način poučevanja, pri katerem učitelj učence usmerja, da ti z ustvarjalnostjo, kritičnim razmišljanjem, raziskovanjem in uporabo IKT pridejo do novih spoznanj in učnih vsebin,
- sposobnost, da učenci sami izdelajo učne pripomočke in učna gradiva,
- razvijanje kompetenc, ki so pomembne za življenje in delo v 21. stoletju,
- formativno spremljanje,
- smiselno in učinkovito rabo tehnologije,
- inovativna učna okolja,
- sodelovalno učenje ...

Inovativni pouk pomeni usmerjenost k inovacijam, ki od učitelja zahtevajo nove pristope, metode in oblike dela in ne vračanja v udobno območje preizkušenega in preverjenega (Povzeto po: <https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk>).

Dodatni pouk

»Nadarjeni učenci so učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk« (Zosn, 11. člen).

Dodatni pouk slovenščine je namenjen učencem z boljšim učnim uspehom, ki pri predmetu presegajo določene standarde znanja in želijo poglobiti svoje znanje.

Pri dodatnem pouku učenci s poglobljenimi in razširjenimi vsebinami dosegajo višje učne cilje, uporabljajo različne metode dela, kot so samostojno učenje, problemski pouk, sodelovalni pouk, razgovor, raziskava, delo z učnimi viri, delo z IKT, delo z besedilom.

Kot učiteljica slovenščine v okviru dodatnega pouka izvajam:

- tekmovanje iz znanja materinščine za Cankarjevo priznanje,
- delavnice kreativnega pisanja in ustvarjanje domišljjskih zgodb, kriminalk, stripov ipd. z rabo IKT (StoryJumper, StoryboardThat),
- raba IKT (spletni kvizi, križanke, naloge, Kahoot!, Quizizz),
- sodelovanje na literarnih natečajih,
- bralno noč (spanje v šoli).

K dodatnemu pouku ne povabim samo formalno nadarjene učence, temveč vse, ki jih določene teme in vsebine pritegnejo in zanimajo, ki so torej notranje motivirani in zato posledično veliko bolj aktivni in samoiniciativni.

Mikro:bit in spreganje glagolov

Micro:bit je majhen računalnik, ki vsebuje procesor, 25 LED luči, dva gumba (A, B), 25 priključnih nožic, tipali za svetlobo, temperaturo in premikanje, podporo za brezžično komunikacijo ter vmesnik USB. Z USB kablom se poveže na računalnik in že lahko pričnemo z izvedbo svoje ideje (Koren Ošljak, 2018).

Z nadarjenimi in učenci, ki so sodelovali v projektih Dekleta v IKT in Micro:bit na šoli, smo z mikrokrmilniki micro:bit sprogramirali spreganje glagolov. Učenci so izbrali 10 glagolov, ki so se naključno (ob tresenju) prikazovali na micro:bitu. Program so sprogramirali tako, da so s pritiskom na tipko A določili 1. osebo, s tipko B 2. osebo in s tipkama A+B 3. osebo. V primeru pravilne rešitve se je na zaslonu prikazal smeško, v nasprotnem primeru pa žalosten obraz.

Na ta način so razvijali digitalne veščine, se učili programiranja in logike, hkrati pa so utrjevali slovnico: glagol, glagolski čas, glagolsko število in osebo. Menim, da je tako pridobljeno znanje oz. utrjevanje učnih vsebin izjemno poglobljeno.

Micro:bite smo uporabili tudi pri pouku slovenščine v 6. razredu, in sicer kot nadgradnjo utrjevanja učne snovi. Učenci so individualno ali v paru s pomočjo micro:bitov ponavljali spreganje glagola, tako da so določali pravilno glagolsko osebo. Učenci so izrazili navdušenje nad takojšnjo povratno informacijo (veseli in žalostni obrazi).

Uporaba micro:bitov se je izkazala za izjemno uspešno popestritev utrjevanja snovi in spodbujanja kreativnega učenja.

Večina učencev, ki so pomagali pri pripravi »učnega pripomočka«, je tudi izrazila zanimanje za samostojno delo/programiranje z micro:biti. Predlagali so nekaj idej, kako in pri kateri učni vsebini bi lahko micro:bite uporabili. Skupaj smo se odločili za naslednji »projekt uporabe mikrokrmilnikov pri pouku slovenščine«, ki bo namenjen utrjevanju predlogov s/z in k/h.

Predlagali so naslednje možnosti uporabe micro:bitov pri pouku slovenščine: glagolski vid, spol samostalnika, število samostalnika, členek, medmet, veznik.

Kreativno pisanje s StoryJumper in StoryboardThat

Vse bolj opažam, da se je odnos učencev do knjig, branja in pisanja spremenil. Knjiga je postala nezanimiva, (po)ustvarjalno pisanje pa zahteva učitelja in težava učencev. To se kaže tudi pri delu z nadarjenimi učenci na delavnicah kreativnega pisanja, na katera se vsako leto prijavi vse manj učencev. Negativen odnos učencev do branja in pisanja me je vzpodbudil k iskanju drugačnih možnosti, tem in vsebin, ki učence zanimajo, tudi uporabo IKT, da učence spodbudim, pritegnem njihovo pozornost in jim dokažem, da je pisanje zabavno in poučno, da je način, preko katerega se lahko izrazijo, dokažejo in se prepustijo domišljiji.

Ideje za delavnice črpam tudi iz dela M. Blažič (2003), kjer poudarja, da je ustvarjalno pisanje miselni pisni proces pisnega izražanja zamisli v (novih) besedilih ali iz sestavin/besedil, ki že obstajajo, poustvarjanje vsebinsko smiselnega, povezanega in zaokroženega besedila. V delu predlaga zanimive aktivnosti za vzpodbujanje pisanja (npr. smiselno nadaljevanje besedil, igra vlog, dopolnjevanje slika-beseda, natančen opis književne osebe, spreminjanje vsebine književnih del, nadaljevanje zgodbe ...).

Delavnice sem popestrila z aplikacijami StoryJumper in StoryboardThat.

StoryJumper je aplikacija, s katero izdelamo digitalno knjigo. Ponuja nam orodja, s katerimi na enostaven način ustvarimo, pripovedujemo, zvočno posnamemo, delimo in objavimo zgodbe. Ponuja nam tudi predloge, ideje o temah pisanja in že ustvarjene zgodbe.

Ustvarimo lahko več vrst knjig:

- Knjigo Vse o meni (predstavitve učencev, glavnih književnih junakov, zgodovinskih oseb, pisateljev, pesnikov),
- Pripoved (basen, kratke zgodbe),

- ABC knjigo (od A do Ž o hrani, vrednotah, mestih),
- Skupinsko knjigo (vsak učenec prispeva eno ali dve strani v skupinsko knjigo o prebranem delu/poglavju, izletu ali drugi temi; nadaljuje zgodbo drugega učenca),
- Dnevnik (književne osebe, živali, zgodovinskega lika).

Za uporabo aplikacije sem ustvarila Google račun in vanj dodala učence. To pomeni, da imamo vsi vpogled v dela, ki nastajajo. Sama tako sprotno nadziram njihove izdelke ter jim hitreje podam povratno informacijo, učenci pa imajo možnost, da svoja dela medvrstniško vrednotijo. Aplikacija omogoča samodejno shranjevanje zgodb, nadaljevanje, popraviljanje, brisanje.

Navodila za izdelavo digitalne knjige so enostavna (prikazana z videom). Učenci se s klikom na Ustvari knjigo podajo v svet ustvarjanja in domišljije. Oblikujejo naslovnico, napišejo lahko posvetilo, izberejo vrsto, velikost pisave, like, ki jih preoblikujejo po svoji zamisli, dodajajo scene, lastne fotografije, glas ... in nenazadnje dodajo besedilo, zgodbo.

Primeri, ki smo jih izvedli z aplikacijo StoryJumper:

- Avtor in ilustrator: en učenec napiše zgodbo in jo posreduje učencu, ki jo ilustrira. Učenci tako medsebojno sodelujejo, si izmenjujejo pisanje in ilustriranje, si podajajo povratne informacije, zamisli in ideje.
- Pisanje basni/pravljice
- ABC knjiga (skupinsko pisanje Slovenski pesniki od A do Ž)
- Vse o meni (učenci Cankarjevega tekmovanja so predstavljali književne junake dela Preživetje).

StoryboardThat je aplikacija, ki je namenjena predvsem oblikovanju stripov: sličic za pripovedovanje zgodbe. Čeprav ponuja veliko možnosti (zgodbe, plakati, miselni vzorci, delovni listi, kvizi ...), sem se zaradi plačljivih storitev odločila, da to aplikacijo uporabimo za digitalno izdelavo stripov, ki je brezplačna.

Z učenci nismo izdelali računa, saj smo kasneje sličice prenesli v Word in jih na ta način shranili. V brezplačni različici aplikacije imamo na voljo 6 celic, nad njimi pa orodno vrstico, kjer izbiramo like (najstniki, odrasli, živali, mitologija ...), prizorišča (vas, mesto, delo, prosti čas ...), oblike za vstavljanje besedila. Sličice prenesemo v naša okenca tako, da kliknemo na

njih in jih prenesemo na željeno mesto. Pri tem se nam takoj odpre urejevalno okno, kjer lahko uredimo ozadje po svojih željah. Likom lahko npr. spremenimo barvo las, oči, kože, oblačil.

Učenci so individualno ustvarili strip po svoji zamisli oz. s pomočjo danih iztočnic (knjige oživijo v knjižnici; Simovo srečanje z Janjo; skrivnostni labirint in Minotaver; lev na Antarktiki; pobeg iz zapora; (po)ustvari junaka: Superman, Zvitorepec, Miki Miška, Jaka Racman; @@ ??? BUUUM!!!) in prebranih stripov.

Učenci so ustvarili zanimive zgodbe, vendar jih je ustvarjanje z aplikacijo StoryJumper bolj navdušilo.

S kolesom in knjigo na potep

V želji vzpodbujanja branja, bralne značke in bralne kulture sva s sodelavko učence popeljali na potep s knjigo in kolesom.

Skupina bralcev se je športno opremljena in s knjigami (razdelili sva jih v šoli) v nahrbtniku odpravila do bližje vasi. Združili smo prijetno s koristnim in nato v senčnem kotičku narave brali, pripovedovali, dramatizirali in peli.

Učence sva razdelili v 3 skupine in jim dodelili naloge. Prva skupina je brala Prešernovo pesem Od lepe Vide. Povzeti so morali vsebino in zgodbo zaigrati. Druga skupina je brala in poslušala (mobilni telefon) pesem o Lepi Vidi, ki sta jo preoblikovala Igor Saksida in Rok Terkaj. Njihova naloga je bila, da povzamejo zgodbo in si izmislijo svojo melodijo za pesem. Tretja skupina pa je napisala svojo pesem, v kateri je bila lepa Vida glavna junakinja. Svoje delo so na koncu predstavili, sama pa sem jih pri tem posnela.

Učenci so bili ustvarjalni in aktivno-sodelovalni pri vseh nalogah: pri povzemanju zgodb, dramatizaciji, petju in pisanju pesmi. Med skupinami je vladalo pozitivno tekmovalno ozračje. Zmagovalci s(m)o bili vsi: učenci z odlično opravljenimi nalogami in učiteljici, ki sva dobili potrditev, da delava v pravi smeri, kajti vprašanje, kdaj bomo spet šli s kolesi in knjigami naokoli, pove vse.

Zaključek

Današnji nadarjeni učenci so vsekakor učiteljev dodatni izziv pri motiviranju in razvijanju kompetenc 21. stoletja. To so učenci, ki jih večkrat »spregledamo« in jim ne ponudimo dovolj možnosti dodatnega razvoja oz. kot učitelji prehitro obupamo v iskanju drugačnih pristopov in načinov dela.

»Sodobna šola v primerjavi s tradicionalno šolo preteklih desetletij zahteva večjo prožnost, s tem pa ne samo miselni, temveč tudi strokovni preskok pri delu z mladimi, ki si želijo motiviranega odprtega učitelja, dovezetnega za novosti in sodoben način dela v razredu« (Macuh, 2009).

Nadarjeni učenci potrebujejo učitelja, ki je odprt za novosti in se je pripravljen dodatno izobraževati.

Primeri, ki sem jih navedla, dokazujejo, da je tehnologija sredstvo za učinkovito, motivacijsko, sodelovalno, ustvarjalno in aktivno učenje. Je pomoč, motivator tako učencem kot učiteljem.

Viri in literatura

Blažič, M. (2003). Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja. Ljubljana: GV Izobraževanje.

Inovativna pedagogika 1:1 (2017). Inovativni pouk. Pridobljeno s <https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk>

Koren Ošljak K. (2018). Novost v Sloveniji: micro:bit na šoli! Pridobljeno s <https://otroski.rtvsllo.si/bansi/prispevek/6714>

Macuh, B. (2009). Kako motivirati sebe in učence za aktiven pouk. Pridobljeno s <http://www.solski-razgledi.com/e-sr-prispevek.asp?ID=177>

Zakon o osnovni šoli (1996). Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-L. Pridobljeno s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>

Nataša Klis: Delo z nadarjenimi pri dejavnostih šolski časopis in literarna delavnica

Izvelek

Na naši šoli, Osnovni šoli Toneta Čufarja Maribor, posvečamo nadarjenim učencem veliko pozornosti na vseh predmetnih področjih, tako pri pouku, kot tudi v dodatno ponujenih dejavnostih v okviru Razširjenega programa. Sama se pri pouku slovenščine srečujem (tudi) z učenci, ki so izrazito nadarjeni za pisno izražanje, zato jim v okviru dejavnosti šolski časopis in literarna delavnica ponujam priložnost za razvijanje ter nadgradnjo zmožnosti tvorjenja umetnostnih in publicističnih besedil ter v veliki meri tudi možnost za razvijanje ustvarjalne zmožnosti. V prispevku predstavljam način dela v obeh dejavnostih. Učenci se pri literarni delavnici urijo v pisanju umetnostnih besedil, predvsem pesmi; gradivo, ki tako nastane, objavimo v zborniku, ki ga učenci sami uredijo, tudi oblikovno, pesmi pa predstavijo še na literarnem večeru, ki pomeni zaključek ustvarjanja v danem letu. Končni izdelek dejavnosti šolski časopis sta letno dve številki časopisa, poimenovanega Čufarjev odmor, ki ga ob izidu po želji lahko kupijo tudi drugi učenci naše šole. Po koncu prodaje je časopis na voljo v branje tudi drugim zainteresiranim v elektronski obliki na šolski spletni strani. Delo pri obeh dejavnostih prinaša učencem med drugim tudi oblikovanje osebne identitete in razvijanje ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja: predvsem urjenje v izražanju v slovenskem (knjižnem) jeziku, socialno, estetsko ter kulturno zmožnost, informacijsko in digitalno pismenost, samoiniciativnost, kritičnost ter ustvarjalnost.

Ključne besede: nadarjeni učenci, slovenščina, pisno izražanje, šolski časopis, literarni zbornik

Abstract

At our Tone Čufar Primary School Maribor, we put a great deal of attention on the talented students in all subjects, not only during the lessons but also within the various activities of the School's Extended Programme. At my Slovene lessons, I (also) have a chance to work with students who are extremely talented for writing and therefore, the school newspaper and literary workshop offer them the opportunity to develop and upgrade their ability to create artistic and journalistic texts, and to a great extent also the opportunity to develop their creative abilities. In the article, I present the way of working with students during both activities. At the literary workshop, students learn and practise to write artistic texts, especially poems and both, the texts and the poems are published in a collection of their work. The students alone are in charge of the editing and designing the collection and the poems are later on presented at a literary evening, which presents a pick point and at the same time the end of their work in a school year. The final result of the school newspaper activity is two issues per year, called Čufarjev odmor (the Chufar's Break), which can be purchased by all students of our school. After the sale is completed, the newspaper is also available in an electronic version on the school website for all of those who are interested in reading the students' work. The work in both activities provides the students a great chance to build their personal identity and to develop their lifelong learning skills: especially the training in expressing themselves in Slovene (literary) language, their social, aesthetic and cultural ability, their information and digital literacy and the ability to be initiative, critical and creative.

Key words: gifted students, Slovene, writing, school newspaper, collection of literary work

O nadarjenosti

Dolga stoletja so si nadarjenost razlagali kot dar neba, kot nadčloveško inspiracijo. Pred dobrimi sto leti so jo začeli znanstveno raziskovati in nastalo je veliko definicij, ki vsaka zase poudarja kak drug vidik nadarjenosti. Včasih je pomenilo »biti nadarjen«, da se je otrok uvrstil v zgornjih pet odstotkov populacije pri splošnih inteligentnostnih testih. Danes pa vemo, da je nadarjenost mnogo več kot le višina IQ-testa, zato so novejšje definicije veliko širše. Po teh definicijah so nadarjeni in talentirani tisti otroci ter mladostniki, ki imajo izredne sposobnosti ali potencialne, da prikažejo svoje dosežke na različnih področjih v primerjavi s svojimi vrstniki. Pri teh otrocih ali mladini je moč zaznati visoke zmožnosti dokazovanja na področjih inteligence, kreativnosti ali umetnosti oz. na vseh področjih človeških prizadevanj. Imajo izredno visoko razvite voditeljske sposobnosti ali pa izstopajo na posebnih učnih področjih. Poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene aktivnosti in programe znotraj ter izven šole. Nadpovprečne zmožnosti so prisotne pri otrocih in mladostnikih iz vseh kulturnih skupin, iz vseh ekonomskih razredov ter vseh področij človeškega prizadevanja. Nadarjene najdemo tudi med socialno ali kulturno prikrajšanimi, telesno oviranimi, učno neuspešnimi in učenci s težavami v socialnem prilagajanju (Ferbežer, 2008).

Delo z nadarjenimi učenci izhaja iz naslednjih temeljnih načel: širitev in poglobljanje temeljnega znanja; hitrejše napredovanje v procesu učenja; razvijanje ustvarjalnosti; uporaba višjih oblik učenja; uporaba sodelovalnih oblik učenja; upoštevanje posebnih sposobnosti ter močnih interesov; upoštevanje individualnosti; spodbujanje samostojnosti in odgovornosti; skrb za celostni osebni razvoj; raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem; uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oziroma drugimi izvajalci programa; skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem ter šolskem okolju ustrezno sprejeti; ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove potrebe in interese (Koncept, 1999).

Kreativni in zainteresirani učitelji nudijo vsem učencem spodbudo in motivacijo, pri tem pa je pomembno, da ne spregledajo učencev, ki so nadarjeni za predmetno področje, ki ga poučujejo. Seveda pa je pomembno, da so učitelji tem učencem naklonjeni, da so občutljivi, sprejemljivi in razumevajoči za njihove vzgojno-izobraževalne potrebe, dovolj izobraženi ter usposobljeni, da tem potrebam zadostijo, in tudi dovolj ustvarjalni ter prožni pri delu s temi učenci (Praprotnik, 2017).

Nadarjeni učenci potrebujejo, in si zaslužijo, posebno pozornost učiteljev, tako pri pouku kot pri posameznih dejavnostih izven pouka. Nuditi jim morajo primerne učne in ustvarjalne izzive, ob katerih dosegajo uspehe, ki krepijo njihovo samopodobo. Udejstvovanje pri posameznih dodatno ponujenih aktivnostih pa je lahko učencem morda tudi dodatna pomoč in orientacija pri kasnejši izbiri njihove poklicne poti.

Na naši šoli poteka delo z nadarjenimi v skladu s Konceptom Odkrivanja in dela z nadarjenimi devetletne osnovne šole iz leta 1999. Za identifikacijo (potrditev) nadarjenih se uporabljajo razen standardiziranih psiho-diagnostičnih pripomočkov tudi posebne standardizirane ocenjevalne lestvice za identifikacijo (potrditev) nadarjenih učencev v osnovni šoli. Nadarjene učence predlagajo učitelji od 3. do 9. razreda. Po tem se opravi ocenjevanje in testiranje, nato pa na šoli ponudimo dejavnosti glede na področje nadarjenosti otroka. V šolskem letu 2018/19 smo se kot šola vključili v projekt Razširjeni program (RaP), v okviru katerega ponujamo široko paleto dejavnosti, v katere se učenci vključujejo po svojih željah, interesih in področjih nadarjenosti. V RaP sta (predvsem) nadarjenim učencem ponujeni dejavnosti rad tekmujem in znam za več, ki vključujeta poleg poglobljanja znanj na določenem predmetnem področju tudi priprave na posamezna tekmovanja. Razen tega vsako leto organiziramo tudi tabor za nadarjene, ki je zastavljen medpredmetno, in matematične popoldneve.

V okviru RaP so učencem na voljo različne dejavnosti, ki so v osnovi namenjene vsem učencem, ki jih ponujene vsebine zanimajo, med njimi pa po angažiranosti in dosežkih pogosto izstopajo nadarjeni. Sama učencem že vrsto let ponujam dve dejavnosti, vezani na sposobnost pisnega izražanja, in sicer tvorjenja publicističnih besedil ter (predvsem) pesmi.

Učni načrt za slovenščino med splošnimi cilji predpisuje, da »učenci in učenke ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju ter vrednotenju besedil razvijajo svojo jezikovno in slogovno zmožnost, in sicer zato, da bi samozavestno uporabljali slovenski knjižni jezik za svoje osebne, učne, interesne ipd. potrebe. Samozavestna raba slovenskega knjižnega jezika je zanje potreba in vrednota« (UN, 2011). Učenci, s katerimi delam pri obeh dejavnostih, si za ta cilj še posebej prizadevajo in stremijo k temu, da bi bilo njihovo pisno izražanje, bodisi pri tvorjenju umetnostnih kot tudi neumetnostnih besedil, čim boljše.

Šolski časopis Čufarjev odmor

Šolski časopis smo z učenci idejno zasnovali pred trinajstimi leti in od takrat redno ter neprekinjeno izhaja dvakrat v šolskem letu. Prvo številko običajno izdamo pred novoletnimi počitnicami, drugo pa ob koncu šolskega leta v maju oz. juniju. Ime časopisa so učenci izbrali

že ob ustanovitvi in se do danes ni spreminjalo. V dejavnost, ki se zadnji dve leti izvaja v okviru RaP, prej pa kot interesna dejavnost, je vsako leto vključenih približno 15 učencev; večinoma gre za nadarjene učence, dobrodošli pa so tudi tisti, ki jih pisanje publicističnih besedil zanima in pišejo včasih tudi ob mentorski podpori nadarjenih učencev.

Delo organizira in vodi urednik/urednica, s katero tesno sodelujeva pri odločitvah o vsebinah, obliki, postavitvi člankov ter načrtujeva izid posamezne številke. V letošnjem letu je urednica učenka 8. razreda, ki izrazito izstopa po svojih intelektualnih, organizatorskih, pisnih in ustvarjalnih sposobnostih ter je v dejavnost vključena že od 6. razreda. Urednika izberem sama, in sicer izmed učencev, ki so najbolj pisno nadarjeni ter imajo poleg tega še razvit čut za organizacijo. Zgodilo se je tudi že, da se je za mesto urednika prijavil učenec sam, in sicer tako, da je navedel, kakšne so njegove ideje za vsebinsko ter oblikovno zasnovano časopisa, s čimer je pokazal veliko mero samoiniciativnosti in ustvarjalnosti.

V začetku šolskega leta, nekje konec septembra, urednik skliče sestanek novinarjev. Vabilo je izobešeno na šolski oglasni deski in nagovarja učence od 6. do 9. razreda. Učence, ki izstopajo predvsem v pisnem izražanju, opazim že pri rednem pouku in jih tudi osebno povabim k dejavnosti, predvsem je to potrebno v nižjih razredih, kjer učenci dejavnosti še ne poznajo. Večina učencev, ki se dejavnosti pridruži v 6. razredu, vztraja v njej tudi do 9. razreda.

Na sestanku, ki ga, ob moji prisotnosti, samostojno vodi urednica, se učenci dogovorijo o člankih, ki jih bodo pripravili za naslednjo številko, in o roku za oddajo prispevkov. Za temo člankov večinoma izbirajo vsebine iz dela šole, ustvarjajo pa tudi strani za mlajše bralce (križanke, rebusi, labirinti, izpolnjevanke ...), občasno pišejo tudi o aktualnih družbenih temah, kulturnih dogodkih, praznikih ipd. Učenci suvereno in demokratično sodelujejo z urednico pri izbiri vsebin ter večinoma pridejo na sestanek z že izdelano zamislijo za članek, ki jo urednica sprejme ali pa skupaj poiščejo drugo temo. V tej fazi so izrazito ustvarjalni in z medsebojnim sodelovanjem uspešno sestavijo koncept številke. Od tega trenutka dalje imajo učenci na voljo približno mesec in pol, da napišejo članek ter ga oddajo – pošljejo urednici. Članki nastajajo večinoma doma, včasih pa se v času po pouku samoiniciativno dobijo v šolski knjižnici in jih ustvarjajo v šoli, včasih ob podpori kakšnega učenca, ki je za pisanje izrazito nadarjen, včasih za pomoč prosijo tudi mene. Urednica članek prebere in poda učencu povratno informacijo o tem, kaj je v njem še treba popraviti/dodati/odvzeti/preoblikovati. Pregleda tudi fotografije za določen članek in sporoči, če je kakšno sliko, bodisi zaradi neposrečenega izbora ali prenizke kvalitete posnetka, potrebno zamenjati. Fotografije k člankom priskrbijo odgovorni za posamezni članek sami. Če gre za dogodke na šoli, kjer so prisotni, včasih sami fotografirajo

ali pa prosijo za dostop do fotografij učitelja, ki je odgovoren za fotografiranje dogodka. Izbor opravijo sami.

Pri zbiranju gradiva sodelujeva z urednico preko elektronske pošte, preko katere mi pošilja nastale članke, z mano pa se posvetuje tudi glede člankov, kjer se o primernosti/kakovosti ne more odločiti sama. Ko so članki zbrani in jih jezikovno pregledam, z urednico sedeva skupaj in določiva postavitev strani, pagine za posamezno stran ter zaporedje strani. Pri tem delu dopuščam urednici proste roke, prav tako izbere tudi fotografijo za naslovnico. Tako pripravljeno gradivo gre v profesionalno oblikovanje, nato še tiskanje in ko pride v tiskani obliki na šolo, je nared za prodajo. Ob izidu vsake številke vlada za Čufarjev odmor veliko zanimanje; nekateri učenci, predvsem tisti, ki se prepoznajo na posameznih fotografijah, ga kupijo včasih tudi za stare starše ali prijatelje. Prodajamo ga po simbolični ceni 1 evro.

Prodajo časopisa prepustim urednici in še enemu učencu po njenem izboru. Zaključno dejanje je vsakič prežeto z zadovoljstvom, ko dobijo učenci potrditev za svoje odlično delo, posebej veseli so, če jim priznanje izreče ga. ravnateljica ali kdo od učiteljev.

Literarna delavnica

Tudi ta dejavnost na naši šoli pod mojim mentorstvom poteka neprekinjeno že 13 let. Učenci, ki so nadarjeni za pisanje umetnostnih besedil, predvsem pesmi, ustvarjajo izvirna besedila, ki jih ob koncu leta izdamo v obliki literarnega zbornika, za zaključek ustvarjanja pa priredimo tudi literarni večer, kjer učenci predstavijo svoja besedila.

Učence, nadarjene za pisanje umetnostnih besedil, prav tako odkrijem že pri pouku, k sodelovanju pri intenzivnem pesnjenju pa jih povabim nekje v mesecu marcu. Do takrat pri samoinicativnih učencih že nastajajo pesmi, ki mi jih že prej pošljejo po elektronski pošti ali izročijo v rokopisu. Predvsem je to v navadi pri učencih, ki so bili v dejavnost vključeni že prejšnja leta.

Z zainteresiranimi učenci se dobimo na ustvarjalni delavnici, kjer skušamo z različnimi vajami prebuditi ustvarjalnost in najti navdih ter teme za pisanje pesmi. Ustvarjalni proces večinoma izpeljejo doma, nekateri učenci pa lažje ustvarjajo, če se sestanemo v manjši skupini in skupaj iščemo ustrezne rešitve za posamezno pesem. Ko so osnutki napisani, se, ponovno v manjših skupinah – najpogosteje gre za skupine učencev istega razreda, kjer se počutijo dovolj varno, da se o njihovem delu lahko razpravlja, ponovno sestajamo in 'pilimo' pesmi do končne oblike. Nekateri učenci so bolj individualisti in imajo raje, če njihovo pesem berem ter jim dajem

povratne informacije samo jaz. So pa tudi taki, ki pesmi zapišejo v enem mahu, brez vsakršnih pomanjkljivosti in so kot take že primerne za objavo.

Zbiranje pesmi opravim sama, za obliko pa poskrbi nekdo od učencev, ki je nadarjen tudi na področju organizacije in oblikovanja. Naslov zbornika izberemo skupaj.

Sledi izdelovanje zbirke – besedila natisnemo na šolskem tiskalniku in skupaj opravimo vezavo, pripravimo pa tudi vabila za dogodek. Zdaj je vse pripravljeno za predstavitev. Učenca, ki izstopa po organizacijskih veščinah, prosim za koncept nastopa v okviru literarnega večera. Leta izbere pesmi, ki jih bomo predstavili (če pesmi ni veliko, predstavimo vse; če ima en avtor več pesmi, pa upoštevamo njegov izbor) in vrstni red predstavitev. Isti učenec ob moji pomoči pripravi tudi uvodne in sklepne besede literarnega večera ter si zamisli glasbene točke, ki jih uvrstimo v program, da služijo kot predah med branjem. Po navadi se zgodi, da učence, ki so tudi glasbeno nadarjeni in obvladajo igranje enega inštrumenta, najdemo kar med 'pesniki' samimi.

Sledi vaja za literarni večer, kamor učenci povabijo goste po svojem izboru (predvsem so to starši, stari starši, prijatelji iz drugih šol) in vse učitelje šole, vključno z vodstvom. Predstavitve navadno poteka v šolski knjižnici, ki se zdi učencem najustreznejši prostor, v soju sveč in ob simbolični pogostitvi, kjer po nastopu izmenjamo nekaj besed še s starši mladih literatov, ki so nad dogodkom po navadi navdušeni.

Sklep

Pri obeh predstavljenih dejavnostih poteka delo z nadarjenimi učenci v mentorskem odnosu in prijetnem delovnem, raziskovalnem ter ustvarjalnem vzdušju, ki je v veselje tako učencem kot meni kot mentorici. Veliko učencev je istih pri obeh dejavnostih, saj so to vsestransko uspešni in nadarjeni učenci, s katerimi je delo čisti užitek.

Literatura:

Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi (1999). Pridobljeno s: <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Ferbežer, I. (2008). *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta.

Praprotnik, N. (2017). Delo z nadarjenimi učenci naj bo učitelju v izziv. *Vzgoja in izobraževanje*, 48(1-2), 45–52.

Učni načrt SLOVENŠČINA osnovna šola (2018). Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Dejan Kokol, prof. nemščine in sociologije: Šolski otroški parlament – učno okolje za razvijanje nadarjenosti na voditeljskem področju

Izvleček v slovenščini

Nadarjeni učenci za zagotavljanje celovitega in skladnega razvoja potrebujejo izkušnjsko učenje skozi kompleksne učne situacije. Skupnost učencev šole in (šolski) otroški parlament predstavljata enega izmed odličnih učnih okolij za poglobljeno razvijanje nadarjenosti na voditeljskem področju. Šola oziroma mentor v teh skupnostih za nadarjene učence ustvarja avtentične življenjske situacije, jim omogoča kritično opredeljevanje in samorefleksijo ter jih motivira k akciji in demokratičnemu delovanju oziroma participaciji. Takšno delovanje spodbuja nadgradnjo in poglobitev socialnega, moralnega ter kognitivnega razvoja nadarjenih. V prispevku bom predstavil izbrane didaktične strategije, ki so v teoriji in praksi prepoznane kot dobre za razvijanje nadarjenosti na voditeljskem področju in smo jih preizkusili na OŠ Gornja Radgona. Poudarek je na sistematičnem razvijanju komunikacijskih veščin s strategijami aktivnega poslušanja, oblikovanju jaz sporočil, moderiranju in aktivnem demokratičnem delovanju za skupno dobro.

Ključne besede: nadarjeni, kognitivni, socialni in moralni razvoj, vodenje, komunikacija, moderiranje, šolski otroški parlament

Izvleček v angleščini/abstract

Gifted children need hands-on experience in complex learning situations in order to ensure their comprehensive development. The community of students and the (school) children's parliament represent one of the best learning environments which provide them with opportunities to develop their leadership skills. Via these communities the school/mentor creates authentic real life situations for gifted students, encourages critical point of view in decision making as well as self-reflection and action in terms of democratic involvement/participation. This kind of performance encourages social, moral and cognitive development of the gifted on a deeper level. The article highlights the selected didactic strategies which are recognized as beneficial for the development of leadership skills with the gifted, both in theory as well as in practice. They were put into practice in Primary school Gornja Radgona. The emphasis is on the systematic development of communication skills including active listening, construction of I-messages, facilitation and active democratic functioning for the common well-being.

Keywords: the gifted, cognitive, social and moral development, leadership, facilitation, schoolchildren's parliament

1 Uvod

Zagotavljanje celovitega in skladnega razvoja nadarjenih učencev na voditeljskem področju pred učitelje in druge strokovne delavce postavlja izzive ter zahteve po oblikovanju takšnih učnih okolij in kompleksnih učnih situacij, ki nagovarjajo avtentične, resnične družbene probleme, omogočajo aktivno demokratično participacijo, pridobivanje in poglobljanje kompleksnih znanj, sposobnosti ter veščin in oblikovanje vrednostnega sistema (Šipuš v Bezić, 2019). Le če bodo učenci z izkušenjskim učenjem, samovrednotenjem in refleksijo spoznavali in doživljali ter vrednotili sebe in svet okoli njih, bodo prevzemali etično in moralno držo ter odgovornost za lastne odločitve in ravnanja. Za nadarjene učence na voditeljskem področju se predpostavlja, da bodo prevzemali vodilne položaje na različnih področjih družbenega življenja, zato je, ob prizadevanju za njihov intelektualni razvoj, še toliko bolj pomembna zavestna in sistematična skrb za njihova socialno-čustveni in moralni razvoj. Pridobljena znanja, stališča in veščine, moralno razmišljanje in vrednote, občutljivost za etične in moralne dimenzije problemov (Ferbežer, 2011) jih bodo usmerjali k odločitvam, ki bodo (lahko) imele dolgoročnejši vpliv na širše družbeno okolje.

Dejavnosti skupnosti učencev šole in (šolskega) otroškega parlamenta lahko v šolskem okolju vzpostavljajo avtentične učne situacije, ob katerih nadarjeni učenci na voditeljskem področju (Malešević, 2011) zadovoljujejo svoje potrebe in uresničujejo potencialne po holističnem, konceptualnem, divergentnem in kritičnem razmišljanju, kreativnosti, reševanju problemov, omogočajo razvoj komunikacijskih in sodelovalnih veščin, empatijo in sočutje. Izkušenjsko se učijo argumentiranja, dialoga, vrednotenja, načrtovanja, zavzemanja različnih perspektiv, sprejemanja odločitev, samorefleksije (Ferbežer, 2011) ter prevzemanja odgovornosti. Prav slednja je ena od najpomembnejših veščin vodenja (Weyringer in Patry, 2007). Ali kot ugotavlja Ferbežer (2011: 106): »Oblikovanje razuma in moralnega karakterja nadarjenih učencev je najbolje izvedeno v učno-vzgojnem okolju, kjer sta razumljeni intelektualna in emocionalna kompleksnost učenja in poučevanja. Miselni procesi ne obstajajo sami zase niti kvalitete karakterja, ki razvijajo notranji 'jaz', ne najdemo v izolaciji. Miselni procesi in kvalitete karakterja delujejo povezano, dopolnjujejo drug drugega, črte razlikovanja so pogosto zabrisane.«

2 Jedro

Šolski otroški parlament in na OŠ Gornja Radgona tudi šolska otroška vlada predstavljata eno izmed odličnih učnih okolij za poglobljeno razvijanje nadarjenosti na voditeljskem področju. Šola oziroma mentor v teh skupnostih za nadarjene učence ustvarja avtentične življenjske situacije, jim omogoča kritično opredeljevanje in samorefleksijo ter jih motivira k akciji in demokratičnemu delovanju oziroma participaciji. Takšno delovanje spodbuja nadgradnjo in poglobitev socialnega, moralnega in kognitivnega razvoja nadarjenih na voditeljskem področju (Ferbežer, 2011).

Na OŠ Gornja Radgona že vrsto let ob šolski skupnosti delujeta tudi šolski otroški parlament in šolska otroška vlada. V ti skupnosti so lahko demokratično izvoljeni tudi nadarjeni učenci na voditeljskem področju. Posebno učno okolje predstavljajo delavniške oblike srečevanj nadarjenih učencev z mentorjem, s poudarkom na razvijanju komunikacijskih veščin oziroma tehnik aktivnega poslušanja, izražanja (jaz sporočila) in moderiranja z izkustvenim učenjem. Pridobljena znanja in veščine učenci preizkušajo v konkretnih avtentičnih situacijah, kot so priprava in vodenje sestanka, delavnic, okrogle mize šolskega otroškega parlamenta, (so)načrtovanje aktivnosti šolske otroške vlade in pomoč predsedniku pri vodenju sej šolske otroške vlade.

Cilji aktivnosti so usmerjeni v razvoj komunikacijskih spretnosti, sprejemanja odgovornosti, stališč in vrednot za sobivanje različnih, sposobnosti odločanja o sebi in za skupno dobro ter sposobnosti empatije čustev in misli druge osebe. Takšno učno okolje se lahko ustvari z različnimi didaktičnimi strategijami.

Ena izmed temeljnih komunikacijskih veščin oziroma tehnik je aktivno poslušanje, le-to pa bistveno vpliva na medsebojne odnose. Pozorno poslušanje je znak spoštovanja in upoštevanja sogovornika (Prgić, 2010). Zato je prvi sklop delavnic usmerjen v razvoj strategij aktivnega poslušanja. Kriteriji, ki nas usmerjajo k uresničevanju zastavljenih ciljev, so osredotočeni na naslednje spretnosti: popolna osredotočenost na sogovornika; izražanje empatije; usmerjanje pozornosti na neverbalno govorico telesa; spremljanje sogovornika in vzdrževanje očesnega stika; prikimavanje; postavljanje odprtih vprašanj; preverjanje razumevanja; povzemanje; nemoraliziranje ali sojenje; neseganje v besedo; nepristranskost. V sklopu teh delavnic učenci na glas prebirajo aktualne članke iz različnih časopisov in se učijo aktivnega poslušanja. Nekdo prebira, ostali pozorno poslušajo. Poslušalci nato zgodbo ponovijo in pripovedovalec pozorno

poslušaj, kako je poslušalcu uspelo zgodbo povzeti oziroma jo ponoviti. (Komentar učenke ob tej delavnici: »Tako kot pisanja se je treba naučiti tudi poslušanja.«)

S pomočjo jaz sporočil omogočamo sogovorniku zaznavo našega občutenja. Na ta način lahko sporočamo, kaj konkretno je za nas moteče, kakšne posledice ima to za nas in kakšna čustva ob tem doživljamo (Retuznik Bozovičar, 2014). Drugi sklop delavnic je usmerjen prav v razvoj komunikacijskih spretnosti – jaz sporočil. Pri tem nas lahko usmerjajo kriteriji za izražanje lastnega mišljenja, izražanje posledic, ki jih ima to dejstvo za nas, in izražanje čustev, ki jih ob tem doživljamo. Z različnimi vajami (Kokol v Bezić, 2019) se učenci lahko preizkušajo v tvorjenju in izražanju jaz sporočil. Pogosto ugotavljamo, da ob izražanju lastnih mnenj in čustev redko uporabljamo jaz sporočila in da se je tega treba naučiti. Na osnovi tega dejstva so učencem koristile strategije aktivnega poslušanja, ki jih v tem sklopu delavnic dodatno krepijo. Učenci postanejo bolj pozorni na izražanje lastnih misli in se v medsebojni komunikaciji drug drugega opozarjajo ter usmerjajo.

Tretji sklop delavnic je usmerjen v razvijanje sposobnosti odločanja za skupno dobro. Načrtovanje in izvedba akcije za višji cilj in skupno dobro, za pozitivne vrednote in vrednote sobivanja različnih, za sposobnost sprejemanja odgovornosti za lastno in družbeno prihodnost so kriteriji, ki jim pri tem sledimo. Mentor v tem primeru zgolj predstavi poti in smotrnost oziroma učinke takšnega delovanja ter usmerja učence, ki samostojno in participatorno načrtujejo ter izvedejo akcijo za skupno dobro. Učenci OŠ Gornja Radgona so v letu 2017 izvedli akcijo aktivnega državljana, v sklopu katere so se zavzeli za pobudo učencev, ki so jo kot peticijo prenesli vodstvu šole. Že vrsto let so si učenci šole prizadevali za lastne šolske omarice. Učenci, vključeni v nalogo, so ugotovili, da je ena izmed možnosti delovanja za skupno dobro izvedba akcije aktivnega državljana – priprava peticije, zbiranje podpisov in naslovitev na ustrezno osebo oziroma institucijo. Peticijo so spisali, se organizirali in zbirali podpise učencev na predmetni stopnji ter peticijo s podpisi predali vodstvu šole. Akcija je bila uspešna, saj so učenci v letu 2018 prejeli svoje šolske omarice.

Četrti sklop delavnic je usmerjen v razvoj veččin moderiranja. To je proces, ki pelje skupino skozi učenje ali spremembo tako, da vsi člani skupine nekaj prispevajo. Ta pristop predpostavlja, da ima vsak posameznik nekaj edinstvenega in vrednega, kar lahko deli. Brez prispevka in znanja vsakega posameznika je lahko sposobnost skupine, da se odzove na neko situacijo, okrnjena. Naloga moderatorja je, da iz posameznih članov skupine izvabi znanja in

ideje, da jim pomaga, da se učijo drug od drugega ter da razmišljajo in delujejo skupaj (E-priročnik za mentorje/-ice in koordinatorje/-ke otroških parlamentov, 2016). Kriteriji, ki jim ob tem lahko sledimo, so: razvoj komunikacijskih spretnosti aktivnega poslušanja; postavljanje kvalitetnih vprašanj; podajanje kvalitetnih povratnih informacij; odprtost za različna mišljenja in poglede; ustvarjanje varnega komunikacijskega in sodelovalnega okolja; aktiviranje ustvarjalnih in delovnih potencialov slehernega člana skupine; spodbujanje k medsebojnemu razumevanju in spoštovanju; usmerjanje k postavitvi skupnih ciljev in korakov za doseganje teh ciljev; motiviranje in zgled. Kot organizatorji Pomurskega otroškega parlamenta (2017) so omenjeni učenci aktivno vsebinsko in izvedbeno (so)načrtovali aktivnosti ter vodili delavnice na posamezne podteme krovne teme otroškega parlamenta »Otroci in načrtovanje prihodnosti«. (Komentar učenke: »Všeč mi je bilo, da smo smeli sami pripraviti delavnice in jih tudi voditi.«) Prav tako so izvoljeni delegatki za Nacionalni otroški parlament svetovali o ustrezni komunikaciji s področja aktivnega poslušanja in izražanja svojega mišljenja z jaz sporočili, o empatičnosti (komentar učenca: »Razmisli, kako bi se ti počutila, razmišljala in ravnala, če bi bila na njegovem oziroma njenem mestu.«), jo motivirali k odločnosti in ob tem izhajali iz lastnih izkušenj, pridobljenih v sklopu razvojne naloge.

3 Zaključek

Pot do ponotranjenja in oblikovanja vrednot, stališč in moralne drže je dolgotrajen vseživljenjski proces, ki se postopoma izgrajuje in dopolnjuje. Usposobljenost in čuječnost pedagoškega kadra je izjemnega pomena, prav tako kot ozaveščenost, da je izgrajevanje participativne demokratične kulture del procesa našega življenja.

Rezultat vseh opisanih aktivnosti lahko predstavlja poglobitev razvoja nadarjenosti na voditeljskem področju, saj obenem vzgaja kulturo za demokratično delovanje in participacijo v sklopu šolskega otroškega parlamenta. Nadarjeni učenci na voditeljskem področju skozi proces načrtovanja, aktivne participacije in (so)delovanja v avtentičnih oblikah demokratičnega učnega okolja poglobljajo razvoj nadarjenosti, saj postanejo pozorni na svoja močna področja in slabosti v komunikaciji, jih samokritično razvijajo, se pravilno empatično odzivajo in izkazujejo proaktivnost za skupno dobro.

4 Literatura

- Bezić, T. in drugi (2019). AKCELERACIJA in drugi sodobni pristopi za vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci in dijaki. Ljubljana: ZRSŠ.
- E-priročnik za mentorje/-ice in koordinatorje/-ke otroških parlamentov. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije. Dostopno na: [http://www.zpms.si/data/upload/E_prirocnik_POSODOBLJEN_2016_v1\(1\).pdf](http://www.zpms.si/data/upload/E_prirocnik_POSODOBLJEN_2016_v1(1).pdf) (12. 7. 2017).
- Ferbežer, I. (2011). Povezovanje razuma in moralnega karakterja nadarjenih. *Anthropos*, 221–222, 1–2, str. 93–109.
- Malešević, T. (2011). *Zakaj in kako razvijati karakter nadarjenega otroka za bodočega voditelja*. Dostopno na: <http://www.irdo.si/skupni-cd/cdji/cd-irdo-2011/referati/f-malesevic.pdf> (15. 5. 2018).
- Mrak Merhar, I. *Tehnike komuniciranja*. Mladinski CEH. Dostopno na: <http://www.mladinski-ceh.si/objava/137/tehnike-komuniciranja> (12. 7. 2017).
- Prgić, J. (2010). *Šolska in vrstniška mediacija: vse, kar morate vedeti o mediaciji v šoli*. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.
- Retuznik Bozovičar, A. (2014): *Veščine sporazumevanja (interno gradivo)*. Srednja šola Jesenice. Dostopno na: http://ssj-jesenice.si/uporabnik/file/GRADIVA/VE%C5%A0%C4%8CINE%20SPORAZUMEVANJA_1%202014.pdf (12. 7. 2017).
- Weyringer, S. in Patry J.-L. (2007). WaKE and Education for Leadership and European Citizenship, *Faisca*, 12, 14, str. 4–27 Dostopno na: <https://www.researchgate.net/publication/57594050> (15. 5. 2018).

Erika Koncilija: Spodbujanje ustvarjalnosti nadarjenih učencev iz deprivilegiranih in nespodbudnih okolij s pomočjo Orffovega inštrumentarija

Izvleček:

Kot profesorica razrednega pouka vrsto let opažam, da v sklopu rednega pouka zelo težko odkrivamo nadarjene učence med tistimi, ki izhajajo iz deprivilegiranih okolij. Pogosto so to otroci iz socialno-ekonomsko prikrajšanih družin, ki slovenskega jezika ne poznajo dovolj dobro, poleg tega pa odraščajo v nespodbudnem domačem okolju in zato nimajo izkušenj z učnimi gradivi. Pouk postaja vedno bolj storilnostno naravnani, zato imajo ti učenci velike težave zlasti pri opismenjevanju. To vpliva na njihovo slabo motivacijo in samopodobo. Pri športu, glasbeni in likovni umetnosti se učenci sicer lahko bolj dokazujejo, vendar se tudi ti predmeti ocenjujejo. Zopet se izkaže, da so vrzeli v poznavanju slovenskega jezika velika ovira pri razumevanju navodil in kriterijev, zato tudi na teh področjih učenci iz nespodbudnih okolij niso tako uspešni kot drugi učenci. Porodila se mi je ideja, da bi pripravila kreativno Orffovo delavnico za odkrivanje nadarjenosti na glasbenem področju za učence tujce in učence Rome. Ti so pogosto zelo muzikalni, imajo zelo dobro razvit ritmični posluš, vendar interesnih dejavnosti, ki bi razvijale njihove potenciale ne obiskujejo. V varnem okolju med znanimi vrstniki pa se počutijo sprejete in uspešne, kar pozitivno vpliva na njihovo samopodobo. V prispevku želim predstaviti primer dobre prakse Orffovih delavnic kot spodbujanje ustvarjalnosti nadarjenih učencev z manj spodbudnih okolij.

Ključne besede: deprivilegirano okolje, učenci Romi, nadarjeni učenci, glasba, Orff Schulwerk

Abstract

I am a primary school teacher and for a number of years I have been noticing that it is extremely difficult to identify talented pupils among those who come from underprivileged surroundings in the course of regular classes. In most cases these pupils come from socioeconomically disadvantaged families. They are not fluent in Slovene and are brought up in a rather discouraging home learning environment and thus have no experience with using learning materials. Since lessons have recently become more productivity oriented these pupils face major difficulties when trying to achieve the basic levels of literacy. This has a rather discouraging effect on their motivation and self-image. On the other hand, they can prove themselves in sport, music and art but these subjects are also graded and their lack of Slovenian language skills once again proves to be a barrier when it comes to understanding the instructions and the assessment criteria, which makes the pupils from underprivileged surroundings less successful than other pupils. Thus I came up with an idea to prepare a creative Orff workshop in order to identify musical talents among foreign and Roma students. They are often very musical and have a great sense of rhythm but do not attend extracurricular activities where they could develop their potentials. But in the safe environment of their peers (other foreign and Roma pupils) they feel accepted and successful, which helps them boost their self-esteem. In the article I would like to present my example of good practice, namely the Orff workshops which can serve as a tool to encourage creativity of talented pupils from underprivileged surroundings.

Keywords: underprivileged surroundings, Roma students, talented pupils, music, Orff Schulwerk approach

Uvod

O genialnosti so se spraševali že stari Grki. Leta 1869 je Francis Galton objavil prvo znanstveno študijo o njenem izvoru in razvoju. Strokovnjaki pa si do današnjega dne niso enotni niti glede definicije nadarjenosti, kaj šele glede metodologije odkrivanja nadarjenih. Ti so zelo raznolika skupina posameznikov, saj se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih. Dolga leta so nadarjenost povezovali visoko inteligentnostjo. Vendar so raziskave pokazale, da inteligenčni kvocient nad 140 ni zadosten pogoj za ustvarjalnost, ki je tudi pomembna komponenta nadarjenosti. Ena najpogosteje uporabljenih definicij nadarjenosti je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978, ki opredeli kot nadarjene in talentirane tiste otroke in mladostnike, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Koncept, 1999, str. 4).

Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, ki je bil sprejet leta 1999, nas opozori, da raziskave kažejo, da imajo nadarjeni učenci nekatere značilne osebnostne lastnosti, ki jih pri drugih učencih ne najdemo. Na podlagi teh raziskav je bil izdelan tristopenjski model odkrivanja nadarjenih učencev v slovenskih osnovnih šolah:

- evidentiranje,
- identifikacija,
- seznanitev in mnenje staršev.

Odkrivanje nadarjenih učencev iz deprivilegiranih okolij

Na razvoj nadarjenosti vpliva preplet osebnostnih lastnosti: sposobnosti, ustvarjalnosti in motivacije ter socialnih dejavnikov – družine, šole in vrstnikov (Žagar, 2012). Romski otroci so izpostavljeni vsem dejavnikom, ki zavirajo uspešnost, kot so: revnejše družbeno okolje, tujejezično okolje (vendar jim kot slovenskim državljanom ne pripadajo nobene ugodnosti, na primer dodatne ure slovenskega jezika, tako kot učencem tujcem), gmotna stiska, psihične obremenitve (pogosto neurejene družinske razmere), zdravstveno stanje, učne motnje in bojazen do spraševanja (Nagel, 1987). Ker izhajajo iz nadvse nesposodbudnega okolja, učitelji že ob vstopu v šolo opažamo velike vrzeli v znanju. Praviloma ne obiskujejo vrtca, osnovnošolsko izobraževanje pričnejo brez znanja slovenskega jezika oziroma z zelo skromnim besediščem, nimajo izkušnje poslušanja, gledanja in prelistavanja knjig, ne poznajo nekaterih družbenih

norm in bontona ... V šoli se tako spopadajo z nepremostljivimi težavami pri usvajanju šolskega znanja in vključevanju v skupino.

Poučujem na Osnovni šoli Grm Novo mesto, ki jo obiskujejo tudi romski otroci iz naselij Poganci in Brezje pri Novem mestu. Življenjske razmere dolenjskih Romov so izrazito slabe, slabše tudi v primerjavi z drugimi romskimi skupnostmi v Sloveniji. Glede na socialno-ekonomski status in stopnjo integracije v širše okolje razlikujemo dve različni skupini romskih otrok. Večja, neintegrirana skupina živi v izoliranih, homogenih romskih naseljih, kjer večinoma nimajo zagotovljenih osnovnih bivanjskih pogojev, sporazumevalni jezik pa je skoraj izključno romščina. Nekateri otroci iz te skupine pri vstopu v šolo ne razumejo in ne govorijo slovenskega jezika. Manjša skupina *integriranih Romov* živi v bolj urejenih stanovanjskih razmerah. Njihov socialno-ekonomski položaj je boljši, otroci teh družin pa ob vstopu v osnovno šolo vsaj deloma obvladajo slovenski jezik (Krek in Vogrinc, 2005).

Pri odkrivanju nadarjenih učencev Romov se zatakne že na prvi stopnji – pri evidentiranju. Kljub varovalnemu kriteriju – mnenju učitelja o učencu, ki naj bi zagotovil, da ne bi spregledali nadarjenega učenca, ki prihaja iz deprivilegiranega okolja, je v praksi zelo težko med romskimi učenci prepoznati nadarjene. Če pri identifikaciji upoštevamo Koncept in sledimo predlaganim kriterijem (učni uspeh, izjemni dosežki na različnih področjih, učiteljevo mnenje o učencu, dobri rezultati na regijskih in državnih tekmovanjih, hobiji učenca in mnenje šolske svetovalne službe), se lahko pri učencih Romih praviloma ozremo le po področjih, ki jih v šoli ne vrednotimo, preverjamo in ocenjujemo. Zaradi nespodbudnega okolja ne morejo konkurirati drugim učencem v razredu na jezikovnem, logično-matematičnem, naravoslovnem in socialno-čustvenem področju. Če se učitelj osredotoči na izjemne dosežke na likovnem, glasbenem, tehničnem in športnem področju, ponovno naleti na težavo. Zopet se izkaže, da so vrzeli v poznavanju slovenskega jezika prevelika ovira pri razumevanju navodil in kriterijev, zato tudi pri teh predmetih niso tako uspešni kot drugi učenci. Neuspešnost romskih učencev na skoraj vseh šolskih področjih negativno vpliva na njihovo motivacijo in samopodobo in tako se vrtimo v začaranem krogu.

Pa vendar sem bila kot učiteljica z večletnimi izkušnjami lahko priča uspešnim posameznikom Romom, predvsem na športnem področju. Ker sem po duši glasbenica in se že nekaj let navdušujem nad Orffovim pristopom poučevanja glasbe, se mi je porodila ideja, da bi pripravila kreativno Orffovo delavnico za odkrivanje nadarjenosti na glasbenem področju za učence Rome. Ti imajo pogosto zelo dobro razvit ritmični posluš, občutek za melodijo in harmonijo, vendar interesnih dejavnosti, ki bi razvijale njihove potenciale, ne obiskujejo. V varnem okolju

med znanimi vrstniki pa se počutijo sprejete in uspešne, kar pozitivno vpliva na njihovo samopodobo. V prispevku želim predstaviti primer dobre prakse Orffovih delavnic kot spodbujanje ustvarjalnosti nadarjenih učencev iz manj spodbudnih okolij.

Orffov pristop

Carl Orff, nemški skladatelj in glasbeni pedagog, se je rodil 10. julija 1895 v Münchnu. Njegovo otroštvo je bilo prežeto z glasbo, saj sta bila njegova starša med drugim tudi nadarjena glasbenika. Kmalu je ugotovil, da bo glasba postala njegov poklic, vendar šolski sistem ni izpolnjeval njegovih pričakovanj – zavračal je akademski pristop učiteljev. Upiralo se mu je vadenje z mehničnim ponavljanjem, spogledoval se je z improvizacijo, poudarjal je interpretacijo v glasbenem izvajanju. Ko je leta 1924 postal soustanovitelj in glasbeni pedagog na Güntherschule v Münchnu, je izhajal iz lastne izkušnje. Razvijal je nov pristop h glasbi, danes znan kot Orff-Schulwerk (Glasba za otroke). V njegovem načinu glasbenega poučevanja so neločljivo povezani improvizacija, glasba in gib. Orff je čutil, da tradicionalni način poučevanja zavira izrazno moč otrok. Menil je, da suhoparne tehnične vaje in preigravanje lestvic zatrejo vedoželjnost in veselje do glasbe pri mnogih nadarjenih otrocih. Gre za metodo poučevanja otrok o glasbi na ravni, ki omogoča vsem otrokom, da jo brez težav razumejo. Orff je bil prepričan, da je možno tehnične težave prebroditi tako, da otrok najprej igra na manj zahtevne inštrumente in se čim manj uči. Leta 1961 je postal Orffov pristop del učnih vsebin na Orffovem inštitutu na salzburškem Mozarteumu in se je razširil po vseh celinah. Verjetno je bil tako odmeven tudi zato, ker Orff ni bil le teoretik, pač pa tudi zelo ustvarjalen umetnik. Njegovo najbolj znano delo je mojstrovina Carmina Burana.

Orffov inštrumentarij

Orffov inštrumentarij je nastal po zamisli Carla Orffa. Sestavljajo ga:

- ritmični inštrumenti – tolkala: ritmične palčke, triangel, tamburin, veliki in mali boben, ropotulje, činele, pavke ...
- melodični inštrumenti: ksilofoni, metalofoni, zvončki, resonatorji ...

Elementi Orffovega pristopa (Pesek, 1997):

- dejavnosti glasbene rasti, ki vsebujejo govor, gibanje, petje, inštrumentalno igro in poslušanje glasbe,
- pedagoški proces glasbene rasti, ki vključuje imitacijo, raziskovanje glasbenega okolja, glasbeno opismenjevanje in improvizacijo (Orff jo razume kot ustvarjalnost),

- osnove glasbene teorije, kjer Orff poudarja pomen ostinata, melodične vzgoje, pedalnih tonov in bordunov ter gibljivih bordunov.

Orffova delavnica z učenci Romi

Osnovni pogoj za osvobajanje in razvoj nadarjenosti je ugodna socialna klima. Ker iz izkušenj vem, da se učenci Romi pred drugimi učenci ne želijo izpostavljati, sem se odločila, da na Orffovo glasbeno delavnico povabim le učence Rome. Presenetil me je njihov odziv, saj so bili takoj pripravljeni sodelovati. Nobenih težav ni bilo pri iskanju ustreznega termina izven ur pouka, čeprav ima večina sodelavcev, ki se z njimi dogovarjajo za ure pomoči ali dopolnilni pouk, nasprotno izkušnjo. Dobivali smo se ob četrkih ob 7.30. Postavili smo si tudi cilj: nastop na šolski prireditvi.

Na delavnicah sem skušala poskrbeti za dobro vzdušje, da so se učenci počutili varne, jih motivirati z različnimi učnimi sredstvi in pripomočki ter upoštevati njihove različne sposobnosti in interese. Učenci so dokaj redno prihajali, nekaj težav so povzročali le izostanki zaradi bolezni ter neusklajen vozni red avtobusa, zaradi katerega smo kasneje zamaknili začetek delavnic za 10 minut. Nekaj romskih učencev prihaja v šolo z javnim prevozom. Zgodilo se je, da sta mi dva učenca predlagala, da bi se dobili še v petek zjutraj. Seveda sem pristala, vesela, da sta tako motivirana. Vendar je sledilo razočaranje, ker ob dogovorjenem času nista prišla. Že po prvi uri sta me presenetila, ko sta me poiskala in se mi osebno opravičila, da zjutraj ni bilo avtobusa. Resnično je tisto noč zapadel sneg. Učenci so ves čas navdušeno muzicirali in njihova motivacija mi je bila v veliko potrditev, da je Orffov pristop pravi zanje.

Potek delavnice

Ker Orffov pristop ne ponuja standardiziranih učnih načrtov, pač pa predvideva, da je učitelj avtonomen animator, ki stimulira glasbeno in kinestetično inteligenco učencev najrazličnejših zmožnosti, sposobnosti, interesov in osebnostnih lastnosti, sem pri pripravi delavnic sledila priporočilom, to je logičnemu sosledju glasbenih dejavnosti od lažjega k težjemu. Takšen potek dejavnosti je v bistvu najbolj naraven način učenja, podoben učenju maternega jezika, in poteka kot proces iskanja in razvijanja lastnega izraza preko poskusov in napak. Učenec se uči z rokami, nogami, srcem in vsemi čutili. Veliko je ponavljanja skozi različne variacije. Dejavnosti na delavnicah so potekale v stalnem zaporedju.

Govor

Po Orffovi metodi se vsaka glasbena dejavnost prične z govorno nalogo. Ker je govor osnova za ritem in kasneje za melodijo, smo pričenjali z besednimi igrami in ritmičnim izrekanjem besedil s pomočjo imitacije – ritmičnega odmeva.

1
Z oč - mi vi di - mo,

4
z u - še - si sli - ši - mo,

7
z no - som vo - ha - mo,

9
z u - sti po - je - mo.

12
S prs - ti pož - gač - ka - mo,

14
z rit - ko po - mi - ga - mo,

16
z no - ga - mi ple - še - mo,

18
z ro - ka - mi se ob - ja - me - mo.

Sledilo je poigravanje z besedilom. Učenci so si izmišljali nove ritmične vzorce na dano besedilo. Npr. z usti poljubimo, z roko pišemo, z nogo brcamo ...

Gibanje

Ko so učenci usvojili pripravljeno besedilo, sem jih spodbujala, da so s pomočjo gibanja (body percussion), ploskanja, topotanja z nogami ali kakšnega drugačnega gibanja telesa dobili občutek za dobo in tempo. Sprva so posnemali moje gibe, nato so si izmišljali svoje in jih nadgrajevali. Po določenem času, preživetem skupaj, so postajali vse bolj pogumni in nekonvencionalni, še posebej ko so delali v dvojicah.

Petje in ples

Sledilo je učenje melodije z melodičnim odmevom. Ko so usvojili melodijo, so v skupinah preizkušali različne načine gibanja. Predvsem pri plesu, pa tudi petju so se še posebej izkazali mlajši učenci, starejši so bili tu bolj sramežljivi. Nastala je prisrčna skupinska koreografija.

Inštrumentalna igra in poslušanje

Po Orffovem pristopu sta inštrumentalna igra in poslušanje najvišji obliki glasbene dejavnosti, zato sta prišla na vrsto na koncu. Učenci so se najprej spremljali z ritmičnimi inštrumenti. Pozorni so bili na ritem in zaporedje vstopov. Raziskovali so inštrumente, začutili so razliko med njimi v barvi, jakosti in zvenu, hkrati pa so se naučili poslušati in upoštevati drug drugega ter slediti tempu in značaju skladbe. Nazadnje je prišlo na vrsto igranje na melodične Orffove inštrumente. Najprej so posnemali za mano – bordun in preprost ostinato. Sledilo je iskanje lastne spremljave. Tu so morali učenci še posebej pozorno poslušati harmonijo. Čeprav je bilo to učenje s poskusi in napakami, so učenci na tej stopnji najbolj uživali in bili zelo motivirani.

Zaključek

Vsi učenci so kot aktivni ustvarjalci glasbenih dejavnosti poiskali glasbenika v sebi in razvijali svoje glasbene potenciale: ritmični, melodični in harmonični posluš. Orffov pristop je lahko osnova in odskočna deska za nadaljnji razvoj glasbenih potencialov. Trije učenci (deček in dve deklici) so se na delavnicah zelo izkazali v improvizaciji. Deček je še posebej izstopal z izjemnim glasbenim spominom, harmonskim posluhom in motivacijo. Opredelila bi ga kot glasbeno nadarjenega učenca. Tudi če ga primerjam z glasbeno nadarjenimi vrstniki, ki že več let sistematično razvijajo glasbeni posluš ob veliki podpori staršev in učiteljev v glasbeni šoli, je zmožen improvizacijske igre na melodičnih inštrumentih na njihovi ravni ali celo bolje. Bi se pa znašli v zagati, če bi ga želeli opredeliti kot glasbeno nadarjenega v okvirih glasbene pedagogike in glasbene psihologije. Kakšne bi bile njegove možnosti, če bi razvijal in uresničeval glasbeni potencial v okviru formalnega glasbenega izobraževanja? Kako bi se

spopadal s teoretskimi vsebinami? V našem okolju ne poznam učenca Roma, ki bi obiskoval glasbeno šolo. Prek izkušnje z romskimi otroki, ki živijo v nespodbudnem socialnem in ekonomskem okolju, spoznavam, kako zelo pomembna je vloga osnovnošolskega učitelja, da jih pridobi, jih spodbuja in usmerja pri razvijanju glasbenih potencialov.

Z delavnicami bom nadaljevala do konca šolskega leta na pobudo sodelujočih otrok, ki si takšne oblike ustvarjanja želijo še naprej, čeprav smo skupaj uresničili zastavljeni cilj: uspešno so nastopili na šolski prireditvi ob kulturnem prazniku pred učenci od 1. do 5. razreda.

Literatura in viri

Brdnik Juhart, P. (2012). Orff_Keetman Schulwerk*: Način življenja v glasbeni učilnici. *Glasba v vrtcu in šoli*, 16(1/2), 34–49. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-PHNLHJDH/419f2b88-b0a7-46bd-a1e5-254221ea7a25/PDF>

Koncept. Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. (1999). Pridobljeno s <https://www.zrssi.si/zrssi/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Krek, J. in Vogrinc J. (2005). Znanje slovenskega jezika kot pogoj šolskega uspeha učencev iz jezikovno in kulturno različnih ter socialno depriviligiranih družin – primer začetnega opismenjevanje romskih učencev. Pridobljeno s <http://www.pef.uni-lj.si/ceps/dejavnosti/sp/2005-krek-vogrinc.pdf>

Meško, M. (2008). Vpliv okolja na razvoj nadarjenega otroka. V I. Ferbežar in F. J. Mönks (ur.), *Mednarodna znanstvena konferenca Holistični pogled na nadarjenost* (str. 126–133). Ptuj: MiB.

Mojstri klasične glasbe in njihova dela. Carl Orff. (1996). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Nagel, W. (1987). *Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok.* Ljubljana: DZS.

Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe. Izbrana poglavja iz glasbene psihologije in pedagogike.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Žagar, D. (2012). *Drugačni učenci.* Ljubljana: Filozofska fakulteta Oddelek za psihologijo.

Doroteja Kostanjevec: Generacija z in delo z besedili malo drugače

Povzetek

Učenci, ki jih trenutno poučujemo, spadajo v generacijo Z. To so otroci, ki odraščajo v svetu hipnih informacij, generacija, ki ji je dosegljivo vse, povsod in kadarkoli in je po funkcionalnosti zelo drugačna od prejšnjih generacij. Otroci, ki odraščajo skupaj s svetovnim spletom, otroci, ki imajo drugačne vzornike kot smo jih imeli mi, otroci, ki od nas zahtevajo nove pristope. Med učenci se najde vse več otrok, ki so zelo nadarjeni za specifična področja, učenci, ki velikokrat obvladajo veščine, ki so tuje tudi za učitelje. Kako in s čim jim približati pouk, da bo zanimiv, poučen, pester in razumljiv. Ali lahko vsebine, ki jim sledimo po učnem načrtu, prilagodimo, aktualiziramo? V prispevku so predstavljeni sodobni pristopi pouka, dela z nadarjenimi učenci. Učitelji se velikokrat poslužujemo različnih metod in oblik dela, da bi motivirali nadarjene učence in jim približali snov na načine, ki so jim blizu. Zelo pomembno je, da v njih prebudimo radovednost, željo po raziskovanju in samostojnem delu. V pouk je treba vključiti sodobne pristope dela, aktualne teme in načine posredovanja snovi, ki so jim novi, a vseeno blizu. V prispevku so predstavljeni načini motiviranja, posredovanja snovi ter obravnavanje aktualnih tem pri pouku za vse učence s poudarkom pri nadarjenih učencih.

KLJUČNE BESEDE: generacija Z, svetovni splet, specifična področja, sodobni pristopi pouka, obravnavanje aktualnih tem.

Abstract

Pupils in today's school are representatives of so called the Generation Z. These children are growing up in the world of quick current information, this is a generation that has everything, everywhere and at any time accessible and it differs from all the other generations in order of functionality. These children are growing up together with the world wide web, they worship different role models, these are children who require new approaches. Among these children are those who have specific skills, which can be unknown or new also for the teachers. How can we approach and adapt lesson to them, that it will be interesting, characterised by variety and understandable? In the article are presented contemporary lesson approaches, working with gifted pupils. Teachers use different methods and forms of work to motivate gifted pupils. We want to approximate the topics on the way that is familiar and close to them. We need to awaken their curiosity, their research skills and individual work. We need to include contemporary approaches to lessons, interesting and vivid topics and deliver them with the approaches that are new but still close to their interests. This article presents ways of motivating gifted kids, delivering the topics to pupils and including contemporary approaches at lessons for all pupils and with the emphasis on gifted ones.

KEY WORDS: Generation Z, world wide web, specific areas, contemporary lesson approaches, focusing on today's key issues.

Nadarjeni otroci

Kot nadarjeni so v osnovni šoli prepoznani učenci, ki imajo potencial izkazovanja nadpovprečnih uspehov na različnih področjih. Talentirani otroci pa so za razliko od nadarjenih učencev tisti, ki imajo potencial izkazovanja nadpovprečnih uspehov na enem področju. Nadarjene učence ne smemo obravnavati kot homogeno skupino, saj ne kažejo enakih potoz, lastnosti. Njihove sposobnosti, talenti pridejo na dan v različnih življenjskih obdobjih, kažejo se lahko na enem ali več področjih (George, 1997).

Gaibrath (2012) loči nadarjene učence na področju:

- ustvarjalnosti, kjer poudari, da visoko ustvarjalni znajo izpeljati nenavadne poti, ko rešujejo težke probleme, stvari utegnejo opravljati na nenavadne načine, poudari da so ustvarjali ljudje radi različni in zaradi svoje ustvarjalnosti kršijo pravila,
- talentirane nadarjenosti, med katere uvršča tiste, ki so najboljši takrat, ko se izražajo z umetnostjo, plesom, glasbo, so izredno ustvarjalni in gibčni,
- kot zadnje področje nadarjenosti opiše ljudi z voditeljski sposobnostmi, kateri znajo dobro odločati, so priljubljeni in radi poganjajo ljudi.

Generacija Z

Otroci rojeni po letu 2000 spadajo v tako imenovano generacijo Z otrok. To so otroci, ki ne poznajo življenja pred svetovnim spletom, otroci, ki berejo knjige na dotik, otroci, ki živijo v svetu hipnih informacij in zato tudi od nas pričakujejo hipne odzive in takojšnje povratne informacije. Ena izmed vrlin teh otrok je, da obvladajo moderno tehnologijo, imajo virtualne prijatelje, odgovore iščejo na spletu in le redko kdaj zaidejo v knjižnico. Istočasno lahko delajo več stvari, skačejo od enega interesa zanimanja do drugega in komunicirajo vedno bolj preko družbenih omrežij in sms sporočil. To so otroci, ki bodo opravljali poklice, ki trenutno še ne obstajajo. Generacija Z pričakuje razgiban pouk, osmišljene teme in vsebine ter pouk z moderno tehnologijo. Učitelji se jim moramo prilagoditi v tolikšni meri, da razložimo vsebine in predstavimo cilje ter dosežemo standarde znanja, vendar z naborom raznolikih metod in oblik dela.

Kako nadarjene učence vključiti v pouk?

Učitelj ima na razpolago več različnih pristopov, kako nadarjene učence in njihova močna področja vključiti v pouk. Eden izmed njih je **problemsko-ustvarjalni pouk**, ki je nekoliko zahtevnejši pristop k poučevanju in je zato primeren prav za nadarjene učence. Takšen pouk zahteva veliko samostojnosti, kritičnosti, individualnega raziskovanja in ustvarjalnosti. Prav zato ga redno uvajam k uram slovenščine. Takšen pouk temelji na delu v skupinah, kjer ponavadi nadarjeni učenci delajo v homogeni skupini ali pa so vodje heterogenih skupin. Delo poteka po naslednjih fazah: delitev po skupinah (glede na interes); predstavitev problema; reševanje problema, analiza in sinteza. Za izvedbo takšne ure učence opozorim vnaprej, da se že sami pripravijo na vsebine. Zavedam se, da tudi če izzovem z domačo nalogo vse učence, da o kakšni temi, vsebini pobrskaajo že doma, preden jo obravnavamo, tega vsi učenci ne bodo naredili. Teh dodatnih zadolžitev se velikokrat lotijo samo nadarjeni učenci. Največkrat pa se pred izvedbo takšne učne ure odpravimo v računalniško učilnico, kjer učenci sami pobrskaajo po zahtevanih podatkih, jih zberejo in se nato lotijo dela v učilnici. Nadarjeni učenci tako niso samo pasivni poslušalci, ampak so dejavni na več področjih, saj zbirajo podatke, aktivirajo predznanja, selekcionirajo obstoječe podatke, jih primerjajo, opisujejo in sestavljajo seznam manjkajočih informacij; procesirajo, analizirajo, klasificirajo, primerjajo, razvrščajo, vrednotijo in utemeljujejo. Problemsko ustvarjalni pouk torej odgovarja na zahteve sodobne družbe, na zahteve otrok generacije Z, na hitre tehnološke in demografske spremembe ter na nenehno spreminjajoče se življenjske stile. Pri pouku književnosti to pomeni, da učenci dejavno komunicirajo z leposlovjem, tj. da usvojeno literarnovedno znanje ustvarjalno izrabljajo v lastnem (ustvarjalnem) bralnem procesu, pridobijo kompetence, ki širijo njihovo bralno kulturo in bralni interes. Informacije, pridobljene v problemsko-ustvarjalnem procesu, so kvalitetnejše in dolgoročnejshe. Prednosti problemsko-ustvarjalnega pouka so torej zlasti v osredinjenosti na učenca in razvijanju ustvarjalnega mišljenja (Hauptman, 2012).

Ko se pripravljam na izvedbo takšne ure se zavedam, da bo moja naloga organizirati ustvarjalne in raziskovalne dejavnosti učencev, ki individualno, v dvojicah ali v skupinah samostojno raziskujejo literarna besedila in spoznanja sintetizirajo v literarnoteoretična. Učencem ne posredujem končnih spoznanj o delu, temveč do njih prihajajo, ob primerni motivaciji in metodah dela, učenci sami. Sproti preverjam njihovo delo, jih vzpodbujam in usmerjam. Učitelj pomaga oblikovati hipoteze in spodbuja refleksijo, je usmerjevalec pogovora o leposlovju (Žbogar, 2015).

Takšen pouk je primeren preden spoznamo določeno književno obdobje, avtorja ali delo. Učenci sami pobrskaajo po informacijah, zanimivostih, morebitnem predznanju in tako je to lahko uspešen uvod v sklop. Učenci postanejo radovedni, samoiniciativni in ne le zgolj poslušalci frontalnega pouka. Pred vsebinskim sklopom Moderna so učenci 9. razredov po spletu pobrskali po informacijah o tem, kakšno je bilo takrat življenje otrok, ter kaj zgodovina pravi o življenju na današnjem ozemlju več kot 100 let nazaj. Pridobljene informacije so zbrali in jih predstavili s pomočjo plakata. Podobno so nadarjeni učenci 6. razredov pred obravnavo pesmi Razglas otroške republike pobrskali o aktualnih temah doma in po svetu (pravice in dolžnosti otrok, dobrodelne organizacije ...) in pripravili plakate na temo Rešimo svet – čeprav smo otroci, naš glas šteje. Dela so se lotili tako, da so se preko različnih medijev seznanili z aktualnimi gospodarskimi in naravovarstvenimi temami. Nato je potekala razredna debata, sledilo je delo po skupinah. Vodje skupin so bili prepoznani nadarjeni otroci, ki so nato svoje delo predstavili vsem ostalim.

Slika 1: REŠIMO SVET

Komunikacijski pouk pa za izvajanje predvideva faze šolske interpretacije, glavno vodilo pri tem pa mu je dialog učencev z literaturo, nato z učiteljem in med sabo. Komunikacijski pouk vključim v ustvarjalno branje književnega besedila. Metoda ustvarjalnega branja predpostavlja razumevanje vsebine, avtorjevega odnosa do upovedanega, sposobnost čustvenega vživljanja v opisane književne položaje in okoliščine ter sposobnost vrednotenja, presojanja oz. izražanja sodb do prebranega, kar lahko dosežemo ob uporabi ustreznih učnih sredstev (didaktični lističi). Ob ustvarjalnem branju se pogloblja ustvarjalni proces, ki se manifestira preko branja, ob tem pa spodbuja odprtost do lastnega doživljanja. Učenec se identificira in vživi v besedilo, lastne

izkušnje in spomine, aktivira lastne doživljajsko-spoznavne izkušnje ter na koncu z izražanjem mnenj in sodb vrednoti (Žbogar, 2015). V letošnjem šolskem letu so učenci pri ustvarjalnem branju v šoli pripravili plakate za govorni nastop knjige po izbiri. Vse pripomočke so lahko prinesli s sabo. Po opravljenem domačem branju so si o prebrani knjigi pripravili osnutke, ki so jih nato prenesli na plakate. Vsak učenec je imel nato govorni nastop, kjer je delo analiziral vsebinsko in slogovno. Nadarjeni učenci na področju literature so pripravili govorni nastop tako, da so lahko primerjali na vsebinski in slogovni ravni dve izbrani knjigi.

Slika 2: govorni nastop, predstavitev knjig

K izbirnemu predmetu šolsko novinarstvo so vključeni učenci, ki so nadarjeni na različnih področjih. Kar nekaj jih je nadarjenih na literarnem področju. V svoje dnevne priprave vključujem aktualne teme na področju medijev in okolja, v katerem živimo. Prakticiram, da je pouk razgiban, da je vključenega veliko terenskega in raziskovalnega dela. Nadarjeni učenci lahko prav pri izbirnih predmetih pokažejo svojo nadarjenost za določeno področje in zmogljivosti, ki so navdihujoče za vse prisotne. Poslužujem se raziskovalnega pouka, ki vsebuje elemente znanstvenega dela, učence navaja k izbiri in kombiniranju različnih metod, postopkov in raziskovalnih načel, k načrtovanju hipotez in etap raziskovanja, verificiranju in preverjanju rezultatov. Tak pouk se iz učilnice dostikrat seli v šolski okoliš ali kam drugam zunaj šole. Njegov glavni namen niso informacije, ampak urjenje učencev v pridobivanju le-teh, torej »uvajanje v metode in tehnike raziskovalnega, znanstvenega, tehnološkega in organizacijskega

mišljenja ter delovanja«. Praktično delo daje pouku večjo življenjskost, »saj tesno povezuje teorijo s prakso« (Hauptman, 2012).

Z učenci smo se sprehodili do turistično-informacijskih tabel po naši občini in raziskovali ter delali reportažo z naslovom Po poteh našega fašenka. Nastala so izvrstna reportaža, članek in potopis z opisom naših etnografskih likov. Ta pouk lahko povežemo z delovno orientiranim poukom, ki prinaša učencem poleg teoretičnega predvsem praktično znanje, ki ga bodo lahko uporabljali tudi pozneje v življenju. Nastali prispevki so bili objavljeni tudi v občinskem glasilu, učenke pa so samoiniciativno pripravile še intervjuje na to temo, ki so bili prav tako javno objavljeni.

SLIKA 3: PO POTEH NAŠEGA FAŠENKA

Posodobljena različica takšnega pouka spodbuja tudi izdelovanje reportaž, organiziranje prireditev, razstav, glasbeno, likovno in literarno ustvarjanje, delovanje na področju različnih medijev itd. Učenci veliko samostojno delajo, v različnih učnih oblikah – sami, v parih ali v skupinah, kar daje takemu pouku večji socialno-vzgojni pomen (Hauptman, 2012).

Vsak učitelj sledi učnemu načrtu, letni pripravi in si temu primerno pripravi dnevne priprave. V šolsko uro, pa poleg obveznih vsebin lahko vključi tudi aktualizacijo, ki pouk približa različnim vrstam učencev. Prav zato se v uvodne motivacije, sinteze ali med samo obravnavo

vsebin lahko vključijo različne dejavnosti. Sama se velikokrat poslužujem prikaza medkulturnosti, vključevanja IKT sredstev. Vsebine aktualiziram sama, ali pa zadolžim učence, da delajo na svojih močnih področjih in sami pripravijo delček vsebine, ki popestri pouk. Nadarjeni učenec, ki obvlada več tujih jezikov je na primer pripravil uvodno motivaciji, preden smo spoznali besedno vrsto števniki in nas je naučil šteti do deset po japonsko s pomočjo videa.

Izkustveno usmerjen pouk zagovarja pozitiven vpliv izkušenj na učenje, vendar »le ob človekovem zavestnem aktivnem spoznavanju ali ravnanju in ob zavestnem doživljanju te aktivnosti« V šoli je sicer največ posrednih izkušenj, ki jih učitelji kot znanje predajajo učencem, vendar pa se vse bolj poudarja pomen samostojnega aktivnega dela učencev. Učitelji bi tako učencem morali ponujati čim več neposrednega stika z učno stvarnostjo, v kateri bi pridobivali lastne izkušnje in jih nato delili z drugimi v razredu. To omogočajo življenjske učne situacije, raznolike metode in mediji, enakopravni odnosi v razredu in subjektivni položaj učencev (Hauptman, 2012).

Pri izbirnem predmetu šolsko novinarstvo učence spodbudim, da velikokrat glede na sposobnosti, ki jih premorejo, pripravijo kaj sami. Tako so na vsebino reklame in oglaševanje učenke 7. in 8. razredov pripravile svoje reklame. Dela so se lotile tako, da so v šoli najprej razmislile o produktu, ki ga bodo oglaševale, naredile načrt dela, seznam potrebščin in pripomočkov ter napisale besedila. Za generacijo Z otrok, ki obvlada računalnike, pametne telefone in ostala IKT naprave, vse skupaj ni predstavljalo velikih težav. Posnele so izvrstne oglase, jih zmontirale in pokazale ter predstavile pri pouku.

Vloga učitelja pri delu z nadarjenimi učenci

Vloga učitelja pri delu z nadarjenimi učenci je zelo pomembna. Učitelj mora biti dober usmerjevalec in učenčev kašipot poti do ustreznih virov podatkov. Učitelj mora organizirati samostojno, kreativno in raziskovalno delo učencev. Omogočiti mora, da učenci posredujejo ugotovitve na domiselne, raznolike načine. Prisotna mora biti dovolj močna povezava z resničnim življenjem, s ciljem, da se otroci razvijajo čim bolj celostno, da se osebnostno krepijo, ter razvijajo humanistične, etične in moralne vrednote (Ferbežer, 2002:55-72).

Zaključek

Delo z nadarjenimi učenci je lahko torej veliki izziv za učitelja. Pouk lahko prilagodimo tako, da postavljamo čim več odprtih vprašanj, za spodbujanje razmišljanja in uporabljamo praktične dejavnosti podkrepljene z moderno tehnologijo in s pripomočki, ki so blizu otrokom generacije Z. Učenci imajo radi občutek, da so soustvarjali nečesa, vendar ne smemo pozabiti na to, da ostanemo v okviru stroke in da določenim stvarjem ne dajemo prevelike teže. Poučevanje mora biti nastavljeno tako, da je v izziv tudi učencem, zato se je na pouk treba zelo dobro pripraviti. Vsevedni učitelji ne obstajajo, zato ni nič narobe, če kdaj priznamo, da smo na nekaterih področjih šibki, oziroma, da se tudi mi sproti prilagajamo in učimo. Priporočljivo je delo v skupinah, kjer učenci o temi lahko debatirajo, se dopolnjujejo ali celo prevzamejo pobudo, da vodijo raziskovanje nečesa. Pomembna je izbira kvalitetnih in selekcioniranih gradiv in pripomočkov, ki pripomorejo k usvajanju snovi. Učitelji moramo pristopiti v sodobni svet generacije Z in se sprijazniti in soočiti z njihovimi metodami dela, usvajanjem znanja, na njih poznan način. Učitelj naj bo predvsem dober motivator, usmerjevalec, sodnik in mentor.

Učni načrt pravi, da se razvijanje digitalne zmožnosti povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku. Raba informacijskih tehnologij pa lahko pomembno pripomore h kakovostnejšem pouku, a mora biti tesno povezana z novimi načini in oblikami dela ter s cilji in vsebinami pouka slovenščine (Vicozi, 2014).

Viri in literatura:

Galbraith, J. 1992. *Vodič za nadarjene*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

George, D. 1997. *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Hauptman, K. 2012. *Sodobne metode poučevanja književnosti*. Pridobljeno s https://www.slov.si/dipl/hauptman_katarina.pdf.

Žbogar, 2015. *Problemsko-ustvarjalni pouk kratke proze*. Pridobljeno s https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/23-645_Zbogar.pdf.

Ferbežer, 2002. *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa.

Vicozi, B. 2014. *Učna motivacija pri pouku književnosti v zadnjem triletju osnovne šole*. Pridobljeno s https://www.slov.si/dipl/vicozi_bojana.pdf.

Nives Kostevc Arzenšek: Nadarjeni v vrtincu odrskega dogajanja

Izvleček

Nadarjenost je preplet prirojjenih sposobnosti in učenja v okolju. Kako močno se bo izrazila pri otroku, je odvisno od številnih dejavnikov.

Na naši šoli za nadarjene otroke ponujamo velik nabor vsebin in dejavnosti, kjer lahko razvijajo svoja močna področja; od različnih delavnic, sodelovanja v projektih in raziskovalnih nalogah, dodatnega pouka in priprav na tekmovanja, do vključevanja v različne izbirne predmete in interesne dejavnosti. Ena izmed interesnih dejavnosti je tudi dramski krožek, kjer lahko učenci razvijajo svoje potencialne na umetniškem, ustvarjalnem in voditeljskem področju.

V prispevku bom prikazala delo z nadarjenimi v sklopu dramske dejavnosti na šoli. Kot primer dobre prakse bom predstavila postavitve dramske igre »V Kozjanskem rajju« od ideje do uprizoritve.

Z našo dramsko skupino Lesko smo ustvarili avtorsko predstavo, ki se vsebinsko in jezikovno navezuje na našo pokrajino Kozjansko. V ustvarjalnem procesu so učenci pokazali kreativnost, inovativnost in domišljijo. Pri skupinskem delu so se učili sodelovanja in strpnosti. Poskrbeli so tudi za sceno in dramsko igro popestrili z glasbo. Vživljanje v različne vloge in igranje le-teh je bilo učencem velik izziv in tudi veliko zadovoljstvo ob uspešnem nastopu. Z javnim nastopanjem so krepili tudi samozavest.

Ključne besede: nadarjeni, dramatizacija, vloga, gledališče, ustvarjalni proces, izziv, igra V Kozjanskem rajju.

Abstract

Talent is the combination of innate abilities and learning in one's environment. How much it will manifest itself in a child depends on many factors.

At our school, we offer talented children a wide range of content and activities so that they get many opportunities to develop their strong areas – from various workshops, participation in projects and research assignments, additional classes and preparation for competitions, to involvement in various elective courses and extracurricular activities. One of the extracurricular activities is the drama club where students can develop their potentials in the artistic, creative and leadership areas.

In the article I will present the work with the talented as part of the drama activities at our school. As an example of good practice, I will present the setting of the drama play "V Kozjanskem rajju" from the idea to staging.

Together with our drama group Lesko, we have written a play that relates to our Kozjansko region, in content as well as language. In the creative process, the students showed their creativity, innovation and imagination. Working in a group, they learned about cooperation and tolerance. They also prepared the stage and enriched the drama with music. Engaging in and playing different roles presented a great challenge for the students and it gave them a lot of satisfaction after their successful performance. By performing publically, they also boosted their self-esteem.

Keywords: talented, dramatization, role, theatre, creative process, challenge, play "V Kozjanskem rajju".

1 Uvod

Po poklicu sem profesorica razrednega pouka in poučujem na OŠ Lesično v osrčju Kozjanskega. Poleg poučevanja v četrtem razredu že od samega začetka službovanja vodim tudi dramski krožek na šoli, dramsko skupino Lesko.

Šolskega prostora si kar ne znam predstavljati brez umetniške ustvarjalnosti mladih, zato jih spodbujam k sobivanju z umetnostjo in iskanju lastnega umetniškega izraza. Pri dramskem krožku sodelujejo tudi nadarjeni učenci. Preizkusijo se v pripravljanju in uprizarjanju dramske/gledališke predstave in se poglobljeno seznanjajo z gledališčem kot obliko umetnosti. Z učenci vsako leto pripravimo gledališko predstavo ali več različnih krajših samostojnih dramskih točk, s katerimi učenci nastopijo na različnih prireditvah v kraju in občini. Nastopamo na območnem srečanju gledaliških skupin, ki ga organizira JSKD, včasih pa gostujemo tudi v sosednjih krajih in se tam predstavimo s svojo predstavo (v osnovi šoli, vrtcu).

V prispevku bom predstavila svoje delo pri dramskem krožku in primer dobre prakse, ko smo z učenci pripravili dramsko igro V Kozjanskem raju.

2 Dramsko-gledališke aktivnosti in igra V Kozjanskem raju

2.1 Delovna skupina nadarjenih

V oddelku, ki se je prijavil k dramski dejavnosti, je večina učencev nadarjenih.

Učenci so nadarjeni na enem ali več različnih področjih. Nadarjenost izkazujejo na splošno-intelektualnem, umetniškem, psihomotoričnem, socialnem, ustvarjalnem in voditeljskem področju. Že v četrtem razredu je potekalo najprej evidentiranje teh učencev, ko smo učitelji upoštevali učni uspeh, dosežke, tekmovanja, hobije ter mnenja učiteljev in svetovalne delavke. Sledila je identifikacija, kjer smo učitelji podali oceno po področjih za te učence, psihologinja pa je izvedla test intelektualnih sposobnosti in test ustvarjalnosti. Na koncu so bili starši seznanjeni z rezultati testov otrok. Izkazalo se je, da so učenci nadarjeni za naravoslovne predmete, jezik, likovno in glasbeno umetnost, šport in za dramsko izraznost. Prav zaradi njihove raznolikosti sem želela tudi sama z njimi ustvariti igro, v kateri bi lahko igrali »sami sebe«, kjer bi lahko poudarili svoje talente.

Ustvarjanja daljše dramske igre smo se lotili v 7. razredu. Skupnih izkušenj smo imeli dovolj, saj smo se družili pri dramskem krožku že četrto leto. Pri delu se je izkazalo, da so učenci aktivni, motivirani, brez težav se v večini učijo samostojno, pogosto so podajali predloge za ustvarjanje igralskega lika.

Je pa bila ta igralska izkušnja tudi skupinska izkušnja, saj je omogočala učencem različnih sposobnosti, da so se istočasno izražali in razvijali svoje osebne spretnosti in ustvarjalnosti. Pri

delu smo sprostili spontanost in omogočili, da je vsak posameznik pokazal osebno svobodo izraza. Učenci so se skozi igro naučili vzpostavljati odnose z vsemi in vsakomer. Nekateri mladostniki so s svojim dialogom pomagali poživiti dogajanje, drugi so poskrbeli, da so se stvari umirile, ko je bilo to potrebno.

2.2 Govorne, dihalne, sprostitvene vaje in dramske tehnike

Na vajah smo pogosto izvajali govorne in dihalne vaje, po potrebi tudi sprostitvene vaje in različne igre.

Le-teh sem se naučila na izobraževanjih v okviru gledaliških seminarjev JSKD.

Vaja PATAKA – BADAGA

Vaja je primerna, ker se dotakne ključnih mest artikulacije slovenskih soglasnikov. Ustnično-ustnični (p, b), zobno-jezični (t, d), mehkonobno-jezični (k, g). Z vajo dobro razgibamo govorni aparat.

pA, tA, kA – bA, dA, gA

pE, tE, kE – bE, dE, gE

pI, tI, kI – bI, dI, gI

pO, tO, kO – bO, dO, gO

pU, tU, kU – bU, dU, gU

Vaja se izvaja na več načinov.

Poudarja se vsak zlog. To je za odzivnost prepone. Zelo stakato, kot ploskanje. Pomaga, če rahlo počepamo (hopsamo) v kolenih. Zlog izgovorimo, ko se odbijemo nazaj navzgor.

Naslednji vaji pomagata pri prožnosti in nadzorovanju prepone. Začnemo se zavedati zračnega stebra in kako ga držimo. Pomaga, če se prestopamo in nagibamo levo in desno.

Poudarja se prvi zlog (pAtaka – bAdaga; naredimo kombinacijo vseh samoglasnikov (A, E, I, O, U)).

Poudarja se drugi zlog (patAka – badAga; naredimo kombinacijo vseh samoglasnikov).

Vaja DUDA DIM DAN

Pri vaji moramo paziti na ritem, zvočnost ter zvočnost in izraznost besede. (Npr.: Fuj, figa, fajfa, hiba, huda, hajka ...)

Pomembno je, da vajo naredimo z vsemi črkami abecede (od A do Ž) in da so samoglasniki poudarjeni, da besede govorimo v določenem ritmu.

Poleg izgovorjave so zelo pomembni DIHANJE in SPROSTITVENE tehnike. Pri dihalnih vajah je pomembno, da jih delamo natančno, vdih naj bo dolg skozi nos, izdih pa mora biti čim daljši skozi usta (pri izdihu naj bo slišati »s«).

Če smo utrujeni, lahko izvedemo sprostilne vaje in igre.

SAMURAJ

Pri otrocih je izredno priljubljena vaja Samuraj. Je vaja za prepono, še primernejša pa za razigravanje skupine.

Stojimo v krogu. Roke držimo, kot da držimo dvoročni meč. Ko levi in desni sosed nakažeta, da sta me udarila (z zvokom), pokažem, koga udarim sam (z zvokom). Ta udarec sprejme in ko ga soseda udarita, udari naprej (z zvokom).

KARAKTERJI

Spomnite se na 7 palčkov ali smrkce. Otroci težko igrajo čustva, ki jim niso znana. S palčki ali smrkci pa se hitro poistovetijo.

Dramske tehnike nam služijo, da raziščemo osebo, prostor, čas, v katerem neka zamisel nastaja.

VROČI STOL

Oseba, ki sedi na stolu, odgovarja na vprašanja o svoji vlogi. Pride do vživljanja v lik in tako se zgradi »biografija« lika.

TUNEL MISLI

Igralci naredijo tunel – postavijo se v dve vrsti, z dvignjenimi rokami tvorijo tunel. Vsak si izmisli eno sporočilo. Oseba, ki gre skozi tunel, poslušča različna sporočila in si jih poskuša zapomniti.

NOTRANJI MONOLOG je glasno razmišljanje lika.

2.3 Proces ustvarjanja gledališke predstave

Kot mentorica dramskega krožka sem želela skupaj z učenci ustvariti dramsko predstavo, ki se vsebinsko in jezikovno navezuje na pokrajino Kozjansko, v kateri se nahajamo, kljub temu pa je bilo moje vodilo, da je besedilo aktualno in zanimivo za njihovo starost. Učencem sem predstavila osnutek dramske igre. Ker sem vedela, da mladostniki v tem obdobju radi igrajo

»sebe«, sem jim namenila v igri vloge, kjer so bili predstavljeni njihovi interesi, nadarjenost. Prav vsi so se našli v zgodbi, že samo s predstavitvijo likov.

Tako smo dobili 12 različnih likov v zgodbi:

Jure – bister fant, ki rad raziskuje, ima specifičen humor – duhoviči

Miha – nabrit fant, ki zelo rad teče, igra na kitaro

Alen – računalniški navdušenec in obseden s telovadbo, samotar

Manca/Nika S. – jezična punca iz mesta, obožuje potovanja in zgodovino

Nika G. – trmasta punca, obsedena z naravnimi preparati, sladkosnedna

Gaja – prikupna punca, zaverovana v knjige, rada ima modo

Ana – tiha »miška«, naravovarstvenica

Ela – nagajiva punca, ki obvlada matematiko

Maja – dobrosrčna deklica, ki se boji žuželk

Renee – Angležinja, ki bi rada postala manekenka

Valerija – vodja tabora

Tjaša – pomočnica vodje tabora

Ker sem načrtovala, da skupaj ustvarimo zanimivo igro, sem učence spodbudila, da še dopolnijo osnovni koncept zgodbe. Usmerila sem jih k raziskovanju in pridobivanju novih znanj o domači pokrajini. Učenci so dobili nalogo, da pobrskajo za ljudskim izročilom, vezano na naše območje, da proučijo bogato zgodovino naših krajev, geografsko lego in jezik, pridobijo slikovni material (za zgodovinske stavbe, slike rastlin in živali), spoznavajo splošna vedenja in naravoslovna znanja o kraju oziroma pokrajini.

Vsak posameznik se je zavzel za raziskovanje svojega področja in dobili smo različne ideje, o katerih smo skupaj predebatirali, nekatere nove ideje smo vključili v scenarij. Kreativnost in domišljija sta bila dobrodošla.

Tako smo dobili dramsko besedilo, ki je bilo osnova za skupinski proces nastajanja gledališke predstave (skupinske in individualne vaje, improvizacijske vaje, priprava rekvizitov in scene, določitev skupinskih pravil, ustvarjalno delo na sebi, skupinsko oblikovanje končne predstave). Kar nekaj časa smo namenili učenju in izreki besedila. Vsak učenec se je pripravil na igrani prizor in poskušal doživeto odigrati svojo vlogo.

Sledile so vaje »na odru«, poudarek je bil na gibanju in vživljanju likov. Včasih je bila vidna tudi improvizacija, ko so učenci pozabili besedilo. Pomembno vlogo pri delu sta imeli tudi visoka motiviranost učencev in njihova ustvarjalnost.

Nadarjeni učenci na glasbeno-pevskem področju so se naučili pesem – himno tabora, ki so jo zapeli ob spremljavi kitare. Z likovno nadarjenimi učenci smo pripravili sceno; ti so izrezali in naredili šotore, ki so se lahko z zasukom ploskve spremenili v drevesa. Dogovorili smo se za scensko postavitev in za potrebne rekvizite (nahrbtnik, hlačke, taborni ogenj, mobiteli, kompas, karta ...).

Vsi nadarjeni učenci, ustvarjalci, so bili izredno motivirani za nastajanje gledališke predstave. H končnemu izdelku pa je vsakdo pripomogel tudi s svojimi osebnostnimi značilnostmi.

Naš končni izdelek smo predstavili na Gledališkem vrtiljaku, staršem in na različnih prireditvah.

Opis predstave

Uvodni prizor v igri se prične, ko v tabor na Kozjanskem, poimenovan Kozjanski raj, prispe fant z manjšo zamudo iz drugega območja Slovenije. V tej neokrnjeni naravi sledi spoznavni večer, kjer se raznolika družčina predstavi in že takoj je zaznati prve simpatije. Najstnik Jure s svojo duhovitostjo in znanjem zbudi zanimanje pri Mancu in skupaj se skrivaj odpravita v kozjanske hribe.

Prizori v igri so se dogajali v športno-naravoslovnem taboru in v naravi. V taboru je ključno dogajanje ravno spoznavni večer, ko vsak član tabora predstavi sebe, svoje hobije, svojo nadarjenost. Skozi predstavitev spoznamo tudi ključne elemente pokrajine in pomembne ljudi. Poudarek je na Kozjanskem parku, regijskem parku, ki je znan po biotski raznovrstnosti. Zdelo se nam je pomembno, da skozi zgodbo tudi izobražujemo, seznanjamo in ozaveščamo ljudi o pomenu pestrosti na našem področju in seveda o ohranjanju le-te s ciljem sobivanja človeka in drugih živih bitij, rastlin in živali. V zgodbi je omenjen tudi z zgodovino bogat kraj Pilštanj in znamenita Ema Pilštanjska. Nismo pozabili na zelišča in bio pridelke, ki zrastejo na naših poljih in v sadovnjakih.

Glavna junaka zgodbe gresta iskat fosile, ki so jih v preteklosti našli v bohorskih gozdovih in ob reki Bistrici. Preden se zgodba do konca zaplete, spoznamo še legendo o Žličarju, potem pa pride do nesreče zaradi plazu kamenja. Seveda sledi reševalna akcija »prijatelj iz tabora« in zaključni prizor v taboru, kjer teče beseda o samostojnosti, odgovornosti, zaupanju, strahu, pogumu ...

Odlomek iz predstave V Kozjanskem rajju

(Jure se izmuzne iz tabora in že je v zelenju. Nika priteče k njemu z nahrbtnikom.)

Jure: Si se uspešno izmuznila?

Nika S: Oh, srce mi je tako razbijalo, ker sem se bala, da me ne bi kakšen vidu. Pa še tista Nika je tako silila vame, naj ji grem pomagat lupit krompir.

Jure prepričljivo: Ja, za kosilo bova že nazaj. Enolončnice pa res ne bi hotu zamudit.

Nika: Js tud komi čakam na krompir, zelje, brokoli ...

Jure (se nasmeji): A si vzela s seboj plastenko vode?

Nika: Seveda. (pokaže na nahrbtnik)

Jure: Adidaske maš tud v redu (gleda obuvalo). Veš, tam kamor greva, moraš bit primerno obuta.

Nika: In kje je nahajališče fosilov?

Jure: Poiskala jih bova v Žličarju.

Nika: Kakšno ime pa je to? Prvič slišim.

Jure: Lahko ti povem legendo o Žličarju.

Nika: Ooo, me že bolj zanima.

Jure: Legenda pravi, da je bil Žličar mlad pastir, ki je živel na Kozjanskem, ko so tam prebivali še velikani, Ajdi. Pasel je ovce in si čas krajšal z rezljanjem lesenih žlic. Ko je nekoč sedel na skalni polici in ga je pri rezljanju motilo sonce, ga je preklel. V trenutku je okamenel, kot tudi trop ovc, ki jih je pasel. Če boš pozorna, jih boš videla. Na istem kraju so ostali vse do današnjih dni.

Nika: To pa je zanimivo. To mi pa moraš pokazat. No, najprej pa fosile, pa še kake druge kamne.

Jure: Pohitiva.

(Se odpravita na pot.)

3 Zaključek

Svet mladih ponuja gradivo za gledališče in zato sem se odločila, da z učenci ustvarimo igro V Kozjanskem raju, saj je pisana prav za njih.

Zmožnost posameznika ustvariti situacijo in v njej igrati vlogo je izredna izkušnja. In da posameznik odigra svojo vlogo v igri, je potreben tudi skupen dogovor, potrebna je skupinska vzajemna akcija v smeri cilja.

Skupini nadarjenih sedmošolcev je uspelo pripraviti za občinstvo odlično predstavo. Kot mentorica sem se trudila, da bi dala vsakemu posamezniku možnost, da razvija lastne zmožnosti in pokaže skozi igro svoj talent. Poskušala sem zagotoviti metode in oblike dela, ki so ustrezale njihovim željam, potrebam in sposobnostim. Učenci so se skozi igro soočali tudi z izzivi, kot so sodelovalno delo in odgovorno obnašanje. Z vživljanjem v lik niso imeli težav, pokazali pa so tudi veliko mero kreativnosti in domišljije. Pri delu so se poleg pridobivanja novega znanja, priprave in uprizoritve igre tudi zabavali ter se veliko nasmejali. Tudi meni je bilo to v veliko veselje, saj sem videla, da so pri delu uživali, da jim dramska dejavnost veliko pomeni ter da so skozi igro osebnostno rastle.

Umetnost, ki neposredno nagovarja mlade, skrbi za njihov skladen kognitivni, emocionalni, motorični in psihični razvoj. In zato upam, da bomo tudi skozi igre otroke uspešno prepeljali preko mladostništva v svet odraslosti.

4 Viri in literatura

Učni načrt. Program osnovna šola. Umetnost: neobvezni izbirni predmet. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. 2013.

Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. (2008). *Nadarjeni otroci.* Radovljica: Didakta.

Koncept *Odkrivanje in delo z nadarjenimi.* (1999). Pridobljeno s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>.

George, D., (1997). *Nadarjeni otrok kot izziv.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Bezić, T. (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole: priročnik.* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Urška Krajnc: Komunikacija, organizacija in sodelovanje kot temeljne veščine pri delu z nadarjenimi

Povzetek:

Na področju dela z nadarjenimi je bil v zadnjih nekaj letih v osnovnih šolah narejen velik napredek. Učencem, ki so bili prepoznani kot nadarjeni, smo učitelji začeli posvečati več pozornosti, predvsem v smislu priprave različnih dejavnosti, v okviru katerih so lažje razvijali svoja močna področja.

Kot učiteljica matematike se ukvarjam predvsem z učenci, ki so nadarjeni na matematičnem in logičnem področju. Pri delu v skupinah oziroma raziskovalnem delu pa sem opazila, da so nekateri učenci zelo uspešni le pri individualnem delu, imajo pa kar nekaj težav, pri organizaciji dela, medsebojni komunikaciji in sodelovanju znotraj skupine. Ker menim, da so to poleg kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti temeljne veščine vsakega posameznika, sem se skupaj s sodelavci odločila, da jih bom pri učencih v okviru projekta dela z nadarjenimi načrtno razvijala.

Me seboj smo se povezali učitelji in nadarjeni učenci dveh sosednjih šol. Učenci obeh šol so pod mentorstvom učiteljev pripravili za svoje sovrstnike iz druge šole različne dejavnosti, preko katerih so se učenci spoznali med seboj, krepili svoja močna področja, spoznali nekatere značilnosti drugega kraja in se ob tem seveda tudi zabavali.

Ključne besede: delo z nadarjenimi, komunikacija, kritično mišljenje, mehke veščine, organizacija, sodelovanje, ustvarjalnost

Abstract:

A lot of progress has been made in elementary schools in terms of working with the talented. Teacher have begun to pay more attention to students who have been recognized as gifted; especially in terms of preparing various activities to help them develop their strong areas.

As a math teacher I mainly deal with students who are talented at mathematics and logic. When working in groups or doing the research work, I noticed that some students are very successful only at individual work, but they have quite a few problems in organization, communication and cooperation within the group. In addition to critical thinking and creativity, I believe that these are the fundamental skills of each individual, and together with my colleagues, I decided to develop students' skills as part of a project working with the talented.

We have established a connection with teachers and talented students from the two neighboring schools. The students of both schools have prepared various activities for their peers from other two schools, through which the students got to know each other, develop their strong areas, got to know some of the characteristics of students' towns and, of course, had fun.

Key words: working with talented, communication, critical thinking, organization, soft skills, collaboration, creativeness

Uvod - terminološka opredelitev in opis problema

Tudi v literaturi zasledimo, da so za delo z nadarjenimi zelo pomembne povezave med znanjem, nadarjenostjo ter ustvarjalnostjo, ki pa je v veliki meri odvisna od motiviranosti in osebnih kvalitiet ustvarjalne osebnosti (Bezič idr., 2012).

Poleg formalnega vidika izobraževanja – trdih veščin je torej ključnega pomena tudi razvijanje mehkih veščin, saj so ravno te veščine pri marsikaterem zelo talentiranem posamezniku slabo oziroma pomanjkljivo razvite.

Hiter tehnološki razvoj, velike družbene spremembe ter razvoj novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij od posameznikov namreč zahtevajo nova znanja in razvoj ustreznih veščin, s katerimi se bodo lahko uspešno odzvali na nenehne spremembe in jim bodo omogočile kakovostno življenje v današnjem okolju (Krajnc, 2016).

Veščine pomenijo sposobnost uporabe znanja za izvedbo nalog in reševanja problemov. Razdelimo jih lahko na kognitivne (vključujejo uporabo logičnega, intuitivnega in ustvarjalnega mišljenja) in praktične (zajemajo ročne spretnosti in uporabo metod, materialov, orodij). Pogosto jih delimo na strokovne (trde) in mehke veščine (Souto-Otero idr., 2012).

Trde in mehke veščine (European Commission, 2011):

Mehke veščine	Trde veščine
<ul style="list-style-type: none"> – Samonadzor in odpornost na stres, – samozavest, – prilagodljivost, – ustvarjalnost, – vseživljenjsko učenje, – medsebojno razumevanje, – sodelovanje z drugimi, – komunikacija, – vodenje, – ciljna usmerjenost, – skrb za red, kakovost in točnost, – samoiniciativnost, – reševanje problemov, – načrtovanje in organiziranje, – raziskovanje informacij, – analitično razmišljanje, – konceptualno razmišljanje. 	<ul style="list-style-type: none"> – Zakonodajna/regulativna zavest, – gospodarska zavest, – osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, – okoljska ozaveščenost, – IKT-veščine, – tuji jeziki (razumevanje, sporočanje, sporazumevanje).

Mehke veščine so zelo različno definirane in interpretirane. Pogosto so obravnavane kot kompetence, veščine, spretnosti ali lastnosti. Pachauri in Yadav (2014) uvrščata med najpomembnejše naslednje mehke veščine:

- komunikacija,
- reševanje problemov in kritično mišljenje,
- timsko delo,
- vseživljenjsko učenje in upravljanje z informacijami,
- podjetniške spretnosti,
- etika, morala in strokovnost,
- spretnosti organizacije in vodenja.

Na trgu dela so in bodo tudi v prihodnosti uspešni tisti kandidati, ki bodo imeli dobro razvite t. i. mehke veščine: veščine komunikacije, sodelovanja, upravljanja odnosov, reševanja problemov ..., še posebno, če bodo te veščine kombinirali s svojimi trdimi veščinami, torej s strokovnim znanjem svojega poklicnega področja (Zaletel in Prah, 2012).

Izobraževanje v današnjem času dojemamo kot vseživljenjski proces, katerega naloga je, da ljudem omogoči maksimalno izpolnitev pri delu in osebnem življenju. Zato je zelo pomembno, da daje izobraževalni sistem mladim ljudem možnost za pridobivanje in razvijanje tistega znanja ter možnosti, ki jih bodo potrebovali za svoj razvoj. Pri tem ima obvezno izobraževanje ključno vlogo za razvoj mehkih veščin in kompetenc učencev, saj daje skupno osnovo vsem učencem ne glede na to, v katere dele izobraževanja in delovnega procesa se bodo kasneje vključili (Pušnik, 2005).

Pri individualnem delu z nadarjenimi sem pri učencih razvijala predvsem kritično mišljenje ter sposobnost reševanja problemov iz vsakdanjega življenja. Pri obsežnejšem raziskovalnem delu pa so morali delati tudi v skupinah. Pri tej obliki dela so imeli učenci nemalo težav. Ugotovila sem, da imajo velike težave pri izražanju svojih misli oziroma razlagi svojih ugotovitev drugim na preprost in vsem razumljiv način. Težave pa niso bile le pri komunikaciji temveč tudi pri vodenju in organizaciji. Največ težav so imeli učenci, ki so po naravi individualisti in nikakor niso sposobni delati v timu. Ti učenci želijo vso delo opraviti sami, ker drugim članom tima ne zaupajo oziroma svojih metod dela niso sposobni ali pa ne želijo prilagoditi drugim.

Tudi drugi učitelji so prišli do podobnih ugotovitev, zato smo se odločili za pripravo skupnega projekta, v okviru katerega bodo lahko vsi učenci, ne glede na njihova močna področja, razvijali temeljne veščine, ki so ključne pri razvoju mladega nadarjenega človeka. Tako smo se med

seboj povezali učitelji dveh sosednjih šol. Učenci so pod mentorstvom učiteljev pripravili različne dejavnosti za svoje sovrstnike iz druge šole.

Jedro – opis priprave in izvedbe projekta

Učenci so morali aktivno sodelovati v celotnem procesu priprave projekta. Zelo hitro so ugotovili, da je z organizacijo enega samega popoldneva zelo veliko dela. Za vse učence je bil to poseben izziv, saj so se prvič preizkusili v vlogi organizatorja dejavnosti. Učitelji smo bili le njihovi pomočniki in svetovalci, v smislu primernosti izbire in možnosti izvedbe posamezne dejavnosti. Že na samem začetku smo se dogovorili, da bodo sovrstnikom predstavili svoj domači kraj, jim pripravili zanimive naloge, poskrbeli za okusno malico ter pripravili tekmovanje v obliki kviza. Glede na to, pri kateri dejavnosti so želeli sodelovati, so se učenci razdelili v štiri skupine.

V prvi skupini so bili učenci, ki so bili zadolženi za predstavitev domačega kraja. Najprej so zbrali ideje, kako bi kraj predstavili svojim sovrstnikom. Našli so kar nekaj rešitev, kako bi lahko to izvedli. Prišli so do zaključka, da učenci iz sosednje šole že veliko vedo o kraju samem in da že poznajo njegove največje znamenitosti. Zato so se odločili, da jih bodo popeljali po šolski učni poti - Poti rudarjenja. To je učna pot, ki so jo v preteklosti ob pomoči učiteljev pomagali urediti nekdanji učenci šole. Pot je dolga okoli pet kilometrov in se začne in konča pred šolo. Na njej je devet točk, ki so opremljene s QR kodami, ki obiskovalcem omogočajo enostaven dostop do podrobnejših vsebin kar s pomočjo pametnih telefonov. Učenci so za posamezne točke na poti sami pripravili kratke predstavitve.

Da pa bi bila pot bolj zanimiva, so učenci iz druge skupine za sovrstnike pripravili tudi zanimive naloge s področja naravoslovja, logike, geografije in zgodovine. Sami so sestavili različne naloge in jih opremili z rešitvami. Za učence je bil to poseben izziv, saj so bili do tedaj največkrat v vlogi reševalcev različnih nalog, ne pa v vlogi sestavljalcev. Ugotovili so, da sestavljanje zanimivih in uporabnih nalog sploh ni preprosto. Največ težav so imeli pri predvidevanju pravih rešitev, še posebej kadar je imela naloga več možnih rešitev. Kar nekaj dilem se je pojavilo tudi pri vrednotenju posameznih nalog. Ob pomoči učiteljev so kriterije vrednotenja uspešno poenotili.

RUDARSKI IZRAZ	SLOVENSKI PREVOD	PROSTORUDARSKA ŠIFRA
GVERK	RUDNIK	ƒ < □ □ ƒ ⊥
BERGMAN	RUDAR	ƒ < □ ⊥ ƒ
BARUFA	NESREČA	□ □ > ƒ □ Ć ⊥
URŽAH	VZROK	^ ^ ƒ □ ⊥
COLNGA	PLAČA	ƒ ⊥ ⊥ Ć ⊥
	PRAŽENEC	ƒ ƒ ⊥ Ž □ □ □ ⊥
	PREMOG	ƒ ƒ □ □ □ ⊥ ⊥
ŠTREKNA	PROGA/ROV	ƒ ƒ □ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥
ŠAFLA	LOPATA	⊥ □ ƒ ⊥ ⊥ ⊥
PERKMANDELJC	RUDARSKI ŠKRAT	ƒ < □ ⊥ ƒ > ⊥ ƒ Š ⊥ ƒ ⊥ ⊥
GVERK		ƒ < □ □ ƒ ⊥
ŠTRAF		⊥ ⊥ ^ □ □
TAGBAU	DNEVNI KOP	
CUGSPREMZAR		^ ⊥ ^ ƒ ƒ ⊥ ⊥ □ ⊥
KVEL	RAZPOKA	
VAHTNICA	ČUVAJNICA	
ROR		

Primer naloge iz logike

Seveda je bilo po naporni poti potrebno poskrbeti tudi za okusno malico. To je bila naloga tretje skupine. Učenci so se morali sami odločiti, kakšen obrok bodo pripravili. Jed je morala biti kulinarčna značilnost kraja. Odločili so se, da bodo pripravili carski praženec - funšterc in kompot. Sama priprava jedi ni bila posebej zahtevna in dolgotrajna, zato se je bila to dobra izbira. Brez težav so tudi določili količino živil, ki jih bo potrebno nabaviti. Kar nekaj težav pa so imeli učenci pri dogovarjanju in delitvi dela znotraj skupine. Pomoč so potrebovali tudi pri sami pripravi jedi, predvsem zaradi časovnih in prostorskih omejitev pri pripravi malice.

Četrta skupina se je ukvarjala s pripravo kviza. Sestaviti so morali deset kratkih, a zanimivih in zabavnih vprašanj iz najrazličnejših področij. Prve težave so se pojavile, ker je bilo potrebno sestaviti 10 približno enako obsežnih in po težavnosti enakovrednih nalog. Trije učenci so bili zadolženi za ta del. Ob pomoči učiteljev so uspeli pripraviti ustrezne naloge z rešitvami in predvideni čas reševanja le-teh. Dva učenca sta bila zadolžena za pripravo PowerPoint predstavitve. Svojo nalogo sta opravila brez večjih težav. Najtežja naloga pa je bila sama izvedba kviza. Da je lahko kviz lahko nemoteno potekal, so morali učenci najprej ustrezno razporediti mize po prostoru, pripraviti pisala, liste z nalogami ter ostale pripomočke. Poskrbeti

so morali za merjenje časa in dobro projekcijo ter za ocenjevalce nalog in določiti nekoga, ki bo kviz vodil. Pri vsem tem so učenci potrebovali veliko pomoči in seveda tudi vaje, da je vse potekalo tako kot je moralo. Pri samem kvizu so sodelovali gostujoči učenci ter učenci prvih treh skupin, ki niso sodelovali pri pripravi kviza. Tako so se še bolj spoznali in povezali med seboj.

TUDI SRECA PRIPOMORE K USPEHU

PRAVILA IGRE:
Vsaka skupina vrže kocko velikanko in glede na število pik na kocki eden izmed njih opravi spodaj zapisano nalogo.

1. 1 minuto skači s kolebnico brez premora.
2. Naredi 30 počepov brez premora.
3. 1 minuto recitiraj ali poj poljubno pesem.
4. Povej eno ali več šal ali anekdot o šoli v trajanju najmanj 1 minute.
5. Zapleši na pesem, ki se vrti v ozadju.
6. K dosedanjemu rezultatu prištejemo 10 točk

Primer naloge iz kviza

Učenci so bili pri izvedbi projekta zelo uspešni. Vse dejavnosti so potekale tako kot so jih načrtovali po posameznih skupinah. Večina učencev je bila nad takšnim načinom dela navdušena, nekateri pa so priznali tudi, da so imeli težave pri komunikaciji ali pa so se počutili nelagodno zaradi svoje izpostavljenosti. Vsi pa so se na koncu strinjali, da je bila to za njih zelo pomembna izkušnja, saj so na takšen način krepili tudi svoja nekoliko manj močna področja.

Zaključek – bistvene ugotovitve in nadgradnja projekta

Načrtovanje in priprava vseh dejavnosti je zahtevala veliko časa, vendar so se učenci ob tem zelo veliko naučili. V prvi skupini so učenci krepili predvsem komunikacijsko veščino, saj so morali sami pripraviti kratko in jedrnato predstavitev bistvenih podatkov, ki je morala biti na razumljiva vsem. Morali so tudi odgovarjati na morebitna vprašanja drugih. Učenci v drugi skupini so pri svojem delu razvijali kritično mišljenje pri sestavljanju nalog ter se učili kritičnega in smiselnega vrednotenja rešitev. Skupina, ki je bila zadolžena za pripravo malice, je pri svojem delu krepila predvsem veščine timskega dela, medsebojnega sodelovanja in organizacije. Dobro medsebojno sodelovanje in timsko delo je bilo potrebno tudi v četrti skupini. Za njihovo uspešno delovanje pa je bila pomembna tudi medsebojna komunikacija in dobra organizacija. Za dobro izvedbo projektnega popoldneva je bilo zelo pomembno tudi medsebojno sodelovanje med posameznimi skupinami, dobra organiziranost in usklajeno

delovanje vseh. Bistvenega pomena je bilo učinkovito vodenje, ki je temeljilo ustrezni medsebojni komunikaciji in hitrem reševanju manjših problemov.

S temi dejavnostmi nadarjeni učenci lahko napredujejo in se razvijajo, spoznavajo pa tudi neomejenost oziroma meje svoje ustvarjalnosti. Le tako se bodo kot posamezniki znali prilagoditi tudi okolju in delu z drugimi ter znali svoje potenciale izkoristiti v poklicih, kjer je vse bolj pomembno timsko soustvarjanje, vključevanje in sodelovanje.

Projekt je možno nadgraditi z večdnevno izmenjavo učencev različnih šol. To smo v naslednjih letih tudi naredili, rezultati tudi tega projekta pa so bili zelo dobri.

Literatura in viri:

Bezič, T., Rupnik - Vec, T., Juriševič, M., Rostohar, G., Lep, B., Nolimal, F., . . . Hanžič, A. (2012). *Vzgojno izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole – priročnik* (str. 81-89). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Europoen Commision (2011). *Transferability of Skills across Economic Sectors: Role and Importance for Employment at European Level* (str. 26). Luksemburg: Publications Office of the European Union.

Krajnc, K. (2016). *Mehke veščine z vidika osnovnošolskih učiteljev*. (Diplomsko delo, Filozofska fakulteta). Pridobljeno s <https://dk.um.si/Dokument.php?id=87147>

Pachauri, D. in Yadav, A. (2014). Importance of Soft Skills in Teacher Education Programme. *International Journal of Educational Research and Technology*, 5 (1), 22-25. Pridobljeno s <http://soeagra.com/ijert/march2014/5.pdf>

Pušnik, M. (2005). Od znanja h kompetencam. V Zupan, A. (ur.). *Od opazovanja do znanja, od znanja h kompetencam* (str. 132-150). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Souto-Otero, M. idr. (2012). *Study on the impact of Normal Education in youth organisations on young people's employability*. European Youth (str. 37). Forum. Pridobljeno s http://issuu.com/yomag/docs/reportnfe_print

Zaletel, A. in Prah, G. (2012). *Kako uspešno poiskati zaposlitev? Vaš nujen pripomoček za učinkovito iskanje dela* (str. 40). Ljubljana: Moje delo.

Božena Krivec: Nadarjeni učenci in aktivno državljanstvo pri pouku DKE

Vsak učenec je edinstven in ima raznolike talente. Proces razvijanja in izražanja talentov je nenehno pod vplivom odzivov na izkušnje, sprejemanja izzivov, pod vplivom priložnosti ter ovir okolja. Učitelji si postavljamo vprašanje kako prepoznati nadarjenega ali talentiranega otroka ter kako ga njegovo okolje, npr. šola, lahko pri tem najbolj podpirata.

Talenti lahko izhajajo iz različnih področij. Lahko so družbene, umske, ustvarjalne, praktične, fizične ali umetniške narave. V pričujočem članku se osredotočam na družbeno področje in predstavljam aktivacijo nadarjenih učencev pri predmetu domovinska in državljanska kultura ter etika, konkretno pri spodbujanju aktivnega državljanstva. To je proces na katerega vplivajo raznoliki dejavniki: po eni strani so to osebne kvalitete in možne priložnosti v neposredni okolici, ki lahko pozitivno vplivajo na osebni razvoj; po drugi strani pa se lahko v učnem okolju nahajajo tudi izzivi.

S tem mislim na ustrezne učne metode, ki pri učencu spodbudijo miselni proces in kritično razmišljanje. V ta namen sem pri pouku DKE v poglavju Demokracija od blizu pri učenju aktivne vloge državljana uporabila koncept svetovne kavarne, sestavljanke ter intervju kot primer avtentične naloge.

Gifted students and active citizenship in lessons of Homeland and civic culture and ethics

Each student is unique and has diverse talents. The process of developing and expressing talents is constantly influenced by responding to experiences and accepting challenges; opportunities and environmental obstacles. We as teachers question ourselves how to recognize a gifted or a talented child, and how the child's environment, e. g. school, can offer the child most support.

Talents originate from various fields. They can be social, mental, creative, practical, physical or artistic in nature. In this article, I focus on the social field and present the activation of talented pupils during lessons of Homeland and citizenship culture and ethics, specifically regarding the promotion of active citizenship. This is a process influenced by a variety of factors: on one hand, by the personal qualities and possible opportunities in the immediate environment that can have a positive impact on personal development; on the other hand, by the challenges in the learning environment.

By this I mean appropriate teaching methods that stimulate the pupil's thought process and critical thinking. For that reason, I, in lessons of Homeland and civic culture and ethics, used the concepts of a world café, a puzzle and an interview as examples of authentic assignments for discussing the content of the chapter Democracy up close, related with learning about the active citizen's role.

Ključne besede: nadarjeni, aktivni državljan, učne metode

Uvod

Pri delu z nadarjenimi učenci je zelo pomemben učiteljev pristop, ki v učencu spodbuja notranjo motivacijo. Vsak izmed nadarjenih učencev nosi v sebi raznolike talente in je edinstven. Izkušnje, ki jih učitelji omogočamo skozi učni proces in pridobivanje znanja so temeljni kamen za kreativne miselne procese in kritično razmišljanje v odrasli dobi. Sodobni učni koncepti nadarjenim učencem nudijo možnost urediti odzivanje na različne učne izkušnje, sprejemanje izzivov, prepoznavanje priložnosti in premagovanje ovir.

V šolah imamo nadarjene učence z različnih področij, z različnimi osebnostnimi lastnostmi in učnimi zmožnostmi, z drugimi besedami, razpolagamo z naborom nadarjenih učencev z različnimi profili. Z avtentičnimi nalogami, vključevanjem aktualnih dogodkov v pouk ter iskanjem priložnosti za samopotrjevanje v šolskem okolju lahko pomembno vplivamo na osebnostni razvoj učenca. Pomembno je, da učitelji nenehno razmišljamo in iščemo odgovore na vprašanja o lastnem napredovanju v učni praksi, kako prepoznati nadarjenega ali talentiranega učenca, kako takšnega učenca podpreti na njemu najustrežnejši način ter kako mu lahko šola pri tem najbolje pomaga. Ob tem se je potrebno zavedati dejstva, da moramo na nekaterih področjih nujno zamenjati perspektivo, da le mi, torej učitelji, vemo, kaj je za učence najboljše in najpomembnejše. Namesto tega si moramo prizadevati, da bomo z učencem vzpostavili proaktiven odnos ter mu omogočili, da bo z našo spodbudo in podporo uresničil svoje talente in zmožnosti.

Podpora nadarjenim učencem znotraj rednega pouka v heterogenih učnih skupinah

Pri delu z nadarjenimi je potrebno upoštevati dejstvo, da je učenje povezano s socialnimi in vedenjskimi dejavniki. Motivacija, socialna interakcija in komunikacija skupaj delujejo kot gorivo, ki spodbuja učenje. V pomoč učiteljem je American Psychological Association (APA) oblikovala dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje (APA, 2017; Juriševič, 2018), ki jih je razdelila v pet področij psihološkega delovanja, in sicer: kako učenci mislijo in se učijo, kaj učence motivira, zakaj so medosebni odnosi in dobro čustveno počutje pomembni za učenčevo učenje, kako najbolje voditi razred in kako lahko učitelji ocenijo učenčev napredek. Če želimo doseči, da je delo z nadarjenimi učenci inkluzivno, mora pristop temeljiti na personalizaciji, dobrih medsebojnih odnosih in visokih pričakovanjih. Personalizirano učenje je tisto, ki »omogoča relativno samostojno in samoiniciativno učenje, usklajeno z družbenimi in splošnimi nalogami pouka; prizna originalnost osebnosti; podpira učenčeve hobije, želje, potrebe, četudi te nimajo občega pomena« (Pedagoška enciklopedija,

1989, str. 265). Metode, ki smo jih uporabili pri obravnavi teme, podpirajo ta načela, učencem pa nudijo možnost, da izberejo tisto, ki jim je bolj blizu.

Pri pouku upoštevamo naslednje dejavnike (Griffin in Shevlin, 2007 v ZRSS, 2019):

- Učno okolje: Zagotavljanje varne, spodbudne in podporne klime z veliko komunikacijskih priložnosti, z izkušnjami in gradivi za spodbujanje učenja.
- Učne vsebine: Zgraditi raznoliko in organizirano znanje, dvigniti meje naučenega in uporabiti učenčeve zmožnosti.
- Učni proces: Spodbuditi kreativnost, višje ravni kognitivnih spretnosti in uporabo pridobljenega znanja.
- Učni dosežki: Dati učencem možnost, da ustvarijo dosežke, ki so odraz njihovih zmožnosti in talentov.

Primer iz prakse: kako aktivirati nadarjene učence v procesu učenja pri spodbujanju aktivnega državljanstva pri predmetu DKE

K sodelovanju sem povabila učence, ki so bili identificirani kot nadarjeni učenci in jim je bila ponujena tema zanimiva. Skupaj smo določili cilje in potek učne ure. Na predhodni konzultaciji smo se pogovorili o interesnem področju, določili poudarke ter metode, ki bi jih želeli uporabiti. Pri tem smo izhajali iz predhodnih izkušenj. Učenci so metode sestavljanke, svetovne kavarne in metodo šestih klobukov že poznali. Predlagali so, da bi začeli ob prihodu v učilnico, kjer bi ostale učence pričakalo projicirano vprašanje: »Zakaj je aktivno državljanstvo pomembno in zakaj zgolj udeležba na volitvah ni dovolj?« (Učni načrt DKE, ZRSS, 2011, str. 17)

Uvodno uro smo izpeljali po metodi sestavljanke (angl. Jigsaw). Sestavljanke je metoda, ki temelji na medsebojnem učenju učencev. Zasnovana je tako, da vsak učenec dobi svoj del naloge. Ko jo obvladajo, pridobljeno znanje izmenjajo. Odločila sem se za delo v štirih heterogenih skupinah (učenci so ob prihodu v učilnico iz kuverte izvlekli barvni listič ter se po barvah združili v skupine). Učenci so dobili pripravljeno besedilo, ki so ga predhodno izbrali štirje nadarjeni učenci. Besedilo je s svojega zornega kota osvetlilo pojem države, demokracije, državljanstva in delovanja države. Vsaka skupina se je poglobila v svoje besedilo. Na ta način so učenci postali »strokovnjaki« na svojem področju oziroma za ta vidik. Zapisali so ključne misli ali povzetke. V naslednjem koraku so učenci sestavili nove skupine tako, da je bil v vsaki skupini vsaj en učenec iz skupine »strokovnjakov«, poimenovali smo ga »ekspert« za ta del

naloge. Učenci so drug drugega seznanili z obravnavano temo. Na ta način so oblikovali celotno sliko obravnavane teme.

Na koncu so skupine predstavile ključna spoznanja in naredile samoevalvacijo na način, da vsak učenec zase razmisli:

- Kaj sem se danes naučil/naučila?
- Kako mi bo to koristilo?
- Koliko sem bil dejaven/dejavna?
- V kolikšni meri mi takšno delo ustreza?

Samoevalvacijo je vsak učenec zamenjal s sošolcem, ki mu je dal povratno informacijo. Naslednjo uro je sledila nadgradnja in poglobljeno razmišljanje na temo. Izbrala sem metodo svetovne kavarne. Svetovna kavarna je način skupinskega dela, pri katerem moderator pomaga članom skupine, da delujejo učinkovito in osredinjeno. Spodbuja interakcijo med člani skupine, da se med seboj dopolnjujejo, ustvarjajo vzajemnost in usmerja razgovor z namenom, da sodelujoči člani v čim večji meri izkoristijo svoje potencialne.

Moderator je tisti, ki ustvarja varno in spodbudno komunikacijsko okolje, v katerem vlada spoštljiva in sproščena klima. Le-ta omogoča, da člani aktivno sodelujejo pri razmišljanju, medsebojnem razumevanju in delitvi odgovornosti za doseganje zastavljenega cilja (kritičen razmislek, porajanje novih idej, sprejemanje odločitev).

V prvem delu učne ure so bili učenci razdeljeni v štiri skupine, ki so imele vsaka svojega moderatorja. Moderator je bil na določeno temo vnaprej pripravljen (cilj in besedilo). Izbrali smo naslednje poudarke:

- osebnostne značilnosti aktivnega državljana;
- vrednote aktivnega državljana in vpliv na njegov osebnostni razvoj;
- aktivni državljan tukaj in zdaj;
- priložnosti v okolju za aktivno državljanstvo.

Na koncu so učenci drug drugemu predstavili povzetke in kritično razmišljanje o skupinski temi. Dejavnost smo zaključili s kratkim zapisom na tablo.

Zapis, ki je ponudil iztočnico za nadaljevanje učnega procesa, se je glasil: »Postal bom politik!« Zapisal ga je nadarjeni učenec, ki je dober retorik in neformalni vodja razreda. Takoj se je razvila debata, ki so jo samoiniciativno usmerjali in vodili učenci sami oz. moderatorji. Ugotovila sem, da imajo učenci veliko informacij, ki pa ostajajo na nivoju poenostavljenega razmišljanja in posploševanja. Učence sem spodbudila k razmišljanju, na kakšen način bi prišli do relevantnih informacij. Predlagali so, da osebno spoznamo katerega od politikov, ki bi nas bil pripravljen obiskati in odgovoriti na naša vprašanja. Odločili smo se za intervju, saj so tako

zbrani podatki eden izmed najbogatejših virov informacij. Povabili smo Matica Matjašiča, dolgoletnega aktivnega predstavnika Otroškega parlamenta Zveze prijateljev mladine Maribor, ki je sedaj predsednik Odbora za mladino, šolstvo in šport na Mestni občini Maribor.

Učence sem spodbudila, da so se sami odločili, kakšna bo njihova vloga v nadaljevanju. Skupaj smo obdelali cilje oz. namene učnega sklopa in sooblikovali kriterije uspešnosti. V nadaljevanju so se sami dogovorili, kdo bo napisal uvodno besedilo, kdo bo vodil pogovor s politikom, kdo bo pripravil vprašanja glede na standarde znanja, kdo bo fotografiral intervju in kdo bo poskrbel za povzetke. Na koncu so se odločili za evalvacijo v obliki izhodnega lističa. Kot končni izdelek učne ure je nastal kratek film, ki so ga učenci posredovali Matici Matjašiču na Mestno občino Maribor.

Druga skupina učencev je po odhodu gosta uporabila De Bonovo metodo šestih klobukov in zapisala povzetke. Na ta način so želeli poiskati odgovor na vprašanje: »Kaj lahko naredim, da že danes delujem kot aktiven državljan?«

Tehnika razmišljanja po metodi, ki jo je razvil dr. De Bono, omogoča strukturiran proces, da na vprašanje ali izziv pogledamo z različnih zornih kotov. Vsak izmed šestih udeležencev ima možnost, da se osredini na en vidik. Pri tem so barve klobukov mišljene metaforično (bel klobuk – informacije, s katerimi razpolagamo ali jih bomo še pridobili; rdeč klobuk – izražanje svojih občutij v zvezi s temo, ki jo obravnavamo; rumen klobuk – pozitivno razmišljanje, prednosti, koristi; črn klobuk – možne ovire in tveganja, negativizem; zelen klobuk – alternativne možnosti, priložnosti; moder klobuk – organizacija časa, načrtovanje, zagotavlja enakovredno udeležbo vseh članov skupine).

Uro smo zaključili s predstavitvijo razmišljanj. Ena izmed osmošolk je razmišljala tako:

»Moja skupina je reševala problem, povezan s skrbjo za urejeno okolje. Razmišljali smo z več vidikov. Največje težave smo videli v javnem prevozu in koših za smeti. Strinjali smo se, da bi morali biti javni prevozi cenejši in pogostejši, košev pa bi morale biti precej več. Sklenili smo, da napišemo pismo Matici Matjašiču in posredujemo pobudo na Mestno občino Maribor.«

Zaključek

Sodobni koncepti učenja in poučevanja so me prepričali z metodami in tehnikami, ki učencu omogočajo aktivno udeležbo pri soustvarjanju kriterijev uspešnosti, načrtovanju učenja, izboru metod, osmišljanju ter vrednotenju oziroma samovrednotenju. Nadarjeni učenci si skozi učni proces krepijo občutek lastne vrednosti, samozavedanja, urijo komunikacijske veščine in delovanje v timu, učijo se izražati, ubesediti misli in kritično razmišljati. Ob vsem tem pa je nezanemarljiva tudi sposobnost vživljanja, empatičnega delovanja, sodelovanja in sprejemanje drugačnosti. Takšen način dela bogati vse nas, učitelje in učence. Aktivno državljanstvo je tista tema, ki na več nivojih lahko poveže otroke in odrasle ter jih pripravi za prestop na »drugo stran«. Naj zaključim z razmišljanjem osmošolke:

»Kadar teče beseda o volitvah, že otroci vemo, da so volitve temelj demokratične ureditve države, kateri pripada tudi Republika Slovenija. Žalostno je dejstvo, da se predvsem mladi ne zavedajo pomembnosti udeležbe na volitvah, saj tako zavračajo možnost izražanja lastnega mnenja in volje, kar bistveno prispeva k blagostanju družbe. Vendar pa samo udeležba na volitvah ni dovolj. Aktiven državljan mora dajati pobude ter organizirati različne akcije, ki vodijo do posamezniku prijazne družbe. Zmotno je misliti, da otrok ali mladostnik zaradi svoje starosti in ne more biti aktiven državljan. Seveda je lahko. Primerov, kako izboljšati šolsko skupnost, je veliko, od opozarjanja sošolcev glede grdega ravnanja s šolskim inventarjem do organizacije čiščenja okolice šole ter vse do nudenja učne pomoči in sodelovanja na božično-novoletnem bazarju z doma izdelanimi izdelki.

Menim, da je aktivno državljanstvo zelo pomembno za obstoj in napredek neke skupnosti. Velikokrat je lažje samo tarnati in negodovati o družbi, v kateri živimo in ne narediti nič, vendar potem na moremo pričakovati sprememb na bolje. Pomembno se mi zdi usvojiti miselnost, da lahko vsak posameznik, tudi otrok, s svojo lastno aktivnostjo spreminja svet na bolje. Kljub oviram ali strahu se je potrebno izpostaviti v dobro soljudi in postati gonilna sila sprememb v smeri prijaznejšega sobivanja vseh ljudi v skupnosti.«

Viri

Koncept, Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. ZRSŠ: Ljubljana 1999.

Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi. ZRSŠ: Ljubljana, 2019.

Top 20 Principles From Psychology for PreK-12 Creative, Talented and Gifted Students, Teaching and Learning. American Psychological Association, Center for Psychology in Schools and Education, 2017.

Sandra Križnar: Ustvarjalnost učenca z Aspergerjevim sindromom kot vir premagovanja specifičnih primanjkljajev

Izvleček

Z besedno zvezo dvojno izjemni učenci dandanes opredeljujemo heterogeno skupino otrok in mladostnikov, pri katerih se porajajo nadpovprečne sposobnosti oziroma talenti in obenem specifični primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami potrebujejo več pozornosti v šolskem okolju, saj jim je poleg podpore na področjih s primanjkljaji potrebno zagotoviti tudi ustrezne spodbude na področjih, kjer so nadarjeni. V prispevku so opisane značilnosti dvojno izjemnih učencev, več poudarka je namenjenega populaciji učencev z Aspergerjevim sindromom. Slednji imajo največ primanjkljajev na področjih socialne komunikacije, socialne interakcije ter težave na področju fleksibilnega mišljenja. Poleg omenjenega se pri izpostavljeni populaciji pojavljajo še druge značilnosti, kot so odvisnost od rutine, posebni interesi in senzorna preobčutljivost. Vse omenjeno nemalokrat povzroča težave v zaznavanju in razumevanju okolice ter posledično vodi v pojav manj primernega vedenja. Neprimerno vedenje se lahko stopnjuje v agresivne, nevarne vedenjske odzive, s katerimi posameznik ogroža lastno in varnost drugih. V praktičnem delu članka je predstavljen način umirjanja agresivnega učenca z Aspergerjevim sindromom. Poleg umika učenca iz konfliktna situacije se je kot učinkovita metoda izkazalo ustvarjanje – risanje. Ustvarjalnost in lastna kreativnost učenca umirita do te mere, da se je po nekaj minutah besa in tišine pripravljen odzvati prisotni strokovni delavki.

Ključne besede: dvojno izjemni učenci, Aspergerjev sindrom, agresija, ustvarjalnost, risanje

Abstract

The phrase twice-exceptional students is nowadays used to define a heterogeneous group of children and teens in which above-average abilities or talents in combination with deficits in individual areas of learning are observed. Gifted children with special needs require more attention in the school environment, since they need support in the areas they struggle with, as well as gain enough encouragement in the areas they are gifted in. This article addresses the characteristics of twice-exceptional students with more emphasis being put on students with Asperger's syndrome. The latter have more deficits in the areas of social communication, social interaction and difficulties in flexible thinking. Additionally, other characteristic such as being dependent on routines, having special interests and sensory hypersensitivity are also present. The above mentioned often cause issues in their perception and understanding of the environment, which consequently leads to less appropriate behaviour. Inappropriate behaviour can escalate into aggressive, dangerous behavioural responses in which the individual jeopardizes their own as well as others' safety. The practical part introduces the ways that help an aggressive student with Asperger's syndrome calm down. In addition to removing the student from conflict situations, drawing has also turned out to be a successful method. The student's creativity can help them calm down to a degree where they are willing to respond to the school counsellor after only a few minutes of rage and silence.

Key words: twice-exceptional students, Asperger's syndrome, aggression, creativity, drawing

Uvod

V osnovno šolo se danes, tudi zaradi težnje po uresničevanju načel inkluzije, vključujejo številni učenci z avtističnimi motnjami. Njihove posebnosti na različnih področjih delovanja od strokovnih delavcev in učiteljev terjajo poznavanje ter razumevanje specifičnega vedenja, kar lahko privede do uspešnega dela z njimi. V šolskem prostoru tej heterogeni populaciji učencev skušamo zagotoviti podporno okolje, kar pomeni, da razvijamo optimalne pogoje za zdrav razvoj vsakega posameznika, ne glede na njegove posebne potrebe. Pri vsakodnevnem delovanju upoštevamo njihove primanjkljaje, ovire oz. motnje ter kot sredstvo motivacije, spodbude in kompenzacije koristimo njihova močna področja. Vzgojno-izobraževalni proces prilagajamo njihovim posebnostim. Poleg intenzivnega dela v šolskem prostoru strokovni delavci aktivno sodelujemo s starši učencev z avtističnimi motnjami ter z njihovimi vrstniki. Sistematičnost pravil in zahtev v domačem in šolskem okolju pripomoreta k zagotavljanju rutine, ki vodi k boljšemu splošnemu počutju učencev ter posledično k hitrejšemu in bolj suverenemu doseganju zastavljenih ciljev. Strokovni delavci šole organiziramo in izvajamo predavanja, delavnice za učitelje, starše z namenom ozaveščanja in seznanjanja s posebnostmi v delovanju učencev z avtističnimi motnjami. Vključujemo se v delo oddelkov, najpogosteje v času razrednih ur, pri čemer seznanjamo vrstnike učencev s posebnimi potrebami o posebnostih ter načinih zagotavljanja podpore omenjeni populaciji učencev.

Nadarjeni učenci z avtističnimi motnjami so heterogena skupina, pri kateri je potrebno spodbujati njihove talente in posebno skrb nameniti obravnavi njihovih primanjkljajev. V praksi se pogosto zgodi, da njihovi primanjkljaji in talenti ostanejo neprepoznani ter brez ustrezne pomoči in podpore. Hkrati pa predvsem talenti predstavljajo sredstvo, ki strokovnim delavcem olajša doseganje zastavljenih ciljev na vseh področjih razvoja, saj slednji delujejo motivacijsko, spodbudno. Odkrivanje močnih področij in nadarjenosti torej predstavlja temelj učinkovitega dela z dvojno izjemnimi otroki in mladostniki v osnovni šoli.

Dvojno izjemni učenci

Beseda nadarjenost vsebuje idejo o daru, ki ga otrok nosi v sebi, torej o potencialu, ki ga ima (neprepoznanega). Navzven se nadarjenost otroka odraža v njegovem vedenju in aktivnosti, medtem ko so značilnosti doživljanja in motivacijska naravnost nadarjenih otrok manj opazne, a enako pomembne za razvoj njihovih potencialov (Magajna, Božič, 2012). Koncept dela z nadarjenimi učenci (Žagar idr., 1999) navaja, da so nadarjeni učenci tisti z dejanskimi visokimi dosežki, kot tudi tisti s potencialnimi zmožnostmi za take dosežke, in sicer na naslednjih področjih:

- splošna intelektualna sposobnost,
- specifična akademska (šolska) zmožnost,
- kreativno in produktivno mišljenje,
- sposobnost vodenja,
- sposobnost za vizualne in tako imenovane izvajalske umetnosti.

Dolgo časa je veljalo, da sta nadarjenost in posebne potrebe dva ekstrema istega pojava in sta zato nezdržljiva. Danes vemo, da v družbi obstaja določen del populacije, ki ima visoke intelektualne sposobnosti in hkrati učne težave, druge primanjkljaje in/ali ovire (Lep, 2012). Pri delu z dvojno izjemnimi učenci se je potrebno osredotočiti na njihova močna področja oz. področja talentov in/ali nadarjenosti. Obenem z učenci razvijamo strategije, ki jim omogočajo kompenzacijo primanjkljajev vsaj do neke mere (prav tam).

Nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom

Attwood (1998) med glavne značilnosti otrok in mladostnikov z Aspergerjevim sindromom umešča pomanjkanje empatije, naivno, neprimerno, enostransko interakcijo, nezmožnost ali slabšo sposobnost sklepanja prijateljstev in pedanten, nenatančen, ponavljajoč se govor. Karakteristike Aspergerjevega sindroma so tudi slabe sposobnosti neverbalne komunikacije, izrazita zatopljenost v določene teme ter nerodno, slabo koordinirano premikanje in slaba drža. Avtor ugotavlja, da so otroci z Aspergerjevim sindromom izrazito sposobni na področju pomnjenja informacij in definicij besed. Relativno manj pa so sposobni pri reševanju problemov. Imajo zelo dober dolgoročni spomin, težave pa imajo s kognitivno prilagodljivostjo. Nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom se dobro verbalno izražajo, lahko razvijejo obsesiven interes za določene hobije, imajo izjemen spomin, težave s senzorno občutljivostjo in socialno interakcijo. Pri omenjeni populaciji se pojavljajo dobro razvite sposobnosti razvrščanja, razmišljanja, povezovanja in uvida, torej aktivnosti, ki vključujejo abstrakcijo. Težave imajo z izvršilnimi funkcijami kot so kontrola pozornosti, delovno pomnjenje, internalizacija govora, aktiviranje in vzdrževanje napora ter simultano in zaporedno predelovanje informacij (Magajna, 2010).

Nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom imajo izreden spomin za podatke. Pogosto so tihi in miselno odsotni, čeprav so po razmišljanju v marsičem daleč pred vrstniki. Niso sposobni dvostranskega pogovora, se težko čustveno izražajo, zato so pogosto socialno izolirani. Lahko rečemo, da ti otroci in mladostniki zaostajajo za sovrstniki v čustvenem in socialnem razvoju ter se ne znajo vživeti v svoja čustva in čustva ostalih. Mnogo težav nastane, kadar se morajo spopasti z nepričakovanimi spremembami v njihovem okolju oz. se spremenijo njihovi načrti.

Ena glavnih razlik med učenci z Aspergerjevim sindromom in nadarjenimi učenci z Aspergerjevim sindromom je, da se slednji zavedajo, kako njihovo obnašanje vpliva na druge (Lupart, Toy, 2009).

Nadarjenim učencem z Aspergerjevim sindromom je potrebno nuditi možnosti za razvoj njihovih potencialov. Pomoč in podporo usmerimo v dejavnosti, ki na podlagi učenčeve izbire omogočajo uporabo njegovih darov. Starši in strokovni delavci šol morajo razumeti naravo nadarjenih učencev z Aspergerjevim sindromom, saj le tako lahko zagotovijo primerne ukrepe oz. ravnanja. Attwood (1998) opozarja, da je učencem zaradi težav pri reševanju problemov potrebno prilagoditi teste in delo pri pouku. Priporoča, da se tekst, ki ga bo učenec bral, poudari, sedež naj se namesti na mesto s čim manj zvočnimi in vizualnimi motnjami, upoštevajo pa naj se tudi učenčeve težave s pisavo in časom.

Zagotoviti je potrebno spodbudno okolje s poudarkom na razvijanju abstraktnega mišljenja in ustvarjalnosti. Kadar pomoč in podpora temeljita na učenčevih močnih področjih, so učenci bolj motivirani za delo, aktivneje sodelujejo pri pouku in lažje pokažejo svoje znanje. Učenci ob vključevanju njihovih interesnih področij v šolsko delo uživajo, saj tako lahko doživljajo uspeh, obenem pa prijetna čustva ob izvajanju nalog. Otroci in mladostniki v situaciji, znotraj katere se upoštevajo njihovi interesi, izkazujejo boljše socialne in komunikacijske sposobnosti ter motorične spretnosti.

Nadarjeni osmošolec z Aspergerjevim sindromom

V 8.b razred je vključen učenec z Aspergerjevim sindromom, ki je hkrati evidentiran kot nadarjen učenec, in sicer na miselno-spoznavnem in učno-storilnostnem področju. Njegove splošne intelektualne sposobnosti so nadpovprečne. Je učno uspešen, čeprav težko sledi pouku, pogosto potrebuje fotokopije zapiskov. Za učenje in tipične učne dejavnosti je manj motiviran. Kaže pa izredna zanimanja za področja tehnologije, strojništva, računalništva, programiranja ter izkazuje visoke sposobnosti analitičnega mišljenja, logičnega sklepanja in razumevanja povezav med posameznimi elementi. Ima bogat besedni zaklad in zelo dobre sposobnosti pisnega izražanja. Ima tudi odličen spomin in je pozoren na podrobnosti. Pri nalogah, ki vzbudijo njegovo zanimanje, je natančen in kreativen ter pri reševanju problemov nemalokrat ponuja inovativne rešitve. Zelo rad riše in se izraža neverbalno preko stripov, ilustracij. Njegovi zvezki so porisani, saj tudi med poukom svojo pozornost namenja tej dejavnosti.

Z leti šolanja ter aktivnega izvajanja individualiziranega programa dela z njim je bistveno napredoval na področjih komunikacije in socialnih veščin. Vse bolj uspešen je pri razbiranju nebesednih elementov komunikacije, pri prevzemanju nalog postaja vse bolj odgovoren in

zanesljiv ter s pomočjo in ob spodbudah vse pogosteje uporablja primerne načine za sklepanje in vzdrževanje socialnih odnosov z vrstniki. Mnogo težav vztraja na področju sensorike, učenec burno reagira na zvočne dražljaje, ter organizacije, saj ne zmore slediti vsem zadolžitvam in nalogam, s katerimi se srečuje v šolskem in domačem prostoru.

V okviru dodatne strokovne pomoči je bila opravljena analiza učenčevih močnih in področij primanjkljajev. Mnogo dejavnosti je bilo namenjenih analizi fantovih osebnostnih značilnosti ter učenju ustreznih socialnih, emocionalnih in vedenjskih odzivov v določenih situacijah. S tem namenom smo organizirali tudi skupinske delavnice razvijanja socialnih veščin, kamor je bil vključen.

Kljub aktivnemu delu z učencem na vseh področjih ter v vseh oblikah (v razredu, manjši skupini, paru, individualno) so se pri učencu tekom šolanja pojavljali emocionalni izbruhi, ki so nemalokrat vodili v agresijo. Nepričakovani senzorni dražljaji (npr. učenca je po nesreči zadela goba za brisanje table), blažja zbadanja vrstnikov (npr. sošolec pravi, da nista prijatelja) so nekajkrat letno povzročila čustveno-vedenjske izbruhe. Učenčeva prva reakcija na nezaželeno situacijo je bilo kričanje, zatem sta se pojavila telesni tremor in želja po agresiji (npr. udariti nekoga ali biti v odnosu z njim vsaj verbalno nasilen). Agresijo je usmerjal v sošolce, vrstnike ter učitelje oz. druge strokovne delavce. V teh situacijah smo učenca težko obvladali, saj je v svojih ravnanjih uporabljal neizmerno fizično moč, kljub temu, da je zelo vitke postave. Več let smo iskali načine, strategije, s pomočjo katerih bi lahko učinkovito prekinili učenčevo doživljanje situacije ter njegovo nevarno vedenje.

Pri delu z učencem smo skušali na šoli vzdrževati kar se da stalno strokovno skupino, saj se je učenec navezal na določene učitelje in bolje sledil njihovim navodilom. Na šoli tako velja dogovor, da učenca v primeru izbruha iz razreda pospremi specialna pedagoginja. Učenca se odpelje v njen kabinet, kjer se dobro počuti. Tam mu namenimo čas, da se umiri. Vsi ti ukrepi so bili učinkoviti, vendar smo želeli, da nam učenec iz svojega gledišča opiše nastalo situacijo ter razloži, zakaj se je odločil za tako reakcijo. Način, kako priti do teh odgovorov, smo odkrili po številnih neuspešnih poizkusih. Nadarjeni učenec z Aspergerjevim sindromom se rad izraža neverbalno, zato smo mu po doživetem izbruhu v izolaciji ponudili list papirja in svinčnik. V trenutku se je odzval, vzel svinčnik in začel risati. Nastala je risba spodaj.

Slika 1: Risba nadarjenega učenca z Aspergerjevim sindromom po izbruhu (osebni arhiv).

Risanje je učenca pomirilo. Pomirilo do te mere, da je začel ritmično dihati, da sta izginila zariplost iz njegovega obraza ter tremor telesa. Po končanem risanju se je bil mladostnik pripravljen pogovarjati. Razumsko je odgovoril na vsa postavljena vprašanja, povedal, kaj ga je zmotilo in tudi priznal, da se v nastali situaciji ni zmozel nadzorovati. Izrazil je zavedanje o napačnem ravnanju ter se pogovarjal o načinih, s pomočjo katerih lahko situacijo do neke mere popravi oz. stori tisto, kar se od njega pričakuje, torej se vsaj opraviči prizadetim v situaciji. Umirjanje ob risanju in nato pogovor je strategija, ki je strokovnim delavcem naše šole prinesla uspeh pri obravnavi nadarjenega učenca z Aspergerjevim sindromom. Navadno je vzela uro časa, po tej obravnavi je fant lahko nadaljeval s poukom v razredu.

Zaključek

Dvojna izjemnost otrok in mladostnikov v osnovni šoli postaja vsakdan strokovnih delavcev in učiteljev. Nadarjenim učencem s posebnimi potrebami ponudimo pomoč v obliki krepitev talentov in premagovanja specifičnih primanjkljajev. Opisani primer prakse ponazarja pot iskanja ustrezne rešitve nastale neprijetne situacije. Pot, ki je vztrajno, več let, korak za korakom, vodila do rešitve. Nadarjenemu učencu z Aspergerjevim sindromom je bil v veliko pomoč pri premagovanju specifičnih primanjkljajev na čustveno-vedenjskem področju prav njegov talent – poleg intelekta predvsem ustvarjalnost: risanje. Zdi se, kot da je bila rešitev ves čas na dlani, kljub temu pa smo strokovni delavci, ki smo se vključevali v mladostnikov vzgojno-izobraževalni proces, potrebovali kar nekaj časa, izkušenj in napačnih odločitev. Protokol z vsemi strategijami, ki ga izvajamo ob učenčevih izbruhih, se je v našem primeru izkazal kot učinkovit. Omogoča nam bolj učinkovito delo, globlji in boljši odnos z učencem ter obenem mnogo več prijetnih čustev in spodbudnih občutkov za naše delo v prihodnje. Dvojno

izjemnemu učencu pa je ta način dela omogočil sprejemljiv način premagovanja intenzivnih čustev in posledično velik napredek na socialnem področju. Vedenje je postalo bolj sprejemljivo, česar se je zavedal tudi mladostnik sam. Učinkovit postopek umirjanja je učencu omogočal reševanje nastalega problema ter nadaljevanje šolskih dejavnosti po pogovoru.

Nadarjene osebe z Aspergerjevim sindromom imajo kljub nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim težave pri doseganju poklicnega uspeha in zadovoljstva v življenju. Obvladovanje spretnosti emocionalnih in vedenjskih odzivov pripomore k doseganju akademskih dosežkov, višji motiviranosti za delo in učenje ter dobrim socialnim odnosom. Pomemben sklep prispevka predstavlja dejstvo, da bodo nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom v svojem življenju uspešni in zadovoljni zgolj, če bomo v času osnovnega šolanja razvijali ne le njihovo umsko, pač pa tudi emocionalno inteligentnost.

Literatura

Attwood, T. (1998). *Aspergerjev sindrom; priročnik za starše in strokovne delavce*. Radomlje: Megaton.

Lep, B. (2012). Dvojno izjemni otroci – nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami. V: T. Bežič (ur.), *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole (67-80)*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Lupart, J. L., Toy, R. E. (2009). Twice Exceptional: Multiple Pathways to Success. V: L. V. Shavinina (ur.), *International Handbook of Giftedness (507-522)*. Canada: Springer Science+Business Media B. V.

Magajna, L. (2010). Kognitivni in metakognitivni vidiki funkcioniranja nadarjenih učencev s specifičnimi motnjami učenja. V: I. Andolšek, M. Hudoklin (ur.), *Izzivi in pasti otroštva in adolescence, sodobni pristopi k varovanju duševnega zdravja otrok in mladostnikov (7-21)*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Magajna, L., Božič, J. (2012). Vloga šolskega psihologa pri prepoznavanju in obravnavi rizičnih skupin nadarjenih učencev. V: M. Juriševič, B. Stritih (ur.), *Posvetovanje: Vloga psihologa v vzgoji in izobraževanju nadarjenih (27-43)*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Žagar, D., Artač, J., Bežič, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *Koncept. Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Pridobljeno 10. 2. 2020 s spletnega mesta <https://www.zrzs.si/zrzs/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>.

Marija Helena Logar: Z mednarodnim projektnim delom do optimalnega razvoja nadarjenih učencev

Izvleček:

Strokovni delavci bohinjске osnovne šole smo že desetletje aktivni v mednarodnih projektih Erasmus+, v katere vključujemo tudi nadarjene učence. Kot učiteljica slovenščine med drugim sodelujem v dvoletnem projektu *Spodbujanje branja knjig*. Lani sem kot mentorica pripravljala skupino šestih učencev (med njimi več kot polovica nadarjenih) na izvedbo programa v sklopu mobilnosti v Španiji. Pri mednarodnem sodelovanju se je za preizkušen model učenja izkazalo projektno delo, ki zajema štiri korake: od oblikovanja pobude in končnega cilja, načrtovanja izvedbe, uresničitve cilja do evalvacije izvedbe. Učenci so z aktivnim udejstvovanjem razvijali različna znanja, sposobnosti, vrednote, navade in spodbujali optimalni osebni razvoj. Projektno delo smo večinoma izvajali izven ur rednega pouka in tako učinkovito razvijali vse tri sestavine osebnosti nadarjenega učenca (sposobnosti, motivacijo in ustvarjalnost). Vloge učitelja in učencev niso bile strogo določene. Kot učitelj sem namreč nastopala v vlogi mentorja, spodbujevalca, usmerjevalca; učence sem motivirala, da so z aktivnim, raziskovalnim in interdisciplinarnim pristopom prišli do lastnih uresničljivih ustvarjalnih zamisli. Ker učenje ni bilo več vezano samo na znani šolski prostor, je bilo vzdušje bolj sproščeno, učenje osmišljeno, učenci pa notranje motivirani. Ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje niso razvijali le sodelujoči v mednarodnem projektu, ampak tudi širša skupnost, v kateri ti »samorazmišljujoči« učenci vsakodnevno delujejo.

Abstract:

Bohinj elementary school professionals have been active in Erasmus+ international projects for over a decade, including gifted students. As a Slovenian language teacher I am a part of a two-year project *Enhancing Book Reading*. Last year, as a mentor, I was preparing a group of six students (more than half of them gifted) to implement a mobility program in Spain. In international cooperation, a successful model of learning has proven to be project work, which involves four steps: from designing the initiative and ultimate goal, planning the implementation, realizing the goal to evaluation of the performance. Through active participation, students developed different skills, abilities, values, habits and encouraged optimal personal development. The project work was mostly carried out outside of regular lessons, thus effectively developing all three components of the gifted students' personality (abilities, motivation and creativity). The roles of teacher and student have not been strictly defined. I acted as a mentor and as a facilitator; I motivated the students to come up with their own creative ideas through an active, exploratory and interdisciplinary approach. As learning was no longer only connected to familiar school space, the atmosphere was more relaxed, the learning more meaningful, and the students intrinsically motivated. Key competences for lifelong learning have been developed not only by those involved in the international project, but also by wider community in which these »self-reflecting« students act on a daily basis.

Ključne besede:

mednarodni projekt Erasmus+, sodelovalno delo, projektno delo, motivacija, ključne kompetence, vseživljenjsko učenje

1 Uvod

Različne oblike raziskovalnega in projektnega dela tako učitelje kot učence spodbujajo k nenehnemu osebnostnemu in profesionalnemu razvoju. Pri poučevanju dajem velik poudarek aktivnim in projektnim oblikam dela že pri pouku slovenščine in izbirnih predmetov šolsko novinarstvo in vzgoja za medije. Še več možnosti za tovrstne oblike dela pa se je pokazalo pri dodatnem pouku slovenščine in interesnih dejavnostih (bralna značka, novinarski krožek ...). Z učenci se tako lotevamo različnih projektov: raziskovalnih nalog (Srečanje mladih raziskovalcev Slovenije), turističnih nalog (festival Turizmu pomaga lastna glava), mednarodnega sodelovanja v projektih Erasmus+. V vse omenjene dejavnosti so vključeni tudi nadarjeni učenci. Dalj časa trajajoči projekti predstavljajo priložnosti za poizvedovalno učenje – učenje, ki vsebuje tako smiselno iskanje podatkov, njihovo vrednotenje kot tudi njihovo rabo za nastanek novih vsebin (Cencič, 2009). V tem procesu se srečujemo z različnimi izzivi, ki jih odrasli rešujemo v medsebojnem sodelovanju in s pomočjo drugih ustreznih institucij ter na ta način spodbujamo tudi (nadarjene) učence za sodelovanje, poizvedovanje in stremljenje k doseganju zastavljenih ciljev. V nadaljevanju bo predstavljeno projektno delo z nadarjenimi učenci pri izvedbi mobilnosti v Španiji v sklopu dvoletnega projekta E+ Spodbujanje branja knjig.

2 Projektno delo kot uspešen učni model razvijanja potencialov in ključnih kompetenc nadarjenih učencev

2.1 Opis projekta E+ Spodbujanje branja knjig (*Enhancing Book Reading*)

Eden od mednarodnih projektov, v katerega je bohinjska osnovna šola aktivno vpeta (2018–2020), je Spodbujanje branja knjig (*Enhancing Book Reading*). Partnerske šole prihajajo iz različnih držav: Španije, Turčije, Italije in Poljske. Projekt naslavlja tematiko upadanja branja knjig s ciljem ponovno povečati zanimanje za branje. Hkrati želimo izboljšati še socialne veščine, uporabo IKT, medkulturno ozaveščenost, znanje jezika ipd. Aktivnosti, ki vodijo k temu, so poleg branja knjig pisanje spisov, priprava tematske revije, organiziranje dogodkov, povezanih z branjem, mednarodna srečanja. Med seboj se sporazumevamo v angleščini. Projekt je tudi priložnost za izmenjavo dobrih praks med partnerskimi šolami. Glavne dejavnosti na naši šoli potekajo v sklopu bralne značke na predmetni stopnji (od šestega do devetega razreda), izvajamo pa jih predvsem učiteljice slovenščine in angleščine. Pozorni smo, da branje

vključujemo tudi v različne tekoče dogodke na celotni šoli, kot je bilo obeležje dneva jezikov, akcija Nacionalni mesec skupnega branja ipd.

Nekatere naloge smo si partnerske šole razdelile. Španska šola je koordinatorica celotnega projekta in skrbi za ustrezno komunikacijo med vsemi partnerji. Italijani so pripravili vse potrebno za portal eTwinning. Poljaki so izvedli natečaj za logotip in vzpostavili Facebook stran projekta. Na naši šoli pripravljamo glasila (Newsletters), v katerih sodelujočim partnerjem na kratko predstavljamo naše največje književne ustvarjalce. Turki so pripravili vse potrebno za prvo mednarodno srečanje, ki so se ga udeležili samo odrasli. Tam smo tudi konkretno določili, kaj bodo učenci s svojimi mentorji lahko ustvarjali, ko se bodo srečevali med seboj. Jedro projektnega dogajanja pomenijo mednarodna srečanja, poimenovana aktivnosti učenja, poučevanja in izpopolnjevanja. Srečanja so si po programu podobna, vsako pa ima svoje posebnosti – odvisno od predhodnega dogovora glede določene teme, povezane s spodbujanjem branja knjig. Priprava na posamezno mednarodno srečanje je med drugim spoznavanje različnih tipov literature, enkrat je poudarek na dramatizaciji, drugič je v ospredju poljudna literatura, poezija, biografije ... Poleg branja je pomembno tudi spoznavanje dežel, medsebojno spoznavanje in spoznavanje različnih kultur.

2.2 Izvedba mobilnosti učencev v Španiji s projektnim sodelovalnim delom

V tednu od 25. 2. do 1. 3. 2019 je na šoli C. E. I. P. »12 DE OCTUBRE« v španskem mestu Hernan Cortes potekala mobilnost s šestimi učenci (7.–9. razred) naše šole, ki sem se je udeležila kot njihova mentorica. Priprava učencev na mednarodno srečanje v Španiji je potekala izven ur rednega pouka, kar sodi v t. i. obogatitveni program dela z učenci (Bezić, 2012). Za najprimernejši model učenja se je izkazalo projektno delo, ki hkrati veliko prispeva k napredku in razvoju tridimenzionalnega modela nadarjenih učencev – sposobnosti, motivacija, ustvarjalnost. Štirje učenci izmed šestih so bili namreč identificirani kot nadarjeni. Projektno delo omogoča spremenjeno funkcijo učitelja in učenca v vzgojno-izobraževalnem procesu. Udeleženci se z aktivnim pristopom lotevajo konkretnih nalog, tematiko obravnavajo z različnih vidikov in jo vsebinsko med seboj povezujejo. Projektno delo temelji na izkustvenem učenju s skupinskimi oblikami dela. Tak način dela je za učence privlačen in pozitivno vpliva na njihovo motiviranost in učenje (Novak, Žužej, Glogovec, 2009).

Projektno delo je torej način dela, s katerim se udeleženci učijo razmišljati in delati projektno – učijo se strategij za uspešno izpeljavo projekta in različnih strategij, s katerimi bogatijo znanje

in izkušnje, odkrivajo in razvijajo svoje sposobnosti, spretnosti in domišljijo ter rešujejo različne problemske situacije. Temeljno vodilo je, da se vloga vodje projekta (v našem primeru učitelja) in položaj udeležencev (v našem primeru učencev) spremenita, kar pomembno vpliva tudi na medosebne odnose in počutje vseh sodelujočih. Ustvariti moramo delovno, a sproščeno in pozitivno ozračje, v katerem učitelj kot pobudnik, spodbujevalec in usmerjevalec (nadarjenim) učencem daje možnost pobud, predlogov, njihovega kritičnega presojanja, uresničevanja, načrtovanja dejavnosti, sodelovanja med seboj, reševanja morebitnih nastalih konfliktov, izmenjevanja različnih pogledov in razvijanja odgovornosti pri prevzemanju nalog. Izvedba projektnega dela poteka v štirih korakih: oblikovanje pobude in končnega cilja; načrtovanje izvedbe; uresničitve cilja; evalvacija izvedbe (Novak, Žužej, Glogovec, 2009). V pripravi na izvedbo mobilnosti in ob sami izvedbi smo s tem učnim modelom pri sodelujočih učencih spodbujali celovit, optimalen in skladen osebni razvoj.

2.2.1 Prvi korak – oblikovanje pobude in končnega cilja

Okvirne naloge, ki jih je bilo treba izvesti pred mobilnostjo učencev, so bile vnaprej določene. Vsaka sodelujoča partnerska šola je morala med drugim na zanimiv način predstaviti znano pripovedno delo prek dramatizacije. Tema je bila torej že predpisana, zato sem morala v učencih vzbuditi interes, motivacijo za sodelovanje. Spodbudila sem jih k razmišljanju o tem, da izberemo takšno pripovedno delo, ki bo zanimivo tako njim kot ostalim tujim udeležencem. Usmerila sem jih k udejstvovanju v aktivnosti, ki jim bo omogočila samopotrjevanje in samouresničevanje. Pri tem je bilo treba upoštevati, da so bili učenci nadarjeni na različnih področjih (literarno, voditeljsko, dramsko, glasbeno, likovno, športno ...). Pri izbiri pripovednega dela je bilo treba imeti pred očmi že končni cilj – dramatizacijo. Z učenci smo se lotili intenzivnega dela z različnimi viri podatkov. Ob iskanju gradiva v šolski in splošni knjižnici smo se na njihovo pobudo odločili, da bi bila Levstikova pripovedka Martin Krpan najprimernejša za uprizoritev. Še ena »olajševalna okoliščina« je bila, da so književno delo poznali, saj smo ga obravnavali že pri pouku slovenščine. V tej fazi se je izkazalo, kako pomembno je, da znamo mentorji usmerjati učence k iskanju gradiva in da smo pri tem potrpežljivi in vztrajni. Že pri izbiri književnega dela se je pokazalo sodelovalno projektno delo med učitelji in učenci (učenci so pri tem koraku sodelovali tudi s šolsko knjižničarko, ki ima obenem vlogo koordinatorja projekta E+).

2.2.2 Drugi korak – načrtovanje izvedbe

V drugi fazi projektnega dela smo vsebinsko razčlenili pobudo, ki bi nas pozneje pripeljala do končnega cilja – dramatizacije. Z učenci smo sprožili nevihto idej (»brainstorming«) in risali idejno skico, na katero smo zapisovali vsebinske predloge za iskanje nadaljnjih informacij o izbrani temi, pisanje scenarija, ideje za določitev vlog, izdelavo rekvizitov, glasbeno podlago, druge konkretne aktivnosti ... Kot vodja projektnega dela sem morala poskrbeti, da je vsak od učencev sodeloval s svojimi domislicami. Nato smo izmed vseh zapisanih predlogov na idejni skici s kritično presojo izbrali tiste, ki bodo smiselno prispevali k uresničevanju končnega cilja, ki bodo časovno in prostorsko izvedljivi (računati smo morali na praktičnost, saj smo bili vezani na omejeno količino in velikost rekvizitov zaradi poti) in ki bi jih bili učenci sposobni izpeljati. Nova idejna skica, ki je bila podobna miselnemu vzorcu, je vsebovala vse predlagane korake za izvedbo cilja. Skica je bila jasno narisana, da je pritegnila pozornost učencev, hkrati pa so si lahko vsi konkretno predstavljali, katere naloge jih čakajo v prihodnje. Pri načrtovanju izvedbe so si učenci nato s pomočjo idejne skice zastavili več vprašanj, npr. kako bodo zastavljene cilje uresničili, kdo bo izvajal posamezne naloge oziroma pri njih sodeloval, kdaj in kje bodo naloge izvedli.

Učenci so se dela lotili po korakih: v knjižnici so najprej preverili dostopnost književnega dela v angleškem jeziku, saj jim je bila knjiga Martin Krpan v angleščini pozneje v pomoč pri prevajanju scenarija za dramatizacijo v angleščini. V tem delu je prišla do izraza predvsem jezikovna nadarjenost nekaterih učencev. Veliko ustvarjalnega razmišljanja in likovno-tehnične nadarjenosti so učenci pokazali tudi pri izbiri in izdelavi dramskih pripomočkov – z njimi so morali biti čim bolj nazorni, da so si njihovi tuji vrstniki pozneje lahko predstavljali, o čem pripovedno delo Martin Krpan sploh govori. Pričakovali smo namreč, da dramatizacije v angleščini zaradi različnega znanja jezika ne bodo vsi najboljše razumeli. Glede na potenciale (in želje) vsakega posameznika so si učenci razdelili vloge, sestavili smo besedilo (ki smo ga skupaj spreminjali), ga prevedli v angleščino in se v čim bolj sproščenem vzdušju pripravljali na nastop v Španiji.

2.2.3 Tretji korak – uresničitev cilja

Dobro izpeljan drugi korak je vodil do dobro izvedenega tretjega koraka, tj. uresnitve projektnega dela, v našem primeru dramatizacije pripovedke Martin Krpan. Na samem mednarodnem srečanju so bili učenci motivirani, da v skladu z načrtom zadane naloge opravijo po svojih najboljših močeh. Glede na to, da je stresna že sama menjava okolja in nepoznavanje ljudi, pred katerimi so morali učenci nastopati, ima mentor v takih okoliščinah zelo pomembno

vlogo. Obvladati mora tehnike medosebne komunikacije, pridobiti si mora spoštovanje učencev in jim zagotoviti občutek varnosti ne samo s svojo strokovnostjo, temveč s celotnim obnašanjem. Kljub začetni tremi in utrujenosti od potovanja so učenci dramatizacijo izpeljali brezhibno. Tuji vrstniki so bili navdušeni nad njihovim nazornim prikazom (npr. boj med Brdavsom in Krpanom), saj so si tako lažje predstavljali vsebino pripovedke. Kot pomemben dejavnik se je med samim nastopom izkazal sodelovalni duh, saj so učenci vedeli, da se v primeru težav na odru lahko zanesejo drug na drugega (tudi z improvizacijo).

2.2.4 Četrty korak – evalvacija izvedbe

Izvedba zastavljenega končnega cilja še ni zadnji korak pri projektne delu. Zelo pomembna je faza evalvacije, saj se šele z ovrednotenjem rezultatov in celotnega poteka/procesa projekt konča. Poudariti je treba, da se ne smejo oceniti le »končni produkti«, ki v sklopu projekta nastanejo, ampak učenci s pomočjo kritične samorefleksije in vodenega pogovora z mentorjem ovrednotijo postopke med samim delom, počutje, doživetja, spoznanja, znanje, razvoj na intelektualni, čustveni in socialni ravni. Po pogovoru z učenci sem ugotovila, da so po končani izvedbi projekta napredovali v razvoju vseh osmih ključnih kompetenc (kombinacija znanja, spretnosti in odnosov): pismenost; večjezičnost; matematična, naravoslovna, tehniška in inženirska kompetenca; digitalna kompetenca; osebnostna, družbena in učna kompetenca; državljanska kompetenca; podjetnostna kompetenca; kulturna zavest in izražanje (Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje – evropski referenčni okvir, 2018).

3 Zaključek

V mednarodnem sodelovanju se je učni model projektne dela v štirih korakih izkazal za uspešen pedagoški pristop, ki nadarjenim učencem omogoča optimalni razvoj njihovih potencialov. S samoevalvacijo so učenci, ki so se pripravljali na izvedbo projekta na mednarodnem srečanju v Španiji, namreč potrdili, da so razvili vseh osem ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje. To ni pomembno le zanje kot posameznike, ampak tudi za razvoj (družbenega) okolja, v katerem ti učenci vsakodnevno delujejo. Poudariti velja, da vsega omenjenega ne bi dosegli brez ustrezne motivacije za učence, ki temelji tudi na ustvarjalnem mišljenju in sproščenem in sodelovalnem vzdušju (Juriševič, 2012). Pri opisanem projektne delu so bila upoštevana tudi didaktična načela, ki jih Žagar (2009) priporoča pri poučevanju nadarjenih učencev: povezovanje učnih vsebin s širšimi vprašanji, temami in problemi; interdisciplinarna obravnava učnih vsebin; omogočanje učencem neposredne izkušnje v zvezi z obravnavano temo; možnost poglobljanja v učne vsebine, ki si jih nadarjeni učenci sami

izberejo v sklopu širše teme; ustrezna zahtevnost učnih vsebin, ki spodbujajo višje miselne procese (analiza, sinteza, vrednotenje); razvijanje raziskovalnih veščin učencev in spodbujanje uporabe raziskovalnih metod; spodbujanje produktivne ustvarjalnosti učencev z uporabo novih tehnik, materialov, oblik; spodbujanje celostnega osebostnega razvoja in pozitivne samopodobe učencev.

Viri:

Bezič, T. et al. (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole: priročnik*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Cencič, Majda (2009). *Kako poteka pedagoško raziskovanje: primer kvantitativne empirične neeksperimentalne raziskave*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Pridobljeno s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1182/1/Jurisevic_Nadarjeni_ucenci_pop.pdf (25. 1. 2020).

Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje – evropski referenčni okvir. (2018). Pridobljeno s http://www.movit.si/fileadmin/movit/0ZAVOD/Publikacije/Tematske/2018_Kljucne_kompetence_za_vsezivljenjsko_ucenje.pdf (20. 1. 2020).

Novak, H., Žužej, V., Glogovec, V. Z. (2009). *Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah*. Radovljica: Didakta.

Žagar, D. (2009). *Psihologija za učitelje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Center za pedagoško izobraževanje.

Petra Nograšek: Razvijanje potencialov pri prvošolcih

Izvleček v slovenščini

V strokovni literaturi ni zaslediti enotne definicije nadarjenosti, saj je pojem zelo širok in se kaže v različnih oblikah in obsegih. Vse bolj pa lahko v knjigah in na spletu zasledimo teorijo o raznoterih inteligentnostih. Temu spoznanju sem tudi sama naklonjena. Verjamem, da je prav vsak otrok nadarjen na vsaj enem področju in prav je, da nadarjenost v otroku prepoznamo in razvijamo. V članku predstavljam, kako kot učiteljica prvega razreda vidim poučevanje v ranem otroštvu in naj kaj vse mora biti učitelj pozoren, da ne zatre potenciala v otroku. Izogibanje natančnim ocenam otrokove nadarjenosti, nudenje optimalnih možnosti za rast in razvoj in hkrati čutna ostrina so ključ do uspeha. Le ob teh pogojih bomo lahko kasneje, ob koncu prve triade, nadarjene učence uspešno evidentirali. Ena od možnosti, ki jo lahko ponudimo malim nadobudnežem, je kritično mišljenje. Z navedbo aktivnosti, s katerimi razvijamo kritično mišljenje, ponujam strokovnim delavcem ideje, kako in kje začeti. Ob navedenih dejavnostih učenec v šoli dobi priložnost, da opazuje, sklepa, vrednoti, napoveduje, opredeljuje, ustvarja in rešuje probleme, analizira in vrednoti argumente. S tem uporablja vrsto zahtevnejših miselnih procesov in veščin, uveljavlja svoje zmožnosti in interese ter ohranja radovednost.

Izvleček v angleščini

There is not a universal definition that describes the elements of gifted and talented since the term is extremely broad and generic. Thus, it exhibits itself in many shapes and forms. Instead, a theory about different kinds of intelligence prevails in many book and Internet references. It is a theory that appeals to me. It is my firm belief that each child has various gifts and talents in at least one area and our job, as teachers, is to recognize that area and help them develop it. In the article, I focus on the important aspects of teaching children in the first year of primary school without crushing their potential. Instead of an impersonal evaluation of their gifts and talents, I firmly believe that the key to success is creating an environment for the children to reach their full potential along with the emotional support they need. In this way, the basis for evaluating and defining their talents and abilities at the end of year 3 is set.

Developing critical thinking in young learners is one of the activities that we can start encouraging. For teachers, it is always a challenge what to do and where to start, and therefore, in the article I present some ideas and activities. Their aim is to provide the children with the opportunity to observe, make conclusions, evaluate, predict, define, create, solve problems, and support and analyse arguments. In this way, children not only employ higher thinking processes and skills, but also reinforce their abilities and interests without losing their natural instinct for curiosity.

Ključne besede: nadarjenost, raznotere inteligence, prvošolci, spodbudno okolje, kritično mišljenje.

Uvod:

V strokovni literaturi ni zapisane le ene definicije za nadarjenost. Ena izmed njih pravi, da so nadarjeni tisti otroci, ki kažejo visoke dosežke na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in kateri, poleg rednega šolskega programa, potrebujejo posebej prilagojene programe ter aktivnosti. Vse bolj se tudi uveljavlja spoznanje o sedmih inteligencah. Temu spoznanju sem tudi sama naklonjena. Pomembno je, da učitelj ponuja možnosti za razvoj vseh, torej da vpliva na enakomeren razvoj obeh možganskih hemisfer.

Razvoj učenčevih potencialov

Kot učiteljica v prvem razredu se zavedam, da imam veliko moč, da v otrocih prebudim najboljše. Vsak otrok je za nekaj nadarjen in prav je, da nadarjenost v otroku prepoznam in razvijam. Vsi otroci se rodijo z željo po učenju. Zgodnje poučevanje nikakor ne sme zatreti te želje, pač pa mora otrokom nuditi spodbudno okolje, da se razvijajo, raziskujejo in se ne ukalupijo. V vsakodnevno šolsko življenje je potrebno vnašati elemente, ki stimulirajo otrokov celoviti miselni razvoj, spodbujajo hitrost mišljenja in sklepanja, hkrati pa poskrbeti, da se bo vsak učenec pri tem počutil udobno, da ne bo doživljal frustracij ali občutka podcenjenosti. Stimulativno okolje pripomore k razvoju velikega števila nevronske poti in ustvari bogato nevronske mrežo, kar je bistveno za kasnejše doseganje prirojenih potencialov.

Neobvladljive količine podatkov, ki so se pritihovalile v šolski prostor, je potrebno zmanjšati, jih podkrepiti z logičnim razmišljanjem in veščinami lastnega presojanja (kritičnega mišljenja) ter znanje povezati z življenjem, uporabljati doživljajsko pedagogiko. Učenci pa morajo biti prepoznani po svojih talentih in biti tudi tako ocenjeni.

Učitelji prve triade moramo biti pozorni tudi na ponudbo tekmovanj iz znanja. Več priložnosti za udejstvovanje je na naravoslovnem področju. Prav zato lahko otrok dobi napačne ali popačene informacije o svojih sposobnostih in predstavah. Prav je, da otroci tekmujejo, a je hkrati pomembno, da se zavzamemo za enake možnosti za dokazovanje na različnih učnih področjih.

Z osmišljenimi aktivnostmi pri pouku pa lahko vplivamo na razvoj vseh sedmih inteligenc, ki jih navaja profesor Howard Gardner: jezikovne, prostorske, telesno-gibalne, glasbene, socialne,

logično-matematične in osebne. Jezikovno nadarjenost spodbujamo s poslušanjem, z vključevanjem v pogovor, neformalnim pisanjem; prostorsko krepimo s slikovitim pripovedovanjem zgodb, z igračami, ki jih morajo sestavljati, z uporabo zemljevidov, skic, različnimi likovnimi tehnikami, z gledanjem poučnih filmov; telesno-gibalno nadarjenost lahko krepimo z vsemi vrstami športa, igranjem vlog, izkustvenim učenjem, uprizarjanjem in ustvarjalnimi gibi ter plesom. Da poskrbimo tudi za glasbeno nadarjene otroke, pa lahko začnemo že z občasnih petjem navodil za delo. Motiviramo jih tudi s petjem, ploskanjem, z ritmičnimi dejavnostmi in igranjem na preprosta glasbila in zvočila. Socialno nadarjene motiviramo z igranjem iger, kjer se seznanjajo s pomembnimi idejami ter razvijajo socialne veščine ter poučujejo druge otroke. Z logičnimi ugankami, igrami, matematičnimi ugankami poskrbimo za razvoj logično-matematičnega področja, otroke, ki so nadarjeni na osebnem področju, pa motiviramo tako, da jim priskrbimo materiale, ki jih lahko sami uporabljajo in razvijajo svoje lastne učne dejavnosti.

Ob vseh strokovnih priporočilih pa je zelo pomembno pravilo, ki ga moramo učitelji upoštevati, to, da verjamemo v otroke, da jim dovolimo, da delajo napake, jim puščamo svobodo, da dobivajo nove ideje in raziskujejo področja ter da razmišljajo po svoje. Otroci svet odkrivajo na svoj način, znanje srkajo iz resničnega življenja. Če jim bomo to dopustili, bomo prispevali k razvoju samostojnih, inovativnih, drugače mislečih posameznikov, ki bodo premikali meje nemogočega in doprinesli k zdravemu razvoju družbe. Spodbujanje učencev pa pomeni ponujanje priložnosti, da otroci razvijajo dojemanje sebe kot zmožnega bitja, ki lahko prispeva in ki lahko vpliva na to, kaj se mu dogaja in kako se odziva. Otrokom je treba prepustiti več odgovornosti in jim dodeliti več zadolžitev, da se počutijo pomembni gradnik družbe, ki ji pripadajo. Prvi pogoj, da lahko otrok zablesti, je dobra samopodoba. Razmišljati o adutih je večkrat težje kot pa razmišljati o pomanjkljivostih, temu je naravnana tudi družba. Že starši, ki želijo otroku vse dobro, ga v dobri veri prevečkrat opozarjajo, na katerih področjih še ni dovolj dober. Zato otrok ni usposobljen prepoznati in ceniti vseh inteligenc. Na drugi strani pa lahko otroka pretiramo razvadimo oz. ga ne prizemljimo v zahtevnost realnosti, kjer mora biti spoštljiv, pravičen, odgovoren, vztrajen in potrpežljiv ter skromen, da bo dosegel zastavljen cilj in bil ob tem zadovoljen.

Uporaba kritičnega mišljenja

»Ljudje me sprašujejo, zakaj bi verjeli temu, kar trdim. Saj ne smete preprosto verjeti, če razmišljate kritično, jim odgovarjam.« - M. Shermer

Kritično razmišljanje je sposobnost in pripravljenost vrednotiti trditve ter objektivno presojati na podlagi dobro podprtih argumentov. Idealen kritični mislec je vedoželjen, dobro poučen, zaupa v razum, je odprt, fleksibilen, pošten v ocenjevanju in v soočanju z osebnimi zmotami, preudaren v presojanju, pripravljen ponovno premisliti, natančen pri obravnavi tem.

Otroci se šele učijo kritičnega mišljenja. Prvošolci vstopajo v šolski prostor še precej neobremenjeno, s pozitivnimi čustvi, zato je pot lažja, a ponuditi jim moramo dovolj priložnosti, da to počnejo: opazujejo, sklepajo, vrednotijo, napovedujejo, opredeljujejo in rešujejo probleme, analizirajo in vrednotijo argumente. S kritičnim mišljenjem večje uporabljajo vrsto zahtevnejših miselnih procesov in veščin (spraševanje, prepoznavanje in opredeljevanje problemov, primerjanje, razvrščanje, deduktivno in induktivno sklepanje, argumentiranje, postavljanje hipotez ...). Seveda pa mora biti kritično mišljenje tudi povezano z motoričnimi dejavnostmi, fino motoriko in glasbo, ki igrajo pomembno vlogo v predšolskem obdobju in na začetku šolanja.

Na začetku šolskega leta sem si zastavila cilj, da bom razvijala kritično mišljenje pri prvošolcih skozi celo šolsko leto in ob polletju evalvirala, kako sem bila pri tem uspešna. Izbrala sem nekaj aktivnosti. Septembra sem otrokom predstavila, kaj je kritično mišljenje in kako ga bomo razvijali. Pripravila sem jim piktograme, s katerimi sem ponazorila in razložila, s kakšnimi nalogami se bomo spopadali. Učenci so slednje sprejeli z radovednostjo in se veselili novih izzivov.

Navajam konkretne primere aktivnosti, ki smo jih imeli:

- **Usmerjenost v problemska vprašanja:**

Postavljanje vprašanj s strani učitelja in učencev o vsebini, ki so se jo učili.

Nekaj primerov vprašanj pri matematiki (obravnavata števila 6):

Kako lahko število 6 povežemo s kvadrom, uro in igralno kocko?

Zakaj lahko število 6 povežemo s pikapolonico, medtem ko s pajkom ne?

Katero število dobimo, če si dovolimo, da število 6 prekotalimo?

Kje v naši okolici se skriva število šest?

Vprašanja pri slovenskem jeziku (obravnavata črke P):

Kaj je posebnost zgodbe? Parna pekarna Petra Pevca peče preste po petdeset para, pa pride policaj, pa pravi: »Presneti potepuh!«, pa prepove peči preste.

Kateremu delu telesa se ti zdi podobna črka P? Zakaj?

- ***Ugankarska vprašanja:***

Ustvarjala sem razmišljujočo situacijo, ob reševanju katere so otroci doživljali radost. Ob rešitvi sem podala tudi razlago.

Npr. Zakaj Metka na poti v šolo pri prečkanju ceste čez zebro ni videla rumene luči na semaforju, njena mama pa je na poti v službo z avtomobilom, ko se je peljala čez isto križišče, videla rumeno luč na semaforju? Zakaj sekamo drevesa jeseni ali zgodaj spomladi, ne pa poleti? Zakaj rjavi medved vsako pomlad tehta manj kot jeseni?

- ***Iskanje možnosti uporabe predmetov v novih funkcijah:***

Ob utrjevanju učne snovi ali za uvodno motivacijo so dobili po skupinah na A3 formatu narisane predmete (npr. dežnik, ponev, zobna krtačka ...). Skupine so si prizadevale, da najdejo čim več raznolikih, nenavadnih in redkih idej, kako bi ta predmet uporabili. Pri tem so upoštevali, da morajo predmet uporabiti v povezavi z obravnavano temo (npr. seštevanje, na vrtu ipd.).

- ***Vaje asociacij in analogij:***

Otrokom sem zastavljala vprašanja, ki so povezovala stvari ali pojme na podlagi skupnih značilnosti. Primer:

Kaj imata skupnega medved in srna, medtem ko prašič in poljski zajec ne?

Kaj imata skupnega radiator in termofor medtem ko kapa in pahljača ne?

- ***Gibalna ustvarjalnost ob glasbi:***

Učencem sem pokazala sliko. V minuti tišine z zaprtimi očmi so morali razmisliti, kakšno gibanje bodo izbrali. Na moj znak so se začeli gibati oz. delati nekaj na temo sličice. Po zaključnem znaku so pripovedovali, kaj so počeli in zakaj.

- ***Iskanje risb v risbi:***

Na risbi so iskali predmete, ki so se med seboj prekrivali, ter iskali skupne lastnosti predmetov (npr. isto število zlogov, prvi, zadnji glas). Iskali so nove primere, npr. besed na glas Ž, zadnji glas E ipd., tvorili so povedi tako, da so uporabili posamezne sličice.

- ***Reševanje konfliktov:***

Učence sem navajala, da so lahko vedno izrazili svoje mnenje ali stališče, kadar se s kom ali s čim niso strinjali. Pogovarjali smo se o neljubih dogodkih v razredu. Učili smo se, kako iskati dejstva in se hkrati izogibati interpretacijam (našega sklepanja).

- ***Vrednotenje in odločanje:***

Enkrat tedensko je prinesel izbrani učenec v šolo bralni nahrbtnik. Razmišljal in pripovedoval je o prebranih knjigah ter odgovarjal na vprašanja: Če bi si lahko izbral eno knjigo iz nahrbtnika za vedno, katero bi izbral? Na podlagi česa se bi odločil, katero bi dejansko vzel? Utemeljil je svojo izbiro.

Ob polletju smo evalvirali naše kritično mišljenje. Otroci so zavzeli pozitivna stališča do tovrstnih nalog. Navajam nekaj zanimivih trditev.

»Naloge so bile včasih težke, a zabavne.«

»Manj se kregam s prijateljem.«

»Všeč mi je bilo, ker sva z mami morala poiskati odgovor na težko vprašanje.«

»Moj dedi pravi: *Več kot znaš, več veljaš*. In zdaj znam več.«

»Rad imam take naloge, zato rad hodim v šolo.«

Sama pa sem opazila, da so otroci napredovali pri reševanju konfliktov. Vse bolj so v pogovoru začeli razlikovati dejstva od interpretacij. Prišli smo do mirnih in pravičnih zaključkov, udeleženci v konfliktu so bili zadovoljni. Učenci so začeli razlikovati med svojim zemljevidom sveta (svojim pogledom na svet) in sošolčevim. Učenci so s svojo ustvarjalnostjo tudi sami pripomogli h kritičnemu mišljenju. Med odmori so radi risali pojme, predmete, jih pokazali ostalim učencem in ob glasbi izražali svojo ustvarjalnost.

Uporabo kritičnega mišljenja so pohvalili tudi starši na roditeljskem sestanku, ki bi si želeli še več tovrstnih aktivnosti v višjih razredih, kjer že imajo otroke. Predvsem so pohvalili problemska vprašanja, o katerih so se pogovarjali tudi doma.

Zaključek:

Eno od temeljnih načel mora biti skrb za celotni osebni razvoj. Na vseh področjih razvoja pa ne smemo težiti k odličnosti, temveč je potrebno nekatera področja videti kot podporna področja. Če se bomo tega zavedali in verjeli v to pedagogi, učenci in starši, potem bo vsem lažje. Prav je, da je znanje vrednota, a primerjanje učencev v tabelah in lestvicah ne prinaša realnih rezultatov.

Nadarjenost je nekaj, kar lahko učitelji in starši pomagamo razviti, tako da otroku dajemo dovolj priložnosti, pripomočkov in spodbude. Če k temu dodamo še razvoj delovnih navad in pozitivne samopodobe, potem verjamem, da bodo otroci odrasli v uspešne in zadovoljne posameznike, kakršne si vsi želimo.

Literatura:

Rupnik Vec, T. in Kompare A. (2006). Kritično mišljenje v šoli: Strategije poučevanja kritičnega mišljenja. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.

George, D. (1997). Nadarjeni otrok kot izziv. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.

Bezić, T... (et al.) (2006). Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.

Rajović, R. (2016). Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka. Mladinska knjiga, Ljubljana.

Sims, P. (1999). Spodbujanje odličnosti. Učila, Tržič.

Snežna Oblak: Nadarjeni dijaki in pouk slovenščine

Povzetek

Ključno vodilo prispevka je bilo vprašanje, ali pri pouku slovenščine nadarjenim dijakom ponudimo dovolj možnosti za razvoj in nadgradnjo njihovih sposobnosti. Velikokrat se namreč ukvarjamo zgolj s tistimi dijaki, pri katerih je prepoznaven drug spekter posebnih potreb in nadarjeni ne dobijo priložnosti za napredek, lahko celo nazadujejo.

Na osnovi zastavljenega vprašanja se v prispevku, kot primer dobre prakse, obravnava delo nadarjenega dijaka pri pouku slovenščine v prvem letniku srednjega strokovnega izobraževanja, in sicer prepoznavanje njegove nadarjenosti in ustvarjalnosti pri književnosti. To je omogočilo branje knjige, ki jo dobijo dijaki prvih letnikov v okviru projekta »Rastem s knjigo«, v katerega je vključena tudi naša šola. Dijaki so brali in analizirali knjigo Cvetke Sokolov, V napačni zgodbi, omenjeni dijak pa je prevzel aktivno vlogo, povezoval delo petih skupin in pri tem pokazal sposobnost razmišljanja, motiviranost, kreativnost in razgledanost. Ne smemo pa pozabiti omeniti njegovega razvitega socialnega čuta, s čimer se je strinjala tudi razredničarka.

Pri pouku književnosti torej sledimo uresničevanju ciljev, ki omogočajo razvijanje občutka za lepo, razvijanje ustvarjalnosti, domišljije, bralne pismenosti ... Pri tem dobijo nadarjeni dijaki pomembno vlogo, ker lahko s svojim delom in pozitivno naravnostjo pripomorejo k izboljšanju bralne kulture, s tem pa tudi sami napredujejo.

Ključne besede: nadarjenost, nadarjeni dijaki, pouk književnosti, »Rastem s knjigo«, razvijanje bralne kulture

Abstract

The main objective of this article was to determine whether gifted students receive enough attention and support in Slovene class to develop and improve their skills. We often give our undivided attention only to those students who are on the other side of the special needs spectre, and the gifted students do not have the opportunity to improve, they often even regress.

In light of this objective, the work of a gifted student in Slovene class of a secondary school of technical professions is observed in terms of their giftedness and creativity in literature class. This was possible with the help of the project "Rastem s knjigo", which provided our school's first-year students with a book, which they then all read. The book our students read and analysed was by Cvetka Sokolov, entitled 'V napačni zgodbi'. A particular student then assumed an active role of moderating the work of five groups, and in doing so, he exhibited reasoning skills, motivation, creativity and broad-mindedness. No less importantly, he also proved to have an exceptional social sense, which the class teacher can confirm.

In literature class, we follow the objectives that enable the development of a sense of aesthetics, creativity, imagination, reading literacy ... In this process, the gifted students assume an important role, as they can with their diligence and a positive outlook, while improving their own skills, contribute to the improvement of reading literacy.

Keywords: giftedness, gifted students, literature class, "Rastem s knjigo", reading literacy development

Odražanje nadarjenosti pri pouku slovenščine

V srednjih šolah se učitelji vsakodnevno srečujemo z izzivi, ki zahtevajo delo z raznolikimi dijaki, med katerimi so tudi nadarjeni. Izhodišče za ta prispevek je bilo vprašanje, ali pri pouku slovenščine nadarjenim dijakom ponudimo dovolj možnosti za razvoj in nadgradnjo njihovih sposobnosti. Na šole, ki izvajajo srednje poklicno izobraževanje, poklicno tehnično izobraževanje in srednje strokovno izobraževanje, se namreč vpiše tudi veliko dijakov s posebnimi potrebami. Mednje sodi tudi naša šola in za ilustracijo naj povem, da je med 889 letos vpisanimi najmanj deset odstotkov dijakov s posebnimi potrebami, to so dijaki s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, s težjo motnjo avtističnega spektra, dijaki z motnjami pozornosti in hiperaktivnostmi, s čustveno vedenjskimi motnjami in z drugimi težavami, tudi gibalno ovirani. Ti dijaki so upravičeni do upoštevanja prilagoditev, ki izhajajo iz odločbe o usmeritvi, hkrati pa zahtevajo vso našo pozornost in velikokrat učitelji namenimo veliko časa zgolj njim. Prepoznavanje nadarjenih je zato oteženo, lahko se zgodi, da ne dobijo priložnosti za napredek in celo nazadujejo.

Kdo so nadarjeni otroci/dijaki? Koncept (1999), v katerem je zapisana ena od najpogosteje uporabljenih definicij nadarjenosti, navaja, da so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti. Navaja tudi, da se področja oz. vrste nadarjenosti med seboj prepletajo, zato težko rečemo, da je posameznik nadarjen samo na *splošno intelektualnem, umetniškem, psihomotoričnem* ali *socialnem* področju. Pri pouku književnosti se odraža prav ta prepletenost, kar sovpada s splošnimi cilji predmeta, ki so opredeljeni v Katalogu znanja za slovenščino (1998) v srednjem strokovnem izobraževanju. Katalog med splošnimi cilji predmeta tudi navaja, naj se dijaki pri pouku književnosti oblikujejo v kultivirane in razgledane bralce; naj razvijajo zmožnost literarnega branja, naj razvijajo trajno potrebo po stiku z leposlovjem, ker poznajo njegovo naravo ter ga dojemajo kot vrednoto v svojem vrednostnem sestavu; naj spoznavajo in kritično presojujejo razmerje med književnimi besedili in njihovimi poustvarjalnimi interpretacijami ...

Kot učiteljica slovenščine se ob vseh teh zastavljenih smernicah in ob prej omenjeni raznolikosti dijakov dnevno soočam z vprašanji, kako vse to izpolnjevati, katere pristope izbrati, kako mladostnikom približati vsebine, da ne bodo nekateri zaradi njih preobremenjeni, sposobnejši pa bi se dolgočasili, in še vse to dosegati v sproščeni razredni klimi. Poleg tega

živijo mladostniki v nenehnem stiku s sodobnimi tehnologijami, literarnega branja v njihovem vsakdanu skorajda ni, ko pa morajo brati, se pogosto sliši, »da je domače branje nepotrebno mučenje, zapravljanje časa ...«. Je torej moje strokovno, pedagoško in psihološko znanje dovolj široko, da zmorem poleg tega še z dovolj razvito čustveno inteligenco doseči večjo *motiviranost za branje* in predstaviti *branje kot vrednoto*, kar med drugim definira *bralno kulturo*.

V prispevku je kot odgovor na omenjena vprašanja predstavljeno delo nadarjenega dijaka pri pouku slovenščine v prvem letniku srednjega strokovnega izobraževanja, in sicer prepoznavanje njegove nadarjenosti in ustvarjalnosti pri književnosti. Na začetku šolskega leta dijake spodbudim, da se predstavijo, povedo nekaj osnovnih informacij o sebi, npr. od kod prihajajo, zakaj so se odločili za prav ta izobraževalni program, s katerimi konjički se ukvarjajo, kaj zanimivega se jim je v življenju zgodilo ... Dijakom povem, da na ta način gradimo prijazno sobivanje, ki je ključnega pomena za šolski prostor, sprejemamo različnosti in iščemo možnosti za lažji začetek srednješolskega dela. Nekateri sproščeno, s smislom za humor, drugi bolj zadržano delijo z novimi sošolci svoje interese – od športa, glasbe, prostovoljstva, najde pa se tudi kdo, ki nam zaupa, da rad bere. S pomočjo teh kratkih predstavitev dobim prve informacije, kako se dijaki izražajo, kako znajo prosto pripovedovati, prav tako se ob tem pokažejo obrisi njihovih osebnostnih lastnosti. Prva pisna naloga v obliki doživljajskega spisa pa je pokazatelj jezikovnega znanja, sposobnosti tvorjenja kompleksnejših povedi, pestrosti posameznikovega besedišča ...

Dijak *Luka*, dovolil je, da ga predstavim z imenom, je na začetku šolskega leta izstopal, pri pouku je bil zelo aktiven, veliko je spraševal, sodeloval pri razlagi, zelo dobro se je spomnil že obravnavanih vsebin, ki smo jih ponavljali kot uvod v književnost, pokazal je svojo bistrost, razgledanost in kar je še najpomembnejše, interes in pripravljenost narediti kaj več. Povedal mi je, da je bil v osnovni šoli odličnjak, sodeloval je v različnih kroških in se udeleževal tekmovanj, zato je postal v nekem smislu moj »sodelavec« pri uresničevanju zamisli brati malo drugače. V učnem načrtu za prvi letnik srednjega strokovnega izobraževanja je kar nekaj ur namenjenih sklopu *mladinska književnost*, zato sem povezala to področje pouka književnosti s projektom »*Rastem s knjigo*« in z Lukovo pripravljenostjo sodelovati pri novih nalogah, kjer bi lahko pokazal svojo kreativnost, vedoželjnost in pozitiven odnos do sošolcev.

Razvijanje bralne kulture in projekt »*Rastem s knjigo*«

Dijaki prvih letnikov naše šole že deseto leto sodelujejo v nacionalnem projektu »*Rastem s knjigo*« (JAK, 2019), zato je bil oktobra tudi omenjeni razred povabljen v Knjižnico Šiška,

enoto Mestne knjižnice Ljubljana. Pred obiskom knjižnice sem dijake seznanila z osnovnimi informacijami o nacionalnem projektu, ki spodbuja bralno kulturo, snovalci skušajo z njim osnovnošolce in srednješolce motivirati za branje mladinskega leposlovja slovenskih avtorjev ter jih spodbuditi k obiskovanju splošnih knjižnic.

V tem šolskem letu so dijaki prejeli v dar knjigo *V napačni zgodbi*, pisateljice Cvetke Sokolov. Pri pouku književnosti sem dijake v sklopu mladinske književnosti seznanila s knjigami, ki smo jih v preteklih letih že obravnavali v okviru projekta, in sicer *Jugoslavija, moja dežela*, Gorana Vojnovića, *Živalska kmetija*, Andreja Rozmana Roze, in *Noben glas*, Suzane Tratnik. Dijakom sem povedala, da bomo ure, namenjene obravnavanju mladinske književnosti, popestrili z branjem in analizo podarjene knjige. Pred konkretnimi nalogami smo z dijaki govorili o temeljih mladinske književnosti, kako se deli glede na starost uporabnikov, v katerih književnih zvrsteh in vrstah se pojavlja, o tem, da nagovarja prav njih, mlade bralce, zato so teme in glavne osebe takšne, da so jim blizu in dojemanjem sveta lažje. Pogovarjali smo se o problematiki, ki je pogosto poudarjena v besedilih – osebna identiteta, ljubezen, spolnost, družbene dileme, družinski odnosi in s tem povezane težave najstnikov ...

Sledile so naloge in navodila za delo. Za začetek je bila najpomembnejša in drzna naloga ta, da vsi *preberejo knjigo*, nato pa jo bodo analizirali *v skupinah*. Ta način dela omogoča sodelovanje, medsebojno spodbujanje, udeleženci drug drugemu pomagajo, ni izpostavljanja in rezultati so vidni, ko skupina delo opravi. Luka se je nad nalogo navdušil, ocenil je, da je najboljša razdelitev v skupine po pet oz. šest dijakov, treba je skupinam določiti vodjo, sam pa je na moj predlog prevzel tudi povezovalno vlogo. Glede na število dijakov v razredu smo lahko oblikovali pet skupin. Pomagala sem izbrati vodje, poleg Luke še štiri dijake, nato pa je žreb določil, kdo bo prvi izbiral svoje člane, kdo drugi, vse do petega, zadnjega vodje skupine. Fantje so se ob sestavljanju skupin zabavali, vendar sem jih opozorila, da morajo imeti v mislih, s kom bodo najlažje delali in ne samo to, s kom se radi družijo. Pokazala se je tudi zaskrbljenost posameznikov, ali bodo nalogi sploh kos.

Pred začetkom branja sem organizatorjem posameznih skupin naročila, naj bodo med branjem pozorni na to, o čem bi se lahko pogovarjali in kako bi sami želeli predstaviti glavno osebo. Sledilo je branje knjige in za ta bralni podvig so imeli dijaki na voljo dva tedna. Presenetljivo dobro so vodje skupin poiskali nekaj ključnih področij, ki smo jih skupaj oblikovali v pet tematskih sklopov, le-te pa so v nadaljevanju obravnavale posamezne skupine.

Prva skupina je dobila nalogo predstaviti Manco kot zaljubljeno najstnico v odnosu do učitelja slovenščine, *druga skupina* je morala raziskati njene družinske odnose, *tretja skupina* opazovati Manco kot prijateljico in sošolko, *četrti skupina* je morala biti pozorna na to, kaj ji pomenita glasba in poezija. *Peta skupina* je obravnavala pasti sodobnih tehnologij.

Sledilo je delo v skupinah. Dijaki so vodji skupine posredovali svoja razmišljanja in opažanja ob določeni temi, iskali vzporednice z lastnim vedenjem oz. izkušnjami v vsakdanjem življenju, oblikovali mnenje, vodja pa je predstavil njihovo delo v obliki PowerPoint predstavitve. Pred tem smo se dogovorili, da bom predstavitve pregledala, opozorila na napake in jih po potrebi usmerila, če bi naleteli na težave pri analiziranju besedila in oblikovanju mnenj. Luka je vodil prvo skupino, bil povezovalec in ob tem odgovoriti še na nekaj literarnoteoretičnih vprašanj.

Mladi in »napačne zgodbe«

Na začetku novembra smo tri šolske ure namenili predstavitvam in pogovoru o prebrani knjigi Cvetke Sokolov (2017), *V napačni zgodbi*.

Luka je posredoval uvodne informacije o avtorici, slovenski mladinski pisateljici, pesnici in visokošolski učiteljici, ki piše knjige že dve desetletji, v svojih delih pa se loteva vznemirljivih tem, ki mlade neposredno nagovarjajo in se jih dotaknejo. Ob besedilu je poudaril osnovne literarnoteoretične pojme – kaj je roman in navedel vrste romanov, predstavil zunanjo zgradbo romana, dogajalni čas in prostor, prvoosebnega pripovedovalca in povzel zgodbo. Zgodba je naslednja: *Glavna oseba je šestnajstletna dijakinja Manca, ki se je zaljubila v Igorja, svojega učitelja slovenščine. Je poročen in ima družino, pri pouku in na literarnem krožku ji daje sporočila, da je nekaj posebnega (pripravlja si »teren«), jo zapeljuje in tudi uspe zapeljati, z mobilnim telefonom jo snema pomanjkljivo oblečeno (ugotovi se, da ne samo Mance). Telefon je ukraden, do fotografij pridejo dijaki višjih letnikov in le-te zakrožijo po spletu ...*

V prispevku so navedena opažanja posameznih skupin, kaj so dijaki doživljali ob branju in tudi kaj jih je pretreslo, šokiralo, koga tudi odvrnilo od branja in mnenja, pri oblikovanju katerih je Luka aktivno sodeloval.

Prva skupina je predstavila Manco kot zaljubljeno najstnico v odnosu do učitelja slovenščine: *»Manca je bila zaljubljen in zato preveč naivna; bila je res neumna, da se je zapletla z učiteljem; bila je sama in v stiski; bala se je, da bo kdo izvedel za prepovedano razmerje; ves čas je bila v dvomih, se prepustiti čustvom ali ne; učitelj si tega ne bi smel dovoliti, saj je odrasel človek; prizori spolnih odnosov so kar preveč nazorno opisani ...«*

Mnenje: Bili so enotnega mnenja – ko si zaljubljen, te kar odnese, delaš neumnosti in Manca ni bila nič drugačna, vendar tako poceni, kot jo je odnesel učitelj Igor, pa ni bilo prav. Storil je

namreč kaznivo dejanje, ker je mladoletnico zavedel v spolne odnose, se igral z njenimi čustvi in ji za vedno zaznamoval življenje. Za njeno stisko v šoli ni vedel nihče, Manca bi morala poiskati pomoč pri razredniku ali v svetovalni službi.

Druga skupina je analizirala Mančine družinske odnose – »Alenka ji je hotela biti kot prava mama; svojo mamo je Manca sovražila, ker jo je zapustila; do Alenke se velikokrat ni vedla lepo, ko ji je hotela dati kakšen nasvet, jo je grobo zavrnila; z očetom sta imela dober odnos, imel jo je rad; osebnih stvari mu ni zaupala ...«

Mnenje: Mančin odnos do očeta in njegove partnerke Alenke je bil dober, a z njima nikoli ni delila nič globljega in jima ni zaupala svoje stiske. Dober odnos in zaupanje je treba graditi že v otroštvu. Ko so bili sami majhni, so staršem povedali vse, tudi če je bilo kaj narobe, v najstniških letih pa želijo preizkušati nove, neznane stvari, starši pa jim to odsvetujejo ali želijo preprečiti, zato velikokrat prihaja do sporov. Hoditi po robu je namreč zelo vznemirljivo.

Tretja skupina je Manco obravnavala v odnosu do prijateljev in sošolcev: »Postane skrivnostna, nezaupljiva, tudi laže; izogiba se pogovorom o učitelju Igorju; izkorišča Katarino, svojo najboljšo prijateljico; Jurij je prava tečnoba, jo zasleduje, vendar je njen zaveznik in jo ima rad ...«

Mnenje: Katarina ji je pomagala pri laži, kje je npr. preživela vikend, vendar o razmerju z Igorjem ni vedela ničesar. Jurij je slutil, kaj se dogaja, edini ji je pomagal in povedal za širjenje govoric o ukradenem telefonu in jo pomiril, da njenih fotografij ni na spletu. Manca pravzaprav ni imela veliko prijateljev, posvečala se je le Igorju in v njem iskala pomiritev in zdravilo za svojo zmedeno glavo. Od sošolcev se je oddaljila, ker se je počutila zelo zrelo in odraslo.

Četrta skupina se je osredotočila na Mančin odnos do glasbe in poezije: »Na literarni krožek hodi zaradi ljubezni do poezije; prevaja in izboljšuje prevode, kar je všeč Igorju; obožuje slovenske in tuje pesmi, v katerih se najde; pesmi so ji v uteho, jo pomirijo; igranje kitare jo sprošča; z glasbo povezuje svojo žalost (Plavi Orkestar, Ako su to samo bile laži), veselje (Abba, When I Kissed the Teacher), spomine na Igorja (Elvis Presley: I can't Help Falling in Love With You) ...«

Mnenje: Glasba in poezija sta njeni pravi prijateljici, imata velik vpliv na njeno počutje, čustvena stanja, pomagata ji premagovati stisko in jo tolažita, ko ji je najbolj hudo. Glasba ima lahko prave terapevtske učinke, saj jo izbiramo glede na trenutno razpoloženje, ki ga izboljša ali nas spomni česa žalostnega, neprijetnega.

Peta skupina je obravnavala pasti sodobnih tehnologij: »Fotografije gole Mance za spomin – kdo bi temu verjel; bila je preveč zaljubljena, da bi mu preprečila fotografiranje; malo ji je bilo

tudi vseč; močno je bila prestrašena in v hudi stiski, ali so slike v javnosti ali ne; nihala je med dovoliti ali ga izgubiti; ...«

Mnenje: Mance niso obsojali, ker se je slikala pomanjkljivo oblečena, temveč Igorja, ki jo je fotografiral in zatrjeval, da je posnetke izbrisal. Ujela se je v past odraslega moškega, zaradi zaljubljenosti in strahu, da bi ga izgubila, pa o tej hudi zlorabi ni povedala nikomur. Mladi so sicer spretni uporabniki sodobnih tehnologij, veliko časa preživijo na spletu, iščejo vsebine, ki jih zanimajo, poučeni so o možnostih zlorab, vendar so vseeno še vedno samo mladi, dovolj je že samo en napačen klik ali vpogled v zasebnost in življenje se lahko za vselej spremeni. Tudi tokrat je ostala Manca brez pomoči.

Dijaki so bili enotnega mnenja, da je *pogovor* o prebranih knjigah zelo pomemben. Knjige je treba ovrednotiti, tudi takrat, ko obravnavajo teme, ki niso najbolj prijetne. Povedali so, da se mladi lahko zelo hitro znajdejo v »napačnih zgodbah«, so žrtve nepremišljenih odločitev in celo zlorab, in če ne dobijo ustrezne pomoči odgovornih odraslih, so zaznamovani za celo življenje. Dijaki so bili na svoje delo ponosni, saj so premagali začetni odpor do branja; v to bralno avanturo so bili zajeti vsi, tisti, ki sploh ne marajo brati ali imajo težave z branjem, veliko število nezainteresiranih, do posameznikov, ki radi berejo. Ob tem se ne slepim, da bodo po tej izkušnji vsi postali navdušeni bralci, vendar so nalogo izpeljali in pokazali, da znajo sodelovati. Lahko sklenem, da je Luka uspešno povezoval delo petih skupin na ravni razumevanja in vrednotenja besedila, pri razlaganju in razpravljanju o tem besedilu in pokazal motiviranost, sposobnost razmišljanja in razgledanost. S skupnim delom smo sledili ciljem pouka književnosti, ki omogočajo razvijanje ustvarjalnosti in domišljije, občutka za lepo, pripomorejo k razvijanju bralne kulture in posameznikovi osebni rasti.

Viri in literatura

JAK RS. (2019). *Rastem s knjigo*. Pridobljeno 13. 12. 2019 s spletne strani <https://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo/>

Katalog znanja za slovenščino. (1998). Pridobljeno 12. 12. 2019 s spletne strani <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2006/programi/Ssi/Kz-ik/katalog.htm>

Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. (1999). Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Pridobljeno 12. 12. 2019 s spletne strani <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Sokolov, C. (2017). *V napačni zgodbi*. Dob pri Domžalah: Založba Miš

Damjana Očko: Gozdna pedagogika in potencialno nadarjeni učenci v kombiniranem oddelku

Izvleček v slovenščini

Da lahko učitelj dovolj zgodaj prepozna potencialno nadarjene učence, jim mora ponuditi čim več odprtih učnih problemov, kjer lahko ti izkažejo svojo ustvarjalnost, razvito logično mišljenje, vedoželjnost, radovednost, iznajdljivost, samoiniciativnost, zmožnost organizacije dela in vodenja skupine ... Pri tem pridejo do izraza učenceve osebne lastnosti, ki se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavno, učno-storilnostno, motivacijsko in socialno-čustveno. V tem procesu nam lahko pomaga gozdna pedagogika, ki spodbuja kreativnost in inovativnost v vzgojno-izobraževalnem procesu. Potentialno nadarjenim otrokom je potrebno v gozdu ponuditi nabor različnih dejavnosti in metod za spoznavanje in doživljanje tega življenjskega prostora. Gozd daje nešteto priložnosti za reševanje odprtih in avtentičnih problemov, v katerih se lahko na svojih močnih področjih izkažejo potencialno nadarjeni učenci. V razredu je otrokova vloga pogosto pasivna, sedeča, ta pa se v gozdu spremeni v aktivno. Gozd je vseskozi spreminjajoč prostor, ki nenehno izziva in spodbuja otroka na več področjih. Da je ta prostor za njih res izziv in spodbuda, jim je potrebno omogočiti, da plezajo čez hlode, bingljajo z vej dreves, tekajo, vpijejo, izdelujejo slike (zemeljska umetnost), lovijo ravnotežje, objemajo drevesa, sodelujejo, nabirajo plodove, raziskujejo, gradijo, merijo, štejejo ... V svojem prispevku bom predstavila konkretne odprte in avtentične probleme, s katerimi so se potencialno nadarjeni učenci v kombiniranem oddelku soočili v gozdu skozi opazovanje in doživljanje.

Ključne besede: potencialno nadarjeni učenci, gozdna pedagogika, odprti in avtentični problemi, kombinirani oddelek, zemeljska umetnost

Izvleček v angleščini

If a teacher wants to recognize potentially talented pupils early enough, he or she has to offer them as many open learning problems as possible, so that they can demonstrate their creativity and develop logical thinking, curiosity, resourcefulness, self-initiative, ability to organize work and lead a group... Personal traits of a pupil can be expressed and they relate to different areas: mental-cognitive, learning-performance, motivation and social-emotional. Forest pedagogy encourages creativity and innovation, so it can help us in this educational process. A variety of activities and methods in the woods must be offered to potentially talented children to experience and learn about this natural habitat. A forest provides countless opportunities to solve open and authentic problems, which furthermore provide potentially talented pupils to emerge in their strong fields. In the classroom, the child's role is often passive, they spend the majority of the time sitting; however, in the forest their role becomes more active. A forest is a place that constantly changes, so it hides many challenges and encourages the child in many areas. If we want to achieve this, students must be allowed to climb logs, hang from tree branches, run, shout, make land art, catch balance, hug trees, cooperate, harvest forest fruits, explore, build, measure, count ... In my article, I will present the concrete open and authentic problems, faced by potentially talented pupils of a multigrade classroom in the woods through observation and experiencing.

Key words: potentially talented pupils, forest pedagogy, open and authentic problems, multigrade classroom, land art

Uvod

Že dobro desetletje poučujem na majhni podružnični šoli, za katero so značilni kombinirani oddelki. Kombinacija je vsako leto različno številčna in sestavljena iz različnih razredov. V takšnem oddelku so združeni učenci, ki se razlikujejo po starosti, hkrati pa imajo tudi različno znanje in sposobnosti. Med njimi so tudi potencialno nadarjeni učenci na različnih področjih, ki pa jih je potrebno dovolj zgodaj prepoznati. Glede na to jim je potrebno ponuditi dovolj priložnosti v za njih motivacijskem okolju. Naša šola leži v čudovitem ravnem okolju, sredi gozdov, zato v pouk pogosto vključujem metode gozdne pedagogike.

Identifikacija nadarjenih učencev

Koncept odkrivanja in vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi učenci predvideva njihovo odkrivanje že v prvem triletju. Za kvalitetno izvedbo le-teh je nujno spremljanje razvoja učencev na vseh področjih (Bezić, 2012).

V Sloveniji poteka delo z nadarjenimi v skladu s Konceptom odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci devetletne osnovne šole, ki je bil sprejet leta 1999, in s Konceptom vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki, sprejetim leta 2007 na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje. Za identifikacijo nadarjenih uporabljamo razen standardiziranih psiho-diagnostičnih pripomočkov (Testi) tudi posebne standardizirane ocenjevalne lestvice za identifikacijo nadarjenih učencev OŠ (OLNAD07) (Nadarjeni otroci, učenci in dijaki, 2020).

Pri odkrivanju nadarjenih učencev pomagajo učitelju tudi različni priročniki za različna učna področja in izobraževanja. V času dodiplomskega izobraževanja nam fakultete nudijo le temeljna znanja, vendar hitro ugotovimo, da je to premalo za zagotovitev optimalnih pogojev za prepoznavanje nadarjenosti in kasneje za učinkovito delo z nadarjenimi učenci.

Glede na to poteka prepoznavanje nadarjenih učencev v treh stopnjah: evidentiranje, identifikacija, seznanitev in mnenje starše.

Gozdna pedagogika in potencialno nadarjeni učenci

Poleg diferenciacije pouka v rednem učnem programu moramo potencialno nadarjenim učencem ponuditi še dodatne aktivnosti. Te morajo biti takšne, da omogočajo učencu aktivno vlogo, ustrezno učno okolje in odnose. Spodbujati morajo njihovo samostojnost in odgovornost. Motivacija in okolje sta bistvena, da se bosta lahko ustvarjalnost in nadarjenost pri določenem učencu sploh uveljavila. To velja še posebej za tiste, ki prihajajo iz nespodbudnega domačega okolja. Pri takšnih učencih ima učitelj še posebej odgovorno vlogo, da pripravi učno okolje, kjer ima potencialno nadarjen otrok dovolj priložnosti da se pokaže (Nagel, 1987).

Prav takšno učno okolje je lahko gozd. Gozd ni samo prostor, kjer se oblikujejo pozitivne vrednote do narave in okolja, ampak tudi ustrezno doživljanje samega sebe in življenja. Otroci so v naravi manj obremenjeni, svobodneje razmišljajo in so zato bolj ustvarjalni. Gozdni teren jim omogoča naravno gibanje. V gozdu se otroci lažje umirijo, so bolj sproščeni, lažje gradijo medsebojne odnose in pridobivajo veščine, potrebne za vsakdanje življenje. Učitelj, ki za spodbudno učno okolje izbere gozd, lahko z inovativnostjo, ustvarjalnostjo in pozitivno energijo doseže veliko boljše vzgojne in učne rezultate kot tisti, ki le redko prestopi prag učilnice. Ta učitelj načrtuje in dela v skladu z načeli gozdne pedagogike (Komu je gozdna pedagogika namenjena?, 2020).

Zakaj je potrebno ponuditi otrokom odprte in avtentične probleme?

Življenjski problemi niso enolično rešljivi. Omogočajo razvoj kompleksnih znanj, povezujejo znanje znotraj predmeta in medpredmetno, omogočajo povezovanje pojmov. Glede na to celostno razvijajo razumevanje posameznih pojmov in predmeta. Pri otroku spodbujajo razvijanje višjih miselnih procesov, divergentno mišljenje, sklepanje, ustvarjalnost, sintezo, analizo ... (Kmetič, 2020).

Takšni problemi omogočajo diferenciacijo učenja glede na kombinacijo razredov, se pravi prilagoditev individualnim vzgojnim in učnim posebnostim, potrebam, željam posameznega učenca, ter mu s tem omogočijo kar se da samostojno učno delo, tako da se vsak lahko izkaže na svojih močnih področjih. Odprti problemi so predvideni tudi z učnim načrtom, vendar si po mojih izkušnjah za njih vzamemo premalo časa. Pri prepoznavanju potencialno nadarjenih učencev je zelo priporočljivo, da ponudimo otrokom reševanje odprtih problemov v življenjskih situacijah in naravnem okolju, kot je gozd. Naloge naj bodo iz okolja, kjer otroci živijo. Z realnimi podatki. Pri tem otroke opazujemo, kako pri reševanju uporabljajo znane strategije in procesna znanja. Spremljamo jih, kako glede na situacijo oblikujejo različna problemska

vprašanja in presojuje o ustreznosti izpeljave strategij pri reševanju problema. Pri vsem naštetem moramo biti pozorni, kako potencialno nadarjeni učenci razmišljajo.

Avtentični problemi so tudi praviloma odprti problemi. Ti zahtevajo, da gredo učenci skozi vse faze reševanja problemov. Povezani so z okoljem in dogodki, ki so otrokom blizu.

Primeri iz prakse

Čutna pot

Na pobudo učenke smo izdelali čutno pot. Učenci so na začetku predlagali načine, kako in katere naravne materiale je možno izbrati za izdelavo poti. S svojimi besedami so opisovali raziskovalni problem. Na osnovi vprašanj in izkušenj so predvidevali, kaj se bo zgodilo, ko bodo uporabili določen naravni material. Pri pojasnjevanju napovedi so učenci priklicali tudi osebne izkušnje ter uporabili že znano v novi situaciji.

Predvidevali so, da jih bo suha trava pikala v podplate, sveža pa ne, da je hoja po lubju manj boleča kot po storžih, da je koža na podplatih bolj občutljiva kot na rokah itn. V tem delu sem bila osredotočena predvsem na razmišljanje določenih potencialno nadarjenih učencev.

V nadaljevanju so učenci določili vodjo skupine, ki je razdelila delo. Izbrali so učenko, ki je v oddelku zelo priljubljena, je marsikomu vzgled in ji radi sledijo. Učenka, ki je prevzela vodenje skupine, se je v tej vlogi pokazala kot dobra organizatorka. Brez težav je uveljavila svoje mnenje in hitro dobila somišljenike. Pokazala je svoje odlične voditeljske sposobnosti in potencialno nadarjenost na tem področju.

Sledila je izdelava načrta in čutne poti. Učenci so izdelali pot iz kamnov, storžev, suhega in svežega listja, palic, sena, maha ... Material so nabrali v okolici šole. Po njej so hodili na različne načine. Bosi so plezali tudi po drevesih. Ob vsem tem so učenci krepili tudi pozitivne učinke bose hoje za njihovo zdravje. Na koncu sem dala vsem učencem možnost, da so presojali o lastnem delu in da so predlagali možnosti spremembe poti z utemeljitvijo, zakaj in kako bi jo spremenili. S takšno dejavnostjo pri učencih zelo spodbujamo kritično razmišljanje. Učenci morajo npr. utemeljiti, katere materiale morajo uporabiti na čutni poti, da ne bodo na koži čutili bolečine, zakaj so pri plezanju po drevesih bolj spretni, če po njih plezajo bosipd. Tudi v tej fazi sem bila še posebej pozorna na razmišljanje določenih učencev.

Gozdna matematika

Potencialno nadarjene otroke lahko prepoznamo tudi tako, da jih spremljamo, kako in na kakšen način prepoznajo, razumejo in uporabljajo matematične pojme v različnih okoliščinah, kako uporabljajo različne načine reprezentacije matematičnih pojmov ter prehajanje med njimi. To se lahko zelo dobro pokaže pri prehajanju in izgradnji koncepta izgradnje naravnih števil do 100. Učencem postavimo v gozdu vprašanje, kako lahko na čim več različnih načinov predstavijo izbrano število. Pri tem opazujemo učence, kako pri predstavitvi števila prehajajo med konkretno, grafično in simbolno ravno. Na primer – potencialno nadarjeni drugošolec predstavi število enajst tako, da iz vejic, storžev in kamnov s številom in besedo zapiše število enajst. Predstavi ga kot množico enajstih storžev, kamnov, vejic ... ali kot vsoto petih in šestih smrekovih vejic, kot vsoto devetih in dveh storžev, kot razliko dveh števil, ga zapiše kot eno desetico in eno enico ipd. V pesku simbolno nariše število enajst, kot eno črto in eno piko itn. Učenec pri tem kaže vedoželjnost in samoiniciativnost. Ob sami predstavitvi smiselno sodeluje v matematični razpravi in utemeljuje svoje predstavitve.

Učenec lahko sošolcu sestavi (besedilni) problem iz konkretne situacije v naravi. Ta nalogo reši tako, da iz naravnega materiala prikaže račun, ga izračuna in pove odgovor. Pri takšni aktivnosti se izkaže, kako učenci doživljajo sestavljanje in reševanje takšnih nalog kot izziv in kreativno dejavnost. Sposobnejši učenci bodo sestavljali in reševali probleme z več podatki, s premalo podatki, z več rešitvami. V kombiniranem oddelku učenci rešujejo probleme v množici naravnih števil, predvidenih za določene razrede – npr. v prvem razredu do 10, v drugem do 20, v tretjem do 100. Pri takšnih nalogah se pokaže, da sposobnejši učenci iz nižjih razredov, ki imajo že odlično razvite številске predstave, že rešujejo naloge, ki so predvidene za učence višjega razreda.

Land art ali zemeljska umetnost in medpredmetne povezave

Land art je oblika umetnosti, kjer gre za ustvarjanje v naravi z uporabo materialov naravnega izvora, kot so prst, kamenje, debla, veje, listje in voda, v povezavi z materiali, kot so beton, kovina, asfalt in mineralni pigmenti (Land art: Kaj, kdaj, kdo, kako?, 2013).

Prav gozd ponuja nešteto možnosti za to obliko umetnosti. Tukaj je priložnost, da lahko potencialno nadarjeni učenci likovno pokažejo svoje sposobnosti. Učencu damo možnost, da lahko eksperimentira z različnimi naravnimi materiali in jih preizkuša v lastni likovni kompoziciji. Ob tem učitelj spremlja učenca, kako je samostojen pri oblikovanju likovnega izdelka in kako je razvit njegov estetski čut. Pozoren je na to, kako učenec vztraja pri likovni dejavnosti in kako nenavadne so njegove likovne rešitve.

Gre za dve vrsti znakov likovne nadarjenosti: vedenjske značilnosti in likovne značilnosti. Učenca je potrebno spremljati na daljši rok, sklepanje iz enega likovnega in natančnega prepoznavanja okoliščin ne more voditi k zanesljivi oceni nadarjenosti (Juriševič, 2014).

Ravno s tega vidika je potrebno ponuditi učencem dovolj priložnosti, da se lahko pokažejo. Posledično tudi mi pri likovni umetnosti pogosto obiščemo gozd in druga naravna okolja, saj je možnost ustvarjanja v teh okoljih neskončna. Pri tem otroci prepoznavajo možnosti, ki jih ponujajo naravna okolja v vseh letnih časih.

Ko učenci utvarjajo, smo predvsem pozorni na bogastvo idej in originalnost razmišljanja potencialno nadarjenih učencev. Likovno umetnost lahko na tem področju odlično povežemo z drugimi predmeti.

Učenci lahko ob sliki iz naravnih materialov pripovedujejo pravljico. Npr. učenci so v skupini iz nabranega materiala izdelali sliko štirih planetov. Ob njej so si izmislili pravljico o vesoljčku, ki je iskal planet, na katerem bo srečen. Pri tem so morali upoštevati značilnosti pravljice. Vsak otrok je pripovedoval del pravljice tako, da je smiselno nadaljeval vsebino svojega predhodnika. Ko so učenci pripovedovali zgodbo, sem bila pozorna, kako vsak učenec pripoveduje, na njegov besedni zaklad, kako govor podpre s čustvi, mimiko in telesno govorico.

Z gozdno umetnino lahko učenci poustvarjajo pravljico ali pesem, nadaljujejo zgodbo in si izmislijo narobe pravljico. Tudi to je eden izmed načinov, da odkrijemo potencialno nadarjene na literarnem in dramskem področju.

Učencu je lahko tudi sprehod in usmerjeno opazovanje narave inspiracija, da napiše pesem ali prozni sestavek.

Učenci lahko v naravi z uporabo domišljije in dobrimi ročnimi spretnostmi izdelajo različne piktograme.

Narava je inovativno učno okolje, ki nam vedno znova ponuja avtentične probleme in nas vabi, da jih rešimo. Učenci so si zaželeli, da izdelajo hiško. Najprej so skupaj naredil načrt. Poudarjeno je bilo sodelovalno timsko delo. Nato so si razdeli delo in se lotili izvedbe. Po končanem delu so v njej uživali, se pogovarjali, dogovarjali, se sproščali. Pozorna sem bila na učence, ki imajo dobro razvito prostorsko predstavljalnost, so spretni, natančni, pozorni na podrobnosti in znajo dobro predvidevati.

Športne aktivnosti v naravi

Na naši podružnični šoli nimamo telovadnice, zato večino ur športa izvajamo na prostem in poiščemo športne pripomočke kar v naravi. Kot pri ostalih predmetih mora učitelj že v fazi načrtovanja upoštevati, da ima pred sabo zelo heterogeno skupino otrok, in razmišljati o diferenciaciji in individualizaciji. Zelo primerna oblika dela je vadba po postajah. Učenci so razdeljeni v manjše skupine, krožijo od postaje do postaje in izvajajo posamezne naloge. Takšno vadbo lahko organiziramo tudi v zasneženem gozdu.

1. postaja – hoja po hribu gor in dol.
2. postaja – tek po hribu navzdol.
3. postaja – zadevanje cilja s kepami.
4. postaja – vaje ravnotežja na zasneženih hlodih.

Druga primerna oblika vadbe, kjer se lahko delo odlično diferencira, je vadba po postajah z dodatnimi nalogami (Juriševič, 2014).

Za sposobnejše učence nagradimo vaje na vsaki postaji v smislu večje obremenitve in večje zahtevnosti. Npr. zadevanje cilja s kepami z eno roko ali pa z obema rokama hkrati, manj sposobni učenci gredo po hribu gor in dol dvakrat, boj sposobni štirikrat itd. V kombiniranem oddelku se večkrat pokaže, da potencialno nadarjeni učenci na športnem področju iz nižjega razreda presežejo nekatere učence iz višjih razredov.

Učencem lahko ponudimo, da sami izdelajo poligon iz različnih naravnih materialov (hlodov, čokov, vej ...) in vajo demonstrirajo.

Učenec lahko v gozdu sestavi socialno igro.

Zaključek

Glede na izkušnje lahko trdim, da učenci v naravnem okolju delujejo sproščeno, so bolj produktivni, pokažejo svoj pravi jaz in kaj resnično zmorejo. Vsak otrok je poseben. Dober učitelj mora znati prepoznati in upoštevati potrebe svojih učencev in organizirati pouk tako, da bodo prav vsi čim bolj pokazali svoje potenciale in močna področja. V naravnem okolju lahko učencem postavimo različne odprte matematične probleme in avtentične situacije v življenjskih situacijah, delo pa lahko tudi odlično diferenciramo glede na kombinacijo oddelkov.

Viri in literatura

- Bezić, T. (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Dedukić, S. (2014). Delo z likovno nadarjeni učenci. Diplomsko delo. Pridobljeno 9. 1. 2020, iz http://pefprints.pef.unilj.si/2504/1/Delo_z_likovno_nadarjeni_u%C4%8Denci%2C_diplomska_naloga.pdf.
- Japelj Pavešić, B. (2012). *Matematične naloge raziskave TIMSS : mednarodna raziskava trendov znanja matematike in naravoslovja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Juriševič, M. (2014). *Spodbudno učno okolje: Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kmetič, S. in Suban, M. (2020). Do odprtih matematičnih problemov v procesu učenja in poučevanja, 3. konferenca učiteljev naravoslovnih predmetov. Pridobljeno 5. 1. 2020, iz <https://www.zrss.si/naravoslovje2015/files/petek-delavnice/Do-odprtih-problemov.pdf>.
- Kočevar, N. (2012). Prepoznavanje in delo s potencialno nadarjenimi učenci v prvem triletju osnovne šole. Diplomsko delo. Pridobljeno 8. 1. 2020, iz http://pefprints.pef.uni-lj.si/1133/1/Diplomsko_delo.pdf.
- Komu je gozdna pedagogika namenjena? (2020). Inštitut za gozdno pedagogiko. Pridobljeno 8. 1. 2020, iz <http://gozdna-pedagogika.si/>.
- Land art: Kaj, kdaj, kdo, kako? (2013). Kulturno umetniška iniciativa Črni Vran. Pridobljeno 5. 1. 2020, iz <https://crnivran.wordpress.com/2013/06/15/land-art-kaj-kdaj-kdo-kako/>.
- Nadarjeni otroci, učenci in dijaki. (2020). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 8. 1. 2020, iz <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/ponudba-resitev/nadarjeni-otroci-ucenci-in-dijaki>.
- Nagej, W. (1987). *Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok*. Ljubljana: DZS.
- NA-MA POTI. *Naravoslovna in matematična pismenost : delovno gradivo Razvojnega tima za matematično pismenost*. (2018). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Standardizirane ocenjevalne lestvice za identifikacijo nadarjenih učencev v OŠ (OLNAD07). (2011). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 5. 1. 2020, iz <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/olnad07-os.pdf>.

Petra Potočnik: Nadarjeni učenci v projektu Turizmu pomaga lastna glava

Povzetek

Otroške glave so polne idej in zamisli. Zakaj jih ne bi uporabili in razvili? Na šoli že vrsto let sodelujemo v projektu Turizmu pomaga lastna glava, ki ga razpisuje Turistična zveza Slovenije in uspešno posegamo po najvišjih priznanjih. V projekt so vključeni učenci 8. in 9. razreda, tudi nadarjeni učenci. V svojem prispevku želim predstaviti primer dela z učenci, kako lahko z inovativno in zanimivo idejo, spoznavanjem podjetništva in promocije razviješ turistični produkt, ki lahko obogati turistično ponudbo kraja ali občine.

Danes ljudje drago plačujejo, da bi si ogledali in posneli velike afriške živali, med njimi tudi »Velikih pet« živali. Po drugi strani pa živimo v okolju, kjer mrgoli živih bitij in so sila pomembne za naš ekosistem, pa jih pogosto sploh ne poznamo ali opazimo. Z namenom, da bi bolje spoznali živali, ki jih pogosto vsakodnevno srečujemo, smo z učenci predstavili "afriški safari" v Tuhinjsko dolino in idejno ustvarili doživljajski park z imenom MaliSafari.

Ključne besede: nadarjeni učenci, ideja, doživljajski park, safari, Tuhinjska dolina, živali, rastline.

Abstract

Children's minds are full of ideas. Why not use and develop them? Our school has been participating successfully in the Slovenian Tourist Board project Turizmu pomaga lastna glava for many years. Students from the eighth and ninth grade are included in the project, among them are also talented students. In this paper I will describe an example of good practice – how by incorporating students' knowledge of entrepreneurship and their promotion skills can lead to turning their innovative and interesting idea into a touristic product, which can enrich the tourism in our town or the municipality.

Nowadays people pay a lot of money to see and take photos of African animals, including the "Big Five". On the other side, we live in an environment, where there are a lot of living species, which are very important for our ecosystem, but we hardly know or notice them. In order to get to know the animals that we meet on a daily basis, we moved the African safari to the Tuhinj Valley and created an adventure park called MaliSafari.

Key words: talented students, idea, adventure park, safari, Tuhinj Valley, animals, plants.

1. Uvodne besede

Svet je vedno bolj na dlani. Mladi potujejo več in na potovanjih iščejo različna doživetja. Pogosto ni več dovolj, da si rezerviramo nastanitev in polni penzion, dan pa preživimo na ležalniku ob bazenu, doživetja so tista, po katerih si zapomnimo naš oddih. Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 navaja, da bodo »milenijci ali predstavniki skupine turistov, rojenih med letoma 1984 in 2000 do leta 2025 zajemali 50 % vseh potnikov. Potovali bodo predvsem zaradi raziskovanja, interakcije in čustvenih doživetij« (Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021, str. 9). Tehnologija in inovacije so sestavni del načina življenja mladih. Slovenska turistična ponudba se začne prilagajati novim trendom in oblikuje nove turistične produkte. Za te pa je potrebno imeti dobro idejo, inovativno idejo, ki še ne obstaja in je drugačna od drugih. Eden od projektov, ki raziskuje turizem v domačem kraju, ugotavljanja možnosti za hitrejši razvoj in oblikuje nove turistične proizvode, je projekt Turizmu pomaga lastna glava, ki ga razpisuje Turistična zveza Slovenije, naša šola pa že vrsto let sodeluje v njem.

2. Turizmu pomaga lastna glava in nadarjeni učenci

Turistična zveza Slovenije v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za šolstvo vsako leto razpisuje državni festival in tekmovanje Turizmu pomaga lastna glava na določeno temo. Projekt Turizmu pomaga lastna glava je »celovit sistem organiziranega delovanja osnovnošolske mladine v turizmu. Vsebina projekta je vezana na raziskovanje turizma v domačem kraju, ugotavljanju možnosti za hitrejši razvoj in oblikovanje take ponudbe, ki bo vzpodbudila podjetništvo in trženje naravnih danosti ter tudi ostale ponudbe v vseh možnih oblikah« (Turizmu pomaga lastna glava, b.d.). Sodelovanje na festivalu vključuje izdelavo turistične naloge na razpisano temo, kjer je še poseben poudarek namenjen oblikovanju turističnega proizvoda in njegovo javno predstavitev na turistični tržnici.

Na naši šoli že vrsto let uspešno sodelujemo v omenjenem projektu. Vanj se prostovoljno vključijo učenci 8. in 9. razreda, tudi nadarjeni učenci. Zakon o osnovni šoli nadarjene učence opredeli kot učence, »ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela« (Zakon o osnovni šoli, 2016). Učenci se z veseljem vključujejo v projekt Turizmu pomaga lastna glava, saj jim omogoča izražanje in razvoj na različnih področjih ter

ponuja drugačne oblike in metode dela. Vzdušje ob delu je bolj sproščeno, učenci pa so za delo bolj motivirani. Pogosteje se poslužujemo skupinskega dela, medsebojnega sodelovanja, vihranja možganov, dela na računalniku, oblikovanja, snemanja in montaže, igre, plesa, ustvarjanja ... Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999) navaja vrsto lastnosti nadarjenih učencev. Menim, da se pri Turizmu pomaga lastna glava učenci lahko izkažejo in razvijajo predvsem na naslednjih področjih: uporaba domišljije (snujejo in oblikujejo nov, inovativen turistični proizvod, umetniško ustvarjajo, pišejo scenarije za snemanje oglasov ...), umetniško ustvarjanje (oblikujejo logotip in grafično podobo, oblikujejo turistično stojnico, nastop ...), radovednost (raziskujejo temo po lastni izbiri, glede na njihov interes), visoka motivacija, vztrajnost, neodvisnost in samostojnost pri delu, smisel za organizacijo, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, itd. Delo poteka običajno v strjeni obliki, po več ur skupaj, pogosto v popoldanskem času. Pri načrtovanju dela učencev so upoštevana naslednja temeljna načela pedagoškega dela, ki jih opredeljuje že omenjeni Koncept:

- »upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov,
- upoštevanje individualnih osebnostnih značilnosti,
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,
- skrb za celostni osebni razvoj,
- širitev in poglobljanje temeljnega znanja,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- spodbujanje višjih oblik mišljenja in učenja,
- uporaba sodelovalnih oblik učenja,
- omogočanje svobodne izbire,
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji,
- ustvarjanje možnosti za druženje nadarjenih med seboj« (Žagar, Artač, Bezič, Nagy in Purgaj, 1999, str. 9, 10).

Menim, da je projekt Turizmu pomaga lastna glava odličen primer šolskega dela, kjer se lahko učenci (tudi nadarjeni) izkažejo na več področjih ter se učijo medsebojnega sodelovanja in dela. V nadaljevanju bom predstavila primer dela pri omenjenem projektu.

3. Primer dela - MaliSafari

Naše delo pri interesni dejavnosti Turizmu pomaga lastna glava je sestavljeno iz treh delov: najprej oblikujemo turistično nalogo (do konca januarja), sledi izdelava turistične stojnice (do marca) in na koncu predstavitev našega dela (turističnega proizvoda) na turistični tržnici (marec ali april). Pri delu je potrebno upoštevati Pravilnik za izvedbo državnega festivala in tekmovanja Turizmu pomaga lastna glava.

Izdelava turistične naloge in oblikovanje turističnega proizvoda

Z učenci smo pripravili turistično nalogo, v kateri smo oblikovali inovativen turistični proizvod, ki smo ga poimenovali MaliSafari.

V tem delu smo izvedli naslednje korake:

1. Ideja

Ob iskanju najboljše ideje smo se najprej vprašali, kaj nas zanima in kaj bi si želeli ogledati, če bi imeli na voljo čas in denar. Veliko časa smo namenili pogovoru in vihranju možganov. Ker se naša šola nahaja v naravi, na območju Tuhinjske doline, vsem veliko pomeni narava in preživljanje prostega časa v njej. Spomnili smo se na safari v Afriki. Danes ljudje drago plačujejo, da bi si ogledali in posneli velike afriške živali, med njimi tudi »Velikih pet« (lev, leopard, nosorog, slon in bivol). Po drugi strani pa živimo v okolju, kjer mrgoli živih bitij in so sila pomembne za naš ekosistem, pa jih pogosto sploh ne poznamo ali opazimo. Z namenom, da bi bolje spoznali živali, ki jih pogosto vsakodnevno srečujemo, smo predstavili "afriški safari" v Tuhinjsko dolino in idejno ustvarili doživljajski park z imenom MaliSafari.

2. Raziskovanje in oblikovanje teoretičnega dela naloge

V teoretičnem delu naloge smo s pomočjo virov in literature spoznavali pogoste rastline in živali, ki jih najdemo na našem območju ter jih opisali. Proučili smo floro in fauno treh ekosistemov – gozda, travnika in vode. Podrobneje smo proučili ivanjščico, regrat, koprivo, mali zvoček, čemaž, bršljan, pikapolonico, mravljo, krta, ježa, veverico, zajca, žabo, komarja, kuno, veverico ... in zbrali informacije, ki so se nam zdele zanimive in pomembne, ki smo jih uredili v zapis. Učenci so se ob tem koraku učili iskanja in zbiranja informacij, iskanja bistvenih podatkov, priprave opisa rastline ali živali, povzemanja in citiranja.

3. Oblikovanje turističnega produkta

V nadaljevanju smo razmišljali, kako na zanimiv in poučen način rastline in živali predstaviti obiskovalcem. Idejno samo zaslovali doživljajski park MaliSafari, katerega namen je, da obiskovalci lahko spoznavajo floro in favno našega območja, spoznajo življenjski cikel različnih vrst živali, kot so mravlja, postrv ali sova ter najbolj značilne vrste rastlin za posamezen ekosistem, kot so bršljan, kreša ali ivanjščica. Spomnili smo se tudi imena parka - MaliSafari, pri katerem gre za skovanko dveh besed – mali kot male rastline in živali, ki jih obiskovalci parka lahko spoznajo in safari kot ogledovanje le-teh. Razmišljali smo tudi, kako bi se lahko obiskovalci gibali po parku in prišli na idejo, da bi oblikovali posebno MaliSafari vozilo, ki smo ga tudi idejo zasnovali (vozilo, poslikano s travniškimi motivi in živalmi).

V nalogi smo poleg predstavitve živali in rastlin idejno zasnovali in oblikovali še logotip (mravljo s pustolovskim klobukom in povečevalnim steklom, ki vabi v park) ter slogan parka (Velike avanture za male junake). Pogovorili smo se tudi o možni lokaciji našega doživljajskega parka, načrtovali smo obleko zaposlenih v parku, spremljajočo kulinarčno ponudbo ter ponudbo aktivnosti in delavnic v parku (npr. poslikava obraza, iskanje živali v peskovniku, gledališče, opazovanje živali in rastlin s pomočjo lupe, izdelovanje herbarija ...).

Del naloge smo posvetili tudi trženju, novemu področju za marsikaterega učenca, kjer smo spoznavali, kaj trženje sploh je in kako poteka. Oblikovali smo turistični spominek, ob katerem smo imeli v mislih reciklažo. Nastale so igrače iz rabljenih nogavic – črvi in pikapolonice. Za spominek smo oblikovali tudi igro spomin z motivi rastlin in živali. Razmišljali smo kje in na kakšen način bi lahko naš turistični proizvod lahko tržili ter se spraševali ali obstajajo možnosti za izvedbo le-tega. Za namen promocije smo oblikovali letak.

Učenci so se ob tem koraku učili kako idejo realizirati in oblikovati nov proizvod, oblikovanja logotipa, slogana, letaka, pridobili so tudi znanje s področja trženja.

4. Oblikovanje turistične stojnice

Z učenci smo pred izvedbo tržnice idejno oblikovali izgled stojnice. Zasnovali smo jo kot vstopno mesto pri drevesu za posebno safari vozilo. Na drevesu smo načrtovali uro, ki kaže uro prihoda MaliSafari vozila. Obiskovalci so lahko odšli na vožnjo, na vozilu pa so s pomočjo informativne armaturne plošče spoznali zanimivosti o živalih in rastlinah. V ta namen smo posneli tudi kratek izobraževalni video o tipičnih rastlinah in živalih. Na stojnici smo pripravili tudi več aktivnosti in delavnic, npr. info table za tipične rastline in živali opisane v nalogi, poslikavo obraza, igro spomin ... Vse dele stojnice smo oblikovali in naredili sami. Pri delu stojnice smo poudarek dali tudi postavitvi, barvni usklajenosti, pestrosti materialov in

propagandnih gradiv. V nadaljevanju smo se lotili tudi načrtovanja predstavitve našega doživljajskega parka MaliSafari obiskovalcem tržnice in obogatitvenih dejavnosti na stojnici (ples in poslikava obraza).

Učenci so se ob tem koraku učili, kako oblikovati stojnico, da bo privlačna za obiskovalce, oblikovanja promocijskih gradiv ter veščin turistične promocije.

5. Turistična tržnica

Turistična tržnica je namenjena predstavitvi oblikovanega turističnega produkta na organiziranem javnem dogodku. Na tem se predstavi več sodelujočih šol, ki imajo na voljo določen prostor. Na predstavitvi lahko sodeluje do devet učencev, katere ocenjuje komisija, sestavljena iz več članov.

Učenci so si predhodno razdelili naloge in pripravili na nastop (predstavitve našega proizvoda obiskovalcem). Ob tem koraku so se učenci naučili promocijskih veščin, spretnosti animacije obiskovalcev, gibanja po prostoru in sproščenosti v tekmovalni ekipi.

Naš idejni doživljajski park MaliSafari so učenci odlično predstavljali na turistični tržnici, navdušili so komisijo in obiskovalce. Sami so bili nad izkušnjo predstavitve zelo zadovoljni in kot so povedali, so dobili veliko novih znanj in veščin.

4. **Zaključek**

Turizmu pomaga lastna glava je projekt, ki zahteva drugačno delo, v bolj sproščenem vzdušju, z drugačnimi oblikami in metodami dela. Spodbuja razvoj idej mladih z mentorsko podporo in medsebojno sodelovanje. Dejavnosti v projektu so usmerjene k razvoju kompetenc ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti, ki jih bodo mladi po mojem mnenju v življenju še kako potrebovali, namreč vedno več mladih razmišlja o podjetništvu. Uspešne zgodbe lahko zasledimo pri produktih pijač, pri izdelovanju nakita, pasjih oblačil ali pa uspešne poslovne ideje zrastejo prav ob tem projektu. Tudi naše turistične ideje so bile že večkrat nagrajene na državni ravni, med njimi tudi predstavljeni doživljajski park MaliSafari. Glede na udeležbo pri tej dejavnosti na naši šoli menim, da imajo učenci radi drugačne aktivnosti in so notranje bolj motivirani za delo. Pri tem ima pomembno vlogo tudi učitelj, ki lahko s svojimi strokovnimi in osebnostnimi lastnostmi učence pritegne k sodelovanju. Motivacija je torej pogoj, ki omogoča, da se neka naloga začne, nadaljuje in konča (Ferbežer, Korez in Težak, 2008).

5. Literatura

Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. (2008). Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta.

Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021. Pridobljeno s

https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncn_o_9.10.2017.pdf

Turizmu pomaga lastna glava. (b.d.). Pridobljeno s [https://www.turisticna-](https://www.turisticna-zveza.si/projekt.php?id=11&leto=2019)

[zveza.si/projekt.php?id=11&leto=2019](https://www.turisticna-zveza.si/projekt.php?id=11&leto=2019)

Zakon o osnovni šoli (2016). Uradni list RS, št. 81/06, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12-

ZUJF, 63/13, 46/16-ZOFVI-L. Pridobljeno s

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>

Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M. in Purgaj, S. (1999). Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.

Pridobljeno s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Viktorija Pupaher: Nadarjen učenec kot učitelj medpredmetnega povezovanja v kombiniranem oddelku 4. in 5. razreda

Izvleček v slovenščini

Medpredmetno povezovanje predstavlja didaktični pristop, pri katerem poskuša učitelj določeno vsebino oziroma problem podati in obravnavati čim bolj celostno, z različnih vidikov. Otroke naj bi učili prenašati pojme, ki bi jih uporabljali pri različnih predmetnih področjih in tudi v življenju nasploh. V današnjem času sta na vzgojno-izobraževalnem področju vedno bolj v ospredju celostno obravnavanje otroka in povezovanje različnih predmetnih področij. Takšno delo zahteva od učitelja dobro opredelitev izbranih ciljev in vsebin različnih predmetov, natančno načrtovanje ter dobro vsebinsko in organizacijsko izpeljavo, ki vključuje tudi samostojno delo učencev. Pri učencih so pomembni vidiki: večja motivacija za učenje, možnost uporabe različnih slogov učenja, učenje sodelovanja v skupini in tudi uporabnost pridobljenih znanj za življenje. V svojem prispevku bom predstavila, kako nadarjena učenka petega razreda izvaja uro matematike in športa. Teden dni pred dogodkom je dobila učno vsebino pri matematiki s povezavo s športom ter napotke za pripravo učne ure. Med pripravo je prišla večkrat po nasvete. Cilj je bil, da celotno delo prevzame učenka, sama sem bila v vlogi mentorice in svetovalke. Zdi se mi, da v šoli manjka tega, da učence, še posebej nadarjene, navajamo na samoiniciativnost, odgovornost in izpeljavo določene naloge od njene priprave do končne izvedbe. Pri tem nadarjena učenka razvija zaupanje v lastne sposobnosti in pozitiven odnos do dela ter nadgrajuje, dopolnjuje in pogloblja svoje znanje. Pri izvedbi ure je bil velik poudarek na medvrstniškem sodelovanju.

Ključne besede: nadarjen učenec, medpredmetno povezovanje, kombiniran oddelek, ura matematike in športa

The Abstract

Cross-curricular integration is a didactic approach where the teacher tries to present and deal with a specific content or problem as comprehensively as possible, by trying to highlight the same problem from different perspectives in life. Nowadays, in the field of education, the main focuses are comprehensive child care and integration of different subject areas. Such work requires a good definition of the chosen goals and content of the various subjects, precise planning, and good substantive and organizational derivation, which also include student's independent work. For students, these are, in particular, greater motivation for learning, the ability to use different learning styles, learning of participation in a group, and also the usefulness of the acquired knowledge for life. In the following article I will present how a talented fifth grade student prepares and teaches a math and sports lesson. A week before the lesson she received some instructions on mathematics related to sports and those about planning the lesson. During the preparation time, she came up with some questions. The main goal was to get the student involved – my function was only mentoring and counseling. It seems to me that our school system does not put enough effort in preparing students, especially the gifted ones, for being initiative and responsible. They should also be able to complete a certain task from the preparation to its final completion. Under such circumstances, the talented student develops confidence in her own abilities and a positive attitude towards the work itself. She also deepens her knowledge. There was a strong emphasis on peer collaboration when conducting the lesson.

Key words: a gifted student, cross-curricular integration, mixed-grade class, a math and sport lesson

Uvod

Kombinirani pouk je skupek različnih kombinacij otrok, ki so si med seboj različni po starosti, znanju, miselnosti. Učencem na podružničnih šolah omogoča kvaliteten pouk, poln izkušenj, ki jim bodo v življenju v veliko pomoč. Za poučevanje v kombiniranem oddelku je potrebno vsako uro dobro načrtovati, saj morajo biti učenci ves čas zaposleni. Zelo pomembno je tudi to, da se učitelj vsem razredom posveča v približno enaki meri. V kombiniranem oddelku ima zelo veliko odgovornost, saj mora poleg organizacije pouka in skrbno načrtovanih priprav učence spodbujati in jih usmerjati v lastno aktivnost in samostojnost. Poučevanje na podružnični šoli, v kombiniranem oddelku, je nekaj posebnega. Smo kot velika družina, v kateri so vsi člani dovolj samostojni, vendar pa vsi medsebojno tesno povezani. Učenca posredno ali neposredno spremljaš že v vrtcu, ki je v isti stavbi, in vsa leta šolanja na podružnici. Skupaj izvajamo aktivnosti na različnih področjih. Učitelj zelo dobro pozna vsakega učenca in zelo hitro prepozna njegova močna področja ter seveda potencialno nadarjenost. V letošnjem šolskem letu sta v četrtem in petem razredu nadarjenega učenca. Vsak učenec mora imeti v učnem procesu dovolj velik prostor za svoj razvoj in delovanje, kar vzpodbuja njegovo nadarjenost. Za učence, ki so nadarjeni na različnih področjih, je to ključnega pomena. Že tretje leto poučujem prav tako učenko. Pri učenju je samoiniciativna in pri posameznih predmetih dosega najvišje standarde znanja. Učenka kaže smisel za organizacijo in uspešno sodeluje pri organizaciji prireditev. Zelo hitro se nauči različnih telesnih gibov ali sklopov kompleksnih vaj, kar prihaja do izraza pri plesu in podobnih aktivnostih. Pri delu je natančna in pozorna na podrobnosti. Z lahkoto uveljavlja svoje mnenje in poglede. Je odločna, samozavestna in ima pozitivno samopodobo. Odlično pripoveduje in bere. Piše pesmi in prozne sestavke, za katere je pogosto nagrajena na različnih natečajih. Zanima se za glasbo ter ima izrazit občutek za ritem in melodijo. Sproščeno in rada nastopa. V razredu je zelo priljubljena, ima izreden čut za sočloveka in pravičnost. Učenci ji radi sledijo in jim je tudi neke vrste vzor. Ob različnih nadarjenostih so se prav te njene kvalitete pokazale kot odlična kombinacija, ki privablja ostale učence, da ji sledijo. Je visoko delovno motivirana v specifičnih interesnih področjih, zastavlja si visoke storilnostne cilje, pri delu je zelo vztrajna in vestna. Na naši podružnici je vključena v dve interesni dejavnosti, v popoldanskem času obiskuje karate, kjer je prav tako zelo uspešna. Poleg vseh naštetih dejavnosti sem ji želela ponuditi še nekaj več, nekaj, kar bo zanjo še večji izziv. Ker zelo rada poučuje mlajše učence, jim sestavlja delovne liste in se igra učiteljico, sem pomislila, zakaj ji tega ne bi omogočila še sama. Pri pouku velikokrat medpredmetno poučujem in takoj se mi je porodila ideja, da bi lahko bila učiteljica tudi nadarjena učenka.

Teoretična izhodišča

Medpredmetno povezovanje predstavlja didaktični pristop, kjer učitelj poskuša določeno vsebino oziroma problem podati in obravnavati čim bolj celostno, tako da skuša isti problem osvetliti z različnih vidikov. Od učitelja takšno delo zahteva dobro opredelitev izbranih ciljev in vsebin različnih predmetov, natančno načrtovanje ter dobro vsebinsko in organizacijsko izpeljavo, ki vključuje tudi samostojno delo učencev (Kovač idr., 2003). Pomembno je, da so prilagojene stopnji in predhodnemu znanju otrok. Medpredmetne povezave določajo skupni nameni različnih predmetnih področij. Izkušnje kažejo, da učenci pri medpredmetnem reševanju učnih situacij razvijajo interes in motivacijo za učenje ter poglobljajo razumevanje in uporabo znanja. Poleg tega dosegajo boljše učne uspehe, kažejo bolj kakovostne medosebne odnose in zavzetost za učenje, izražajo samozavest, kažejo sodelovanje in spoštovanje, imajo boljši priklic in razumevanje učnega gradiva ter so zmožni povezovati učne spretnosti različnih predmetnih področij (Paulič 2002, Smith & Johnson 1993, Drake 1998). Učitelji uporabljajo inovativne strategije poučevanja in spodbujajo razvoj različnih učnih spretnosti (Drake 1998). Za učence so to predvsem večja motivacija za učenje, možnost uporabe različnih slogov učenja, problemsko in ustvarjalno učenje, učenje sodelovanja v skupini in tudi uporabnost pridobljenih znanj za življenje. Rešitve najdejo po različnih poteh. Prepoznavanje, negovanje in spodbujanje nadarjenosti so torej cilji, ki jim učitelji moramo slediti in ki nas ne uokvirjajo v učnem načrtu, ampak nam omogočajo aktivno iskanje povezav z vsakdanjim življenjem in s poudarkom na izkušnjah otrok. Učne ure tako postanejo zanimivejše, atraktivnejše in ustvarjalnejše.

Opredelitev matematične in športne nadarjenosti ter cilji, ki jih bo dosegla nadarjena učenka

V petem razredu je nadarjena učenka, ki sem ji želela ponuditi nekaj novega. Izbrati sem morala temo, kjer je nivo zahtevnosti primeren za oba razreda v kombinaciji, sicer pa učenko redno vključujem kot svojo pomočnico v različne faze pouka. Pri matematiki velikokrat pomaga šibkejšim učencem. Učenci, ki so nadarjeni za matematiko, imajo nekaj lastnosti, ki jih ločujejo od vrstnikov. Osnova za matematično nadarjenost je sposobnost hitrega in spretnega operiranja s števili ter z odnosi med njimi. Istočasno se morajo aktivirati številne sposobnosti logičnega sklepanja in iskanja medsebojnih zvez (Kavaš, 2002). Matematično nadarjeni učenci potrebujejo večjo globino in širino pri obravnavi matematične vsebine in odprte možnosti za reševanje kompleksnejših matematičnih problemov. Športna nadarjenost se kaže v gibalni spretnosti, vzdržljivosti, visoki uspešnosti v gibanju, uživanju v dosežkih, smislu za organizacijo.

Cilj je bil, da celotno delo prevzame učenka s skrbnim skupnim načrtovanjem z učiteljico. Vključena je bila v načrtovanje in izvedbo samega učnega procesa. Zdi se mi, da v šoli premalo navajamo učence, še posebej nadarjene, na samoiniciativnost, odgovornost in izpeljavo določenih nalog od same priprave do evalvacije. Izziv je moral biti zanimiv in toliko zahteven, da mu je učenka bila kos. Izbrali sva enoto DOLŽINSKE ENOTE (mm, cm, dm, m, km), kar je učencem blizu, hkrati pa imajo velike težave pri pretvarjanju enot, če nimajo dobrih predstav na konkretnem nivoju. V načinu njenega dela so se odražale tudi njene osebne lastnosti. Učenka je takoj dobila zamisel, kaj bi lahko počela pri športu. Naslednji dan mi je prinesla napisan načrt dela pri matematiki in športu. Skakali naj bi v daljino in tekli krog, ki ga sicer tečemo in zbiramo kilometre, kar je del šolskega projekta. Bila je zelo motivirana in komaj je čakala, da bo naslednji dan prevzela vlogo učiteljice.

CILJI, ki naj bi jih učenka dosegla:

- na ustrezne načine predstaviti postopke s ponazorili,
- zastavljati in oblikovati smiselna vprašanja,
- ubesediti lastne miselne procese in utemeljiti njihovo izbiro,
- uporabljati smiselne reprezentacije pojmov ter prehajati med njimi,
- izbrati ustrezna orodja za izražanje in reševanje,
- pri reševanju matematičnih nalog uporabljati učinkovite metode,
- krepiti zdravo samozavest in samopodobo,
- izboljšati komunikacijske sposobnosti.

VSEBINSKI CILJI, ki jih morajo doseči učenci:

- oceniti in meriti dolžino s standardnimi enotami,
- ob praktičnem merjenju izbirati primerne merilne instrumente in meritve izraziti z ustrezno mersko enoto,
- spoznati standardne dolžinske merske enote (mm, cm, dm, m, km),
- oceniti, meriti in meritev izraziti s smiselno mersko enoto,
- rešiti (strukturirani) matematični problem in problem iz vsakdanjega življenja.

Vzgojni učni cilji učencev:

- sodelovati in skupaj iskati poti do pravih rešitev,
- poslušati sošolce in si ne segati v besedo,
- navajati se na samostojnost in natančnost.

Psihomotorični učni cilji učencev:

- razvijati verbalno komunikacijo,
- slediti navodilom.

Učenci pri uri pridobijo poleg vsebinskih tudi naslednja procesna znanja: primerjanje, razvrščanje, sklepanje, uporabo medosebnih veščin, kritično in ustvarjalno mišljenje ter socialne spretnosti. Matematiko povezujejo tudi z drugimi področji.

Potek ure:

- učenka v vlogi učiteljice razstavi različne vrste metrov in učence povpraša, kaj lahko z njimi merijo. Ogledajo si primere za dolžino 1 mm (šivanko, sponko) in odgovorijo na vprašanje, ali lahko z dvema prstoma pokažejo dolžino 1 mm. Ugotovijo, da lahko, vendar se prsta skoraj dotikata;
- učenci poskušajo ob ravnilu z dvema prstoma pokazati 1 mm, 3 mm, 5 mm ...;
- ogledajo si primere za dolžino 1cm in odgovorijo na vprašanje, ali lahko z dvema prstoma pokažejo dolžino 1 cm;
- z ravnilom izmerijo, če je širina njihovega prsta res približno 1 cm;
- ogledajo si primere za dolžino 1 dm in odgovorijo na vprašanje, ali lahko z dvema prstoma pokažejo dolžino 1 dm;
- z ravnilom izmerijo, če je dolžina njihovega prsta res približno 1 dm;
- ogledajo si primere za dolžino 1 m in odgovorijo na vprašanje, ali lahko z dvema prstoma pokažejo dolžino 1 m. Učenka pojasni, da se ne da, lahko pa ga pokažemo z dvema rokama, ki ju pa moramo malo skrčiti;
- učenci z rokami prikažejo dolžino 1 m, učenka z metrom pri vsakem posebej preveri, kako natančni so bili;
- za razdaljo 1 km navedejo približno razdaljo od šole do hiše sošolca.

Ob koncu je učenka še enkrat preverila, ali so sošolci razumeli merske enote in jih ponovili ob konkretnih pomagalih.

Sledil je športni del. Učenka je opravila športno ogrevanje, nato pa pripravila blazine za skok v daljino. Podala je jasna navodila za izvedbo skoka v daljino z mesta in skok tudi demonstrirala. Opozorila je na pravilno tehniko: odriv mora biti sonožen, z obema nogama hkrati. Pred odrivom se sme učenec vzpeti na prste, ne sme pa izvesti odriva s poprejšnjim poskokom. Vsak učenec je opravil tri skoke, dolžino vsakega skoka pa so merili v centimetrih in pretvarjali v metre, decimetre in centimetre. Sledilo je merjenje našega kroga, kjer zbiramo kilometre. Krog je kar dolg, tako da je bila organizacija merjenja zelo pomembna.

Učenka je bila pri izvedbi ure odločna in samozavestna. Sošolci so delali po navodilih, bili so zelo motivirani.

Evalvacija

Po končanem delu je imela nadarjena učenka priložnost za izmenjavo izkušenj z učenci, z njimi se je pogovarjala o načinu motivacije in težavah, na katere je naletela.

Ugotovitve učencev:

- biti učitelj ni preprosto, saj moraš veliko stvari vnaprej predvideti in pripraviti;
- učiteljevo delo v razredu predstavlja manjši, a najbolj zanimiv del dela. Pred tem je potrebno veliko priprav. Po urah sledi tudi vrednotenje dela;
- kljub vsemu trudu in vloženemu delu gre lahko tudi kaj narobe – v tem primeru je potrebno ohraniti mirno kri in uro izpeljati do konca.

Ugotovitve učenke v vlogi učiteljice:

- učenci so veliko bolj motivirani za delo, če lahko sami organizirajo, pripravijo in izpeljejo neko svojo idejo.
- tudi pri pouku so učenci bolj motivirani za delo in veliko več sprašujejo ter samostojno razmišljajo.

Pričakovani rezultati:

- velika motiviranost, kreativnost,
- kreiranje zanimivih in vsebinsko bogatih ter drugačnih učnih ur,
- sodelovanje učencev med seboj, nudenje pomoči.

Prednosti so tudi pridobivanje uporabnega znanja in spretnosti, ki so bližje vsakdanjemu življenju. Motivacija za učenje je večja, razredna klima je sproščena, delovna in ustvarjalna.

Učenci dobijo predstavo, kako se znanje različnih področij prepleta in smiselno uporablja v različnih življenjskih situacijah.

Zaključek

Temeljna ugotovitev je, da medpredmetno povezovanje zahteva dobro pripravljenost učitelja, izvajanje medpredmetnih povezav pa kaže, da so učenci zelo veseli takšnega dela. Nadarjenim učencem moramo dati priložnost za izkazovanje njihove nadarjenosti. Paziti moramo, da gre za hkratno učenje in razvijanje učenčeve osebnosti. Učenka mora zaupati vase, mi pa ji moramo pomagati s spodbudami in pohvalami. Učitelj jih na začetku vodi, kasneje pa le posluša, spodbuja, usmerja in navdihuje. Nadarjenim učencem moramo omogočiti, da so v učnem procesu čim bolj kreativni, samostojni in aktivni. Z novimi sodobnimi pristopi jih lahko uspešno pripravimo na samostojno življenjsko pot. Želimo si, da bi se vsak otrok razvil v odgovorno, razmišljujočo in srečno osebo, ki bo v svojem delu uživala in ustvarjala.

Viri in literatura

Juriševič, M. (2014). *Spodbudno učno okolje učno: Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Kavaš, B. (2002). *Matematično nadarjeni učenci v osnovni šoli*. NUK., str. 419 – 429.

Klinc, P. (2017). *Strategije reševanja matematičnih problemov pri nadarjenih učencih 5. razreda osnovne šole* (Magistrsko delo, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno 5. 2. 2020 s http://pefprints.pef.unilj.si/4412/1/Magistrsko_delo_PetraKlinc_KON%C4%8CNA_OBLIK_A.pdf

Kovač, M., Starc, G., Jurak, G. (2003). *Medpredmetno in medpodročno povezovanje pri športni vzgoji*. Šport, 51 (2), 11 – 15).

Paulič 2002, Smith &. Johnson 1993, Drake 1998. Pridobljeno 20. 2. 2020 s

www.didakta.si/doc/.revija_didakta_2008_november.pdf

Žagar, D. (2009). *Psihologija za učitelje*. Založba: Univerza v Ljubljani, znanstvena založba Filozofske fakultete.

Sonja Rak Založnik: Delo z nadarjenimi – izdelajmo družabne igre

Povzetek

Dejstvo, da se podnebje na našem planetu spreminja, smo z nadarjenimi učenci raziskovali v preteklem šolskem letu. Človek s svojimi aktivnostmi ustvarja velike količine toplogrednih plinov, ki se kopičijo v ozračju. Le-to se zaradi tega segreva, kar s seboj prinaša negativne posledice. Na spremembo načina življenja ter posledice globalnega segrevanja nas v zadnjem času opozarjajo številne organizacije. Tudi vzgojno-izobraževalne ustanove imajo pri izobraževanju in ozaveščanju pomembno vlogo. Kot posamezniki lahko naredimo marsikaj, če imamo le nekaj dobre volje. Mladi premalo zaznavajo težave sodobnega življenja in premalo skrbijo za zdravje in čisto okolje. Odraščajo v potrošniški družbi, ki jih sili v potratnost materialov. Potrebno jih je krepiti v duhu in zavesti o skupni odgovornosti za stanje v okolju, kar pa v današnjem načinu življenja in preobilju ni lahko. Predvsem mlajšim učencem ni vseeno, kakšen planet bomo zapustili našim potomcem. Imajo veliko idej, pri starejših to izzveni, saj jim je boljše ugodje in dobrine, ki jih uživajo.

Glede na naše predhodne ugotovitve ter zavedanja, da je ekoloških tem v šoli premalo, smo se odločili, da za učence prve in druge triade izdelamo družabne igre. Prepoznani nadarjeni učenci, ki so v preteklem šolskem letu sodelovali pri pripravi raziskovalne naloge, so si izmišljali, podajali ideje ter izdelali najrazličnejše družabne igre (spomin, ločuj ...), v katere so vtkali ekološke teme ter jih povezali z gibanjem. Igre smo prilagodili učenčevi starosti.

KLJUČNE BESEDE: nadarjeni učenci, ugotovitve, podnebne spremembe, družabne igre.

Abstract

The fact that the climate on our planet is changing has been explored at our school by a group of talented students over the past school year. Through their activities people daily create large amounts of greenhouse gases, that accumulate in the atmosphere. This causes the heating of the atmosphere and brings many negative consequences with it. The consequences of global warming and the increasing need for the people to change their lifestyles have recently been brought to our attention by numerous organizations. Educational institutions also play an important role in the education and awareness on this topic. As individuals we can do a lot if only we put our hearts into it. The young are not completely aware of the current modern world problems and therefore do not take enough care for their health and for the clean environment. They are growing up in a consumer society, that forces them in material wastage. They need to be strengthened in their spirits and encouraged in their awareness of the common responsibility for the state of the environment. That is not easy to achieve in today's lifestyle of wealth and abundance. Especially younger students care about the state of the planet we are passing on to our descendants. They have a lot of ideas. But the older they get the less they care about the environment and they often choose what pleases them most - to enjoy the comfort and the goods that are offered to them.

Given our previous findings and awareness, that there are too few ecological topics at school, we decided to make different board games on this topic for the 1st to the 6th grade students. Recognized gifted students who have been previously involved in the environmental projects took part in the preparation of the games. They shared their ideas and made a variety of board games, incorporating ecological topics and movement activities. All the games were adjusted to the students' ages.

KEY WORDS: gifted students, findings, climate changes, board game.

Uvod

Sodoben način življenja, industrija in promet spreminjajo podnebje na Zemlji. V zadnjem času nas vse glasneje opozarjajo na zmanjševanje toplogrednih plinov, ki povzročajo segrevanje Zemlje, ter na posledice, ki jih prinašajo podnebne spremembe. Naša glavna ugotovitev raziskovalne naloge je bila, da je znanja o podnebnih spremembah malo. Učitelji bi morali podati več informacij o tem, učencem pa ponuditi izbirni predmet s področja ekologije. Za učence prve in druge triade so učenci, ki so bili prepoznani kot nadarjeni, pripravili družabne igre, preko katerih se lahko mlajši na igriv način spoznavajo z ekologijo.

Nadarjenost

11. člen Zakona o osnovni šoli opredeljuje nadarjene učence kot učence, »ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela« (<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, 8. 2. 2020).

Za odkrivanje nadarjenosti nimamo enotne metodologije ali splošno sprejete teorije in enotne definicije. V postopku odkrivanja nadarjenih učencev sodelujejo učitelji, šolska svetovalna služba, starši in občasno še zunanji strokovnjaki. Pri tem uporabljajo:

kriterije brez testiranj ali uporabe posebnih ocenjevalnih pripomočkov, kjer kot kriterije uporabijo: učni uspeh, dosežke na različnih področjih – likovnem, glasbenem ..., učiteljevo mnenje, rezultate tekmovanj, učenčeve hobije, mnenje šolske svetovalne službe;

teste sposobnosti (WISC, Ravenova progresivna matrica ...);

teste ustvarjalnosti (Jellen-Urbanov TCT-DP, Torranceovi test ...).

Odkrivanje poteka v treh korakih: evidentiranje, identifikacija, seznanitev in pridobitev mnenja staršev. V vsakem vzgojno-izobraževalnem obdobju so predlagane tudi oblike dela z učenci. V drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju se delo z nadarjenimi razširi. Poleg notranje in fleksibilne diferenciacije ter dodatnega pouka se izdelava še individualni program za nadarjene, ponudi se jim obogatitvene dejavnosti, kot so sobotne šole, vključevanje v kreativne delavnice, raziskovalne tabore, projektna dela, izdelavo raziskovalne naloge ... Delo z nadarjenimi učenci izhaja iz naslednjih temeljnih načel: »širitev in poglobljanje temeljnega znanja, hitrejša

napredovanje v učnem procesu, razvijanje ustvarjalnosti, uporaba višjih oblik učenja, uporaba sodelovalnih oblik učenja, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanje individualnosti, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti, skrb za celostni osebni razvoj, raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem, uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oz. drugimi izvajalci programa, skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti, ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese« (Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M. in Purgaj, S. (1999). Koncept-Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli; <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>, 3. 2. 2020).

Na začetku šolskega leta 2019/2020 je koordinatorica za nadarjene učence, Tina Esih, pripravila obsežen nabor aktivnosti, v katere se lahko prepoznani nadarjeni vključijo. Aktivnosti so razporejene tekom celotnega leta, učenci pa lahko izbirajo med naslednjimi ponujenimi dejavnostmi: učenje znakovnega jezika, astronomija (ko neznano postaja vse bolj znano), predstavitev ameriškega nogometa, likovna »ustvarjalnica« mladih, kamišibaj gledališče, osnove fotografije, izdelajmo ptičjo hišico, Božičkova delavnica (izdelava soli, krem, kroglic), zabavni poskusi v kemiji, peka pustnih jedi, jezik vseh jezikov (osnove latinščine in albanščine), zumbajmo, računalnik je lahko tudi koristen (osnove programov Word, PowerPoint in Excel), Mozart za en dan (skomponiraj pesem), računanje v starem veku, izdelava domače kozmetike, ekvatorialna sončna ura za domačo uporabo, interaktivne delavnice MC Dravinjske doline (mentalno zdravje, medkulturnost, aktivna participacija in državljanstvo, ekologija, učinkovita komunikacija, solidarnost), delavnice ŠC Slovenske Konjice-Zreče (izdelava makete, modelarstvo - RC letalo, virtualni svet, pnevmatski namizni nogomet, natisnimo si svoj izdelek s 3D-tiskalnikom, osnove retorike, story cubes, kodiranje, theater), TPO z AED (ZD Slovenske Konjice), noč branja, Po Minattijevih stopinjah (vodenje učencev), »Le vkup, le vkup uboga gmajna!« (obletnica vseslovenskega kmečkega upora), jezikovni tabor, napiši svoje ime s kaligrafsko pisavo, potopisno predavanje – po poteh Hobita, učenje španščine, spoznavanje Velike Britanije z native speakerjem, obisk z japonske ambasade, igre preteklosti. Ena izmed aktivnosti je tudi priprava in izdelava družabnih iger z ekološko tematiko.

Glavni del

Rezultati lanskoletne raziskovalne naloge so nam dali vedeti, da učenci malo vedo o danes pereči temi. Glede na naše pretekle ugotovitve ter zavedanja, da je ekoloških tem v šoli premalo, smo se odločili, izdelamo družabne igre na temo ekologije. Mlajšim učencem ni vseeno, kakšen planet imamo in kaj počnemo z njim.

Kratka predstavitev rezultatov raziskovalne naloge

V raziskavi so sodelovali učenci 5., 7. in 9. razredov, skupaj 147 učencev. Teoretična znanja za pripravo anketnega vprašalnika s 17 vprašanji smo pridobili s pomočjo literature in z brskanjem po spletu. Izpolnjene vprašalnike smo obdelali ter jih prikazali v obliki preglednic in prikazov. Cilji raziskovalne naloge, z naslovom **Podnebne spremembe v očeh mladih ekologov**, so bili ugotoviti, koliko učenci vedo o vremenu, podnebjju, toplogrednih plinih in njihovih povzročiteljih, o podnebnih spremembah, globalnem segrevanju ter o posledicah, ki jih le-te prinašajo.

Prišli smo do ugotovitev, da imajo učenci nekaj znanj, veliko pa je še tem, o katerih bi jih morali bolje podučiti. To je bilo opazno pri vprašanjih, kjer so utemeljevali in razlagali svoje odločitve. Največkrat na njih niso odgovorili, saj pojmov niso znali razložiti, lažje je bilo odgovarjati tam, kjer so lahko izbirali med več možnimi odgovori.

Učenci se zavedajo problematike podnebnih sprememb, ne vedo pa natančno, kako le-te vplivajo na zdravje ljudi, na kmetijstvo in pridelavo hrane ter kakšne so negativne posledice. Odgovori devetošolcev so bili bolj »strokovni«, kar se je opazilo v izrazoslovju pri nekaterih odgovorih – popolno gorenje, celično dihanje, izgorevanje fosilnih goriv ..., njihovo znanje o podnebnih spremembah pa je le malo boljše kot pri petošolcih, ki za starejšimi učenci ne zaostajajo veliko. Veliko učencev se zaveda, da smo za segrevanje ozračja krivi ljudje s svojimi aktivnostmi (kurjenje fosilnih goriv), da toplogredni plini zadržujejo toploto v ozračju, da je ogljikov dioksid plin, ki najbolj pripomore k zadrževanju toplote, ki bi sicer zapustila naše ozračje in povzroča porast temperature na Zemlji, ločijo med vremenom in podnebjem, vedo, da je taljenje ledenikov posledica globalnega segrevanja ter kaj je ogljični odtis.

Na drugi strani pa je še kar nekaj učencev mnenja, da je za segrevanje ozračja krivo sonce, da metan nastaja v prometu, da je globalna temperatura v zadnjih 30 letih narasla za 3 °C, da vreme in podnebje pomenita isto ...

Zakaj ravno družabne igre?

Mnogi so mnenja, da sta igra in igranje poseben način učenja. Z njimi naj bi učenci razvijali telesne, umske in socialne sposobnosti ter komunikacijske spretnosti. Ob igranju se otrok celostno razvija, ob tem je zadovoljen in vesel. Pri igri je pomembno aktivno sodelovanje in da se sodelujoči zabavajo, predvsem pa, da upoštevajo pravila iger. Poznamo različne vrste iger: spoznavne igre, namizne igre, igre na prostem ali v prostoru, izrazne igre, igre v dvojicah, tekalne igre, igre z žogo, miselne igre ... (Perez, 2000).

Opis našega dela

V oktobru sem učencem predstavila potek delavnic: termin srečanj, cilje, kaj bomo počeli, kje in kako bomo naše delo predstavljali. Ponovno smo pregledali raziskovalno nalogo ter tako osvežili določene vsebine.

Učenci so v šolo prinesli najrazličnejše znane družabne igre (človek ne jezi se, spomin, črni Peter, Kviz znanost in izumi, Frančkovo popotovanje, šah ...). Igre smo si dobro ogledali, se pogovorili o pravilih ter se igrali z njimi.

Kasneje so za nalogo dobili, da si zamislijo družabno igro. Vsak zase so iskali ideje in zamisli, kako bo njihova igra izgledala. Pozorni so morali biti na to, da bo igra vključevala gibanje ter vprašanja, povezana z ekološkimi vsebinami. Upoštevati so morali še starost otrok (npr. mlajši ne znajo brati, zato zamenjamo besedilo s sličicami). Nekaj časa smo namenili izdelavi osnutkov, vprašanjem in oblikam gibanja, ki jih bodo igre vsebovale, zapisovanjem navodil in pravilom za igranje. Svoje zamisli so predstavljali drug drugemu.

Sledilo je izdelovanje družabnih iger, kjer so uresničili svoje zamisli. Tu smo porabili največ časa, saj so se zelo natančno lotili dela. Učenci so slikali, risali, izrezovali, lepili, barvali, pisali vprašanja in odgovore na računalnik, računalniško oblikovali kartice z vprašanji, si izmišljevali gibalne naloge.

Moja naloga je bila, da sem učence ves čas usmerjala, jih spodbujala k ustvarjalnosti, jim pomagala pri iskanju rešitev ter jih usmerjala k iskanju virov predvsem pri delu, kjer so morali pripraviti več vprašanj ter možne odgovore/rešitve.

Predstavitev nastalih iger

Igre, ki so nastale, so podobne tradicionalnim igram tipa spomin, človek ne jezi se ali črnega Petra.

a) Tri in štiri v vrsto

Kamenčke približno enake velikosti so učenci prebarvali z akrilnimi barvami (modra – oblak, rumena – sonce). Na kolobar odrezanega kosa lesa so narisali igralno polje. Cilj igre je, da čim prej tri/štiri kamenčke postaviš v vrsto – velja v vse smeri (vodoravno, diagonalno, navpično). Za igralno podlago smo porabili tudi tanke lesene ploščice, na katere so narisali vremenske simbole, za figurice pa so uporabili zamaške mleka in sokov.

Slika 1: Tri in štiri v vrsto.

b) Spomin

Izdelali smo spomina na temo vreme in odpadki. Cilj igre je, da najdeš čim več parov. Lahko igraš na različne načine (ko najdeš par, iščeš naprej ali pa išče naslednji v vrsti).

Slika 2: Spomin.

c) Kakšno bo vreme?

Učenec si je za igralno podlago izbral vremenske simbole (snežinka, sonce, strela) in bele krogce.

Ob vsakem simbolu si je zamislil aktivnost (sonce – odgovori na vprašanje, oblak – počivaj, snežinka – vaja za zdravo hrbtenico, strela – nazaj na start). Igro lahko igrajo največ 4 igralci. Če želiš začeti, moraš na igralni kocki vreči 6. Kasneje se igralci premikajo za toliko mest, kot

je pik na igralni kocki, na poti pa opravljajo dane aktivnosti. Zmaga tisti, ki svojo figuro prvi »pripelje« na cilj.

d) Z znanjem v višave

Učenki sta izdelali igralno podlago za dva igralca. Glede na barve igralci opravljajo določene naloge: rumeno polje – odgovori na vprašanje, rdeče polje – počivaj, modro polje – opravi gibanje, ki ga določi soigralec, zeleno polje – vaja za zdravo hrbtenico. Za začetek igre moraš na igralni kocki vreči 6. Postaviš se na prvo modro polje in začneš opravljati naloge. Pri vprašanjih igralca bereta drug drugemu. Če na vprašanje odgovoriš prav, se premakneš za eno polje, če pa je odgovor nepravilen, greš za dve polji nazaj. Vedno se premikaš le za eno polje, razen na rdečem, kjer počivaš. Zmaga tisti, ki prvi prispe do helikopterja.

e) S kačo do ozaveščenosti

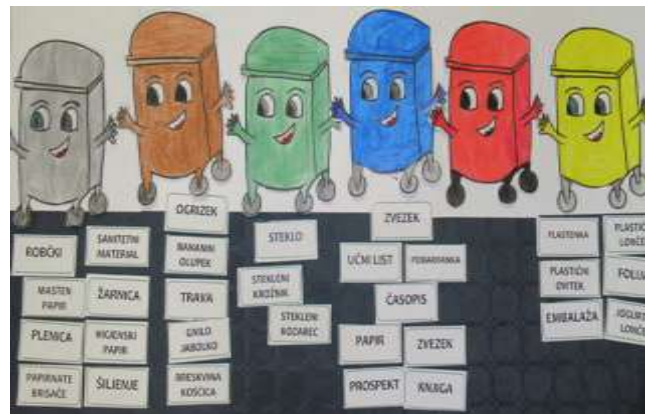
Igralci se postavijo na start (kačja glava). Tisti, ki vrže 1, lahko z igro nadaljuje – z igralno figuro gre na prvo polje. Po igralni podlagi se premikajo za toliko, kolikor pik je na igralni kocki. Na poti opravljajo določene naloge: modro polje – opravi gibalno nalogo, rdeče polje – odgovori na vprašanja, rumeno polje – počivaj, črno polje – vrni se na začetek.

Slika 3: Kakšno bo vreme? S kačo do ozaveščenosti, Z znanjem v višave.

f) Lačni zabojniki

Cilj igre je, da igralci pravilno razporedijo odpadke, ki so zapisani na listkih (mlajši imajo slike odpadkov, starejši zapis z besedo). Igralci vsak krog vlečejo listke iz kupčka. Le-te polagajo k zabojnikom različnih barv: rumena – embalaža/plastika, modra – papir, rjava – biološki odpadki, zelena – steklo, črna – mešani odpadki, rdeča – nevarni odpadki. Ko vsi položijo listke k izbranemu zabojniku, odrasel ali eden izmed igralcev preveri pravilnost »odgovorov«. Pravilno odloženi listki prinesejo igralcu točko. Točke se iz kroga v krog seštevajo. Zmaga igralec z največjim številom zbranih točk.

Slika 3: Lačni zabojniki

g) Beli medvedek

Za motiv smo simbolno izbrali severnega belega medveda, ki se mu življenjski prostor hitro krči. Igra poteka podobno kot črni Peter. Izgubi tisti, ki mu karta belega medvedka ostane v rokah.

Zaključek

Učenci so bili skozi ves proces aktivni, kreativni, delovni in zavzeti. Ustvarjali so tudi na področjih, kjer so bili prepoznani kot nadarjeni (npr. učenka, prepoznana na likovnem področju je več slikala). Radi so prihajali na naše skupne sredine predure. Po končanem delu sledi še evalvacija ter predstavitev izdelanih družabnih iger mlajšim učencem.

Literatura:

Bezić, T., Blažič, A., Boben, D., Brinar Huš, M., Marovt, M., Nagy, M., Žagar D. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Perez, E. in Rius, M. (2000). *100 najboljših iger*. Radovljica, Didakta.

Žagar, D., Artač, J., Bezić, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci*. Pridobljeno 3. 2. 2020 s

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf.

Žagar, D., Artač, J., Bezić, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *Koncept – Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Pridobljeno 3. 2. 2020 s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>.

Zakon o osnovni šoli (ZOSn). Pridobljeno 8. 2. 2020 s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>.

Jernej Regvat: Izdelava slovenskega grba

Izveček

V okviru dneva dejavnosti sem izvedel delavnico na temo aktivnega državljanstva z naslovom Izdelava slovenskega grba. Za izvedbo delavnice sem se odločil zato, da bi se učenci seznanili z geometrijsko konstrukcijo grba, da bi uzavestili prisotnost matematike v vsakdanjem življenju in da bi okrepili zavedanje lastne države ter pomen državnih simbolov. V delavnico so bili vključeni zainteresirani nadarjeni učenci iz 6. in 9. razredov. V uvodu smo se ukvarjali s pomenom aktivnega državljanstva in z osebnimi vrednotami, pogovarjali smo se o tem, kaj vemo o državnih simbolih, kako je grb sestavljen (kaj pomenijo posamezni elementi), kako je umeščen v zastavo, kakšna so pravila izobešanja zastave. V praktičnem delu smo se lotili risanja grba. Najprej sem razložil koncept koordinatnega sistema (zgolj osnove), nato smo narisali posamezne elemente grba. Pri nekaterih elementih sem le razložil, kako bi jih konstruirali, oz. smo jih pri konstrukciji poenostavili zaradi premalo znanja matematike. Učenci so pri risanju uporabljali geometrijsko orodje, na koncu so grb še pobarvali. Cilj delavnice je bil naravnano bolj na prikaz prisotnosti matematike v vsakdanjem življenju, medpredmetno povezavo s predmeti družba v 5. razredu in DKE v 7. in 8. razredu ter krepitvi aktivnega državljanstva, manj pa na strogo matematično korektno konstrukcijo grba. Vse navedene cilje smo dosegli preko pogovora in lastnih razmišljanj o vlogi posameznika v družbenem življenju.

Abstract

As a part of an activity day, I conducted a workshop on Active Citizenship entitled Making a Slovenian Coat of Arms. I decided to carry out the workshop in order to familiarize the students with the geometric construction of the coat of arms, to raise awareness of the presence of mathematics in everyday life and to increase awareness of their own country and the importance of national symbols. Interested talented learners from grades 6 and 9 were involved in the workshop. In the introduction, we dealt with the importance of active citizenship, personal values, what we know about national symbols, how the coat of arms is composed (what the individual elements mean), how it is placed in the flag and the rules for displaying the flag. In the practical part, we began drawing the coat of arms. First, I explained the concept of the coordinate system (just the basics), then we drew the individual elements of the coat of arms. I only explained how certain elements should be constructed, meaning that we have simplified them in the construction due to a lack of knowledge in mathematics. The learners used geometric tools when drawing; at the end they painted the coat of arms. The aims of the workshop were focused on: showing the presence of mathematics in everyday life, the cross-curricular connection with subjects Society in 5th grade and DKE in 7th and 8th grade, the strengthening of active citizenship, and less on the strict mathematically correct construction of the coat of arms. All of these goals have been achieved through conversation and reflection on the role of the individual in social life.

Ključne besede: aktivno državljanstvo, državni simboli, geometrija, načela dela z nadarjenimi, transverzalne veščine,

Uvod

V konceptu dela z nadarjenimi sledimo najnovejšim smernicam izobraževanja nadarjenih. Ponujamo jim intelektualno zahtevne naloge, ki so usklajene z njihovimi interesi, talenti in željami. Poučevanje in učenje podpremo z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, s personaliziranimi dejavnostmi, z avtentičnimi problemi, vse skupaj pa temelji na višjih miselnih procesih. S cilji pri delu z nadarjenimi se osredotočamo na razvoj nadpovprečnih intelektualnih sposobnosti in učnih dosežkov na posameznem področju, na razvoj višjih ravni mišljenja, spodbujanje ustvarjalnosti, kreativnosti in inovativnosti, razvoj talentov na umetniških področjih, razvoj socialne občutljivosti, razvoj moralnih vrednot, ...

Ob upoštevanju smernic dela z nadarjenimi in razmišljanju, kaj lahko nadarjenim in zainteresiranim učencem ponudim kot nadgradnjo dela pri pouku, sem se odločil, da v okviru tehniškega dne ponudim delavnico z naslovom Izdelava slovenskega grba. Cilj delavnice je bil seznanitev učencev s pomenom grba, njegovo umestitvijo v slovensko zastavo, matematično konstrukcijo grba ter razvoj moralnih vrednot skozi prizmo zavedanja lastne države, njenih simbolov in odgovornosti aktivnega državljana. Dan dejavnosti je bil izveden v okviru projekta POGUM, zato je bil del ciljev namenjen tudi razvijanju veščin znotraj posameznega področja: ideje in priložnosti, viri ter akcija. Tako smo poskušali razvijati motivacijo, vztrajnost, upravljanje z viri, sprejemanje izzivov, izvedbo načrtovanih nalog, sodelovanje, timsko delo in mreženje.

Načela dela z nadarjenimi

Pri delu z nadarjenimi je potrebno upoštevati temeljna didaktična načela, ki opredeljujejo spodbudno in varno učno okolje, specifična načela vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi ter psihološka načela za delo z nadarjenimi (APA, 2018; Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi, 2019).

Načela, ki opredeljujejo spodbudno in varno učno okolje, so: učenci so aktivni udeleženci učnega procesa; učno okolje je socialno in inkluzivno; učno okolje omogoča razvoj temeljnih spretnosti in veščin 21. stoletja; motivacija učencev in vloga čustev pri učnih dosežkih; personalizirano učno okolje; prizadevno in odgovorno delo; jasna učna pričakovanja; močna horizontalna in vertikalna povezanost med predmeti in s širšo družbo.

Specifična načela konkretnije opredeljujejo vrsto in obseg dejavnosti, vlogo učencev in učiteljev. Razdeljena so v več sklopov (Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi, 2019): fleksibilnost programov izobraževanja; skupinska in individualna podpora; uravnoteženost in koherentnost med celostnim razvojem in razvojem na specifičnih področjih; fleksibilnost didaktičnih pristopov in učnih gradiv; ustvarjalnost/kreativnost; diferenciacija, individualizacija, personalizacija poučevanja in učenja; aktivna vloga, samostojnost, avtonomna odgovornost; formativno spremljanje, preverjanje in ocenjevanje; (samo)evalvacija in (samo)regulacija učenja; sodelovanje deležnikov, horizontalna in vertikalna usklajenost.

Psihološka načela so razdeljena v pet področij psihološkega delovanja: kako učenci mislijo in se učijo; kaj učence motivira; zakaj so socialni kontekst, medosebni odnosi in dobro čustveno počutje pomembni za učenčevo učenje; kako najbolje voditi razred; kako lahko učitelji ocenijo učenčev napredek. Najpomembnejših psiholoških načel je dvajset in so podrobneje opisana v APA, 2018.

Načela dela z nadarjenimi se v neki meri prepletajo. Nekaj načel smo se na delavnici poskušali udejanjiti: aktivnost učencev, varno in spodbudno učno okolje, razvoj temeljnih spretnosti in veščin, horizontalna in vertikalna povezanost predmetov in širše družbe, razvoj transverzalnih veščin, ustvarjalnost, kreativnost, ...

Cilji in nameni delavnice

V delavnico so bili vključeni zainteresirani nadarjeni učenci iz 6. in 9. razredov. Večina učencev je bila iz 6. razredov, zato je bilo delavnico potrebno prilagoditi (glede na usvojene matematične vsebine do 6. razreda). Cilj dela učencev tako ni bila natančna (strogo matematična) konstrukcija grba, ampak uvid v to, da se matematika pojavlja v vsakdanjem življenju ter povezava, uzaveščanje in poglobitev znanja, ki so ga učenci usvojili v 5. razredu pri predmetu družba ter v 8. razredu pri predmetu domovinska in državljanska kultura in etika.

Pri delu v tej delavnici so nadarjeni učenci razvijali (poleg poglobljanja matematičnega znanja in povezovanja z državljansko vzgojo) še druge veščine, ki bi jih naj nadarjeni učenci razvijali v okviru vzgojno-izobraževalnega dela (Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi, 2019). Dosegali so specifične dosežke na posameznem vzgojno-izobraževalnem področju (matematika, družba), razvijali finomotorične sposobnosti (spretno rokovanje z geometrijskim orodjem), razvijali so odgovornost do ožje in širše družbe in razvijali moralne vrednote.

Pri delu smo zagotovili nekaj temeljnih načel spodbudnega učnega okolja. Učenci so bili aktivni, motivirani, sproščeni, komunikacija je bila spoštljiva. Razvijali smo povezanost med na videz različnimi področji znanja oz. različnimi predmeti (družba, domovinska in državljanska kultura in etika, matematika). Poleg tega smo razvijali tudi nekaj transverzalnih veščin (sodelovalno učenje, kritično mišljenje, reševanje problemov, komuniciranje).

V uvodu smo se pogovarjali o državnih simbolih (grb, zastava, himna) in njihovi rabi. S socialnimi igrami in reševanjem rebusov smo se bolje spoznali, sprostiti in se vpeljali v nadaljnje delo. Spomnili smo se, da zastavo izobešamo stalno ali občasno (na različnih javnih, državnih ali zasebnih ustanovah). Razmerje zastave je 1:2 (na tem mestu smo vključili matematično razlago razmerja), barve si sledijo od zgoraj navzdol po naslednjem vrstnem redu: bela, modra, rdeča. Grb je umeščen levo zgoraj, ena polovica je v belem, druga v modrem polju. Pogledali smo pravila izobešanja zastave in se spomnili, da je zastava stalno obešena tudi na naši šoli. Skupaj smo si zastavili cilj, da bomo ob koncu dneva vsi poznali državne simbole, poznali njihovo rabo, narisali slovenski grb, poleg tega pa razvijali tudi socialne kompetence in transverzalne veščine, kot so npr. ustvarjalnost, reševanje problemov, komunikacija, sodelovalno učenje.

Pred začetkom dela smo razdelali pot do končnega cilja: konstruiran in narisani grb. Risanje smo skupaj z učenci razdelili v 4 glavne faze: gore (Triglav), zvezdice, morje, ščit (obroba). Za vsak element so učenci ugotovili (sami ali s pomočjo), kako ga bomo narisali. Tako so za Triglav ugotovili, da ga bomo narisali s pomočjo trikotnikov, valove (morje in reke) s pomočjo krožnic in ščit spet s krožnicami in premicami oz. daljicami. Za zvezdice so ugotovili, da morajo biti šestkrake, niso pa znali povedati, kako bi jih narisali.

Izdelava grba

Preden smo se lotili konstrukcije grba, smo se naučili risanja, pomena in uporabe koordinatnega sistema. Ker ga v šestem razredu še niso dobro poznali, smo se spomnili na potapljanje ladjic in šahovnico, da so se lažje orientirali v ravnini. Za lažje delo sem razložil še pomen koordinat pri zapisu točk v ravnini.

Pri risanju/konstrukciji grba smo začeli z likom Triglava v sredini grba, saj je z matematičnega vidika ta najbolj enostaven. Triglav je sestavljen iz treh trikotnikov z danimi koordinatami oglišč. Trikotniki se med seboj prekrivajo.

V presečiščih nosilk stranic trikotnika in dveh vzporednic ordinati dobimo središča krožnic (s polmerom 1 enoto). Te krožnice so očrtane 6-krakim zvezdam grba. Zvezdice so z matematičnega vidika precej zahtevne in zamudne (zahtevajo še konstrukcijo ene manjše krožnice in delitev obeh krožnic na 6 delov), zato smo jih precej poenostavili in smo jih narisali zelo približno (s pomočjo dveh trikotnikov).

Nato so bili na vrsti valovi – 4 vzporedne valovite črte, ki jih spretno pobarvamo, da dobimo sliko dveh valovitih modrih črt, ki ponazarjata morje in reke. Pod trikotniki narišemo tri krožnice, pod temi tremi pa še dve enako veliki, ki se teh treh dotikata. Tudi tukaj smo poenostavili konstrukcijski postopek. Učencem sem povedal središča in polmere teh petih krožnic, saj bi bila konstrukcija dotikajočih se krožnic preveč zapletena in zamudna. S tem smo dobili zgornjo valovito črto (prvo pod Triglavom). V nadaljevanju sem učencem le razložil, kako bi dobili ostale valovite črte (jim pokazal konstrukcijo, ki sem jo imel prej narejeno), sami pa so narisali te črte brez konstrukcije. Iz matematičnega vidika konstrukcija teh valov niti ni tako zahtevna, je pa zamudna. Ker smo bili omejeni s časom, smo ta del konstrukcije izpustili. Menim, da zaradi tega učenci niso ničesar zamudili, saj je bil namen delavnice le prikaz umeščenosti matematike v slovenski grb, ne pa njegova natančna izdelava.

Zdaj nam je manjkalo le še ščit – zunanja obroba. Najprej smo na levi in desni strani zaključili valove. Narisali smo dve krožnici, ki sta se dotikali zunanjih krožnic, ki smo jih narisali pod Triglavom. Tako smo dobili zaključke valov na levi in desni strani ter spodnji beli del grba. Iz istih središč smo narisali še dve krožnici, ki predstavljata zunanji rob ščita (rdeči del). S krožnico (krožnim lokom) smo omejili še zgornji del ščita. Nato smo narisali tangenti na krožnici in dobili levi in desni stranski del ščita.

Učenci so nato zbrisali odvečne pomožne črte in grb še pobarvali. Grb so risali samostojno, vendar z navodili. Ob konstrukciji oz. risanju vsakega dela grba smo se pogovorili o matematičnih vidikih (kakšne geometrijske elemente bomo potrebovali, kako jih bomo narisali) in o simbolnem pomenu tega elementa grba (kar so spoznali pri družbi v 5. razredu ali domovinski in državljski kulturi in etiki v 8. razredu). Učenci so zelo dobro vključevali znanje, pridobljeno pri rednem pouku, in ga nadgradili ter uporabili v novem (nevsakdanjem) kontekstu – pri risanju grba. S tem so popestrili faktografsko znanje o državnih simbolih s praktično izdelavo enega izmed njih, hkrati pa so uporabili znanje matematike v drugačnem (bolj kompleksnem) kontekstu kot pri rednem pouku.

Težave in izboljšave

Učenci pri svojem delu niso imeli večjih težav. Poznali in razumeli so državne simbole. Ker smo se osredotočili na grb, so poskušali na grb pogledati z matematičnega vidika. Prepoznali so geometrijske elemente posameznih delov grba in sami predlagali, kako bi lahko kaj narisali, niso pa grba umestili v koordinatni sistem, kar je razumljivo, glede na to, da ga pred delavnico niso poznali.

Delavnica je bila prvotno načrtovana za učence 8. in 9. razredov. Ti učenci imajo že nekaj znanja iz področja geometrije in koordinatnega sistema, prav tako pa je bila delavnica mišljena kot medpredmetna povezava domovinske in državljske kulture in etike ter matematike. Ker so bile prijave odprte in so se večinoma prijavi učenci 6. razredov (in še nekaj učencev iz 9. razredov), je bilo potrebno delavnico nekoliko prilagoditi. Kljub temu menim, da je bil namen dosežen in da so učenci dobili uvid v vpletenost matematike v vsakdanje življenje, hkrati pa smo krepili državljsko zavest in spodbujali učence k odgovornemu delovanju v ožji in širši družbi.

V višjih razredih osnovne šole ali v srednji šoli bi lahko delavnico nadgradili tako, da bi uporabili za konstrukcijo katero izmed geometrijskih orodij (npr. GeoGebra, Ravnalo in šestilo, JSXGraph, ...). Pri tem bi morali za celotno konstrukcijo grba predvideti več časa. Več časa bi zahtevalo tudi lastno raziskovanje (npr. s pomočjo učnih listov in namigov, kako konstruirati posamezne elemente). Učencem bi lahko tudi ponudili že izdelano konstrukcijo, ki jo morajo proučiti in zapisati navodila za konstrukcijo. Možnosti za nadgradnjo je še več, predvsem kot projektno delo (na daljše časovno obdobje), lahko bi npr. vključili še izdelavo grba iz različnih materialov (les, umetne mase, stiropor, blago, glina, ...) in s tem povezali še predmete tehnika in tehnologija, likovna umetnost ali katerega od izbirnih predmetov s področja tehnike in likovne ustvarjalnosti.

Zaključek

Pri delu z nadarjenimi učenci je potrebno upoštevati različna načela, ki spodbujajo nadarjene k raziskovanju, izobraževanju, napredku in razvijanju lastnih talentov in področij interesov. Skozi delavnico smo jih poskušali upoštevati nekaj: učenci so bili aktivni udeleženci učnega procesa, razvijali so komunikacijske veščine (pogovor z vrstniki), horizontalno in vertikalno smo povezali različna področja znanja (matematika, družba, domovinska in državljska kultura in etika), razširili in poglobili smo znanja, ki so se jih učenci naučili pri rednem pouku in niso del obveznega kurikula, razvijali smo transverzalne veščine in odgovornost ter zavedanje umeščenosti posameznika v ožjem in širšem družbenem okolju. Učenci so dosegli zastavljene cilje, hkrati pa krepili tudi medsebojne odnose, saj so si med seboj po potrebi pomagali in se spodbujali.

Literatura:

- APA (American Psychological Association, Center for Psychology in Schools and Education). (2018). *Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje ustvarjalnih, talentiranih in nadarjenih učencev od vrtca do srednje šole*. M. Jurišević (ur.). Ljubljana, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://www.apa.org/ed/schools/teaching-learning/top-twenty/principles>
- N. Bejat Kranjc, A. Benedik, T. Bevc, N. Bogataj, S. Bone, G. Boškin Blokar, ..., J. Žorž. (2018). *Orodja za formativno spremljanje prečnih veščin*. A. Poljšak in T. Rupnik Vec (ur.). Ljubljana, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.zrssi.si/pdf/OrodjazaSpremljanjePrecnihVescin.pdf>
- Državni simboli. (2020). Pridobljeno s <https://www.gov.si teme/drzavni-simboli/>.
- Grb Slovenije. (2020). Pridobljeno s https://sl.wikipedia.org/wiki/Grb_Slovenije.
- Izobesi zastavo. (2020). Pridobljeno s <https://www.izobesi-zastavo.si/kako-izobesamo>.
- Strokovna izhodišča posodobitve Koncepta odkrivanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi*. (2019). Ljubljana, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.zrssi.si/pdf/strokovna_izhodišca_nadarjeni.pdf

Janja Rudolf: Likovno nadarjeni dijaki Gimnazije Ormož na likovni koloniji Malek

Povzetek

Likovno nadarjeni dijaki zahtevajo vedno nove ideje za delo z njimi, ker jim njihova nadarjenost omogoča, da lahko pri likovni dejavnosti vztrajajo in so pri tem samostojni. Kot nov izziv dijakom smo se leta 2013 prvič odzvali na povabilo Javnega sklada republike Slovenije za kulturne dejavnosti, Območne izpostave Ormož. Dijake so povabili na likovno kolonijo Malek, ki jo od tega leta dalje organizirajo vsako leto ob istem času. Likovno nadarjeni in dijaki, ki si tega želijo, dobijo možnost sodelovanja na dvodnevni likovni koloniji. Kolonija jim omogoči ustvarjalno druženje z drugimi ustvarjalci in pridobivanje likovnih izkušenj.

Abstract

Students who are talented in fine arts require evermore new approaches as they are persistent in developing their talents autonomously. As a new challenge, we responded to a call of Republic of Slovenia Public Fund for Cultural Activities, Ormož Regional Office in 2013. Students were invited to partake in an Art Colony Malek and they have been involved ever since. Gifted and willing students can participate in a two day event - an art colony. It enables them to be creative, mingle with artists, gain new knowledge and experience.

Ključne besede: likovno nadarjeni dijaki, likovna kolonija, Zidanica Malek

Uvod

Pri prebiranju literature, povezane z nadarjenostjo, lahko pogosto zasledimo pomislek o protislovju na področju sprejemanja nadarjenosti, saj se pogosto obnašamo tako, kakor da nismo čisto prepričani, kaj naj z njim počnemo. Kljub temu pomisleku lahko rečemo, da v slovenski šoli skrbimo za nadarjene učence, ker z njimi že dobrih deset let obstaja sistematično pedagoško delo (Juriševič, 2012). Se pa v naših šolah še vedno veliko več ukvarjamo predvsem z nudenjem pomoči, učnimi težavami in s pomanjkljivostmi. Nastopil je čas, v katerem postajamo čedalje bolj pozorni na različne sposobnosti, spretnosti in močna področja učencev. Nadarjeni učenci na poti svojega učnega razvoja in uresničevanja izjemnih potencialov v šoli prednostno namreč ne potrebujejo pomoči, temveč predvsem ustrezne zahteve in spodbude, pa tudi sodelovalno socialno okolje ter podporo kompetentnih odraslih (Juriševič, 2012).

Kot profesorica likovne umetnosti v srednješolskih programih se že vrsto let srečujem z dijaki, ki kažejo in dokazujejo izrazite likovne sposobnosti. Na svoji poklicni poti sem imela čast poučevati dijake, ki so izkazovali ogromen ustvarjalni potencial in potrebno je bilo poiskati možnosti, da so ga lahko izkazali tudi izven pouka. V okviru pouka sem imela možnost prilagoditi posamezne likovne naloge tako, da so likovno nadarjenim dijakom predstavljale večji izziv. Ponudila sem jim tudi različne možnosti sodelovanja na raznih likovnih natečajih, vendar sem kmalu ugotovila, da s tem nisem dosegla cilja, da bi dijaki imeli možnost dodatnega likovnega izražanja in s tem razvijali lastne likovne sposobnosti. Izkazalo se je, da večinoma izdelkov niso uspeli dokončati ali jih sploh niso začeli delati, ker so morali svojo energijo usmeriti v učenje ali v kakšne druge obšolske dejavnosti. Dijaki so tako sami povedali, da jim najbolj ustreza likovno ustvarjanje, ko dobijo čas, namenjen samo temu, tako niso obremenjeni z nobeno drugo dejavnostjo. Ker vemo, da je pouka likovne umetnosti predvsem v gimnazijskem programu zelo malo, sem začela iskati možnosti, kako dijakom priskrbeti in »priboriti« dodatni čas. Najprej smo začeli pripravljati likovne delavnice, ki smo jih časovno vezali na oba termina informativnih dni. S tem smo dobili kar nekaj časa, ki so ga dijaki izkoristili za likovno izražanje, brez da bi bili obremenjeni s časom. V okviru informativnih dni smo tako pred leti začeli s poslikavo šolskih hodnikov, tako je do danes šola polna različnih likovnih del.

Leta 2013 smo s strani Javnega sklada republike Slovenije za kulturne dejavnosti, Območne izpostave Ormož (JSKD), dobili vabilo na dvodnevno likovno-literarno kolonijo Malek. JSKD je izvedbo likovne kolonije načrtoval na idilični lokaciji Zidanice Malek, ki stoji v osrčju

Jeruzalemskih gor. Likovno-literarno kolonijo so načrtovali za vse odrasle ljubitelje likovnega ustvarjanja ter za učence in dijake okoliških osnovnih šol. Ker se mi je zdela ideja odlična priložnost za likovno nadarjene dijake, smo se na kolonijo z veseljem prijavi.

Opredelitev pojma nadarjenost in likovna nadarjenost

Ker je v prispevku veliko govora o nadarjenosti, še posebej pa o likovni nadarjenosti, bom najprej predstavila oba pojma. Nadarjenost je posebna značilnost osebnosti, ki se pojavlja le pri nekaterih posameznikih in jo v celoti ločuje od vseh drugih (Jurman, 2004). Treba je tudi razlikovati med pojmom »talentiran« in »nadarjen«. Izraz talentiran se nanaša le na določeno ožjo sposobnost, nadarjenost pa na dosežke na različnih področjih. Otroci so lahko nadarjeni na različnih področjih, in sicer na športnem, likovnem, glasbenem, naravoslovnem in družboslovnem področju, ali pa na več področjih hkrati. Za nadarjene otroke je značilno, da presegajo meje pričakovanj glede običajnega vedenja in pričakovanih sposobnosti za otroke določene starosti. Imajo dobro razvito divergentno in logično mišljenje, zato hitro in uspešno odkrivajo vzročno-posledične odnose med predmeti in pojavi. Kažejo bujno in nenavadno domišljijo, dober spomin in smisel za humor. So tudi široko razgledani in večinoma učno uspešni. Veliko govorijo, sprašujejo in komunicirajo. Velikokrat so znani kot posebneži, individualisti in so zato pogosto neprilagodljivi. Dobro imajo razvito sposobnost vodenja in so zato pogosto vodje skupin (Jurman, 2004).

Med področje nadarjenosti uvrščamo tudi likovni talent, saj omogoča doseganje izjemnih rezultatov na likovnem področju. Velja za specifično nadarjenost, ker je prisotna samo na enem področju in zanjo nimamo merskih instrumentov. Ker se dijaki v Gimnaziji Ormož poleg gimnazijskega programa izobražujejo še v programu predšolske vzgoje, je znanje o likovnem talentu otrok zelo dragoceno. Prav zato je pomembno, da bodoče pomočnice vzgojiteljice in pomočniki vzgojitelji dobijo potrebno predznanje o tej temi. Znano je, da ima vsak otrok v sebi nekaj likovnega talenta, s pravimi prijemi pa lahko to razvije v kaj več ali pa to v otroku zamre. Poleg staršev so ravno vzgojitelji in učitelji tisti, ki lahko naredijo največ škode s tem, da ne prepoznajo otrokovega likovnega talenta, ki se največkrat skriva v bujni domišljiji in nenavadnih idejah. Likovno nadarjeni otroci lahko tudi veliko več časa posvetijo tej dejavnosti in so pri likovnem izražanju zelo samostojni, zato ne rabijo dodatnih spodbud in razlag (Berce Golob, 1994). Če tega niso sposobni prepoznati in dojeti kot znaka neke nadarjenosti, potem takega likovnega izražanje ne spodbujajo, lahko pa ga celo zatреjo, ker ni v skladu z njihovimi

ideali o predvsem »lepih« likovnih izdelkih. Ravno beseda »lepo« je pri likovnem izražanju vedno v napoto, ker daje neke osebne sodbe in je brez strokovne podlage.

Primer dobre prakse

Leta 2013 smo torej na šolo prejeli povabilo na dvodnevno likovno-literarno kolonijo Malek. Vabilo je poslal Javni sklad republike Slovenije za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Ormož (JSKD). JSKD Ormož skrbi za izvajanje ljubiteljske kulturne dejavnosti v občinah Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž. Izpostava Ormož opravlja naslednje naloge: povezovalno, informativno, koordinacijsko in svetovalno med društvi in skupinami s svojega področja. Veliko pozornosti namenjajo spodbujanju mlajših generacij k soustvarjanju kulturnega utripa in povezovanju društev, skupin in posameznikov na območju občin in lokalnih skupnosti, v katerih delujejo. Ker pri organizaciji kulturnih prireditev sodelujejo tudi s šolami na tem območju, so vabilo za sodelovanje na koloniji poslali tudi na našo šolo.

Kaj je likovna kolonija?

Likovna kolonija je organizirano likovno ustvarjanje, ki poteka izven standardnega prostora – učilnice. Glavni cilj organizirane likovne kolonije je spodbujanje ustvarjalnosti in dejavnosti na likovnem področju. Osnovni koncept je ustvarjalno druženje in spoznavanje likovnikov širšega geografskega področja, z namenom pridobivanja kvalitetnih likovnih izkušenj. Od pouka se razlikuje v tem, da udeleženci ustvarjajo v naravi ali kakem drugem izbranem kraju ob točno določenem terminu. Udeleženci imajo običajno možnost, da sami izberejo likovno področje, likovne tehnike in likovne motive, čeprav organizatorji osrednjo temo pogosto predpišejo. Udeležencem so v pomoč mentorji, ki jih usmerjajo, če si seveda tega želijo. Izkušnja sodelovanja na takšni aktivnosti ima tudi dodatno motivacijo za likovno ustvarjanje (Operčkal, 2015).

Prva izvedba in prvo sodelovanje na koloniji

Ob prejetju vabila na začetku šolskega leta 2013/2014 sem najprej začela razmišljati, kdo so tisti dijaki, ki bi jim sodelovanje predstavljalo izziv, da izkažejo svoje likovne sposobnosti pred drugimi udeleženci. Osredotočila sem se predvsem na dijake, za katere sem zagotovo vedela, da kažejo likovni talent in zadovoljstvo ob likovnem izražanju. Nisem se osredotočila zgolj na identificirane likovno nadarjene dijake, ampak sem dala možnost tudi tistim, ki so talent izkazovali brez tega. Ko sem zbrala skupino dijakov, sem jim predstavila koncept kolonije. Razdelila sem jim prijavnice in jim dala možnost, da se sami odločijo ter da informirajo tudi

starše. Za sodelovanje na koloniji se je odločilo devet dijakov iz različnih letnikov. Da bi dijaki na likovno kolonijo prišli vsaj malo pripravljeni, so si že pred začetkom zamislili, katere likovne materiale in tehnike bodo uporabljali, da sem jim lahko želeno pripravila. Od tega šolskega leta naprej do vključno letošnjega šolskega leta 2019/2020 smo v začetku septembra vedno prijeli vabilo, na katerega smo se vedno odzvali, tako da smo se letos udeležili že sedme kolonije po vrsti. Prve kolonije so bile samo likovne, zadnji nekaj let pa so se likovnikom pridružili še literarni ustvarjalci, tako da se kolonija sedaj imenuje likovno-literarna. Vsako leto se kolonije udeleži okoli 10 dijakov, sem pa vesela, da na koloniji srečam tudi tiste, ki so sedaj že študenti.

Predstavitev lokacije

Zidanica Malek stoji ob vinski poti med Svetinjami in Jeruzalemom. V njej je ogromna preša, pod zidanico pa obokana klet. Posebnost v zidanici je kapelica s fresko Marijinega vnebovzvetja, baročna mojstrovina iz prve polovice 18. stoletja. Na steni sta ohranjeni še dve žanrski sliki. Restavratorji so prepričani, da sta freska in celotna kapela starejši od same zidanice in da so zidanico prizidali pozneje.

Stavba je stara več kot 300 let. Prejšnji lastniki so jo uporabljali predvsem za bivanjske in kmetijske namene, danes pa je to izključno turistična točka. Njena vrata so odprta napovedanim skupinam in posameznim obiskovalcem.

Slika 1: Zidanica Malek

Ustvarjanje dijakov na likovni koloniji

Na Maleku smo se letos zbrali že sedmo leto zapored. Dijake in ostale udeležence organizatorji najprej vljudno pozdravijo, jim razložijo potek dela in razdelijo pripravljen likovni material. Nato si dijaki poiščejo prostor za ustvarjanje, to je lahko v zidanici, pred njo ali kjerkoli v okolici. Ko si dijaki uredijo svoj kotiček, začnejo z likovnim ustvarjanjem. Za nasvete in morebitna dodatna vprašanja jim je vedno na voljo mentor kolonije. Dijaki imajo za likovno ustvarjanje dva dni časa. Če svojih del ne uspejo dokončati, imajo možnost, da jih do določenega datuma dokončajo doma ali v šoli. Ponovno se zberemo na otvoritvi razstave, ki je

vsako leto ob martinovanju v Beli dvorani Pokrajinskega muzeja Ptuj Ormož, Enota Ormož. Vsako leto pripravijo tudi razstavní katalog izbranih slikarskih del likovne kolonije Malek.

Slika 2: Dijakinje ustvarjajo (Rudolf, 2019)

Slika 3: Blaž pri slikanju (Rudolf, 2019)

Zaključek

Veliko je zapisanega o nadarjenih otrocih, prav tako o tistih, ki so nadarjeni na likovnem področju, veliko manj pa je idej, kako delati z njimi in kakšne izzive jim ponuditi. Glede na izkušnje s poučevanjem nadarjenih dijakov menim, da se veliko uspe narediti v okviru pouka, če pa se pojavi priložnost za izven šolsko dejavnost, pa je dijake potrebno navdušiti in usmeriti, da izkoristijo ponujeno. Dobra stran sodelovanja na likovni koloniji je, da dijaki ustvarjajo pod mentorstvom nekoga drugega in da spoznajo druge ustvarjalce. S tem dobijo nove ideje in širijo svojo ustvarjalnost izven zidov doma ali šole. S tem, ko se soočijo s strahovi in z dvomi, pridobijo veliko na samozavesti, ki je za likovnega ustvarjalca izjemno pomembna.

Seznam literature:

Berce Golob, Helena. 1994. Likovno nadarjeni učenci. V: Nadarjeni – stanje, problematika, razvojne možnosti. Novo mesto: Pedagoška obzorja.

Jurman, Benjamin. 2004. Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.

Operčkal, Katja. 2015. Likovna kolonija za osnovnošolce kot motivacija za likovno dejavnost. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.

Predstavitev JSKD, OE Ormož. Dostopno na: <https://www.jskd.si/kulturna-mreza/ptuj/ormoz/predstavitev.htm> (20. 2. 2020)

Predstavitev Zidanice Malek: Dostopno na: <http://puklavecfamilywines.com/si/trgovina-degustacije/vineyard-cottage-malek> (22. 2. 2020)

Slikovni viri

Slika 1:

https://thumbs.geago.si/data/RecordFieldThumbnail.ashx?ProfileID=Luizem@Luz&rid=34370@lay_images&size=1280,0&FieldID=Data&offsetField=ThumbnailOffset&centerOffset=0
(22. 2. 2020)

Irena Sabo: Učimo se skupaj – postanimo prijatelji

Povzetek

Nadarjeni učenci, med njimi štirje, ki so angleščino izbrali na višji ravni, in talentirani učenci pri predmetu angleščina, ki so brez statusa nadarjenega učenca, so v šolskem letu 2018/2019 sodelovali v enoletnem eTwinning projektu s Španijo. Z vsake šole je sodelovalo 26 učencev v starostni skupini 12 in 13 let, s španske šole je sodelovala ena učiteljica, s slovenske pa dva učitelja. Komunikacija med učenci in učitelji je potekala v angleškem jeziku. Projekt je temeljil na povezovanju dežel s pomočjo pisem, fotografij, video filmov, predstavitev in videokonferenc. Izmenjali smo informacije o kulturi, praznikih, navadah učencev, zanimivih idejah, osebnih mnenjih o evropskih novicah ter socialnih in ekoloških problemih. Povezovanje s partnerji preko projekta je ponudilo rešitve, ki jih prenašamo v prakso. Sledili smo zastavljenim ciljem, kot so izboljšanje slušnega, ustnega in pisnega razumevanja ter izražanja, vzpostavili smo komunikacijo med učenci preko izmenjave e-pošte, mnenj in videokonferenc, spoznali smo kulturo obeh sodelujočih držav s ciljem prepoznati bogastvo svoje kulture in sprejeti drugo, izmenjali smo mnenja o socialnih in okoljskih problemih. Pri delu smo uporabljali IKT: tablični računalniki, snemanje video predstavitev, objavljane fotografije in zapisovanje mnenj v program Padlet. S projektom smo krepili večjezičnost, saj so se slovenski učenci naučili osnovnih besed v španščini, španski pa v slovenščini. Z učno uro v obliki videokonference, prvič izvedeno z učenci na naši šoli, smo projekt zaključili.

Abstract

Talented pupils, among which are 4 that chose English on a higher level, as well as others that are talented in English as subject but do not have the official status of talented pupil were participating in a one year long eTwinning project in cooperation with Spain in the school season of 2018/2019. 26 pupils from each school in the age range from 12 to 13 years, one teacher from the Spanish school and two from the Slovenian school participated. Communication between pupils and teachers was in English. The basic idea of the project was to connect the two countries through letters, photos, videos, presentations and video conferences. We exchanged information about culture, holidays, habits of pupils, interesting ideas, personal opinions on European news and social and ecological problems. Connecting with partners through the project has yielded solutions that can be adapted to practice. We followed the goals like better linguistic competences, we established communication between pupils via email and video conferences, we got to know the culture of both participating countries with the goal of recognizing and valuing the richness of our own culture and accept the other and we exchanged opinions about social and environment issues. We used ICT: tablets, we filmed video presentations, published photos and exchanged opinions with the program padlet. With the project we strengthened multilingualism as Slovenian pupils also learned Spanish basic vocabulary and Spanish pupils basic Slovenian. With a joint lesson in the form of video conference, executed for the first time with pupils of our school we concluded the project.

Ključne besede: delo z nadarjenimi učenci, projekt eTwinning, medpredmetno povezovanje, sooblikovanje vsebin, poznavanje drugih kultur, spoštovanje lastne kulture, vseživljenjsko učenje

Keywords: working with gifted students, eTwinning project, cross-curricular integration, co-creation of content, knowledge of other cultures, respect for one's own culture, lifelong learning

Pouk angleščine in delo z nadarjenimi učenci

Pouk angleščine pomeni pridobivanje jezikovnih znanj in spretnosti. Nadgradi tudi komunikacijske spretnosti učencev izven učilnice in sooblikuje učenčevo identiteto. Učenec preko spoznavanja tuje kulture uzavesti svojo lastno in jo je sposoben predstaviti v angleškem jeziku. Glede na opravljeno anketo na OŠ Puconci (februar 2019), kjer poučujem angleški jezik, sva z učiteljem IKT med učenci zadnje triade opravila anketni vprašalnik in ugotovila, da učenci skoraj 100-odstotno posedujejo mobilne telefone in jih uporabljajo za iskanje podatkov; v manjši meri v šolske namene in v večinski meri za prosti čas. Pri tem največkrat uporabljajo angleški jezik. Šolskemu delu s telefonom namenijo le četrtno časa v primerjavi s celotnim časom, ki ga preživijo ob IKT. Njihova komunikacija ne poteka zgolj v slovenskem prostoru, temveč tudi v tujino. Tako postane angleščina uporabno orodje za komunikacijo v pisni in ustni obliki in hkrati služi socializaciji. V šolskem prostoru pa k pristnim komunikacijskim situacijam pripomore mednarodno sodelovanje, ki ga učitelji največkrat udejanjimo preko eTwinning in Erasmus+ projektov. Zaradi številnih medpredmetnih povezav (npr. z gospodinjstvom, geografijo, IKT idr.), ki jih angleščina kot učni predmet ponuja, je večja tudi možnost za ustvarjalno delo.

Po učnem načrtu se pri pouku izvaja notranja diferenciacija, v 7. razredu fleksibilna. V 8. in 9. razredu učence razdelimo v skupine, ki so številčno manjše od števila učencev v oddelku. Učitelji se lahko odločijo za heterogene skupine ali pouk v nivojskih skupinah. Na OŠ Puconci izvajamo pouk v heterogenih skupinah, kjer nadarjeni učenci in učenci, talentirani za angleški jezik prejmejo diferencirane naloge in nudijo pomoč učencem z učnimi težavami pri angleškem jeziku. Na šoli ima nadarjen učenec vsako šolsko leto možnost sodelovanja v različnih oblikah dela izven oddelka:

- dodatni pouk, kjer učenec na njemu primeren način širi svoje znanje iz angleščine ter se pripravlja na tekmovanja;
- organiziramo tekmovanje iz angleške bralna značke;
- konec junija izvajamo enotedenski mednarodni tabor »Bogastvo narave za danes in jutri«;
- mednarodne projekte eTwinning in Erasmus+.

Pri mednarodnih projektih v evropskem prostoru prihaja do komunikacije, izmenjav izkušenj ter fizičnih izmenjav učencev in učiteljev, kar celostno najbolj podpre zmožnost uporabe

angleščine v dani situaciji ter osebno rast udeležencev v projektu. Hkrati predstavlja tudi izziv, ki je gonilo napredka posameznika kot celote.

Mednarodni projekt eTwinning: pomen, vzroki za sodelovanje

V šolskem letu 2018/2019 je v mednarodnem projektu eTwinning, ki sta ga izvedli OŠ Puconci in osnovna šola iz Španije sodelovalo dvainpetdeset učencev in trije učitelji. Izhajajoč iz prakse se zavedam, da se nadarjeni in talentirani učenci pri angleščini začnejo pri pouku hitreje dolgočasiti, ker jim naloge ne predstavljajo dovoljšnega izziva. S tem namenom sem v šolskem letu pred izvedbo projekta načrtno začela iskati jezikoslovno naravnani projekt eTwinning na portalu. Partnerstvo med šolami v eTwinning projektih omogoča tudi izmenjavo fotografij, posnetkov, e-pošte, mnenj in skozi aktivnosti nadgradi jezikovno znanje, hkrati nudi možnost za večjezičnost posameznika, omogoči spoznavanje druge šole, drugega kulturnega prostora in zavedanje lastnega. Pomembna razlika pri izvedbi mednarodnega projekta Erasmus+ je v fizični izmenjavi udeležencev v projektu, ki vsem udeležencem močno spremenijo osebno vedenje o drugih kulturnih prostorih.

Z izvajanjem projekta učencem ponudim priložnost, da razvijajo svoj potencial. Z izvajanjem projekta raste tudi učitelj, tako na strokovni, kakor tudi na osebni ravni. Učitelj mora biti dovolj zainteresiran in osebno pozitivno naravnani za delo v mednarodnih projektih, da je med izvedbo projekta sposoben strokovno in hkrati življenjsko odreagirati na dane situacije. Raznolikost kultur ter izvedba aktivnosti po zapisanem skupnem vsebinskem in časovnem načrtu dela lahko v praksi odstopa od načrtovanega. Zato je pogost stik med koordinatorjema projekta nujen za ustrezno izvedbo. Glede na predhodni dogovor za usklajevanje in razjasnitve uporabljata e-pošto, videokonference, družabna omrežja.

Na OŠ Puconci je sodelovalo šestindvajset učencev, od tega je bila polovica s statusom nadarjenega učenca, štirje od njih so v navedenem šolskem letu tudi izbrali angleščino na višji ravni, polovico pa so predstavljali učenci brez statusa nadarjenega učenca, vendar so izkazali dobre učne rezultate ter višje sposobnosti pri pouku angleščine. V predstavljenem primeru velja, da učenci s statusom nadarjenega učenca uporabljajo angleščino na visoki zahtevnostni ravni. Starost učencev je bila na obeh sodelujočih šolah 12 in 13 let. Še pred koncem šolskega leta 2017/2018 sem učencem predstavila projekt in jih povabila k sodelovanju, zanj so se odločili prostovoljno. Tako sem učencem ponudila možnost, da pri urah, ki smo jih izvajali po pouku, individualno, predvsem pa v skupinah, uresničijo svoje izzive. Pri vsaki uri smo uporabljali tablične računalnike, občasno tudi stacionarne. Učence je takšna oblika dela navdušila, saj so

združili uporabo IKT z angleščino. Ob učiteljevem vodenju so postajali vedno bolj samostojni pri uporabi IKT naprav, iskanju podatkov ter si pridobili sposobnost kritičnega vrednotenja. Z učiteljem računalništva pozna dejstvo, da učenci pri uporabi naprav niso dovolj strokovni: nepravilen zapis e-pošte, uporaba slikovnega in video gradiva, ki je avtorsko zaščiteno, navajanje literature.

Mednarodni projekt eTwinning: cilji

Konec šolskega leta, dobra dva meseca pred začetkom izvajanja projekta, sva s koordinatorko iz Španije preko e-pošte zapisali cilje 10-mesečnega projekta zato, da sva lahko že na začetku naslednjega šolskega leta (2018/2019) začeli projekt tudi izvajati. Tako se aktivnosti, povezane s projektom, začnejo z iskanjem partnerskih šol, dogovorov med njimi, opredelitvijo cilja in dejavnosti. Temu sledi izvedba projekta, ki je bila v našem primeru opredeljena po mesecih. Po izvedbi projekta sledi še evalvacija, ki sva jo s sodelavcem opravila na šoli in nato še na mednarodni ravni.

Cilji projekta:

- izboljšati slušno, ustno in pisno razumevanje in izražanje v angleškem jeziku;
- vzpostaviti komunikacijo med učenci iz druge države: izmenjava e-pošte, izmenjava mnenj, fotografij, videofilmov, voščilnic;
- uporaba IKT: tablični računalniki, video, program Padlet, fotografija;
- spoznati druge kulture in biti sposoben pokazati svojo lastno;
- spoznati nekaj besed in pozdravov v jeziku partnerske države;
- izmenjava mnenj o socialnih in ekoloških problemih v Evropi ter najti rešitve zanje.

Zastavljeni cilji so naju v projektu vodili do zelenih rezultatov.

Mednarodni projekt eTwinning: izvedba z dejavnostmi

Ob koncu šolskega leta, torej pred začetkom izvedbe projekta, sva izbrali dejavnosti, s katerimi smo uresničili cilje in so učencem predstavljali dovoljšen izziv.

Najprej sta obe partnerski šoli objavili skupinsko fotografijo na portalu TwinSpace. S pomočjo računalniškega programa so učenci dodali animacijo in jo barvno dodelali. Učenci so drug drugega opisali glede na fizični izgled in značajske lastnosti ter opise tudi objavili. S špansko koordinatorko sva se dogovorili za skupni termin izvedbe, kjer so učenci ob razumevanju prebranega opisa poskušali ugotoviti učenčevo ime glede na opis – igra kdo je kdo.

Veliko zadovoljstvo so naši učenci pokazali tudi ob dani možnosti, da sami izrazijo svoja pričakovanja in želje, povezane z vsebino projekta. Obe koordinatoriki sva iz prebranega ugotovili, da si učenci iz obeh držav želijo dopisovati med seboj v prostem času, da želijo čim več izvedeti o sodelujoči državi, o glasbi ter se naučiti nekaj besed v španščini in slovenščini. Zbirnik želja sva obe koordinatoriki objavili na našem skupnem portalu ter ga učencem ob naslednjem srečanju tudi predstavili. Tako so učenci spoznali, da imajo podobne želje ter še bolj motivirano pristopili k sledečim aktivnostim.

Ob evropskem dnevu jezikov smo se dogovorili za sodelovanje z Gimnazijo Franca Miklošiča Ljutomer, ko so nas njihovi dijaki, ki se učijo španščine, skupaj s profesorico obiskali ter naučili nekaj osnovnih besed in števil v španskem jeziku. Kar so se učenci naučili v španščini, so posredovali svojim sovrstnikom v Španijo. Ker podobne možnosti tamkajšnji učenci za učenje slovenščine niso imeli, so jim naši učenci dopisali slovenske izraze. Španski učenci so na spletu poiskali ustrezen film in se naučili šteti do deset v slovenščini. Večjezičnost posameznika, ki je eden glavnih ciljev jezikovne politike Evropske unije, pomeni, da vsak državljan unije zna še vsaj dva tuja jezika, k čemur EU s svojo jezikovno politiko tudi aktivno spodbuja.

Ker so učenci želeli čim več izvedeti o partnerski državi, so v skupinah samostojno poiskali podatke, slikovno in video gradivo na spletu in v leksikonih, ter pripravili zapis o njihovih spoznanjih. Svoje ugotovitve so izmenjali, prebrali so zapise sodelujočih učencev ter zapisali odgovor. Naši učenci so ugotovili, da so učenci iz Španije zapisali precej nepravilnih podatkov o Sloveniji; ob njih so se učenci začudili in nasmejali. Pri povratni informaciji učenec-učencu sva z učiteljem še posebej dala poudarek načinu zapisa odgovora na napačne podatke. Spodbudila sva jih, da najprej komentirajo in pohvalijo, kar so učenci zapisali pravilno, nato pa še, kar ni bilo vsebinsko prav, tako da zapišejo pravilen podatek in odgovor podprejo z ustrezno povezavo, fotografijo, videom na spletu. Pred samim zapisom odgovora smo se pogovarjali o zapisu povratne informacije, ki mora delovati spodbudno tako glede nadaljnjega zanimanja za državo, iskanje dejstev o njej kot za komunikacijo in uspešno nadaljevanje projekta. Hkrati pa je bilo učence treba opremiti z ustreznim besednim naborom v angleškem jeziku. Preden so učenci odgovore odposlali, so samoiniciativno prosili, da preverim ustreznost zapisa.

Učenci so začeli individualno izmenjevati e-pošto, kar smo prav tako izvajali preko portala. Prvi stik so učenci navezali v šolskem prostoru, nato so med trajanjem projekta dopisovanje nadaljevali izven šolskega prostora. Navezava osebnega stika preko e-pošte je vnesla tudi čustveno komponento, ki jo je bilo potrebno ves čas projekta spremljati, da so se stiki ohranjali. Pojavljala so se razočaranja, ker učenci na e-pošto niso odgovorili, ker odgovora niso razumeli ali ker jim je kdo odgovoril kar v španščini.

Decembra so učenci k projektu pritegnili še učiteljico za likovno umetnost, ki je učencem svetovala, kako samostojno izdelati voščilnico, ki smo jo preko pošte poslali v Španijo. Pouk smo izvedli v učilnici, specializirani za pouk LUM. Iz Španije pa je vsak učenec prejel individualno voščilo. Pripravili smo tudi elektronsko voščilnico. Voščilo smo zapisali v slovenskem in angleškem jeziku ter se naučili voščiti v španščini. Učitelj glasbene umetnosti je učence spremljal, ko so zapeli tradicionalno slovensko pesem o zimi. Pevske priprave so potekale v učilnici, specializirani za GUM. Posnetek smo objavili ter si ogledali in poslušali špansko tradicionalno pesem.

Sledila je tema z objavo novic ter ugotavljanjem ali je objavljena novica resnična ali lažna, kar so morali učenci utemeljiti z razlago. Izbrali so tri situacije, za katere so morali pripraviti scenarij, jih besedno ustrezno opremiti in odigrati, posneti ter objaviti za komentar. Učenci so v skupinah pripravljali novice. Odločili so se odigrati situacijo, ko zaradi računalniškega virusa odpovejo vsi računalniki na šoli. Španski učenci so ugotavljali, da je bila ta novica najmanj resnična. Pred državnim praznikom, 8. februarjem, so učenci posneli del proslave ter opisali Franceta Prešerna in njegovo pesniško ustvarjanje. Posnetek so naredili kar v šolski telovadnici, kjer je potekala proslava. Španski učenci so ocenili novico kot resnično in na ta način spoznali slovensko literarno ustvarjanje. Tretjo novico so učenci posneli med zobozdravniškim pregledom, ki ga organizira slovensko šolstvo. Posnetek so opravili na poti do zobozdravniške ordinacije in med čakanjem na pregled. Osredotočili so se na zvočne pojave. Tej novici španski učenci niso verjeli. Kakor smo ugotovili, v španskih šolah ni organiziranega zobozdravstvenega pregleda učencev. Tudi naši učenci so napisali komentarje k novicam, ki so jih objavili španski učenci. Učiteljici sva ob koncu komentiranja zapisali, katere novice so resnične in katere ne, kar smo na posamezni šoli tudi pregledali skupaj z učenci.

V mesecu juniju smo druženje zaključili s srečanjem v živo preko spletnega omrežja Skype. Učenci obeh sodelujočih držav so se predstavili s tradicionalnimi plesi, spraševali in odgovarjali na vprašanja o šoli, športu, vremenu, prostem času, znanih osebnostih in glasbi. Srečanje smo zaključili s petjem in plesom pesmi La Macarena, ki so jo poznali vsi učenci. Na OŠ Puconci je bila prvič izvedena šolska ura v živo, na katero so se učenci doma pripravili. Opazna je bila trema nekaterih učencev zaradi dogodka v živo, saj se le-ta močno razlikuje v primerjavi s komunikacijo v pisni obliki.

Zaključek

Učenci obeh sodelujočih šol so s sodelovanjem v aktivnostih pokazali napredek pri jezikovnih spretnostih ter osebno rast. Preko spoznavanja svojega šolskega prostora in kulturne dediščine, ki so ju primerjali z drugo, pa so se učenci naučili ceniti svoje lastno in spoštovati tuje. Ugotovili so, da je z geografsko oddaljenostjo med sodelujočima šolama večja tudi možnost pomote pri oceni glede resničnosti novic. Hkrati so se naučili, da se je z znanjem in poznavanjem IKT veščin in angleškega jezika temu mogoče izogniti. Projekt je ob nadgradnji jezikovnega znanja in IKT veščin ponudil tudi učenje za življenje. Nadarjenim učencem je projekt omogočil, da so v skladu s svojim znanjem in sposobnostmi to znanje poglobili in uzavestili preko različnih metod in oblik dela, z učenjem tudi izven učilnice in v povezavi dveh ali več predmetnih področij. Nekateri učenci si po zaključku projekta še dopisujejo, vsi sodelujoči pa bi želeli izvesti mednarodno izmenjavo.

Literatura:

Andrin, A., Eržen, V., Kogoj, B. in Lesničar, B. (2016). Program osnovna šola Angleščina učni načrt. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_anglescina.pdf

Holcer Brunauer, A., Bizjak, C., Borster, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., ... Zore, N. (2016). Formativno spremljanje v podporo učitelju. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Erasmus+. (b.d.) Pridobljeno s <https://www.etwinning.net/sl/pub/index.htm>

Erasmus+. (b.d.) Pridobljeno s https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_sl

Erbus, V. (2018). *Problemski pouk pri vsebini domača pokrajina v 4. razredu osnovne šole* (Diplomsko delo, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno s <http://pefprints.pef.uni-lj.si/id/eprint/5313>

Gradivo: zapiski [04]. (2018). Pridobljeno s https://studentski.net/gradivo/umb_pef_rp1_did_sno_zapiski_04

Jezikovna politika EU. (b.d.). Pridobljeno s <http://www.jezikovna-politika.si/slovenscina-v-evropski-uniji/jezikovna-politika-eu/>

Iris Strelec: Deklamiranje - dejavnost za nadarjene in talentirane učence

Izveček

V interesno dejavnost deklamacijski krožek so vključeni tako nadarjeni kot tudi talentirani učenci. Namenjena je predvsem pripravi učencev na deklamacijsko tekmovanje, tekom priprave pa se sledi tudi ostalim učnim ciljem s področja razvijanja recepcijske zmožnosti pri učencih. Deklamiranje je kompleksna dejavnost, ki zahteva veliko angažiranosti tako učitelja-mentorja kot tudi učencev. Z izkoriščanjem potencialov učencev in strokovnim vodenjem se lahko dosežejo zelo kvalitetne in dovršene deklamacije, ki presegajo zgolj golo podajanje besedila na pamet. V prispevku predstavljam priprave in delo z nadarjenimi in talentiranimi učenci na področju deklamiranja.

Ključne besede: nadarjenost, talentiranost, deklamacija, deklamacijski krožek, deklamacijsko tekmovanje

Abstract

Both the gifted and the talented pupils are involved in the Declamation Club. It is primarily intended to prepare pupils for the declamation competition, and during the preparation it also follows other learning objectives in the field of developing the reception capacity of pupils. Declamation is a complex activity that requires a lot of engagement from both the teacher-mentor and the pupils. By leveraging pupils' potential and professional guidance, high quality and sophisticated declamations can be achieved beyond mere plain texting. In this paper I present the preparation and work with gifted and talented pupils in the area of declamation.

Keywords:

gift, talent, declamation, declamation club, declamation competition

Uvod

Znanstveno raziskovanje nadarjenosti ima dolgo in zelo kompleksno zgodovino. Številni raziskovalci znotraj pedagoško-psihološke stroke so postavili vrsto teorij o nadarjenosti. V literaturi je tako mogoče najti veliko različic pojma nadarjenosti, izraze, kot so: nadpovprečno sposoben, izjemen, talentiran, nadpovprečen, izstopajoč, neobičajno obetaven, genij itd. (Kukanja Gabrijelčič, 2015, p. 16). Tudi znotraj uradne terminologije nadarjenosti v državah Evropske unije je zaznati različne izraze za poimenovanje nadarjenih otrok. Večina jih opredeljuje kot mlade osebe z velikim potencialom, izjemnimi sposobnostmi, kot intelektualno napredne otroke. V Sloveniji se uradno uporabljata dva termina, in sicer nadarjeni in talentirani otroci. (Koncept, 1999.)

Nadarjeni in talentirani otroci

Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v OŠ izhaja iz definicije, da so »nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju, in kateri poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti«. (Prav tam, p. 4.) V istem dokumentu je nadalje razločevano med pojmom nadarjenost in talentiranost. »Za visoko splošno sposobnost, ki omogoča doseganje izjemnih rezultatov na več področjih hkrati, se v definiciji uporablja izraz "nadarjenost", za visoke specifične sposobnosti, ki vodijo do uspeha na posebnih področjih, pa se uporablja izraz "talentiranost". (Prav tam, p. 4.) Iz danih definicij je v konceptu izpeljan še zaključek, da je tovrstno terminološko razlikovanje obeh vrst nadarjenosti smiselno in bi ga zato morali dosledno uporabljati v komunikaciji o nadarjenih. Glede na to, da se talent nanaša na določeno visoko sposobnost oz. ožjo premoč na umetniškem, športnem, glasbenem in drugem področju, menim, da je dana opredelitev za nas učitelje ne le smiselna in obvezujoča v smislu komunikacije, ampak tudi dela z obojimi, tako nadarjenimi kot tudi talentiranimi učenci. V pedagoški praksi namreč velikokrat pride ob stiku otroka z različnimi aktivnostmi do možnega izjemnega izstopanja, ali drugače povedano, do izraza sposobnosti oz. talenta na določenem področju. Kot učiteljica slovenščine in mentorica deklamacijskega krožka opažam, da se to pogosto zgodi pri deklamiranju pesmi.

Deklamiranje in kriteriji za deklamacijo

Deklamiranje je »umetniško obnavljanje na pamet naučenega leposlovnega besedila« (Enciklopedija, 1992). Pri deklamaciji se upoštevajo naslednji kriteriji: poznavanje besedila, tempo in poudarki, doživetost. V nadaljevanju bom predstavila splošne opisnike k posameznim kriterijem in nekaj okvirnih dejstev, ki veljajo za posamezne prozodične prvine besedila.

Poznavanje besedila

Poznavanje besedila zajema prosto, tekoče, natančno in pravilno obvladovanje samega teksta, torej tudi pravilnega in ustreznega naglaševanja (npr. število naglašanih samoglasnikov v besedi, mesto naglasa, trajanje naglasa, višina oz. tonemskost ...) ter drugih prvin stavčne fonetike (npr. posebnosti izgovorjave glasovnih različic, glasovnih premen, polglasnika v položaju pred dvema soglasnikoma ...). S tem uresničujemo besedne prozodične prvine. Pri govorjenju pa ne gre le za izgovarjanje posameznih besed, ampak za njihovo izgovarjanje znotraj večjih enot. Pri tem izgovarjamo besede različno glasno, visoko, hitro ... Govorimo, da uresničujemo tudi besedilne zvočne spremljevalce oz. besedilne prozodične prvine. Le-te imajo pri poslušalcu velik vpliv ne le na njegovo razumevanje, temveč tudi na doživetje besedila. Slednje so zajete v drugem in tretjem kriteriju za deklamacijo. Pri vseh pa za dobrega deklamatorja velja, da so izvedene z določeno stopnjo izvirnosti.

Tempo in poudarki

Pri tem kriteriju so pomembni hitrost govorjenja, namenski premori ter poudarjanje določenih besed. O poudarjeni besedi govorimo, kadar je beseda izgovorjena precej glasneje kot druge. Glede na to, da je deklamacija vnaprej pripravljeno govorjenje, prihaja pri deklamiranju torej do hotenih posebnih načinov poudarjanja in s tem do razbijanja enoličnosti govorjenja. Hitrost govorjenja se prilagaja glede na temo in razpoloženje v pesmi. Po navadi je vezana na predpisano metrično shemo avtorja in se dosega z ustreznim pospeševanjem in upočasnjevanjem govora. Spreminjanje hitrosti govora je pogost in zelo učinkovit spremljevalec deklamiranja, seveda ob ustrezni in smiselni uporabi. S premori členimo besedilo na manjše, smiselne enote. Pri tem upoštevamo nekončna in končna ločila oz. druge posebnosti besedila. Najpreprostejše pravilo je, da se pri vejicah uporabljajo krajši premori, pri dvopičjih in podpičjih srednje dolgi, najdaljši pa pri končnih ločilih. Premore je potrebno upoštevati tudi med kiticami v pesmi. V kolikor interpretacija dopušča, jih lahko naredimo tudi tam, kjer v zapisanem besedilu ločila ni.

Doživetost besedila

Pod tem kriterijem se vrednotijo intonacija, register in barva glasu. Intonacija ali tonski potek je izgovorjava besed na različnih tonskih višinah. Ločimo rastočo in padajočo intonacijo. V zapisanih besedilih velja, da imajo pripovedne in dopolnjevalne vprašalne povedi padajočo intonacijo, odločevalne vprašalne povedi pa rastočo intonacijo. Ne glede na končno ločilo lahko povedi zaradi čustvene zavzetosti dobijo vzklično intonacijo. Pri nekončnih ločilih je lahko intonacija padajoča ali rastoča, odvisno od pomena besedila, razpoloženja v pesmi, stanja lirskega izpovedovalca ... Register je tonsko območje glasu. Večinoma govorimo v srednjem registru svojega osebnega tonskega območja. Tako govorjenje je naravno, brez večjega napora. Kadar pa je potrebno v pesmi izraziti določeno čustvo, razpoloženje, položaj, govorno situacijo ..., preidemo v višji oz. nižji register. Menjavanje registra je zahtevna dejavnost, a močno doprinese k doživetosti besedila. Razpoloženja v pesmi izrazimo tudi tako, da preoblikujemo odzvočni prostor v ustih, zato nekateri glasovi zvenijo drugače. Glasovom tako spremenimo barvo, kar nam omogoča izražanje bolj ali manj temeljnih čustev. Glasovna barva se mora ujemati z vsebino povedanega, saj lahko v nasprotnem primeru pri poslušalcu povzroči zmedenost in nesprejemanje sporočilnosti besedila.

Deklamacija pri pouku

Pri pouku slovenščine sledimo cilju razvijanja recepcijske zmožnosti ob umetnostnih besedilih tudi z interpretativnim branjem in govorjenjem. Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil pokažejo učenci tako, da razločno in doživeto berejo/recitirajo/deklamirajo pesemska besedila, pri čemer upoštevajo hitrost, register, intonacijo, barvo, členitev besedila s premori, poudarki. (Učni načrt, 2018.) Zvočno oblikovanje besedilne stvarnosti je tako pogosta dejavnost, ki se uporablja pri pouku slovenščine, in je tudi način pridobivanja ustne ocene. Razvijanje te zmožnosti mora biti zastavljeno kot smiselno načrtovan proces, ki sledi določenim pravilom in zahtevam, in se vrednoti v skladu z zastavljenimi kriteriji. Pri pouku se v fazi priprave na ocenjevanje ta zmožnost razvija z obravnavo različnih pesmi z različnimi metodami in načini dela. Deklamacija kot taka ne more biti prepuščena lastni iznajdljivosti učencev, ampak mora biti premišljeno in osmišljeno vodena z različnimi primeri in izvedbami. Učitelju so tako na voljo različni zvočni posnetki deklamacij znanih slovenskih gledaliških igralcev, lastna izvedba, spreminjanje te izvedbe glede na register, hitrost, barvo glasu, iskanje besed za poudarjanje, snemanje otrok in vrednotenje njihovih izvedb, izvajanje določenega besedila v razpoloženju jeze, žalosti, veselja,

spreminjanje pripovednih povedi v vprašalne, vzklične ... Učenec tako zaznava spremembe, ki jih povzročajo nebesedne prvine govora, in vrednoti njihov učinek na samo razumevanje in doživljanje pesmi. Ker mu je osnova razumevanje besedila, je potrebno nekaj ur nameniti tudi vsebinski analizi pesmi.

Deklamacijski krožek

Z deklamacijo se tudi izven ur pouka slovenščine ukvarjam že praktično vsa leta poučevanja v šolstvu. Najprej kot mentorica učencem na proslavah, zadnjih šest let pa tudi kot mentorica deklamacijskega tekmovanja. S šolskim letom 2018/2019 se je na naši šoli deklamacija uvedla tudi kot interesna dejavnost. Interesna dejavnost je namenjena predvsem pripravi na zaključno deklamacijsko tekmovanje, ki vsako leto poteka v Dobrovniku in ga organizira Dvojezična osnovna šola Dobrovnik. V šolskem letu 2018/2019 je potekalo že 9. zaključno deklamacijsko tekmovanje za šole pomurske in podravske regije.

Interesna dejavnost je namenjena učencem od 6. do 9. razreda. Splošni cilji dejavnosti so:

- razvijanje recepcijske zmožnosti (doživljanje, razumevanje in vrednotenje pesmi),
- seznanitev s slušnimi prvimi govora (glasovno barvanje, intonacija, register, poudarjanje, premori, hitrost),
- usklajevanje glasovnih prvin deklamacije s sporočilnostjo in razpoloženjem pesmi.

Operativni cilji dejavnosti izhajajo iz ciljev, opredeljenih v Učnem načrtu za slovenščino, in so naslednji:

- učenci berejo pesmi, določajo temo, sporočilo, pesemske slike;
- zaznavajo ritem pesmi in ga povezujejo z besedilno stvarnostjo;
- doživljajo zvočnost pesmi in jo povezujejo s podobami, ki tvorijo besedilno stvarnost;
- opazujejo členjenost pesmi (verz, kitica, dolžina verza);
- opazujejo najrazličnejša slogovna sredstva, jih povezujejo z besedilno stvarnostjo in vrednotijo njihov učinek v pesmi;
- opazujejo primere besedotvorne inovativnosti v pesmi in rabo besed s prenesenim pomenom ter vrednotijo njihov učinek v pesmi;
- doživljajo in opazujejo druge posebnosti besedila (nenavaden besedni red, dolžina povedi, ponavljanje besed ...);
- pesem glede na predhodno obravnavo (raba recepcijske zmožnosti, uporaba literarno-vednega znanja) najprej interpretativno berejo, nato pa jo doživeto deklamirajo;

- učenci se s svojimi deklamacijami lahko predstavijo publiki (proslave, prireditve) oz. se udeležijo deklamacijskega tekmovanja.

V interesno dejavnost se lahko vključijo vsi učenci, ki jih zanima deklamacija, nastopanje z deklamacijo na proslavah oz. deklamacijsko tekmovanje. Ker je deklamacija zelo specifično področje človekovega delovanja, se v krožek povečini vključijo tako talentirani kot tudi nadarjeni učenci, ki izstopajo na tem področju. Nadarjenim na literarnem področju se, po predhodnem pogovoru z učencem glede njegovih želja, vključitev v deklamacijski krožek in udeležba na deklamacijskem tekmovanju zapiše tudi v njihov individualiziran program.

Deklamacijsko tekmovanje

V drugem ocenjevalnem obdobju organizator na svoji spletni strani objavi izbor pesmi za tekmovanje. Za vsak razred razpiše tri pesmi, ki težavnostno ustrezajo starostni stopnji, zrelosti in znanju otrok. Po objavi pesmi le-te razdelim med zainteresirane učence. Z vsemi zainteresiranimi se v okviru krožka nekaj ur spoznavamo s pesmimi (naredimo vsebinsko in literarno-teoretsko analizo). Nato imajo učenci okoli 14 dni časa, da se naučijo pesem recitirati. Pri tem si izmed danih pesmi sami izberejo tisto, s katero se želijo predstaviti. Edini kriterij, ki ga imajo na tej točki priprave, je, da naj jo "začutijo", naj izberejo tisto, ki jim je blizu. Svoje recitacije nato predstavijo na šolskem deklamacijskem tekmovanju, ki poteka pred komisijo. V komisiji sva dve učiteljici slovenščine. Recitacije ocenjujeva v skladu s kriteriji recitacije (le-ti sovpadajo s kriteriji deklamacije, razen prostega govora). Tekom tekmovanja se pogosto izkaže, da so učenci izbrali napačno pesem in bi bila zanje glasovno bolj priporočljiva katera druga. V tem primeru predlagava, da se učenec preizkusi še v drugi pesmi, njemu glasovno ustrenejši. Ponovno ga poslušava in šele nato narediva izbor do treh učencev iz posameznega razreda, ki se bodo udeležili zaključnega tekmovanja. Z izbranimi učenci sledijo priprave na tekmovanje. Sledi podrobnejša analiza pesmi in učenje pesmi. Ko učenci zadostijo kriterijem poznavanja besedila, pri čemer se natančno poglobimo v prozodične lastnosti besed, se posvetimo še prozodičnim lastnostim besedila. Ta zahteva več časa in predvsem individualno delo z učenci, saj je potrebno doseči interakcijo besedila s posameznikom. In kadar je to uspešno doseženo, se učenec zlije s pesmijo v celoto in jo "posvoji". Iz tega izhaja dejstvo, da je vsaka deklamacija drugačna, svoja, edinstvena in nista niti dve deklamaciji iste pesmi enaki. V zadnji fazi priprave se posvetimo še mimiki obraza in izvedbi z mikrofonom. Mimika obraza mora biti pravšnja in v skladu z vsebino pesmi, omejena največkrat na oči, obrvi, obliko ust in položaj glave. Drža telesa mora biti trdna in stabilna, spremenjena le, v kolikor to ponovno zahteva vsebina pesmi. Vse ostale pretirane kretnje z rokami in telesom so nepotrebne in neželene, saj je pri deklamaciji

bistvo v glasovnem prikazu pesmi. Kot rečeno, je pomembno tudi rokovanje učencev z mikrofonom. Velika škoda bi namreč bila, da se zaradi napačnega položaja mikrofona besed ne sliši ali se presliši kakšna nebesedna prvina le-teh.

Pri sami pripravi deklamacije opažam, da imajo učenci največkrat težave s hitrostjo in monotonostjo izvedbe. Velikokrat govorijo prehitro, s tem premalo razločno, zapadajo tudi v t. i. "lajnanje". Priprava na dobro deklamacijo tako zahteva veliko angažiranosti tako s strani učitelja-mentorja kot tudi učenca. Z veliko stopnjo talentiranosti in učljivosti je učenec sposoben slediti svojemu mentorju in ga poskušati glasovno posnemati. Le tako se lahko doseže izvirnost in vrhunskost izvedbe, kar preseže le običajno podajanje besedila na pamet.

Na deklamacijskem tekmovanju šteje vsaka malenkost. Tekmovanje poteka tako, da na odru pred strokovno komisijo in ostalimi tekmovalci ter mentorji izvedejo svoje deklamacije šestošolci, nato sedmošolci, osmošolci in nazadnje še devetošolci. Znotraj vsake skupine komisija podeli prva tri mesta za najboljše deklamacije. Tekmovanje poteka meseca maja ali junija v Dobrovniku.

Zaključek

Z deklamacijskim krožkom in deklamacijskim tekmovanjem se je na naši šoli veliko naredilo za popularizacijo deklamacije in govornega nastopanja nasploh. Zaradi načrtnega dela na govornem razlikovanju in izražanju so se odkrili številni učenci, ki vodijo razne šolske proslave, in to počnejo kvalitetno. Deklamacije, naučene za tekmovanje, pa vsako leto deklamatorji predstavijo tudi ostalim učencem in učiteljem na zaključni prireditvi meseca junija. Vključimo jih tudi v prireditve, namenjene staršem in širši publiki.

Viri in literatura

Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). *Nadarjeni in talentirani učenci. Med poslanstvom in odgovornostjo*. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Križaj Ortar, M., Bešter, M., Končina, M., Poznanovič, M., Bavdek, M., Ambrož, D., Židan, S. (2004). *Na pragu besedila. Učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol*. Ljubljana: Rokus.

Križaj Ortar, M., Bešter Turk, M., Končina, M., Poznanovič, M., Bavdek, M. (2006). *Na pragu besedila. Učbenik za slovenski jezik v 3. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol*. Ljubljana: Rokus.

Toporišič, J. (1992). *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Koncept. Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. (1999). Pridobljeno s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>. (23.12.2019)

Učni načrt za slovenščino. (2018). Pridobljeno s

http://mizs.arhiv spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf (23. 12. 2019)

<https://eucbeniki.sio.si/slo1/2170/index.html> (23.12.2019)

Lučka Šantl: Ali nadarjeni učenci potrebujejo urjenje pozornosti, ozaveščanje trenutka in čuječnosti?

Izvleček:

Cilj celostne, holistične pedagogike je ozaveščen, čuječ posameznik, ki ima priložnost, da se razvija v harmoniji telesa, uma in duha. Sodobna družba si zelo prizadeva, da bi nas čim bolj in bolje odtujila od nas samih, drug od drugega in tudi od narave. Le nezaveščeni ljudje smo lahek plen potrošništva in smo opredmeteni predvsem v profitabilni funkciji. S takim pristopom so lahko tudi nadarjeni in talentirani šolarji postavljeni vlogo manipuliranega posameznika. Pomembno je, da v šolarjih prepoznamo njihove nadarjenosti, talente in jih razvijamo, hkrati pa jim moramo nuditi priložnost za njihov zdrav osebnostni in psihofizični razvoj. Zagotovo so tehnike, urjenje pozornosti, ozaveščanje trenutka, urjenje čuječnosti, različne oblike meditacije, vizualizacije, ki šolarjem omogočajo, da ozavestijo sebe, svoje občutke, se dobro usidrajo v svoji biti, pomembne za zdrav osebnostni in psihofizični razvoj. Pri svojem delu, kot vzgojiteljica in svetovalna delavka v dijaškem domu, pogosto uporabljam sproščanje ob zvokih gonga in zvonečih skled, saj nam ti holistični zvoki zelo hitro nudijo prehod v sproščeno Alfa in Theta stanje možganskega ritma, nas razstrelijo in po-nudijo priložnosti zavestnega stika s svojim notranjim telesom.

KLJUČNE BESEDE: nadarjeni, gong, holistična pedagogika, urjenje pozornosti

Abstract:

The goal of holistic pedagogy is an informed, hearing individual who has the opportunity to develop in the harmony of body, mind and spirit. Modern society strives to alienate us as much as possible and better from ourselves, from each other and also from nature. Only uninformed people are the easy prey of consumerism and we are tangible primarily in the profitable function. With this approach, gifted and talented schoolchildren can also be given the role of a manipulated individual. It is important for students to recognize their talents, talents and develop them, while at the same time providing them with an opportunity for their healthy personal and psychophysical development. Certainly techniques, mindfulness training, awareness of the moment, mindfulness training, various forms of meditation, visualizations that allow schoolchildren to become aware of themselves, their feelings, anchor themselves in their essence are important for healthy personal and psychophysical development. In my work as an educator and counselor at a boarding school, I often use relaxation at the sounds of gongs and sounding bowls, as these holistic sounds very quickly give us the transition to a relaxed Alpha and Theta state of brain rhythm, blow us away and provide opportunities for conscious contact with your inner body.

KEY WORDS: talented, gong, holistic pedagogy, mindfulness training

1. Uvod

Kanadski zdravnik, dr. Gabor Mate je zapisal »Ljudje so od nekdaj intuitivno razumeli, da um in telo med seboj nista ločljiva. Moderna doba je prinesla nesrečni razkol, delitev med tem, kar poznamo z vsem svojim bitjem, in tistim, kar naš razmišljujoči um sprejema kot resnico« (Gabor, 2019). Prav ta misel naj bo izhodišče in izziv, da bomo kot pedagogi delovali in pripomogli k celostnemu razvoju šolarjev, nadarjenih in talentiranih otrok. Opažam, da smo vedno bolj odtujeni drug od drugega, pre-pogosto tudi od sebe. Naš um je okupiran s preteklostjo, prihodnostjo, trenutek sedanjosti tu in zdaj ostaja spregledan in nedoživet. Če nismo dobro usidrani v sebi, če ne razmišljamo s svojo glavo, če spregledamo svoja čustva, postanemo lahek plen sodobne družbe in njenih manipulacij. Naše bivanje postaja rutina, brez žara in priložnosti doživljanja vsakodnevnih drobnih čudežev.

Mladim je pogosto »odvzeto otroštvo«. Spontane igre, brezzdelja, lenarjenja, kjer bi lahko okušali dolgčas, prepoznavali in ozaveščali svoje občutke, skorajda več ne poznajo. Nihče ne uči naših šolarjev, kako pomembno je biti trdno v sebi doma, da so trenutki tišine, najlepša simfonija, ko zaigra naš notranji jaz. Njihov prosti čas je strukturiran, hitijo iz ene dejavnosti k drugi, od enega krožka k drugemu. Pogosto se v takšen krog dogajanja na nek način »potisnjeni« tudi in nadarjeni in talentirani učenci. Srečujemo se s šolarji, tudi nadarjenimi in talentiranimi, ki izgorevajo in se »izgubijo« v neharmoniji. Ni zanemarljiv podatek, da ima dobra četrtina šolarjev vsaj po dva psihosomatska simptoma – nespečnost, nervozo, razdražljivost (povzeto po Bajt, 2016). Naš um, kot tudi um naših otrok, je »pre-okupiran«, pogosto preobremenjen z informacijami in podatki. Srečo iščemo v zunanjih dogodkih, izven sebe, nase in na svoje občutke pogosto pozabljamo.

Dobro je, da otroku ponudimo kvalitetne priložnosti za osebno in intelektualno rast, nikakor pa ne bi smeli pozabiti, kaj in koliko v določenem obdobju zmorejo, kaj in koliko je za njihov psihofizični razvoj še zdravo in dobro. Predvsem pa bi jih morali od otroških let navajati kako se umiriti, sprostiti, prepoznavati in ozaveščati svoja čustva, kako umiriti svoj um, kako priti v stik s seboj, kako pozorno opazovati naravo, ... Pedagogi moramo pozorno spremljati šolarje, tudi nadarjene in talentirane učence. Ustvarjati moramo pogoje za njihov vsestranski celostni razvoj v harmoniji telesa, uma in duha, ki jih bo opolnomočil v njihovem najglobljem bistvu, hkrati pa jim nudil priložnost razvoja intelektualnih in človečnih razsežnosti. Šolarji za svoj zdrav psihofizični razvoj nujno potrebujejo celosten, holističen pedagoški pristop.

Pri svojem delu s šolarji, nadarjenimi in talentiranimi vse več uporabljam različne tehnike in metode urjenja pozornosti, ozaveščanje trenutka in sprostitev. Pri svojem delu pogosto

uporabljam vodene tehnike sproščanja in ozaveščanja z zvoki gonga in zvočnih posod, ki nudijo priložnost, da razbremenimo um, saj se možgansko valovanje upočasni in umiri, harmonizira se leva in desna možganska hemisfera, občutimo globok stik s svojo bitjo, ozavestimo svoje telo, občutimo svoja čustva, dovolimo si prisluhniti svoji intuiciji ter se videti in občutiti kot celostna bitja. Vse to ugodno deluje na oblikovanje šolarjeve osebnosti in omogoča kvaliteten psihofizični razvoj.

2. Jedro

»Osebnost se ne rodi, ampak nastaja z leti. Osebnost ni lastnost, ampak dograjevanje, ki traja do konca življenja. Smisel življenja vsakega od nas, tudi šolarja, je oblikovanje dovolj prožnega notranjega jedra oz. vsebine osebnosti, ki omogoča vključitev razpoznavnih značilnosti posameznika, zlasti določenih sposobnosti (nadarjenosti) in zmožnosti, predvsem pa omogoči trajen razvoj in nadgradnjo vseh razsežnosti osebnosti. Pri šolarju naj bi še posebej pazili na oblikovanje njegove človečnosti kot družbene in kulturne pogojenosti.« (Ščuka, 2007, str.37)

»V razvoju osebnosti so izjemno pomembne osebe ljubezni (najbližji domači) in osebe zaupanja (npr. učitelji, duhovniki, vzgojitelji). Njim je zaupana priložnost, da slehernika prepozna(va)jo v izvirnosti njegove osebnosti – tudi v »koktajlu« njegovih talentov, ga v njih spodbudijo k razvoju in udeležanju.«, kot je zapisal velik slovenski modrec, dr. Karel Gržan (Gržan, 2019, str. 38). Človekovo osebnost označuje preplet telesne, duševne in duhovne razsežnosti. Osebnost razumemo kot celoto in kot dogajanje.

Gong je starodaven instrument

»Gong je eden izmed najstarejših inštrumentov, zaznan že v Someriji pred 6000 leti, potem pa kot mogočen in čaroben uporabljen v duhovnih tradicijah vzhoda, v obredih, ritualih in meditacijah.« (<https://mojaleta.si/Clanek/Gong-Zvok-vseh-zvokov>). Starodavni mistiki so učili, da je mogoče skozi zvok gonga ljudi »polniti« z univerzalno življenjsko energijo.

Delovanje zvokov gonga na telo, čustva in um

Zaradi lažje preglednosti bom povzela pozitivne učinke sproščanja in ozaveščanja ob zvokih gonga in zvočnih posod: - celostno harmonizira naše fizično, čustveno, miselno in duhovno dimenzijo - umirimo um - doživimo notranjo tišino in stik s svojim bistvom - upočasnim valovanje možganov; hitro preidemo v Alfa, Theta in celo Delta stanje - uravnotežimo levo in desno možgansko hemisfero - harmoniziramo naša energetska telesa - revitaliziramo telo - pospeši se cirkulacija krvi in limfe - sprostimo psihofizične napetosti - ublažimo in transformiramo bolečino in čustva - odpravlja strahove, - ugodno deluje pri premagovanju

treme - odlično sredstvo proti stresu, depresiji, jezi, žalosti - razvijamo čutenje in ozaveščanje trenutka - razvijamo pozitivni občutek lastne vrednosti - zmanjša se občutek osamljenosti...

Ameriška nevroznanstvenica Sara Lazarev je ugotovila, da imajo ljudje, ki redno meditirajo po 15 minut na dan, v prefrontalnem korteksu več sive možganovine, ki je povezana z odločanjem in delovnim spominom. Dr. Lazar je v raziskavah preučila, tudi kratkotrajne učinke meditacije na telo. Rezultati kažejo, da že osem tednov redne meditacije spreminja človekove možgane na bolje. Ljudem se je povečal hipokampus (učenje, spomin in nadzor čustev), temenski reženj (zavedanje, upravljanje, empatija) ter del možganskega debla, ki se imenuje pons (kjer nastajajo regulativni nevrottransmiterji). Ugotovila je, da ko je človek umirjen in se osredotoči zgolj na dihanje in sedanji trenutek, se predel možganov, namenjen kogniciji, umiri, vse to pa potem blagodejno deluje na človekov um ter splošno delovanje. Izboljša se spomin in kreativnost (<https://vizita.si/bilke/meditacija-spreminja-strukturo-mozganov.html>).

Potek delavnic urjenja pozornosti in ozaveščanja

Šolarje sem na sestankih vzgojnih skupin in tudi v individualnem razgovoru predhodno seznanjala o pomenu urjenja pozornosti, ozaveščanju trenutka in zdravilnih učinkih rednega sproščanja. Na gong in zvočne posode so lahko tudi sami zaigrali in preizkusili njihovo delovanje in zaznavali, kako jih občutijo na svojem telesu. Vsi šolarji so bili povabljeni k delavnicam sproščanja, urjenja pozornosti in ozaveščanje trenutka tukaj in zdaj. Delavnice sem izvajala vedno v istem prostoru, predvsem zato, da smo se v njem počutili varno in domače. Delavnic so se lahko udeleževali redno ali samo občasno. Udeleženci so ležali na armafleks podlogah. Glede na njihove želje in potrebe so imeli oči odprte ali so jih zaprli. Seznanila sem jih, da lahko ležijo na hrbtu, boku in lahko menjajo položaj telesa med izvajanjem delavnice.

Na gong sem igrala tako, da sem sprva izvajala nežne in tihe zvoke. Hkrati sem vodila ozaveščeno »popotovanje« po telesu. Pozorni smo bili na dotik telesa s podlago, kje je bolj intenziven in kje komaj zaznaven, kako smo položili noge, roke, kam so usmerjene dlani ... Popeljala sem jih v ozaveščanje napetosti mišic po celem telesu, tudi obrazu in jih spodbudila, da jih čim bolj sprostijo. Ob nežnih zvokih gonga smo preverili, kako sprejemamo lastno telo, kaj nam sporoča, spodbudila sem jih, da mu naklonijo ljubečo pozornost.

Vso svojo pozornost smo usmerili na ozaveščanje dihanja, tako, da smo sledili svojemu vdihu in izdihu ter pri tem opazovali svoje telo. Usmerila sem jih, da dihajo globoko in v mislih predihajo celo svoje telo. Vsak je dihal v svojem ritmu. Kasneje smo pozornost usmerili na bitje srca, skušali ujeti njegov odzven ali si vsaj predstavljali, kako bije v prsih. Pozornost smo

usmerili predvsem v to, kaj nam sporoča, prepoznavali in sprejemali smo vsa čustva, ki so se ob tem prebudila, brez obsojanja in sodb. V osrednjem delu smo se prepustili zvokom gonga in zvočnih posod, se prepustili notranji tišini, tako, da smo lahko začutili svoj notranji glas, srčiko svoje biti. Zaključni del sem vodeno ozaveščala doživljanje in občutke v telesu, ozaveščeno smo ponovno prisluhnili dihanju in bitju srca. Vsako delavnico smo zaključili z nežnimi razteznimi vajami in refleksijo udeležencev.

Refleksija udeležencev

Po vsaki delavnici sproščanja in ozaveščanja, naj je bila skupinska ali individualna, smo namenili čas za refleksijo občutkov, doživljanj tako, da smo ozavestili naše doživljanje telesa, občutkov, misli pred sprostitevjo in po sprostitvi. Urili smo se v prepoznavanju čustev in jih skušali ubesediti, ozaveščali smo kje v telesu so se pojavljali, kaj so nam sporočali, kako intenzivni so bili pred in po sprostitveni delavnici. Marsikdaj so šolarji prepoznali, da so v času sprostitve nekateri občutki, čustva, bolečine ... občuteni, kot manj intenzivni ali so se v procesu delavnice celo izgubili. Pogosto smo nekaj minut obstali v tišini, v globokem stiku sami s seboj.

Šolar 1: »Po gong meditaciji sem čisto druga, polna energije, moči in lepših misli...«

Šolar 2: »Tvoj gong še zdaj odmeva v meni s sporočilom, da obstaja mir, ki ga lahko delim z vsemi ali pa ga usmerjam k sebi.«

Šolar 3: »Od vrveža misli obrnem svojo pozornost k telesu. Počasi se »ugnezdim« v telesu, v občutkih, misli se umirijo.«

Šolar 4: »Prvič, ko sem odšla na gong so bili moji občutki zelo mešani in različni. Spraševala sem se, kako bi mi lahko gong pomagal k boljšemu počutju? Priznam, da mi je bilo prvič zelo smešno. Sedaj vem, da je bistvo predvsem v ozaveščanju mojega telesa, bitja, ki me predstavlja. Jaz. Moje telo. Moj dih. Moja bolečina. Sproščanje mojega telesa. Prepoznavanje mojega dihanja in mojega ugodja. Sedaj, po več srečanjih z gongom in sproščanjem s pomočjo gonga vidim, da je v njem zares moč, ki pomaga. Moč, ki se imenuje odmev gonga, ki po telesu sproži vibracije s pomočjo katerih se moje telo sprosti. Tudi kadar sem žalostna, morda celo nekoliko depresivna, otožna ali pa me boli glava, gong zares pomaga. V današnjem hitrem tempu življenja, imamo premalo časa za naše telo, da bi osveščali naše počutje, ne nazadnje tudi naše bolečine in mislim, da je ura, ki jo »posvetimo« gongu v bistvu ura, ki jo posvetimo sebi. Resnično živimo tako hitro, da preprosto pozabljamo na naše telo in na naš pravi jaz.«

3. Zaključek:

Človek od nekdanj išče in hrepeni po miru, občutenju in videnju lastne biti. Zaveda se ali pa morda v sebi samo čuti pomen umirjenosti, notranje harmonije, polnovrednosti trenutka in se za doseganje takega stanja trudi zunaj in znotraj sebe. Morda pogosto in preveč pozornosti namenja zunanjim okoliščinam in se redko ozave pomena notranjega dogajanja, notranjega miru. Šolarjem ni »prizanešeno« in so prav tako v hitrem dogajanju življenja, ki je pogosto površen, usmerjen le na zunanji efekt, profitabilnost, doseganje čim večjega števila tekmovalnih točk in odličij. V stresu so šolarji in učitelji. Vsem nam je skupno, da smo v stresu manj zadovoljni, manj učinkoviti, bolj odtujeni drug od drugega in sebe, zboleavamo, predvsem pa imamo manj žara in radosti do življenja.

Sproščanje, urjenje pozornosti in ozaveščanje trenutka nam pomaga, da pridemo v stik s svojim notranjim mirom, ozavestimo sebe in svoje občutke, umirimo svoje misli in um, dvignemo kvaliteto svojega bivanja in življenja, se »raztresemo« in svoje življenje celostno doživljamo. Pomembno je, da smo v stanju harmonije telesa, uma in duha, ozaveščeni sebe in se dramimo v budnost. Na mestu zaključka bom citirala besede dr. Karla Gržana iz knjige 95 tez za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja: »Če je pedagogika res pedagoška, kar naj bi v pomenu besede tudi bila, potem je njena naloga ovrednotiti slehernika v izvorni posebnosti njegove osebnosti in poklicanosti ter mu pomagati k razvoju in razcvetu.« (Gržan, 2019, str. 29-30).

Literatura:

Gabor Mate. (2019). Ko telo reče ne, Brežice, Primus.

Gržan, Karel. (2019). 95 tez za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja. Ljubljana. Sanje
Ščuka Viljem. (2007). Šolar na poti do sebe. Radovljica. Didakta

Maja Bajt, NIJZ, spomladansko srečanje Zdravih šol, Ljubljana 29. in 30. 3.2016, https://www.nijz.si/files/uploaded/cujecnost_zs_marec_2016.pdf, 28.2.2020 ob 9.00

Gong: zvok vseh zvokov (<https://mojaleta.si/Clanek/Gong-Zvok-vseh-zvokov>) (24.2.2020 ob 8.45)

Meditacija spreminja strukturo možganov (<https://vizita.si/bilke/meditacija-spreminja-strukturo-mozganov.html>, 26.2.2020 ob 20.24)

Osebni zapiski iz izobraževanj pri gong terapevtu in mojstru Don Conreaux

Saša Šimnovec: Pomoč nadarjenih učencev pri razvijanju socialnih spretnosti

Povzetek

V osnovni šoli se srečujemo s heterogeno populacijo učencev. Med njimi so tudi otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, ki za doseganje napredka potrebujejo nekoliko več pomoči, podpore in prilagoditev kot njihovi vrstniki. Pomoč in podpora pa se že nekaj časa ne navezujeta zgolj na področja pridobivanja, ohranjanja in izkazovanja znanja, pač pa strokovni delavci namenjajo več pozornosti tudi razvoju čustvenega, socialnega in vedenjskega področja pri učencih s posebnimi potrebami. V prispevku je, poleg vpliva posebnih potreb na razvijanje socialnih spretnosti, poudarjen pomen celostnega razvoja učencev in konkretno predstavljen program za razvijanje socialnih veščin, ki se izvaja na šoli in pri katerem sodelujejo nadarjeni učenci. V dejavnost so načrtno vključeni izbrani učenci, ki so z odločbo o usmeritvi usmerjeni v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Aktivno delo na področju razvoja socialnih veščin je med izvajanjem prispevalo k pozitivnim spremembam na področju čustvenega, socialnega in vedenjskega delovanja učencev s posebnimi potrebami. Nadarjeni učenci lahko svoja močna področja in posebne talente izrazijo na zelo različnih področjih in različne načine. In prav njihovo sodelovanje v programu za razvijanje socialnih spretnosti je ena od možnosti, s pomočjo katerih izkoristijo del svojih potencialov.

Ključne besede: socialne veščine, nadarjeni učenci, učenci s posebnimi potrebami, osnovna šola, celostni razvoj, strokovni delavci

Abstract

The population of students in primary schools is very heterogeneous. Among the students are children and youth with special needs who require somewhat more help, support and adjustments in comparison to their peers to make progress. For some time now, help and support have not been limited only to the areas of knowledge acquisition, maintenance and exhibition. Primary school teachers also devote extra attention to the development of emotional, social and behavioral areas of students with special needs. Along with discussing the effects of special needs on the development of social skills, the article emphasizes the importance of integral student development and presents an actual programme for the development of social skills that is used at school where gifted students participate. Individual students who are directed into an education adjusted programme with additional professional assistance by the official approval of special needs directives are intentionally selected for the activity. Active effort in the field of social skills development contributed to positive changes in the areas of emotional, social and behavioral activities of students with special needs. Gifted students can express their strong areas and special talents in very different fields and in different ways. And it is precisely their participation in the social skills development programme that is one of the possibilities by which they use some of their potential.

Keywords: social skills, gifted students, students with special needs, primary school, integral development, primary school teachers

Uvod

Učenci s posebnimi potrebami se v osnovnošolskem okolju vsakodnevno srečujejo s številnimi izzivi. Ti se ne pojavljajo zgolj na učnem področju, ampak tudi na čustvenem ter na področju odnosov z vrstniki in strokovnimi delavci šole. Vpliv pridobljenih izkušenj v šolskem prostoru prerašča meje osnovne šole, saj slednje pomembno determinirajo tudi posameznikovo delovanje v domačem okolju in posledično vplivajo na dinamiko celotne učenčeve družine.

Posebne potrebe učencev običajno ovirajo sledenje učnim vsebinam, otežujejo proces razumevanja, sprejemanja, povezovanja, pomnjenja posredovanih podatkov in izkazovanja znanja. Posledično otroci in mladostniki heterogene populacije pogosteje doživljajo neuspeh kot njihovi vrstniki. Ne glede na količino truda, ki ga vlagajo v učenje, obseg podpore in pomoči, ki so ju deležni, ter raven osebne motivacije se zdi njihov položaj brezizhoden. Šolsko delo lahko sčasoma popolnoma okupira njihov življenjski ritem in zavzame vsak trenutek njihovega prostega časa.

Vsak posameznik teži k doživljanju uspeha. Tudi otroci in mladostniki s posebnimi potrebami si želijo biti zgledni in uspešni učenci. Uspeh poraja prijetna čustva, krepi samozavest, potencira posameznikovo motivacijo ter pripomore k lažjemu, učinkovitejšemu vstopanju v socialne odnose in njihovem ohranjanju. Učna uspešnost tako pomembno vpliva na področje čustvenega, socialnega in vedenjskega razvoja. S poudarjanjem učenčevih močnih področij lahko pripomoremo k boljši učni uspešnosti in tako pomagamo preprečiti neugodne vplive neuspeha na druga področja učenčevega delovanja. Praktične izkušnje kažejo, da so sekundarne težave pogosto bolj trdovratne in moteče kot primarne. Učna neuspešnost torej ni nujno najbolj pereča posledica posebnih potreb učenca.

Spoznajmo otroke s posebnimi potrebami in nadarjene učence

Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja (Zakon o osnovni šoli, 2011).

George (1997) pravi, da so nadarjeni tisti otroci/učenci, ki imajo potencial izkazovanja nadpovprečnih uspehov na celi vrsti področij dejavnosti. Talentirani pa so za razliko od

nadarjenih otroci/učenci s potencialom izkazovanja nadpovprečnih uspehov na enem področju dejavnosti. Poudarja, da nadarjeni učenci niso homogena skupina, ne kažejo enakih potez, lastnosti. Sposobnosti pridejo na dan v različnih življenjskih obdobjih, kažejo se lahko na enem ali več področjih.

Galbraith (1992) opozarja na dejstvo, da različno definirajo nadarjene, poudarja pa, da vsi soglašajo, ko govorijo o potencialu in zmogljivosti nadarjenih. Njena definicija o nadarjenih pravi, da so otroci/učenci v šoli navadno izrazito uspešni pri enem ali več predmetih. Poudari, da nadarjeni lažje razvijajo svojo nadarjenost, če jih v šoli razvrstijo po sposobnostih, da se učijo novih reči, namesto da čakajo, da jih drugi dohitijo.

Nihče od nadarjenih nima vseh značilnosti, vendar kaže večina nadarjenih eno ali več od njih:

- se zlahka in hitro učijo,
- so vztrajni in hočejo še naprej poskušati,
- veliko sprašujejo in so izredno vedoželjni,
- imajo smisel za humor,
- ne počnejo radi iste stvari vedno znova in znova,
- so zelo občutljivi do drugih,
- mislijo logično in hočejo, da bi bile stvari smiselne,
- odprti za nove, norčave zamisli (Galbraith, 1992).

Socialna vključenost učencev s posebnimi potrebami

Peček Čuk in Lesar navajata, da so učenci s posebnimi z vidika socialnosti manj priljubljeni in sprejeti med sošolci, da se manj prilagodijo delu, si ne želijo toliko pozornosti, v šolskem prostoru pa se počutijo slabše kot njihovi vrstniki. Ti učenci so tudi manj samokritični, manj samozavestni in se manj zavzemajo za svoje pravice. Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami pogosto ostajajo prezrti, sošolci jih redkeje izberejo za druženje. So torej slabše sprejeti, hkrati pa so njihove socialne veščine slabo razvite.

Slabše razvite socialne veščine učencev s posebnimi potrebami so lahko posledica težav s pozornostjo in zbranostjo, slabšega učnega uspeha, nižje samopodobe in motivacije. Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami so pogosto preobremenjeni s šolskim delom tudi v domačem okolju, saj za opravljanje domače naloge potrebujejo več časa od vrstnikov. V primerjavi z njihovimi sošolci tudi učenje učnih vsebin od njih terja mnogo več energije in časa. Omenjeno jim preprečuje druženje z vrstniki in s tem priložnosti za razvijanje socialnih veščin.

Socialna sprejetost je po besedah Magajne in Pečjakove močan varovalni dejavnik pri njihovem spoprijemanju z učnimi težavami.

Samo fizična vključitev učencev s posebnimi potrebami v osnovno šolo ne zagotavlja socialne vključenosti v to okolje. Učence je potrebno v šoli in doma opremiti s socialnimi veščinami, ki jim bodo v pomoč pri socializaciji in celostnem razvoju. Med socialne veščine spadajo naslednje spretnosti:

- veščine, ki so nujno potrebne za ustvarjanje prijateljstev (opravičiti se, prositi za pomoč, predstaviti se),
- veščine samozadostnega vedenja (spopadanje s stresom, nadziranje jeze),
- komunikacijske sposobnosti (vzdrževanje razprave, povratni podatki),
- družabne veščine, ki jih cenijo vrstniki (sodelovalno delo, spoštovanje, zmožnost empatije),
- socialne spretnosti, povezane z upoštevanjem učitelja (upoštevanje učitelja, trud pri šolskem delu),
- veščine asertivnosti (učenec lahko izrazi svoje potrebe brez uporabe agresije) (Magajna, Pečjak, 2008).

Otrokom in mladostnikom, pri katerih želimo razvijati socialne veščine, je potrebno najprej zagotoviti okolje, v katerem se čutijo spoštovane in sprejete. Dobrodošle so tudi naslednje metode:

- postavljanje jasnih pravil, ki naj bodo pozitivna, pri njihovem oblikovanju pa lahko sodelujejo tudi učenci,
- postavljanje logičnih in ustreznih posledic vedenja – pozitivne posledice so lahko vzpodbudne besede ali nasmeh, prispevajo k ponavljanju določenega vedenja,
- delo v majhni skupini daje učencem več možnosti za sodelovanje in razvijanje medsebojnih odnosov,
- posnemanje učiteljev, sošolcev, ki svoje ravnanje ubesedijo,
- pozitivno vedenje okrepimo s primerno nagrado – pohvalimo, s čimer pomagamo spoznavati koristnost določenega vedenja...

Učenci s posebnimi potrebami pri usvajanju socialnih spretnosti potrebujejo veliko pomoči in napotkov, zato je prav, da redno urijo veščine na socialnem področju. Dnevno poskušamo omenjene dejavnosti vpletati v šolsko rutino, obenem pa jim ponujamo možnost, da med dnevnimi aktivnostmi samostojno razrešujejo situacije, v katerih se znajdejo. Učitelji in drugi strokovni delavci socialno vključenost vzpodbujamo s svojim vedenjem, različnimi pristopi in

načini učenja socialnih veščin. Socialne in čustvene potrebe otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami lahko zadovoljimo preko:

- spodbujanja pozitivnih odnosov,
- razvijanja in spodbujanja samostojnosti učencev,
- razvijanja empatije,
- učenja učencev, da bodo upoštevali svoje in pravice drugih,
- učenja reševanja problemov,
- učenja spoštovanja razlik,
- učenja prevzemanja odgovornosti...

Skupina za razvijanje socialnih veščin

Strokovne delavke šolske svetovalne službe v zadnjih letih opažamo, da se pri učencih, ki so usmerjeni v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, zelo pogosto pojavlja primanjkljaj na področju socialnih veščin. Mnogi so zadržani, introvertirani, nesamozavestni in nevešči vstopanja v socialne odnose. Ostajajo v ozadju, saj niso opremljeni s spretnostmi, ki bi jim pomagale pri vzpostavljanju odnosov in njihovem ohranjanju. Zdi se, da so mnogokrat nesrečni in nimajo pravih prijateljev. S svojimi čustvi in stiskami tako ostajajo sami. Vsa ta opažanja so nas spodbudila k oblikovanju skupine za razvijanje socialnih veščin. Vsako leto pripravimo program dela z nadarjenimi učenci in zdelo se nam je zanimivo, da bi v delo s skupino za razvijanje socialnih veščin vključili nekaj nadarjenih učencev, ki bi jih to področje zanimalo. Javili sta se dve učenki, ki sta bili pripravljene sprejeti izziv.

Skupina učencev s posebnimi potrebami, ki jim je že nudena dodatna strokovna pomoč, se srečuje enkrat tedensko eno šolsko uro. Za razliko od dodatne strokovne pomoči, ki se večinoma izvaja individualno, srečanja potekajo v majhni skupini, v katero je vključenih od 6 do 10 učencev različnih starosti. Na srečanju veljajo pravila:

- nastale problemske situacije v skupini rešujemo s pomočjo pogovora in igre vlog,
- komunikacija je pozitivno naravnana in strpna,
- vsi imamo pravico do svojega mnenja,
- sodelujemo med seboj, saj bomo tako lažje dosegli zastavljene cilje,
- spoštujemo vse prisotne in njihova mnenja,
- govori le ena oseba, drugi jo poslušamo,
- če nam nekaj ne ustreza, to jasno povemo oziroma pokažemo,
- jasno postavljena pravila se dosledno upoštevajo.

Srečanja se izvajajo po programu, ki smo ga pripravili na osnovi analize posebnih potreb učencev. V skupino so vključeni učenci z avtističnimi motnjami, z motnjami pozornosti in hiperaktivnosti, z govorno-jezikovnimi motnjami ter učenci, ki poleg primanjkljajev na posameznih področjih učenja izkazujejo močno socialno nespretnost. Skupina je heterogena, kar terja mnogo angažiranosti izvajalca, učence pa navaja na prilagajanje, učenje tolerance, večšin ustrezne komunikacije, reševanje problemov in ohranjanje odnosov.

Program, ki smo ga sestavili, vključuje dejavnosti izkustvenega učenja in socialne igre. Vključeval je tematska področja samozavedanja, sprejemanja odločitev, obvladovanja stresa, reševanja konfliktov, obvladovanja čustev, osebne odgovornosti, empatije, skupinske dinamike, sporazumevanja in samopodobe.

Učenci so usvojili prvine ustrezne komunikacije. V manjši ali večji meri so se navadili na to, da počakajo na vrsto, bolj suvereni so bili pri lastnem izražanju, navadili so se na poslušanje vrstnikov, vsebino komunikacije so prilagajali situaciji. Počasi so postajali vse bolj sproščeni in samozavestni, upali so si izražati svoja mnenja. Čustveni odzivi so iz impulzivnih in nepremišljenih prešli v bolj premišljene. Nekateri pa so tudi pozneje ostajali zaprti vase in niso želeli deliti svojih čustev in mnenj s skupino. Spet drugi so ugotovili, da so vsa čustva dovoljena in zaželena. Velikokrat se zgodi, da učenci tlačijo čustva, saj so se iz izkušenj naučili, da nekatera čustva v odnosih niso dobro sprejeta. Precej pozornosti smo namenili sprejemanju pohval in kritik ter odzivom ob doživljanju zmage ali poraza. V skupini smo se preko igre vlog učili večšin vzpostavljanja odnosov z drugimi. Nekateri učenci so napredovali, so pa potrebovali model, ki jih je usmerjal v določeni situaciji.

Po doslednem izvajanju programa smo ugotovili, da imajo načrtovane dejavnosti ugoden vpliv na celostni razvoj učencev, hkrati pa krepijo, razvijajo povezanost med posamezniki v skupini, omogočajo razvijanje novih socialnih odnosov, odkrivanje močnih področij ter seveda doživljanje pozitivnih in prijetnih čustev. Največji napredek smo opazili v splošnem razpoloženju učencev. Z vedno večjim veseljem so prihajali na druženja, se veselili vnovičnih srečanj in spletali močne odnose z vrstniki v omenjeni skupini. Učenci so postali bolj strpni in empatični. Mnogi so pridobili na lastni samopodobi, saj so končno odkrili, da učni uspeh ni tisto najbolj pomembno. Mnogo večji pomen ima zdrava osebnost, ki lahko pomembno vpliva na to, da bo posameznik s posebnimi potrebami pozneje v življenju uspešen in zadovoljen.

Za konec

Nadarjeni učenci lahko svoja močna področja in posebne talente izrazijo na zelo različnih področjih in na različne načine. In prav njihovo sodelovanje v programu za razvijanje socialnih spretnosti je ena od možnosti, s pomočjo katerih izkoristijo del svojih potencialov.

Pozitivni odzivi in navdušenje mlajših otrok, s katerimi so delali, so bili sodelujočim nadarjenim učencem dodatna spodbuda za še bolj zavzeto in poglobljeno nadaljnje delo. Na ta način smo nadarjenim učencem, ki izkazujejo sposobnost po razumevanju drugačnosti, ponudili možnost, da delujejo genialno in doživijo uspeh. Ti učenci so pogosto nagnjeni k organiziranju, nadzorovanju, vodenju itn. Naštete potenciale lahko izrazijo, le možnost jim moramo ponuditi. Mi smo jim jo ponudili in izkazala se je za zelo pozitivno.

Literatura

Galbraith, J. (1992). *Vodič za nadarjene*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

George, D. (1997) *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Peček Čuk, M. in Lesar, I. (2010). Učitelji o vedenjskih reakcijah in učnem uspehu učencev s posebnimi potrebami v redni osnovni šoli. V: Kobolt, A. (ur): *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi* (165-208). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Magajna, L. in Pečjak, S. (2008). Močna področja in socialna vključenost – pomembni varovalni dejavniki pri učencih z učnimi težavami. V: Magajna, L. (ur.) idr.: *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila* (133-148). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011). Uradni list Republike Slovenije, št. 58/2011.

Sergeja Šorli: Tudi motivirani učenci so lahko nadarjeni

Povzetek

Na OŠ 8 talcev Logatec sodelujemo v projektu, ki ga podpira Evropska unija, izvaja pa Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport v sodelovanju z ZRSŠ in nosi naslov: Krepitev kompetenc podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah.

Pripravili smo dva raziskovalna tabora, kjer je poudarek na učenčevi aktivnosti: od vsebinske zasnove, preko načrtovanja, priprave in izvedbe tabora. Pristop, kjer v ospredje postavimo učenčevo dejavnost, nam omogoča razvoj učenčevih močnih lastnosti. V pripravi in izvedbi tabora sodelujejo učenci glede na lastni interes, prostovoljno, nagrada zanje je dejavnost sama. V heterogeni skupini učencev nastaja dinamičen proces, kjer učenci spontano sprejemajo vloge, ki jim predstavljajo izziv. V procesu dela prepoznavamo, da ti učenci izkazujejo mnoge parametre, ki označujejo nadarjenost: na učno storilnostnem področju (radovednost, raznolikost, vztrajnost pri reševanju nalog, visoka storilnostna motivacija, uživanje v dosežkih) in na socialno-čustvenem področju (nekonformizem, močno razvit občutek pravičnosti, neodvisnost in samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, izrazit smisel za organizacijo, empatičnost). V svoji predstavitvi nameravam predstaviti potek dela (videoposnetek mentoriranja), kjer mora učitelj stopiti s piedestala nadrejenosti in si z učenci deliti odgovornost za potek in rezultate dejavnosti – kar mnogim učiteljem še vedno predstavlja (pre)velik izziv.

Summary

Primary school 8 talcev Logatec is participating in a project supported by the European Union and implemented by The Ministry of Education, Science and Sport in collaboration with National Education Institute Slovenia with a title: Strengthening entrepreneurial competences and promoting flexible transition between education and the environment in primary schools.

We have organized two research camps, with an emphasis on student activity: from the content creation, planning, preparation and implementation of the camp. The approach of focusing on the activity of the students allows us to develop strong character traits in the students. Students are involved in the preparation and implementation of the camp according to their own interest, entirely voluntarily and their reward is the activity itself. In a heterogeneous group of students, a dynamic process is created where students spontaneously take over the roles that they find challenging. In the working process, we recognize that these students demonstrate many parameters of talent in the area of learning performance (curiosity, diversity, persistence in solving tasks, high productivity motivation, enjoyment of achievement) and in the social-emotional field (non-conformism, strongly developed feeling justice, independence, ability to lead and influence others, a strong sense of organization, empathy). In my presentation, I am going to present a work procedure (video of tutoring) where the teacher has to step down from the pedestal of superiority and share responsibility with the students for successful completion of the activity — which is still a big challenge for many teachers.

Ključne besede: projektno delo, doživljajska pedagogika, prečne veščine, veščine podjetnosti, participacija mladih.

Pri svojem pedagoškem delu izhajam iz mnenja, da so vsi otroci nadarjeni, oziroma, da je vsak nadarjen na svojem področju. Na podlagi raziskovalnih spoznanj se lahko strinjam, da imajo vsi otroci svoja močna ali prednostna področja in druge pozitivne osebnostne lastnosti, čeprav to ne pomeni, da so nadarjeni v strokovnem pomenu te besede (Cross, 2009; Freeman, 2010; Winner, 1996).

Ugotavljam, da prav ti učenci, ki nimajo izkazanih pričakovanih parametrov nadarjenosti v šolskem sistemu, ne pridobijo posebne pozornosti. Blizu mi je definicija nadarjenosti, ki poleg intelektualnih sposobnosti izpostavlja učenčeve dosežke, ki implicirajo delo, marljivost, vztrajnost (Juriševič, 2011).

Pri svojem delu imam torej v mislih prav učence, ki jih s presejalnimi metodami ne identificiramo kot nadarjene, sposobni pa so ob ponujeni priložnosti dosegati vidne rezultate.

Menim, da ne potrebujejo le nadarjeni za svoj učni razvoj oziroma uspešnost kompetentnih učiteljev in ustrezne spodbude za učenje in vodenje, da bi uresničili svoje potencialne in dosegli odličnost (prim. Gallagher, 1991), ampak to podporo potrebujejo tudi učenci, ki so motivirani za samorealizacijo.

V šolskem prostoru zaznavamo pomanjkanje učenčeve lastne iniciative, motiviranosti in vztrajnosti. Zakaj so učenci v učnem procesu pasivni, kako naj vzbudimo njihov interes, zagnanost in vztrajnost pri doseganju ciljev?

Na naši šoli se že leta sistematično ukvarjamo z nadarjenimi učenci, zadnja leta pripravljamo tabore, kjer preko različnih dejavnosti razvijajo svoje potencialne. Pa vendar sem kot mentorica teh dejavnosti velikokrat razočarana, ker vidim, da kljub posebnim okoliščinam njihov interes ni tako velik, kot bi pričakovala.

Sodelovanje v projektu Krepitev kompetenc podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah, povzeto imenovanem tudi POGUM, nam je ponudilo možnost, da se preizkusimo v inovativnih pedagoških pristopih – ne samo učenci, ampak tudi učitelji.

Razvijanje veščin podjetnosti si sama preprosto razlagam kot krepitev močnih posameznikovih področij, kjer pomembno vlogo igra posameznikova lastna participacija v vseh procesnih fazah.

Najprimernejša oblika za "pedagoški eksperiment" se mi je zdelo projektno učno delo, saj izhaja iz potreb posameznika, obravnava konkretno tematiko po učenčevem izboru, poudarja samostojnost, samoiniciativnost, interdisciplinarnost ter razvija učenčeve sposobnosti,

spretnosti (ustvarjalnost, načrtovanje, odločanje, iskanje rešitev ...) Glavna značilnost projektnega dela pa je, da v njem enakopravno sodelujejo vsi udeleženci, tako pri idejni zasnovi in načrtovanju kot tudi pri izvedbi in evalvaciji (Trškan 2007, 41). Tako smo v šolskem letu 2018 stopili na pot lastnega zorenja in eksperimentiranja v najboljšem pomenu te besede.

V šolskem timu smo sodelovali štirje učitelji, ki smo se odločili, da izpeljemo jezikovno-raziskovalni tabor za učence, ki bodo pristopili k sodelovanju glede na svoj interes. Izbrali smo prevladujočo temo, ki kar najširše omogoča razvijanje različnih pristopov obravnave: raziskovanje domačega kraja. Kako, kdo, na kakšen način, s kakšnim namenom itd. pa smo prepustili odločitvi mladih. Učencem 8. in 9. razredov smo razdelili vprašalnik z namenom, da jim omogočimo aktivno sodelovanje pri oblikovanju načina dela na taboru in o izboru njim zanimivih vsebin. Da mladi danes še niso množično pripravljani na aktivno udeležbo pri svojem izobraževalnem procesu, je nakazalo število izpolnjenih in vrnjenih vprašalnikov – bilo jih je komaj 22 od skupnih 90 učencev. Člani šolskega tima smo na podlagi analize teh anket oblikovali več interesnih delavnic: raziskovanje Vranje jame, skriti kotički mladih, stara naselitvena jedra, snemanje in montaža filma v angleščini s sodelovanjem naravnih govorcev, snemanje slovenskega filmčka, fotografsko-likovno ustvarjanje, dokumentarni film o taboru. Z učenci smo se pred taborom večkrat srečali in skupaj pripravljali izvedbo delavnic. V skupini, ki je obiskala Vranjo jamo, so se dogovarjali za način izvedbe – odločili so se za kolesarjenje, se dogovorili o nujni opremi itd. Učenke, ki so bile udeleženske delavnice »skriti kotički mladih«, so na zemljevidu našega mesteca označile točke, ki jih bodo predstavile ameriškim gostjam, preverile so stanje na terenu (prehodnost tunela) in razporedile točke poti glede na časovni okvir. Z mentorico fotografske dejavnosti so učenke iskale svoj izziv in razmišljale o izraznih tehnikah. Učenci, ki so pričakovali Američanke, so prevajali turistična gradiva v angleščino, da bi bili dobro pripravljani na predstavitev znamenitosti domačega kraja v angleškem jeziku.

Tabor smo izvedli v oktobrskem vikendu, prespali smo na šoli, bili smo samooskrbni pri pripravi obrokov in dejavnosti na taboru so rodile konkretne sadove. Nastala sta dva filma, ki so ju učenci dokončali v prvih popočitniških dnevih in poslali smo ju na filmski festival v Medvode, ki smo se ga v januarja tudi udeležili, sedaj pa sta didaktično gradivo pri pouku angleščine in geografije.

Učenci in učitelji smo pridobili zelo dragoceno izkušnjo – učenci so doživeli nov način pridobivanja znanj, v katerem so bili nosilci akcije; učitelji smo dobili dokaz, da naši učenci zmorejo motivirano in odgovorno sodelovati v učnem procesu. Naše skupno doživetje je zelo

iskreno opisano v eni od evalvacij navdušene udeleženke udeleženk tabora: "Sploh ne bom dolgovezila. Bili ste ENKRATNI, ves trud, ves čas in potrpljenje, ki ste ga vložili v to. Navdušili ste me vsi po vrsti in res cenim, da ste se lotili česa tako izjemnega. Taki spomini štejejo, to si bom zapomnila za lajf. Resno ne vem, kako naj se vam zahvalim! Ostanite taki KUL pa CARJI nasploh. ALELUJA."

Ti rezultati so nas opogumili in letos smo šli nekaj korakov dlje. Kot doživljajski pedagog (v ZVIL Logatec sem skupaj z dr. Mitjem Kranjčanom izpeljala prve doživljajsko-pedagoške projekte v slovenskem prostoru) sem se zavedala, da se je na taboru zgodilo več spektakularnih dogodkov – to so tisti trenutki, ki v mladostniku pustijo dolgotrajen vtis, višajo njegov občutek lastne vrednosti in mlademu človeku ostajajo kot neprecenljiva popotnica na poti v odraslost (Kranjčan, Koper 2016). Ugotovila sem, da so ti dogodki povezani z dejavnostjo, kjer smo učencem prepustili iniciativo, odgovornost in smo se umaknili v pozicijo zunanjega opazovalca.

Za pedagoške delavce so situacije, ko prepustimo razvoj dogodkov učenčevi lastni aktivnosti, zelo stresne, saj pomenijo izgubo kontrole in nam lahko preprečijo doseganje naših postavljenih ciljev. Preprosto smo zavezani standardom v učnem procesu in zato si težko privoščimo dejavnosti, ki same po sebi nosijo razvijanje mladostnikovih potencialov, saj smo usmerjeni zgolj v doseganje ciljev – za vsako ceno, čeprav le-to pogosto slabo vpliva na učenčev osebni razvoj. Odločila sem se, da kreiram proces poteka dejavnosti, ki bodo razvijale sposobnosti učencev, da so cilji seveda zastavljeni, a niso obvezujoči. To pomeni, da so nosilci ideje, priprav in izvedbe učenci – najprej osem učencev, udeleženci lanskega tabora, in nato pridruženi člani. Sodelavci v mojem timu me niso v celoti podprli, ena od članic tima je odstopila, saj je tak način dela zanjo predstavljal preveliko tveganje in stres. Ostali učitelji smo nadaljevali. Imeli smo tudi popolno podporo vodstva.

Priprav raziskovalnega tabora smo se lotili še pogumneje, saj so učenci sodelovali pri pripravi od samega začetka: oni so izbrali osrednjo temo – raziskovanje poklicev v občini Logatec in ustvarjanje mozaikov za ureditev šolske okolice. Vsak teden od septembra naprej smo se tedensko srečevali na sestankih, kjer so učenci določili vsebine tabora, način izpeljave dela na terenu in v delavnicah ter sam potek tabora. Pripravili so predstavitev za ostale učence 8. in 9. razredov in za sodelovanje se je odločilo še 16 učencev. Dobivali smo se vsak teden pred poukom, sprejete zadolžitve so opravili v svojem prostem času.

Pripravili vprašanja za intervjuje, se samostojno dogovorili za obiske intervjuvancev in tudi uspešno opravili vse delo na terenu. Tako smo na dan pričetka tabora, 18. 10., obiskali Občino

Logatec, kjer nas je sprejel tudi župan Berto Menard, ki si je vzel čas, da je odgovoril na vsa njihova vprašanja. Zanimalo jih je predvsem, kateri poklici v Logatcu imajo perspektivo in se je zanje vredno odločati. Druga skupina je obiskala Policijsko postajo, kjer so jih policisti seznanili tudi z delom na terenu, nekaj jih je obiskalo kozmetični salon, cvetličarno, pošto, foto-studio, fitnes, knjižnico, salon oken in vrat ...

V petek popoldne so si predstavili rezultate intervjujev, v soboto smo pričeli z izdelovanjem mozaikov, ki bodo krasili obzidje šolskega dvorišča. Ker so mozaike ustvarjali tudi v dnevih po taboru, se zgodilo nekaj nepričakovanega – učenci, ki so na hodniku opazovali njihovo dejavnost, so si prav tako želeli izdelati svoj mozaik in tako je nastalo cca 30 mozaikov, šolski hodnik pa je bil več tednov odprta delavnica.

Na taboru smo šolo zavzeli tudi v večernem in nočnem času, saj smo ob samostojni pripravi obrokov, peki kostanjev in večernem ogledu filma v šoli tudi prespali. Na blazinah med garderobnimi omaricami, na hodnikih, v razredih. Tako je šola postal naš pravi dom.

Evalvacija je znova pokazala, da so učenci nad tako obliko dela navdušeni – pod mentorstvom učiteljev in zunanjih deležnikov osvajajo tista znanja in spretnosti, ki jih zanimajo in so za njihov razvoj in uspešno prihodnost tudi ključnega pomena. V vseh fazah od priprave, izvedbe, evalvacije tabora so razvijali prav vse prečne veščine: komunikacija, sodelovanje, ustvarjalnost, digitalne veščine, samovrednotenje. Nagrada za njihovo dejavnost ni ocena v redovalnici, marveč dejavnost sama.

Naslednji izziv v tem šolskem letu nam je predstavljal obisk učiteljev implementacijskih šol in predstojnice ZRSS, ki so prišli hospitirat, kako izvajamo razvijanje kompetenc podjetnosti. Učitelji naj bi pripravili učno uro, mi pa smo se odločili to poslanstvo prepustiti učencem, udeležencem tabora. Kako predstaviti naše dejavnosti učiteljem drugih šol? S tem izzivom so se učenci ukvarjali več tednov in proces iskanja rešitev smo posneli s telefonom in kasneje montirali v kratek povzetek dogajanja. Ob možganski nevihti so učenci povzeli nekaj načinov predstavitve in nato v manjših skupinah pripravili nastop s programom Prezi, predstavitev izdelave grafitov in povzetke evalvacijskega vprašalnika, ki so si ga zamislili, izdelali in obdelali povsem samostojno. Učitelji povabljenih šol in predstavniki ZRSS so bili nad njihovim delom in predstavitvijo navdušeni. Učenci so bili deležni neposredne pohvale, ki jim je veliko pomenila.

Med temi pripravami predstavitve sem bila v stiski, saj nisem čisto verjela, da jim bo uspelo ustrezno predstaviti naše delo – vendarle smo bili izpostavljeni zunanjim opazovalcem. Z veliko

truda mi je uspelo, da nisem posegla v njihovo načrtovanje in navsezadnje so stvari izpeljali z neverjetno veliko odgovornosti in predano. Najbrž zato, ker so predstavljali tabor, ki je vendarle predvsem njihov in za tem stojijo.

Spoznavam, da ustvarjalnost, nadarjenost in odgovornost učencev pride najbolj do veljave v trenutkih, ko se učitelji umaknemo. Dovolj je, da postavimo varno ogrodje (zaupanje, spoštovanje do njihovih zamisli in dejavnosti), na katerega neumorno postavljajo svoje zamisli in gradijo svoj svet. Ali kot pravi pater Karl Gržan v svoji 75. tezi (2017, str. 47): "Učitelj pogovor le usmerja in vzpodbuja razmišljanje z vprašanji, ki izzivajo nadaljnje razmišljanje. Učitelj je namreč tudi sam učenec Življenja". In v tem Življenju nas veliko naučijo tudi naši učenci.

In tako razmišljam naprej – koliko uspešnejši bi bili učenci v pridobivanju znanj in spretnosti, če bi jih lahko razvijali ob dejavnostih, ki bi si jih sami izbrali. Naloga učitelja bi bila, da na njihove izbrane dejavnosti le "nalepi" učne cilje. Ampak to je že tema, ki zahteva nov znanstveno-strokovni posvet ...

Viri in literatura

Gržan, P. (2017). 95 tez pribitih na vrata svetišča kapitalizma za osvoboditev zajedavskega hrematizma. Ljubljana: Sanje, Zbirka Dokumenta/Sanje

Krajnčan, M. (2016). Od igre do projekta. Koper: Založba Univerze na Primorskem

Kukanja Gabrijelčič, M. (2017). Poučevanje nadarjenih učencev v osnovni šoli. Koper: Založba univerze na Primorskem

Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). Nadarjeni in talentirani učenci. Med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Sabina Šoštarec: Učenec z absolutnim posluhom pri pouku NGL v glasbeni šoli

Izvleček

Predstavila bom moje prvo srečanje z učencem, ki ima absolutni glasbeni posluh. To sem ugotovila med uro nauka o glasbi, ko je bil deček star 6 let. To je bilo moje prvo srečanje z osebo, ki ima ta prirojeni dar. Njegovi starši nimajo glasbene izobrazbe, nihče iz njegove družine ni glasbenik, bolj ljubiteljski pevci. Tega otroka gledam na ta način, da je bil poslan meni kot pedagoškem delavcu z namenom, da sama iščem nove pristope učenja, raziskujem, se učim prilagajanja v razredu z ostalimi učenci, ki jim absolutni posluh ni dan. Veliko se je bilo potrebo pogovarjati, jim predstaviti kaj to pomeni, če ima nekdo absolutni glasbeni posluh, da sprejmemo takega nadarjenega učenca itd. Poučevanje v takem razredu je zelo drugačno. Najprej pride do te stopnje, da je temu učencu dolgčas, da ne vidi smisla da bi utrjeval na primer melodične vaje, ker ko zagleda notni zapis, ga že sliši v glavi. Nato pride do te stopnje, da se ostali otroci počutijo majn vredne, ker vsega tega ne vedo, ne slišijo. Pa seveda tudi za učitelja ni enostavno, saj se tudi sam sooča s tem, da ga učenec lahko vseskozi popravlja.

Summary

I will present my first experience with a student who has an absolute musical ear. I found this out during a music science lesson when a boy was 6 years old. It was my first meeting with a person who has this innate gift. His parents have no music education, no one in his family is a musician, more amateur singer. I look at this child in the way that he was sent to me as a pedagogical worker with the intention of finding new approaches to learning on his own, exploring, learning to adapt in the classroom with other students who are not given absolute hearing. There was a lot of need to talk, tell them what it means if someone has an absolute musical ear to accept such a talented student, etc. Teaching in a class like this is very different. First, it comes to the point that this student is bored that he does not see the point of consolidating, for example, melodic exercises, because when he sees a note, he already hears it in his head. Then it comes to the point that the other kids feel worthy, because they don't know it all, they don't hear it. Of course, it is not easy for the teacher either, as he also faces the fact that the student can always correct him.

Ključne besede: glasbena nadarjenost, absolutni glasbeni posluh, glasbeni razvoj, prepoznavanje glasbene nadarjenosti, izzivi poučevanja.

Key words: musical talent, an absolute musical ear, musical development, identifying musical talent, challenge of teaching.

Uvod

Glasba človeka spremlja skozi vse življenje. Za uspešen razvoj glasbene nadarjenosti se morajo v življenje glasbeno nadarjenega učenca medsebojno prepletati življenjski prostor, družina, šola, in zunajšolsko okolje (Anžur Kajzer, 2011), saj tako kot druge vrste nadarjenosti nastaja v interakciji okolja z genskimi predispozicijami (Parncutt, 2009, Sicherl Kafol, 2001). Naloga učitelja je, da dejavnosti pri pouku prilagodi sposobnostim učencev, da jih le ti razvijajo v največji meri. Zagotoviti jim mora ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje s tem, da jim prilagodi vsebine, oblike in metode dela (Zakon o spremembah in dopolnitvah, 2011). Glasbeno nadarjenim učencem je potrebno ponuditi priložnost, da se dokažejo, da odkrijejo kaj jih zanima in kaj zmorejo doseči (Sutherland, 2015).

V prispevku bom predstavila svojo izkušnjo, svoj način dela, metode poučevanje pri pouku NGL v glasbeni šoli, v razredu, kjer je prisoten deček z absolutnim posluhom.

Jedro

1. Absolutni glasbeni posluh

Posluh je človekov čut za razumevanje glasbe. Redki ljudje imajo zmožnost po imenu absolutni posluh. To pomeni, da lahko slišijo bolje od ostalih in lahko zvočni slušni informaciji določijo tonaliteto kot so dur, mol, vrste akordov, intervale, posamezen ton itd. (Wikipedija, 2018). Druga različica dobrega glasbenega posluha pa je relativni posluh, včasih imenovan tudi priučeni posluh. Tega imajo povečini vsi izšolani glasbeniki in pomeni sposobnost razpoznavanja in razločevanja intervalov, durove in molove tonalitete itd., vendar pa niso vsi sposobni intonirati poljubnega tona in ga po njegovi višini tudi ne prepoznajo, če ga zaslišijo (Wikipedija, 2018). Po splošnem prepričanju se na 10.000 ljudi rodi človek s posluhom, ki mu zaradi zmožnosti natančne določitve višine vsakega tona rečemo brežhiben ali absoluten posluh. Tak človek lahko precizno določi višino slehernega tona, ki ga sliši, od avtomobilske troblje do glasbenih instrumentov in človeškega glasu. Še več, ljudje s to nadarjenostjo pogosto lahko brežhibno reproducirajo, zaigrajo ali zapojejo vsako skladbo, tudi če so jo slišali enkrat samkrat. Nasploh tako imenovani absolutni posluh velja za redko in dragoceno nadarjenost, navsezadnje tudi zato, ker so se nekateri veliki skladatelji, med njimi Beethoven, Mozart, Chopin, in Hndel, menda rodili s tem talentom, ki jim je zagotovo koristil pri umetniškem ustvarjanju (Kozmos, 2013).

2. Prepoznavanje glasbeno nadarjenega učenca v razredu

Na vsaki šoli so glasbeno nadarjeni učenci in nekatere od njih opazimo, druge spregledamo, nekateri pa imajo kljub svoji nadarjenosti celo težave pri učenju. Nikakor ne drži, da bi nadarjeni morali nekaj doseči brez tuje pomoči. »Vsaka nadarjenost potrebuje spodbujanje in priznanje« (Nagel, 1987, str. 7). Otrokove sposobnosti dobijo pravo vrednost samo v odnosu s starši in drugimi osebami v njegovem življenju (Sutherland, 2015). Veliko glasbeno nadarjenih ne more razviti svojega talenta, ker ne dobijo ustrezne podpore. Ravno zaradi tega je naloga učitelja, da v šoli prepozna glasbeno nadarjenega učenca in mu omogoči razviti njegove sposobnosti ter ga spodbuja. M. Juriševič (2015) meni, da nadarjeni učenci v šoli in izven nje potrebujejo tako imenovane zagovornike (ojačajo glas nadarjenih), saj pogosto neslišani, napačno razumljeni, spregledani in tudi izključeni iz družbe in iz učnega procesa.

Predstavila bom moje prvo srečanje z nadarjenim učencem, ki ima absolutni glasbeni posluh, je izjemen pianist, morda bodoči skladatelj. Bilo je pred tremi leti, ko je bil učenec v 1. razredu glasbene šole, star 6 let. Moje izkušnje glede nadarjenih učencev v 10-letnem poučevanju v glasbeni šoli so sicer že bile, vendar je ta izjemen in velika redkost ter privilegij, da poučujem v razredu učenca, ki ima absolutni posluh. Kot vemo, so v glasbeni šoli vsi učenci z dobrim melodičnim in ritmičnim posluhom. Predenj so vstopili v glasbeno šolo, so morali opraviti glasbeni preizkus in že tukaj se naredi velika selekcija. V glasbeni šoli je merilo nadarjenosti malo višje. Izmed vseh učencev v razredu, ki imajo posluh, nekdo še bolj izstopa na različne načine. Torej, z učencem o katerem bom govorila, sem spoznala ogromno stvari, razširila znanje, obzorja, se veliko naučila, spoznala kaj to sploh pomeni, če ima nekdo absolutni glasbeni posluh, spreminjala metode dela, se veliko pogovarjala, preizkušala itd. Prvi korak, kako sem prepoznala da je deček nadarjen, je bil ta, da sem opažala, da rad poje, da ga vse zanima, zelo hitro je reševal naloge, zlahka si je zapomnil melodične in ritmične vzorce, bil je hitrejši kot ostali, včasih mu je bilo tudi dolgčas, tako da je bilo zame kot učitelja, kar naporno. Prepoznala sem, da je talentiran, vendar sem ga skušala še bolj zaposliti z dodatnimi nalogami. Nekje po štirih mesecih pouka smo pri pouku NGL spoznali lestvico C-dur. Učenci so jo peli ob spremljavi klavirja. Nato sem stopila k plakatu, kjer je bila zapisana lestvica. Peli smo od c1 do c2 in navzdol do c1. Takrat se je oglasil ta deček, in rekel: »To pa ni bil c1, to je bil cis1!« Odšla sem do klavirja ter zaigrala cis1, in ugotovila, da ima prav. Potem sem mu zaigrala še par tonov in učenec je vse ugotovil. Takoj mi je bilo jasno, da ima deček najverjetneje absolutni posluh. Po koncu pouka sva se pogovorila z njegovim učiteljem za klavir, kateri tega do takrat še ni opazil. Dokler nisem bila prepričana, da ima deček absolutni posluh, sem pri vsaki

nadaljnji učni uri učenca mimogrede malo preizkusila, da preverim, če res vse sliši, tako kot zaigram. Ko sem se prepričala, da je to res, sem se pogovorila z njegovim razrednikom, učiteljem klavirja. Skupaj sva vse preanalizirala, pregledala prednosti, slabosti, kako pristopiti k temu otroku v bodoče, kako delati z njim, kako delati v razredu, katerega obiskuje in seveda se pogovorila s starši. Na glasbeni šoli imamo zelo osebni stik s starši, kar pomeni, da se vsakodnevno srečujemo, se pogovarjamo, sodelujemo. Še posebej z učiteljem za instrument, ki je tudi njegov razrednik. Nato sem poklicala starše otroka in se z njimi pogovorila. Priprava na ta pogovor je bila zelo zahtevna. Prvič sem se srečala s takim primerom. Nisem vedela na kak način pristopiti. Staršev nisem dobro poznala, saj so bili to prvi meseci poučevanja njihovega otroka. Staršem je bilo potrebno predstaviti, kaj sploh absolutni posluš je, zakaj ga ima njihov otrok, kako bom skušala jaz kot učiteljica spremeniti skupinski pouk, da bo ta učenec še vedno lahko normalno funkcioniral v razredu, da se ne bo počutil izločenega, kako vse to predstaviti ostalim njegovim sošolcem, kako prilagoditi delo v razredu, da bo za vse učence učinkovito, kakšna bo odločitev staršev itd. Starši so popolnoma zaupali meni, kot učiteljici, da bom znala presoditi, na kak način učenca z absolutnim poslušom voditi naprej, ga motivirati, z njim dodatno delati, ga ne izločati iz skupine in vrstnikov, hkrati pa tudi ostalim učencem zagotoviti, da bodo imeli kakovosten pouk. Ker smo se zelo odprto in odkrito pogovorili in se še vedno pogovarjamo, res ni nobenih težav. Tudi meni so razložili, na kak način deček funkcionira v šoli, doma, med prijatelji, da mi bo vse to koristilo in mi bo v pomoč pri organiziranju dela v razredu. To je zelo pomemben faktor, katerega sem morala takoj upoštevati, in ga še vedno upoštevam. Želja staršev in želja obeh učiteljev je bila, da deček čimbolj normalno živi otroško življenje, da ima čas za prijatelje, da se ob njih počuti enakovredno, da se tako počuti tudi v glasbeni šoli, kljub temu, da ima izjemen dar, da na nek način izstopa, hkrati pa napreduje v glasbenem izobraževanju in ustvarjanju.

OLNAD07 za glasbeno področje (Zavod RS za šolstvo, 2016b) je lestvica, s katero učitelji lahko identificirajo glasbeno nadarjene učence. Lestvica vsebuje naslednje trditve: - učenec ima interes do glasbe in jo rad poslušaja, učenec rad igra glasbeni instrument/poje, učenec reproducira glasbo po posluhu, učenec si z lahkoto zapomni in ponovi glasbene in ritmične vzorce, učenec ima občutek za ritem in melodijo, učenec čuti glasbo in se nanjo odziva (s telesnimi gibi, s spremembami razpoloženja...), učenec si izmišlja izvirne melodije, učenec rad nastopa na različnih glasbenih dogodkih.

Vse to učenec ima, zelo rad ima glasbo, izjemen spomin, rad nastopa, ima občutek za ritem in melodijo, zlahka si zapomni in izvaja melodične in ritmične vzorce, se zanima za spremljevalne zvoke, akorde in posamezne instrumente.

3. Način dela, metode in oblike dela pri skupinskem pouku NGL, kjer je prisoten tudi nadarjeni učenec (učenec z absolutnim posluhom)

Pri pouku NGL pouk poteka enkrat tedensko po 60 minut. Običajno pouk poteka nemoteno, ker so si vsi učenci nekje enakovredni, po starosti in znanju. Pouk je sestavljen iz teoretičnega dela (podajanja nove snovi), melodičnega ter ritmičnega dela, poslušanja glasbe ter ustvarjanja.

V prvem razredu je učenec pri pouku še dokaj normalno sledil in pisal, ter spoznaval notne vrednosti, tonske višine, njegova motorika je bila še nekje primerljiva z vrstniki. Edini problem v prvem razredu je bil, da je veliko spraševal, velikokrat dvigoval roko, želel zapeti, ali kaj zapisati na tablo itd... V drugem razredu pa so se že pojavile večje težave, ko mu je hitro postalo dolgčas. Vse mu je bilo prelahko, dodatne naloge, ki sem mu jih dala, mu niso bile več zanimive, videla sem da rabi več aktivnosti v razredu. Problem je nastal tudi, ker pri ostalih učencih pouk ni potekal kot bi moral. Vseskozi je bil prisoten moteč dejavnik. Potem sem sklenila, da se pogovorim s starši, kako naprej. Skupaj smo prišli do zaključka, da se oni pogovorijo z njim, pa seveda tudi jaz in najpomembnejši je bil zame pogovor z ostalimi učenci. Želeli smo, da ga sprejemajo kot ostale svoje sošolce, da ga podpirajo, da razumejo kaj to je absolutni posluh. Sošolci so ga vedno imeli radi, v to nisem dvomila. Želela pa sem, da skušajo sprejeti drugačnost, jim predstaviti, da jim bo to lahko koristilo, da jim bo lahko tudi pomagal itd. Najprej smo razmišljali, da bi ga prestavili v višji razred, da bi se bolje počutil v višjem razredu. Tega nismo storili, ker sem želela jaz kot tudi starši, da ostane med svojimi vrstniki, da ostane v njem še vedno ta otroški duh. Želeli smo da se normalno čustveno razvija. Sem pa zato, s privolitvijo staršev, izbrala druge načine poučevanja.

Učitelj mora dobro prepoznati svoj razred, saj dejavnosti pri pouku načrtuje glede na značilnosti in sposobnosti učencev. Ko prepozna glasbeno nadarjene učence, jim lahko s primernimi dejavnostmi da možnost, da odkrijejo, kaj jih zanima, kaj znajo storiti in da tvegajo (Sutherland, 2015). Ustvari jim priložnosti, da se bodo njihovi potenciali čim bolj izrazili na učno močnih področjih, kar vodi v razvoj (tudi) glasbene talentiranosti (Gagne, 2003).

Metodo razlage sem skoraj da opustila oz. sem jo prepustila učencu, da je on občasno prevzel to vlogo, da je on prevzel razlago (seveda z mojo pomočjo, mojimi napotki). Njemu se je zdelo

interesantno, saj se je moral pripraviti na to. Tudi nekaj truda je moral vložiti v to pripravo, učencem pa je bilo to zelo zanimivo. Komaj so čakali, kdaj bodo imeli spet tako učno uro. To se je zgodilo enkrat na mesec. Moramo vedeti, da imamo na mesec povprečno samo 4 ure pouka NGL, se pravi enkrat tedensko. Uporabljam metodo demonstracije, predvsem z glasbenimi primeri, ta metoda je tudi zelo učinkovita in veliko bolj oprijemljiva in tudi zelo zanimiva, tako za dečka z absolutnim posluhom, kot za vse učence v razredu. Metoda pisanja notne vsebine je zelo učinkovita, saj tukaj vsi rabijo neko rutino in so si nekako enakovredni. Tukaj bi izpostavila, da se pri dečku, ki je nadarjen pokaže to, da slabše piše oz. najn čitljivo. Ni mu pomemben estetski izgled, vendar prava vsebina. Na izgledu zapisov ima še veliko za napredovati, tako da mu vse te metode pridejo prav. Metodo branja in dela z notnim tekstom uporabljam na ta način, da učenca z absolutnim posluhom zopet zaposlim, da je kot nekakšen ocenjevalec oz. nekdo, ki preverja, če pravilno beremo notni tekst. Tukaj se izkaže njegova nadarjenost. Njemu je ta način zelo zanimiv in na splošno je učinkovit za vse učence. Metoda imitacije še vedno pride v poštev, še posebno pri izvajanju ritmičnih in melodičnih vzorcev, da s tem učenci krepijo spomin. Tudi v tem primeru, si občasno ritmične vzorce in melodične vzorce izmišlja deček z absolutni posluhom, ostali učenci pa po metodi imitacije ponavljajo za njim. Metodo dela z ritmičnimi in melodičnimi tolkali je izredno zanimiva in učinkovita, ker s tem učenci utrjujejo in nadgrajujejo svoje znanje, ustvari se pozitivna klima, učenci se med sabo povežejo, saj morajo sodelovati, da ustvarjajo in razvijajo svoj glasbeni talent. Naj pa omenim, da smo se konec tretjega in letos, v četrtem razredu s starši dogovorili, da občasno deček manjka pri pouku in imava dodatne individualne ure, kjer delava snov za šesti razred. To se je izkazalo za izredno dobro odločitev, saj z dečkom funkcionirava na individualni ravni, se lažje pogovarjava o težavah in zelo hitro in kakovostno delava. Tudi njegovi sošolci so to zelo dobro sprejeli. Moram poudariti, da ta sistem zelo funkcionira, le prilagoditi si moram pouk. Takrat, kadar je prisoten v razredu, učno uro organiziram drugače, ko pa ga ni, pa spet drugače.

Z učencem sva se do sedaj udeležila tudi TEMSIGA (Tekmovanje mladih glasbenikov Slovenije) ter 2 mednarodnih tekmovanj, kjer je dosegel izjemne rezultate. Naj še pojasnim, da je s tako nadarjenim učencem, včasih še težje delati, ker te včasih preseneti, te popravlja, zgubi občutek, da je on učenec in ne učitelj. Pomanjkljivosti, pa se kažejo v nerazločne pisanju, kjer je pomembna vsaka črta na notnem črtovju, pobarvana notna glavica itd...po domače, so lahko včasih ti učenci tudi površni. Veliko sva morala delati na tem, pa tudi o fokusu, ker takemu otroku misli begajo iz ene strani na drugo. Pa seveda delo na koncentraciji.

Pri metodi razvijanja glasbene ustvarjalnosti ta učenec še ni kazal zanimanja, razen pri klavirju, kjer si je sam izmišljeval skladbe. Letos, pa sva začela njegove ideje tudi realizirati v notni zapis, s pomočjo računalniškega programa. Njegovo ustvarjalnost pa izkoristimo, da nas spremlja s klavirjem, ko prepevamo različne pesmi. Pri igranju zelo rad improvizira.

4. Veščine, katere pri pouku razvijamo učenci in učitelji

Pri takem načinu poučevanja, ki je nekoliko drugačen, se včasih vloge spremenijo, pa vendar opažam, da so zelo koristne ter prinašajo dober rezultat. Učenci so se naučili poslušati drug drugega, morali so sprejeti drugačnost, in ta drugačnost je pozitivno vplivala na njih. Seveda tudi na nadarjenega učenca, ker se je še vedno kljub njegovim sposobnostim, katere včasih presegajo tudi znanje učitelja, dobro počutil in se zelo normalno vključil v skupinski pouk. Naučili so se sodelovati, si pomagati, postali so dober team. Zelo so tudi ponosni, ko deček doseže dober rezultat na tekmovanjih. Vedno držijo pesti in mu tudi čestitajo.

5. Dokazi, da ta način pouka prinaša dober rezultat!

Sem mnenja, da ta način poučevanja, ki se skozi uro spreminja, saj včasih deček z absolutnim posluhom manjka, in ima individualne ure, je zelo dober. Ta četrti razred je najuspešnejši od mojih 10 razredov, ima najbolj učni uspeh, v razredu je zelo dobra klima, in učenci so izredno motivirani. Deček, ki obiskuje ta razred, je zelo dobro sprejet v razredu, počuti se odlično, zelo dobro napreduje, je uspešen na tekmovanjih. S starši imamo odličen odnos, podpirajo moje mnenje. Smo pa oboji mnenja, da je najprej potrebno upoštevati dečkove želje, sposobnosti, razpoloženje, da ne bi občutil kakršnegakoli pritiska ali pričakovanj. Še vedno je le otrok, komaj 11 let ima in njegova glasbena ter ustvarjala pot je še dolga. Previdno je treba stopati po tej poti, še posebej sedaj, ko smo mi odgovorni zanj.

Zaključek

Za prepoznavanje glasbene nadarjenosti je nujno poznavanje glasbenega razvoja učencev in kritičnih obdobj, v katerih učenci najbolj intenzivno razvijajo svoje glasbene sposobnosti in svoj glasbeni talent. Glasbeni razvoj poteka hitro, zlasti pri glasbeno nadarjenih otrocih, ki lahko že v predšolskem obdobju kažejo svoje glasbene potenciale (Jurečič, 2002). V prispevku sem opisala svojo izkušnjo z učencem, ki ima absolutni posluh ter delo v razredu pri NGL v glasbeni šoli, katerega ta učenec obiskuje. Izpostavila sem težave, ki so se pojavile, na kak način sem spremenila oz. prilagodila delo v razredu. Izpostavila bi pa, da je v prvi vrsti najpomembnejši odnos, učitelj - učenec, učitelj - starši.

Literatura

Wikipedija (2018). Pridobljeno na https://sl.wikipedia.org/wiki/Absolutni_posluh

Kozmos, R. (2013). Revija Delo. Pridobljeno na <https://www.delo.si/novice/znanoteh/kako-absoluten-je-pravzaprav-absolutni-posluh.html>

Korelec, U. (2016). Prepoznavanje glasbeno nadarjenih učencev v 1. in 2. vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole. Magistrsko delo.

Katarina Španić: RAZNOVRSTNE METODE DELA KOT NAČIN DELA Z NADARJENIMI UČENCI

Povzetek

Pri pouku matematike in fizike nadarjene učence pogosto spodbujamo predvsem z matematično in fizikalno bolj zapletenimi problemi in zahtevnejšimi nalogami. Nadarjeni učenci, ki si želijo dodatnih ur matematike ali fizike, lahko svoje znanje poglobijo tudi pri dodatnem pouku in na pripravah za različna tekmovanja. Vendar pa ne smemo pozabiti, da nadarjeni učenci predstavljajo nehomogeno skupino učencev. Razlikujejo se po področjih in obsegu nadarjenosti, po različnih psihosocialnih potrebah, storilnostni naravnosti, motivaciji itd. Pogosto so nadarjeni na več področjih, njihovo delovanje je razpršeno. Nekateri nadarjeni učenci si ne želijo dodatnih ur, ne želijo dodatnih nalog, nekateri neradi sami rešujejo težje matematične in fizikalne probleme. Lahko pa jih veseli delo v skupini, pomoč sošolcem, nastop pred razredom in vodenje učne ure, branje knjig, pogovor o novostih in zanimivostih iz matematičnega in fizikalnega sveta, igranje v gledališki igri, organiziranje različnih dogodkov itd. Učitelj ravno z raznovrstnimi aktivnostmi, včasih tudi medpredmetnimi povezami, pri nadarjenih učencih (tudi tistih, ki sicer z ocenami oziroma dosežki s tekmovanj ne izstopajo), spodbudi ustvarjalnost in motiviranost za reševanje novih nalog in izzivov.

Abstract

In maths and physics lessons we tend to challenge students who are gifted with more complex tasks and demanding math problems. Gifted students who hope to broaden their knowledge can do so in attending additional lessons of math and physics. They can also participate in additional preparatory lessons for different competitions.

Nevertheless, we should not forget these gifted students still represent a non-homogeneous group of children. They differ in their fields of interest, scale of talent, psychosocial needs, their attitude towards productivity and motivation. Often, they tend to be gifted in many different areas however their focus might not be aimed at one specific point of interest but many. Some gifted students do not care for additional lessons and tasks. Also, some of them do not wish to tackle more demanding math and physics problems on their own.

On the other hand, they may enjoy group work, helping their fellow students, giving presentations in front of the whole class, leading class, reading books, discussing novelties and news concerning the world of science, maths and physics. Moreover, they can enjoy performing, organizing events etc. By introducing different activities and encouraging transversal key competences and skills in all gifted students no matter what their grades might be it is therefore the teacher's job to stem creativity and motivation for tackling new tasks and challenges.

Ključne besede: nadarjeni učenci, metode dela, naravoslovje

Nadarjenost in talentiranost srečujemo v najrazličnejših oblikah in obsegih, zato nadarjeni in talentirani otroci povsem očitno niso homogena skupina (Harry Passow, 1997, v George, 1997, str. 8). George (1997) meni, da nadarjeni učenci ne kažejo enakih lastnosti, ampak celo vrsto posameznih razlik.

Ena najbolj uspešnih oblik dela z nadarjenimi učenci je zagotovo določena interesna dejavnost, pri kateri se lahko učitelji nadarjenim učencem in njihovim potrebam v popolnosti posvetimo. Vendar ne moremo pričakovati, da bodo vsi učenci, ki so nadarjeni za posamezno področje obiskovali interesno dejavnost s tega področja, saj so interesi nadarjenih otrok pogosto razpršeni. Nekateri nadarjeni učenci so preobremenjeni in ne uspejo sodelovati na vseh področjih, ki jih zanimajo.

Manjši delež nadarjenih učencev spada tudi v skupino neuspešnih nadarjenih učencev. To so učenci, pri katerih prihaja do neusklajenosti med oceno in njihovimi sposobnostmi. Razlogi so lahko različni in lahko izhajajo iz razredne klime, odnosa učitelja in učenca, osebnih lastnosti učenca, kulturnega okolja, iz katerega učenec prihaja, družinskih razmer, vzgojnih vzorcev staršev itd. Učenec je lahko premalo motiviran, lahko je nesamozavesten, ima slabo samopodobo, je negotov v socialnih odnosih, pogosto doživlja nemoč, neuspeh pripisuje svoji nesposobnosti, ima slabe delovne navade, je premalo vztrajen itd.

Zaključimo lahko, da so potrebe nadarjenih učencev raznovrstne. Zato je za delo z nadarenimi učenci ključnega pomena, da jih poskusimo vključiti v učni proces na različne načine in z različnimi metodami. V nadaljevanju bom predstavila nekaj metod, ki jih uporabljam pri delu z nadarjenimi učenci.

Skupinsko delo

Nadarjeni učenci so pri skupinskem delu pogosto v vlogi voditeljev ali tistih, ki nudijo pomoč. Vendar pa je pomembno, da imajo možnost, da so občasno tudi v skupini z učenci, ki imajo bolj enakovredno znanje in sposobnosti. »Združevanje nadarjenih učencev v ločene skupine predstavlja enega izmed temeljnih primerov dobre prakse dela z nadarjenimi, saj nadarjenim učencem omogoča dostop do vrstnikov,« so zapisali Lucariello idr. (2019, str. 41) Prednost dela v takšni skupini je tudi, da lahko nadarjeni učenci rešujejo naloge, ki jim predstavljajo večji izziv. Zato pri pouku izvajamo več vrst skupinskega dela.

Primeri skupinskega dela:

- Učence razdelim v pare ali večje skupine. Skupine so glede na sposobnosti in znanje učencev včasih homogene, spet drugič heterogene, odvisno od snovi. Učenci lahko izbirajo med učnimi

lističi s težjimi ali z lažjimi nalogami. Težje naloge zahtevajo reševanje bolj kompleksnih, včasih tudi neobičajnih problemov, uporabo znanja v novih situacijah itd.

- Po dva učenca dobita isto nalogo, ki jo najprej skupaj rešita. Po potrebi se z vsakim parom pogovorim o nalogi in skupaj preverimo rešitve. Nato učenci zamenjajo pare. Vsak učenec rešuje nalogo učenca, s katerim je v novem paru. Učenci tako med uro sodelujejo z različnimi učenci. Menjavajo tudi vloge. Hkrati so v vlogi nekoga, ki lahko pomaga ali pa potrebuje pomoč. Pri menjavi parov so učenci enkrat z nekom, ki je bolj uspešen, spet drugič z nekom, ki je enako ali manj uspešen kot oni.

Interesna dejavnost

Na šoli organiziramo tri matematična tekmovanja. Tekmovanje iz logike, tekmovanje v razvedrilni matematiki in tekmovanje osnovnošolcev v znanju matematike za Vegova priznanja. Na vsa tekmovanja se pripravljamo pri interesni dejavnosti, ki je enkrat tedensko. Združevanje nadarjenih učencev, ki jih zanima matematika, je najbolj uveljavljen pristop za delo z nadarjenimi. Učenci, ki obiskujejo interesno dejavnost, so večinoma visoko motivirani za delo, saj so naloge prilagojene njihovim sposobnostim, hkrati pa se lahko družijo z učenci, ki imajo podobne interese in sposobnosti.

Včasih skupaj rešimo nekaj nalog, preučujemo različne strategije reševanja problemov. Večinoma učenci naloge rešujejo sami, lahko pa tudi v parih oziroma v skupinah, kakor jim je ljubše.

Pri interesni dejavnosti spodbujam učence k samoregulaciji in samoanalizi. Spodbujam jih, da mi povedo, katero področje bi radi izpopolnili in katere sposobnosti bolj razvili. Nato jim pripravim primerne naloge in didaktične pripomočke.

Tako so pri razvedrilni matematiki učenci izrazili, da bi potrebovali več vaje za prostorsko predstavljalnost in prepoznavanje poliedrov. Pripravila sem jim telesa iz papirja, kartice s slikami teles in kartice z mrežami teles. Učenci so lahko poliedre držali v rokah, iskali pare med telesi in slikami teles ali telesi in slikami mrež.

Vodenje ure

Pri uri lahko učenci pridobijo oceno z vodenjem ure matematike. V celotnem procesu imam do učenca visoka pričakovanja, saj želim, da je izvedena ura kvalitetna tudi za ostale učence, ki morajo na koncu učne ure novo snov razumeti. Zato se z učencem v procesu večkrat sestanim in mu nudim veliko podpore. Pred nastopom učence opozorim na težko nalogo, ki jo ima njihov

sošolec/-ka in tudi med samim nastopom skrbim za pozitiven odnos ostalih učencev do nastopajočega in obratno.

Pred nastopom se z učencem dogovoriva, katero snov bo poučeval. Najprej mu na kratko predstavim snov, cilje in vsebino, ki jo bo poučeval. Učencu dam napotke, kje lahko o snovi izve več.

Najprej je naloga učenca, da snov, ki jo bo poučeval, preuči sam in že naredi prve osnutke šolske ure. Po dogovorjenem času se ponovno sestaneva, tokrat z namenom, da ima učenec možnost razjasniti vsebine, ki mu niso jasne, ter predstaviti svoj osnutek učne ure. Po potrebi predlagam spremembe.

Nato je naloga učenca, da do naslednjega srečanja pripravi učno uro, tabelsko sliko in izbere naloge, ki jih bo reševal z ostalimi učenci. Po potrebi pripravi učni list in učne pripomočke. Ko je učenec pripravljen, pred mano izvede učno uro. Uro nato skupaj analizirava. Narediva potrebne izboljšave in preveriva, ali so naloge, ki si jih je izbral, smiselne. Analizirava tudi nastop. Učenca že prej opozorim, na kaj mora biti pozoren pri nastopu v razredu. Med pisanjem na tablo ne sme zakrivati slike, ki jo ustvarja. Med razlago mora preverjati, ali ga ostali učenci razumejo. Dobro je, če pri reševanju nalog čim bolj aktivira učence z vmesnimi vprašanji. Lahko jim ponudi, da rešujejo naloge na tablo. Pri zapisih vsebin v zvezek lahko učence spodbuja, da definicije oblikujejo s svojimi besedami. Pri vodenju ure spodbujam uporabo humorja in osebnega stika.

Večinoma se z učencem po drugem srečanju sestaneva še enkrat. Učenec pred mano ponovno izvede uro. Uro še zadnjič analizirava in po potrebi dodava izboljšave. Ko je učenec pripravljen, uro izvede pred razredom. Njegov nastop skupaj z razredom analiziramo. Na ta način tudi ostali učenci veliko pridobijo od učne ure. Po nekaj takšnih urah učenci osvojijo prvine dobrega nastopa, kar se pozna tudi pri kasnejših pripravah na učne ure, ki jih izvajajo učenci. Ti potrebujejo vse manj napotkov in usmerjanj, ki pa so tokrat vse bolj povezana s samo vsebino učne ure.

Velika večina nadarjenih otrok želi na tak način pridobiti oceno. Radi se preizkusijo v vlogi učitelja. Ob tem pridobijo izkušnjo samostojnega usvajanja nove snovi. Pri pripravi ure se zavejo vseh učnih korakov. Dobijo izkušnjo nastopa predavatelja. V samem procesu priprave na učno uro in med izvajanjem ure dobijo veliko povratnih informacij o njihovem delu in načinu delovanja. »Jasna, pojasnevalna in pravočasna povratna informacija učencem je pomembna za učenje.« (Lucariello idr., 2019, str. 5)

Podobno metodo uporabljam tudi pri organiziranju in izvajanju mladinskih delavnic za razredno uro. V takšnih primerih vodita uro ponavadi dva učenca skupaj.

Spraševanje

Učenci, ki ocenijo, da neko snov odlično obvladajo, se lahko pri spraševanju odločijo za »težje« spraševanje. Nadarjenim učencem je lahko spraševanje kot metoda preverjanja znanja premalo spodbujajoča. Nekateri se želijo preizkusiti v težjih nalogah in jih to tudi motivira.

Na splošno pri ocenjevanju znanja učenci dobijo naloge oz. vprašanja različnih taksonomskih stopenj in težavnosti. Spraševanje je sestavljeno iz 50 % nalog, ki so enostavnejše in preverjajo minimalne standarde znanja, 30 % nalog, ki so srednje zahtevne, ter 20 % nalog, ki so težje in terjajo uporabo znanja v novih situacijah. Velja naslednji kriterij:

nzd (1)	zd (2)	db (3)	pdb (4)	odl (5)
0-44%	45-59%	60-74%	75-87%	88-100%

Spraševanje s »težjimi nalogami« je sestavljeno z večjim deležem težjih nalog. Sestavljeno je iz 40 % nalog, ki so enostavnejše in preverjajo minimalne standarde znanja, 20 % nalog, ki so srednje zahtevne, ter 40 % nalog, ki so težje in terjajo uporabo znanja v novih situacijah. Velja naslednji kriterij:

nzd (1)	zd (2)	db (3)	pdb (4)	odl (5)
0-34%	35-43%	44-50%	51-70%	71-100%

Matematično domače branje

V devetem razredu lahko učenci pridobijo oceno tudi z matematičnim domačim branjem. Za eno oceno morajo prebrati dve knjigi: Darilo števil (Yoko Ogava) in Mož, ki je računal (Malba Tahan). Prva knjiga govori o profesorju matematike, ki ima zaradi nesreče težave s kratkoročnim spominom. Profesor je navdušen nad števili in svoje znanje z veseljem deli s sinom svoje negovalke. Druga knjiga, Mož, ki je računal, govori o pastirju, ki je nadarjen matematik. Z lahkoto rešuje logične in matematične naloge. Zaradi svoje nadarjenosti med drugim dela tudi na dvoru in pomaga reševati probleme, ki jih v knjigi opisuje. Obe knjigi prikazujeta matematiko kot znanost, polno lepote in skrivnostnosti. Ob tem pa obe knjigi poudarjata humanost in dobroto. Učenci, ki se odločijo, da bodo knjigi prebrali, so večinoma navdušeni. Presenečeni so, da obstajajo knjige, ki se na ta način dotikajo matematike. Za oceno morajo o knjigah tudi poročati. Večkrat jih navduši profesorjev odnos do števil, presunejo jih problemi, ki jih je rešil pastir. Včasih ne razumejo, kako je pastir rešil določen problem, in se o tem pogovorimo. Za branje knjige se najpogosteje odločajo učenci, ki imajo radi matematiko in radi berejo.

Učna ura kot predstava

Za učno uro fizike sem napisala scenari, v katerem nastopa več različnih likov (učiteljica, Pika Nogavička, Albert Einstein in drugi). V predstavi, ki smo jo pripravili je nastopalo osem učencev. Namen ure je bil spoznati novo snov in jo usvojiti preko interaktivne predstave. V razredu je bilo kar nekaj učencev, ki so bili zelo aktivni pri dramskem krožku in so z veseljem sodelovali v predstavi. Sodelovalo je tudi nekaj učencev, ki pred tem niso imeli izkušenj z nastopanjem na predstavah, a so bili navdušeni fiziki. Z izbranimi učenci smo se večkrat sestali. Prvo srečanje je bila ura fizike, saj so učenci morali razumeti fizikalne zakonitosti, ki so jih nato pojasnjevali skozi predstavo. Na naslednjem srečanju smo prebrali scenarij, se pogovorili o nejasnostih, povezanih s fizikalno snovjo, in si razdelili vloge. Dodali smo tudi nekatere njihove ideje.

Vsi učenci so bili nad uro navdušeni, saj je bila interaktivna predstava za njih nova izkušnja. Za nastopajoče je bilo zanimivo, da so lahko na drugačen način podali novo snov sošolcem. Ostali učenci pa so se zabavali, saj se je predstava dogajala po vsem razredu, ne le pred njimi. Všeč jim je bilo, ker so bili med predstavo tudi oni aktivni.

Knjižna polica v razredu

V razredu imamo knjižno polico, na kateri so knjige in različni teksti s temami, ki niso nujno povezane z matematiko ali s fiziko. Knjige in teksti so nekoliko zahtevnejši, vsebine pa zelo raznolike. Namen knjižne police je učencem vzbuditi zanimanje in radovednost o temah, s katerimi se srečujejo bolj redko. Prednost takšne »majhne knjižnice« je, da je na razpolago malo knjig. Ponavadi dve do tri. Učenci zato knjigo vzamejo v roko, jo prelistajo, včasih preberejo odlomek. To storijo mimogrede med odmorom, med čakanjem na malico. Včasih si kakšen učenec knjigo tudi izposodi. V zvezek, ki je temu namenjen, vpiše svoje ime in priimek ter datum izposoje.

Knjige, ki se znajdejo na polici, so: Prvi koraki v nevroznanost, znanost o možganih (British Neuroscience Association European Dana Alliance for the Brain), EU & JAZ (Eckart D.), Človeštvo na poti (National Geographic), Matematika: ilustrirana zgodovina števil (Beatty R.) 101 način za izboljšanje spomina: igre, triki in strategije (Laatz M.) itd.

Obisk prireditve ali ustanov izven šole

Če opazim predstavo, prireditev ali dogodek, ki je matematično, fizikalno oziroma naravoslovno obarvan, o tem obvestim tudi učence. Občasno organiziram skupinski obisk takšne prireditve ali dogodka. Udeleži se ga lahko kdorkoli, prisotnost ni obvezna. Večinoma

so ti dogodki po pouku ali v večernih urah. Učenci, ki se udeležijo takšnih dogodkov, niso nujno matematični ali fizikalni navdušenci. Lahko jih pritegne kraj dogodka ali vrsta dogodka. Letos sem učence povabila na predstavo Naj gre vse v π ali kako sem si zapomnil 3141 decimalk. Predstava je bila v Cankarjevem domu. Povabila sem učence 9. razreda. Zainteresirani so bili učenci, ki sicer hodijo na predstave v dramo, MGL itd. Zanimivo je bilo, ker se je predstave udeležila skupina učencev, ki so abonenti MGL-ja. Med njimi so bili tudi posamezniki, ki imajo matematiko sicer radi, so tudi matematično nadarjeni, vendar ne hodijo na tekmovanja iz matematike, saj imajo druga močna področja, ki jih bolj zanimajo. Nad temo in predstavo so bili navdušeni.

Učitelj mora biti pri delu z nadarjenimi učenci inovativen. Prisluhniti mora potrebam mladih, slediti njihovim interesom in jim hkrati odpirati nova obzorja. Nadarjeni učenci zaradi specifičnih akademskih in intelektualnih sposobnosti, ustvarjalnega mišljenja, pogosto z močnimi interesnimi področji, za svoj razvoj potrebujejo raznovrstne vzgojno–izobraževalne dejavnosti. Hkrati pa se nadarjeni otroci v mnogočem ne razlikujejo od ostalih otrok. Tudi oni imajo potrebo po sprejetju v družbi, včasih težave z delovnimi navadami ali s samopodobo, v času odraščanja se jim spreminjajo prioritete itd. Zato je potrebno pri nadarjenih otrocih spreminjati metode dela in jim ponujati izzive, primerne njihovemu razvojnemu obdobju, interesnim področjem in karakternim značilnostim.

Literatura

George, D. (1997). Nadarjen otrok kot izziv. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Jenko, K. M. (2016). Neuspešni nadarjeni učenci (Diplomsko delo, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno s http://pefprints.pef.uni-lj.si/3576/1/DIPLOMSKO_DELO_KATARINA_MARINKO_JENKO.pdf (12. 2. 2020)

Lucariello, J. , Graham, S., Nastasi, B., Dwyer, C., Skiba, R., Plucker, J., ... Lee, G. M. (2019). Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje, ustvarjalnih, talentiranih in nadarjenih učencev od vrta do srednje šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Vida Zajko Kovačič: Načrtovano druženje dveh nadarjenih z učenko z avtistično motnjo

Povzetek:

Nadarjeni učenci imajo nekatere osebnostne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri njih bolj izrazite. Osebnostne lastnosti, ki jih najdemo v skupini nadarjenih, se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavno, učno-storilnostno, motivacijsko, socialno-čustveno.

V prispevku bom predstavila nadarjeni učenki, ki imata poleg nadpovprečnih ocen na učnem, vodstvenem, likovnem, glasbenem področju in testu sposobnosti, tudi močno razvito socialno-čustveno področje. Nadarjeni učenki imata močno razvito sposobnost zaznavanja čustev druge osebe (empatičnost), občutek za pravičnost, spretnost komuniciranja in sklepanja prijateljstva ter sposobnost vodenja in vplivanja na druge.

Kot koordinatorka odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci na šoli, sem njune sposobnosti in nadarjenost vpletla v druženje z učenko z avtističnimi motnjami, s težjimi primanjkljaji v socialni komunikaciji in socialni interakciji. Interes po likovnem ustvarjanju je učenke združil v simbiozi dajanja in jemanja svojih osebnostnih lastnosti. Učenke so druga od druge ogromno pridobile. S sistematičnim in načrtnim delom sta nadarjeni učenki razvijali in nadgrajevali socialno-čustveno področje preko druženja z učenko z avtističnimi motnjami. Slednja učenka pa je razvijala različne socialne situacije in se je lahko izražala na čustveni in socialni ravni.

Ključne besede: nadarjeni, socialno-čustveno področje, avtistične motnje, empatija

Abstract:

Gifted children have some personal characteristics which we can not find in other children or they are more distinct with gifted children. Personal characteristics found in the group of gifted children refer to different areas: mental-cognitive, learning-performance, motivational, social-emotional.

In this article I'm going to present two gifted children who have besides above average grades in the learning, leading, artistic, musical areas and in the ability test, also strongly developed social-emotional area. Gifted children have strongly developed ability of recognizing other person's emotions (empathy), feeling for fairness, communication skills and skills for making friendships and abilities of leading and influencing others.

As school coordinator of recognizing and working with gifted children I involved their abilities and giftedness into socialising with a child who has autistic disorders with severe deficits in social communication and social interaction. Art creation interest connected these children into the symiosis of giving and receiving there own personal characteristics. They all gained a lot from each other. The gifted children developed and upgraded social-emotional area by sistematic and planed work through socialising with child with autistic disorders. The latter child developed her social skills and was able to express herself on the emotional and social level.

Key words: gifted children, social-emotional area, autistic disorders, empathy

Uvod

Tako kot so nadarjeni učenci lahko odkriti na različnih področjih, tako se tudi učenci, ki so odkriti za nadarjene, različno vključujejo v ponujene dejavnosti v okviru šole. Eni se ne vključijo v nobeno ponujeno dejavnost, drugi želijo biti vključeni v vsaki ponujeni dejavnosti, nekateri pa si dejavnosti skrbno izberejo glede na interes. Vloga koordinatorja za odkrivanje nadarjenih učencev, ki je hkrati tudi mentor dejavnosti, je zato še toliko bolj pomembna. Koordinator dela z nadarjenimi učenci mora poglobljeno poznati nacionalni Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi ter operacionalizacijo Koncepta, se stalno in sproti izobraževati in usposablјati, skrbeti za literaturo, za pregled seminarjev, spremljati dogajanje doma, in če je le mogoče tudi v svetu. Dobro mora poznati postopke in instrumente za identifikacijo nadarjenih učencev (Bezić, 2006, str. 24). Hkrati pa mora, kot mentor dela z nadarjenimi, dobro poznati tudi posamezna področja, na katerih je bil učenec odkrit kot nadarjen.

Nadarjeni učenci imajo nekatere osebnostne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri nadarjenih bolj izrazite. Osebnostne lastnosti, ki jih najdemo v skupini nadarjenih, se nanašajo: miselno-spoznavno, učno-storilnostno, motivacijsko, socialno-čustveno (Bezić, 2006, str. 33). Tudi njihove potrebe se v mnogih vidikih razlikujejo od potreb njihovih vrstnikov. Potrebe so kompleksne, sestavljene in prepletene ter terjajo dobro pripravljenost svetovalca, mentorja ali učitelja, da jih ustrezno celovito prepozna in otroka nadaljnje usmerja (Ferbežer in Kukanja, 2008, str. 10).

Značilnosti nadarjenih otrok na socialno-emocionalnem področju

Temeljne značilnosti nadarjenih na socialno-emocionalnem področju se izražajo zdravo (pozitivno) ter negativno. Povzeli smo le pozitivno izražanje nadarjenih otrok na socialno-emocionalnih področjih.

Pozitivno izraženo socialno-emocionalno področje:

- Čustvenost: dojemljivost, empatičnost, domišljija
- Perfekcionizem: stremenje k popolnosti, visoki dosežki, samospoštovanje in ponos na doseženo
- Visoke zadolžitve: obilje zadolžitev, navdušenje in zanos, radovednost, visoka notranja motivacija, osredotočenost na delo, vztrajnost

- Samostojno mišljenje: kreativnost, inovativnost, široka paleta zanimanj, odgovornost, samostojnost, avtonomnost
- Samokontrola: učenje iz lastnih napak
- Socialna dojemljivost: občutek za humor, vodenje, uvidevnost in razumevanje
- Pravičnost in idealiziranje: empatičnost, zanimanje za socialna vprašanja, cinizem do družbene moči. (Ferbežer in Kukanja, 2008, str. 15)

Nadarjeni učenki in razvijanje njunega socialno-čustvenega področja

Področja odkrite nadarjenosti

Učenka 1: učno, vodstveno, tehnično, likovno in literarno področje (Ocenjevalne lestvice) ter test intelektualnih sposobnosti.

Učenka 2: učno, vodstveno, tehnično, likovno in dramsko področje (Ocenjevalne lestvice) ter test intelektualnih sposobnosti.

Obe učenki sta obiskovali 8. razred.

Znotraj odkritih področij nadarjenosti so se izražale pozitivne značilnosti nadarjenosti tudi na socialno-čustvenem področju. Nadarjeni učenki imata močno razvito sposobnost zaznavanja čustev druge osebe (empatičnost), občutek za pravičnost, spretnost komuniciranja in sklepanja prijateljstva ter sposobnost vodenja in vplivanja na druge. Obe učenki sta nadarjeni tudi na socialno-čustvenem področju, saj sta zajemali skoraj vse temeljne značilnosti nadarjenih na tem področju in sta jih dokazovali skozi učna področja, šolske in obšolske dejavnosti ter interese. Najbolj izrazito pa se je izražala empatija.

Empatija je sposobnost povezovanja z drugimi in razumevanju njihovih občutkov, ne glede na to, ali jih z njimi delimo (oziroma se z njimi strinjamo) ali ne. Empatija vključuje:

- razumevanje drugih: zaznavanje občutkov in pogledov drugih ter aktivno zanimanje za vse, kar se jih tiče in jih motivira, za njihov način dela in sodelovanje z njimi;
- razvijanje drugih: zaznavanje potrebe po razvoju drugih in podpiranje njihovih spretnosti;
- vzpostavitev in vzdrževanje stikov: ljudje se počutijo dovolj varni, da sproščeno govorijo z nami, ne da bi se bali obsojanja (Panju, 2010, str. 59).

Otroci, ki so učinkoviti v socialnih interakcijah, so sposobni razumeti svoje vrstnike. Empatični so do svojih sošolcev, pa tudi njim samim ostali prisluhnejo in nudijo pomoč. Socialno sposobni

otroci lahko procesirajo verbalna in neverbalna sporočila drugih in se zavedajo, da obnašanje enega vrstnika lahko prizadene drugega (Panju, 2010, str. 33).

Ker je empatija sposobnost, ki se je lahko naučimo, smo pri učenkah z zgledom, oblikami in metodami dela in izkustvenim učenjem na likovnih delavnicah, to lastnost še bolj razvijali.

Učenka z avtističnimi motnjami in razvijanje njenega socialno-čustvenega področja

Učenka je opredeljena kot otrok z avtističnimi motnjami in kot otrok s čustvenimi motnjami: kot otrok s težjimi primanjkljaji v socialni komunikaciji in socialni interakciji in kot otrok s težjimi primanjkljaji na področju vedenja, interesov in aktivnosti in težjimi oblikami vedenjskih motenj.

Učenka je obiskovala 7. razred.

Učenka zaradi svojih motenj ni bila uspešna v socialni interakciji z drugimi posamezniki. Pogosto je bila izolirana od vrstnikov, saj ni kazala želje po socialni interakciji in komunikaciji z njimi. Močno je poudarjeno izogibanje vsem emocionalnim vsebinam. Na učnem področju je zelo uspešna, rada bere knjige v angleščini in je nadarjena na področju risanja. Željo po komunikaciji in druženju je pričela razvijati na urah dodatne strokovne pomoči, namenjene za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj. Učenka se je spontano odzivala tej interakciji, sodelovala je v pogovoru in vedno pogosteje pričela teme pogovora. Sčasoma smo si pridobili njeno zaupanje do takšne mere, da nam je naklonila pogled, se nasmejala, poslušala in poskusila kritično presoditi nadaljnje napotke za premagovanje težav.

Učenka je bila nadarjena na področju risanja. Risanje je bil njen svet, v katerega se je zatekla in v katerem se je počutila varno. Njeno močno likovno področje je bilo izhodišče za razvijanje socialnih interakcij in komunikacije z vrstniki.

Likovne delavnice za razvijanje socialno-čustvenega področja pri učenkah

Poznavanje učenk in njihovih odkritih močnih področij nadarjenosti je predpogoj za delo z njima. Empatija je bila pri njiju najbolj izrazita, zato je pomembno, da se to področje pri učenkah še bolj razvija. Učenki sta pokazali interes za vključitev v likovne dejavnosti. Z vplivanjem na druge, vživljanjem v druge, razumevanjem čustev in obnašanjem drugih, sta razvijali svoj potencial tako, da sta ga nevede dajali.

Delo z učenko z avtistično motnjo ter čustvenimi motnjami, poznavanje učenke in njenih težav ter skrb za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj, pa je tudi nujen predpogoj, da učenka lahko vključimo v dejavnosti. Težave v socialni komunikaciji in socialni interakciji je lahko razvijala z druženjem na likovnih delavnicah.

S sistematičnim in načrtnim delom sta nadarjeni učenki razvijali in nadgrajevali socialno-čustveno področje preko druženja z učenko z avtističnimi motnjami. Slednja učenka pa je razvijala različne socialne situacije in se je lahko izražala na čustveni in socialni ravni.

Namen je bil uporabiti socialno-čustvene spretnosti nadarjenih učenk za učenje teh spretnosti pri učenki z avtistično motnjo.

Potek delavnic: Druženja so bila načrtovana enkrat na teden, eno šolsko uro. Čeprav je bila udeležba v likovni delavnici prostovoljna, so zaradi pozivnega vplivanja na učenke in željo učenk, bile razširjene na dvakrat na teden, po eno oziroma dve šolski uri.

Likovne delavnice so potekale vedno po istem vrstnem redu zaradi učenke z avtistično motnjo, ki težje sprejema spremembe v okolju: prihod, pozdrav, priprava slikarskih potrebščin, pogovor o slikanju ali risanju, izbira teme za slikanje ali risanje, izbira teme za pogovor ali nadaljevanje teme s prejšnjega srečanja.

Likovno ustvarjanje je potekalo v tišini (prvih nekaj ur) ali kot pogovor o izbrani temi. Teme za pogovor so si učenke izbrale same ali pa je bila določena. Pogovor je bil voden in spodbujan.

Na delavnicah so veljala pravila: spodbuden in spoštljiv način komunikacije, spoštljiv odnos, prijaznost in vljudnost, spoštovanje mnenja drugih.

Oblike in metode dela: individualno delo, delo v skupini, diskusija: razvijanje zmožnosti lastnega izražanja, razvijanje občutka pripadnosti skupini, spoznavanje sebe in drugih.

Kaj so učenke pridobile

Nadarjeni učenki:

- poglobljanje razumevanja vživljanja v druge (empatija) jima je pomagalo pri razumevanju drugačnosti;
- dober občutek, da sta pomagali učenki pri vključevanju v pogovor;
- razvijanje socialnih spretnosti in strpnosti do drugih;
- dobro prijateljico, ki ju je poučila še o drugih tehnikah risanja in pogledu na svet iz drugega zornega kota – skozi oči učenke z avtistično motnjo;
- pozitivna druženja, podkrepljena s smehom, prijaznostjo, spoštovanjem.

Učenka z avtističnimi motnjami:

- razvijanje komunikacije;
- razvijanje socialnih spretnosti (učenka je naredila precejšen napredek na področju socialnih spretnosti, saj je od začetne osamljenosti in izoliranosti pridobila prijateljico in z njima vzpostavila odnos);
- razvijanje socialnih situacij;
- doživljanje različnih izkušenj;
- vrstnici, ki sta jo poslušali, ne da bi jo obsojali ali se ji posmehovali;
- prijateljstvo, saj so se družile tudi med odmori in na dnevih dejavnosti;
- zaupanje in sprejetost.

Predstavljena likovna delavnica je le ena od mnogo drugih oblik dela z nadarjenimi učenci. Zanimiva in posebna je zato, ker se ne dogaja pogosto, da bi učenci imeli tako močno izraženo empatijo, kot sta jo imeli nadarjeni učenki.

Njun zrel odnos do drugih, razumevanje drugih in ne nazadnje sklepanje trdnih prijateljskih vezi v ozkih krogih, so bili v veliko pomoč učenki, ki ima težave v socialni interakciji in komunikaciji.

V času likovnega ustvarjanja je nastalo veliko izdelkov. Teme so bile različne: obrazi, postave ljudi, živali, narava, predmeti. Svoje izdelke so razstavile na javni prireditvi v kraju in prejele veliko pozitivnih kritik.

Učenke so druga od druge ogromno pridobile. Pogosto sta nadarjeni povedali: »Biti drugačen, res ne pomeni biti čuden.« Učenka z avtistično motnjo pa je pri urah dodatne strokovne pomoči med drugim dejala: »Dobro je biti tudi v družbi z njima.«

Zaključek

Kot smo že omenili, mora mentor, ki dela za nadarjenimi učenci dobro poznati posamezna področja, na katerih je bil učenec odkrit kot nadarjen, v kolikor želi, da se bodo ta področja pri učencih razvijala. Nadarjeni učenci lahko s svojimi močnimi področji pomembno vplivajo na druge, kadar so pravilno in pozitivno usmerjeni v dajanje teh sposobnosti tudi drugim vrstnikom. Njihovo vedenje, mnenje in usmerjanje je mnogokrat pomembnejše od napotkov odraslih. Mentor, ki dela z nadarjenimi tako le usmerja učenčeve potenciale v razvijanje potencialov pri drugih učencih, ki teh potencialov nimajo v tolikšni meri razvitih.

V tem primeru so bile likovne delavnice za učenke odlična priložnost za razvijanje socialno-čustvenega področja. Nadarjeni učenki sta učenko z avtistično motnjo sprejeli, ji omogočili doživeti veliko različnih izkušenj in ji omogočili (vsaj šolsko) okolje za komunikacijo z vrstniki.

Literatura

Bezić, T., Blažič, A., Boben, D., Brinar Huš, M., Marovt, M., Žagar, D. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Ferbežer, I., Korez, I. in Težak, S. (2008). *Nadarjeni otroci*. Radovljica. Didakta.

Ferbežer, I. in Kukanja, M. (2008). *Svetovanje nadarjenim učencem*. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.

Panju, M. (2010). *Strategije za spodbujanje čustvene inteligentnosti v razredu*. Ljubljana. Modrijan.

Anita Zelenko: Raziskovalno delo z nadarjenimi učenci

Izvelek

V prispevku bomo obravnavali sodobno didaktično strategijo učenja, ki je primerna pri vzgojno-izobraževalnem delu z nadarjenimi učenci v osnovni šoli s področja zgodovine. Raziskovalno delo je način pridobivanja znanja, kjer se učenec postavi v vlogo raziskovalca. V didaktičnih situacijah raziskuje, postavlja hipoteze in išče odgovore na problemska vprašanja.

Raziskovalno delo ima na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici dolgoletno tradicijo in poteka na šolski, regionalni in državni ravni. Mentorji s spodbujanjem raziskovalnega dela pri nadarjenih učencih razvijajo njihovo kritično in ustvarjalno mišljenje. Upoštevajo splošna načela za delo z nadarjenimi učenci, zapisana v Konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci in njegovi Operacionalizaciji. Na podlagi raziskovalnega dela nadarjene učenke je OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici v šolskem letu 2016/2017 izdala šolsko publikacijo o velikem domoljubu Edvardu Vaupotiču. Šolsko publikacijo z naslovom Maistrov junak iz Sv. Jurija ob Ščavnici je avtorica (nadarjena učenka) predstavila tudi na Slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani.

Razvijanje kompleksnega zgodovinskega mišljenja, ki izhaja iz vzročno-posledičnega razumevanja preteklosti, kritičnega in realnega presojanja sedanjosti in razmišljanja o prihodnosti, daje velike možnosti razvoja nadarjenih učencev.

Ključne besede: nadarjeni učenci, raziskovalno delo, zgodovina, osnovna šola, kritično mišljenje

Abstract

The article discusses contemporary learning strategy, suitable for educational process when working with talented students in the primary school in the history department. This research work shows a way of acquiring knowledge where a student is given the role of an explorer. In didactic situations the student explores, forms a hypothesis and searches the answers to problem issues.

Research work has had a long tradition in Sv. Jurij ob Ščavnici Primary School and it happens on school, regional and state level. By encouraging talented students to do research work mentors evolve their critical and creatonal mind. They consider general principles for working with talented students written in Concept of Discovering and Working with Talented Students. On the basis of the research work of one of the students in Sv. Jurij ob Ščavnici during the school year 2016/2017, the school issued a school publication about a well-known patriot Edvard Vaupotič. The school's publication entitled Maister's Hero from Sv. Jurij ob Ščavnici was presented at the Slovene Book Fair in Ljubljana by the author (the talented student).

Developing a complex historical mindset, originating from casually and consequently understanding the past, critical and realistic estimation of the present as well as thinking about the future gives great opportunities for developing progress of talented students.

Key words: talented students, research work, history, Primary School, critical estimation

Uvod

Skrb za nadarjene in talentirane učence (v nadaljevanju nadarjene) je po slovenski zakonodaji (Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 1995, 1997, 2011; Zakon o osnovni šoli 1996, 2006, Zakon o osnovni šoli s spremembami in dopolnitvami 2007, 2011 in 2013; Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli v Sloveniji 1999; Operacionalizacija Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli v Sloveniji 2000, 2008, 2009) obvezen in pomemben del letnega delovnega načrta vsake slovenske osnovne šole.

Z nadarjenostjo se je ukvarjal že latinski pesnik Quintus Horatius Flacuss v 1. stoletju pred Kristusom, ki je nadarjenost označil za božji dar. Priporočila Sveta Evrope o izobraževanju nadarjenih otrok v EU so bila sprejeta leta 1994 (Otrokove pravice v Evropi, 1999). Nadarjenost pa omenja tudi prva alineja 29. člena Konvencije o otrokovih pravicah (1989). Kukanja Gabrijelčič (2015) ugotavlja, da ima večina držav EU ustrezen program in sprejete organizacijske ukrepe na področju izvajanja vzgoje in izobraževanja za nadarjene učence. Uveljavila sta se dva organizacijska pristopa: skupno šolanje nadarjenih učencev s preostalimi učenci in ločeno izobraževanje nadarjenih v posebnih oddelkih ali šolah po njim prilagojenih programih. V 23 državah EU so nadarjeni učenci vključeni v redne oddelke osnovnih šol. Najpogostejši organizacijski ukrep pri delu z nadarjenimi učenci v EU je hitrejše napredovanje. Organizacijski pristopi se pogosto izvajajo skupaj z drugimi dejavnostmi: prilagojene aktivnosti za nadarjene učence, notranja učna diferenciacija, delna zunanja diferenciacija in zunajšolske dejavnosti. V Sloveniji se najpogosteje izvajajo programi, ki temeljijo na učni diferenciaciji, individualizaciji, interesnih dejavnostih in dodatnem pouku (Kukanja Gabrijelčič, 2015).

Nadarjenost

Ena najpogostejše uporabljenih definicij nadarjenosti na svetu je zapisana v Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978 v ZDA in poudarja, da med nadarjene in talentirane učence prištevamo tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki kot tudi tiste s potencialnimi zmožnostmi za take dosežke. Definicija se nanaša na visoko splošno intelektualno sposobnost ter na talente na specifičnih akademskih področjih, v umetnosti, ustvarjalnosti in na področju vodenja. Za visoko splošno intelektualno sposobnost, ki vodi do izjemnih rezultatov na različnih področjih hkrati, se v definiciji uporablja izraz »nadarjenost«. Za visoke specifične sposobnosti, ki omogočajo uspeh na posebnih področjih, pa je uporabljen izraz »talentiranost«. V omenjeni definiciji je poudarjeno, da nadarjeni učenci potrebujejo ob rednem učnem programu tudi prilagojene aktivnosti za razvoj svojih sposobnosti (Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli v Sloveniji, 1999).

Pedagoško delo z nadarjenimi učenci

Na področju pedagoškega dela z nadarjenimi učenci je bilo v preteklosti po svetu razvitih precej novih in sodobnih izobraževalnih programov. V Sloveniji nimamo enovitega učnega modela. Kukanja Gabrijelčič (2015) ugotavlja, da delo z nadarjenimi v Sloveniji temelji na učni diferenciaciji in različnih obogatitvenih programih. Delo z nadarjenimi učenci po Konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci (1999) izhaja iz naslednjih temeljnih načel:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja,
- hitrejša napredovanje v procesu učenja,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- uporaba višjih oblik učenja,
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih področij,
- upoštevanje individualnosti,
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,
- skrb za celostni osebni razvoj,
- raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem,
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oz. drugimi izvajalci programa,
- skrb za sprejetost nadarjenih učencev v razrednem in šolskem okolju,
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese.

Razvijanje učenčevih sposobnosti za doseganje izjemnih rezultatov je v prvi vrsti naloga in delo šole.

Alternativne oblike dela z nadarjenimi učenci s področja zgodovine

Alternativne oblike dela so tiste učne strategije, oblike in metode dela, ki se redkeje uporabljajo v rednem učnem procesu. Gre predvsem za pridobivanje znanja, reševanje problemov in izdelovanje izdelkov, medpredmetno povezovanje, šolsko ali zunajšolsko delo, kjer je ključna aktivna vloga učenca. Ta pridobi nova znanja oz. jih poglobi in razširi na podlagi lastne aktivnosti in angažiranosti ter raziskovanja. Rutar Ilc (2003) navaja, da pri alternativnem pouku učitelj učenca vodi z vprašanji, nalogami in dejavnostmi.

Alternativne oblike dela z nadarjenimi v času rednega pouka zgodovine in zunaj njega so:

- kreativne zgodovinske delavnice,
- dnevi zgodovinske dejavnosti,
- obogatitveni programi,
- zgodovinsko-raziskovalni tabori,
- priprave na tekmovanje iz znanja zgodovine,
- programi za razvijanje socialnih spretnosti,
- programi za osebni in socialni razvoj,
- zgodovinski krožki,
- izdajanje zgodovinskega časopisa,
- priprava zgodovinskih razstav,
- delo v knjižnici in arhivu,
- zgodovinske ekskurzije,
- ogled muzeja, filmske predstave, obisk arhiva,
- medšolsko sodelovanje in mednarodno sodelovanje mladih zgodovinarjev,
- avtentični pouk zgodovine,
- projektni pouk zgodovine,
- problemski pouk zgodovine (Kukanja Gabrijelčič, 2006).

Pri individualnem razvoju nadarjenih učencev so zelo pomembne različne dodatne dejavnosti izven rednega pouka.

Primer alternativne oblike dela z nadarjeno učenko izven pouka: zgodovinsko-raziskovalna naloga

Tematika zgodovinsko-raziskovalne naloge lahko izhaja iz različnih razpisov in natečajev ali pa je dogovor med učencem ter učiteljem oz. mentorjem. Na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici ima delo z nadarjenimi učenci na področju raziskovalnih nalog večletno tradicijo. Ideja o raziskovalni nalogi o domačinu in velikem domoljubu podpolkovniku Edvardu Vaupotiču se je porodila v

šolskem letu 2014/2015, ko je takratna učenka v pogovoru z očetom izvedela, da je z njim v daljnem sorodstvu. Spodbudila sem jo k raziskovalnemu delu in pisanju raziskovalne naloge. Namen raziskovalne naloge z naslovom Edvard Vaupotič in njegova vloga v bojih za severno mejo v letih 1918/1919 je bil raziskati življenje Edvarda Vaupotiča in njegovo vlogo v bojih za severno mejo v letih 1918/1919.

Učenki sem najprej predstavila osnovne zakonitosti raziskovalnega dela. Učenka se je lotila dela v knjižnici, kjer je poiskala strokovno literaturo, ki opisuje vojaško zgodovino Slovencev in boje za severno mejo v letih 1918/1919, jo analizirala in opravila sintezo ključnih dogodkov. Z analizo in sintezo strokovne literature je pridobila vpogled v zgodovinske dogodke ob prelomu stoletja. Sledilo je zbiranje zgodovinskih virov o Edvardu Vaupotiču. Najprej je obiskala njegovo rojstno hišo pri Sv. Juriju ob Ščavnici, kjer je gospod Feliks Kocuvan uredil spominsko sobo Maistrovih borcev iz Sv. Jurija ob Ščavnici. V njej so slikovno predstavljeni Maistrovi borci iz občine Sv. Jurij ob Ščavnici.

Podatke o rojstvu in smrti Edvarda Vaupotiča je pridobila iz rojstne knjige župnije Sv. Jurij ob Ščavnici za leto 1881 in mrliške knjige župnije Sv. Marija v Mariboru za leto 1953, ki ju hrani Škofijski arhiv Maribor.

V Pokrajinskem arhivu Maribor (PAM) je na podlagi zgodovinskih virov pridobila podatke o Vaupotičevi vlogi v bojih za severno mejo v letih 1918/1919 in vpogled v njegova ohranjena pisma stricu Jakobu. S pomočjo PAM je pridobila gradivo (ocene Edvarda Vaupotiča iz avstro-ogrske vojske) iz Avstrijskega državnega arhiva v Gradcu in (ocene Edvarda Vaupotiča iz Kraljeve vojske Jugoslavije) iz Vojnega arhiva iz Beograda.

Na podlagi raziskovanja prednikov (genealogije) je prišla v stik z gospo Belec, ki živi v kraju Čakova v občini Sv. Jurij ob Ščavnici in se še spominja Edvarda Vaupotiča. Njene spomine nanj je pridobila z intervjujem.

Učenka je pri raziskovalnem delu uporabila različne metode in oblike dela (analiza in sinteza strokovne literature, zbiranje primarnih pisnih virov v različnih arhivih, analiza in sinteza pisnih virov, terensko delo, nestandardiziran intervju). Zastavila si je štiri cilje in šest hipotez, ki jih je v zaključku naloge ovrgla oz. potrdila.

Raziskovalna naloga je bila sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. Teoretični del je temeljil na analizi in sintezi strokovne literature, empirični del pa na analizi in sintezi ter vrednotenju zgodovinskih virov, ki jih je učenka pridobila v različnih arhivih.

Dvoletno delo je učenka predstavila na regijskem in državnem srečanju mladih raziskovalcev Pomurja, ki ga organizira Zveza za tehnično kulturo Slovenije. Ker je imela raziskovalna naloga zasnovano v domačem kraju in je bil Edvard Vaupotič prvič tako podrobno predstavljen, sem kot

mentorica predlagala, da se raziskovalno delo predstavi v samostojni šolski publikaciji. S pridobitvijo finančnih virov za oblikovanje in izdajo šolske publikacije je bila ideja tudi uresničena. Avtorica in mentorica sta šolsko publikacijo z naslovom *Maistrov junak iz Svetega Jurija ob Ščavnici* predstavili tudi na Slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani 22. 11. 2017. Predstavitev je potekala v obliki pogovora med učenko in mentorico. Učenka je predstavila, od kod izvira njena želja po raziskovanju s področja zgodovine, potek raziskovalnega dela, pomen Edvarda Vaupotiča in pomen domoljubja mladim, ter povedala, komu je namenjena knjižna izdaja raziskovalne naloge.

Slika 1: Predstavitev raziskovalnega dela na Slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani 22. 11. 2017

Foto: Nina Zorman

Zaključek

Raziskovalno delo predstavlja sodobno didaktično strategijo pri delu z nadarjenimi učenci. Učenec je postavljen v različne didaktične situacije, kjer ima možnost izraziti svojo nadarjenost. Z delom v knjižnici in arhivih se postavlja v vlogo raziskovalca, ki širi in pogloblja temeljna znanja ter hkrati prihaja do novih dognanj.

Z raziskovalnim delom kot učitelji upoštevamo temeljna načela dela z nadarjenimi učenci (npr. razvijanje ustvarjalnosti, upoštevanje individualnosti, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti, razvijanje mentorskih odnosov itd.). Upoštevana so tudi priporočila za učinkovito delo z nadarjenimi, kot so sodelovanje s strokovnjaki s predmetnega področja, sodelovanje z drugimi učitelji, institucijami na lokalni, državni in mednarodni ravni, delo v knjižnici, arhivu in muzeju ter avtentični in problemski pouk zgodovine.

Viri in literatura

Juriševič, M. (2011). Vzgoja in izobraževanje nadarjenih. V J. Krek in M. Metljak (Ur.), *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (329–345). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s http://www.belaknjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf

Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli v Sloveniji. (1999). Ljubljana: Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_d_rugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

Konvencija o otrokovih pravicah. (1989). Pridobljeno s <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovi-pravicah-ozn/>

Krek, J. (Ur.). (1995). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Krek, J. (Ur.). (1997). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Kukanja Gabrijelčič, M. (2006). Alternativne oblike dela z nadarjenimi učenci pri pouku zgodovine v osnovni šoli. *Zgodovina v šoli*, 15 (1–2), 49–62.

Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). *Nadarjeni in talentirani učenci*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

Operacionalizacija Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli v Sloveniji. (2009). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s <http://www.osagpostojna.si/files/2012/06/operackoncepta.pdf>

Otrokove pravice v Evropi. (1999). Pridobljeno s http://www.svetevrope.si/res/dokument/download472e.pdf?id=/res/dokument/1379-1.pdf&url=/res/dokument/1379-1.pdf&title=otrokove_pravice_v_evropi_ljubljana_1999.pdf

Rutar Ilc, Z. (2003). *Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Zakon o osnovni šoli /ZOsni/ (1996). Uradni list RS, št. 12/96 (29. 2. 1996).

Zakon o osnovni šoli /ZOsni/ (2006). Uradni list RS, št. 12/96 (29. 2. 1996). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-3535?sop=2006-01-3535>

Zakon o osnovni šoli 1996;

Zakon o osnovni šoli 2006, s spremembami in dopolnitvami 2007, 2011 in 2013;

Zakon o osnovni šoli s spremembami in dopolnitvami /ZOsni-F/ (2006). Uradni list RS, št. 102 (9. 11. 2007). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20075073>

Zakon o osnovni šoli s spremembami in dopolnitvami /ZOsni-H/ (2011). Uradni list RS, št. 87 (2. 11. 2011). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=201187&stevilka=3727>

Zakon o osnovni šoli s spremembami in dopolnitvami /ZOsni-I/ (2013). Uradni list RS, št. 63 (26. 7. 2013). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20132519>

Manja Žugman: Nadarjeni v bolnišnični šoli

Izvleček

Prispevek obravnava nadarjene učence, ki se zaradi najrazličnejših vzrokov spopadajo s socialno-emocionalnimi stiskami, ki pa se kažejo tudi na šolskem področju. V bolnišnični šoli se srečujemo z učenčevim perfekcionizmom, testno anksioznostjo in visokimi pričakovanji. Prispevek predstavlja vpogled v učenčevo učno delo, prilagoditve in način preverjanja znanja pri slovenščini. Pri odpravljanju specifičnih težav na šolskem področju ima bolnišnični učitelj pomembno vlogo. Pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu tesno sodeluje s strokovnim zdravstvenim timom, ki svetuje pri obravnavi učenca na učnem področju in posamezniku pomaga pri odpravljanju težav.

Ključne besede: nadarjenost, anksioznost, perfekcionizem, testna anksioznost, bolnišnična šola.

Abstract

The article deals with talented pupils, who for different reasons face social and emotional distress, which also shows in school. At hospital school we come across the pupil's perfectionism, test anxiety and high expectations. The article gives an insight into the pupil's schoolwork, adjustments and type of examination at Slovene class. The hospital teacher has an important role in dealing with specific problems in education. In his educational work the teacher works closely with the professional medical team, who advise how to work with the student in class and helps the individual to deal with difficulties.

Key words: talent, anxiety, perfectionism, test anxiety, hospital school.

Uvodne besede o bolnišničnih šolskih oddelkih OŠ Ledina

OŠ Ledina v Ljubljani ima pod svojim okriljem tudi bolnišnične šolske oddelke, in sicer na vseh (tudi dislociranih) enotah ljubljanske pediatrične klinike. V kolektivu bolnišnične šole je 23 učiteljev. Poučujemo učence osnovnih šol in dijake z različnih slovenskih gimnazij in srednjih ter poklicnih šol. Pouk poteka individualno ali v manjših skupinah, učence tudi ocenjujemo. Dijakom nudimo individualni pouk, ocenjuje pa jih njihova matična šola.

Slovenščino (poleg ostalih bolnišničnih oddelkov) poučujem tudi na oddelku Službe za otroško psihiatrijo, kjer so obravnavani in/ali hospitalizirani otroci in mladostniki s čustvenimi težavami. Ti se udeležujejo terapevtskih dejavnosti strokovnega zdravstvenega tima. V bolnišnično šolo so vključeni, če in ko tako presodi strokovni zdravstveni tim in se s tem strinjajo starši, ki podpišejo soglasje. Učitelji pri svojem učnem delu s strokovnim zdravstvenim timom sodelujemo in skupaj iščemo najučinkovitejše načine ter oblike pomoči za posameznega otroka ali mladostnika.

Opredelitev nadarjenih

Ena izmed najpogosteje uporabljenih definicij nadarjenosti je zapisana v ameriškem zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Ta kot nadarjene opredeljuje tiste posameznike, ki so pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Travers, 1993). Med nadarjene uvršča tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki kot tudi tiste s potencialom za take dosežke.

Nadarjeni in socialno-emocionalne stiske

Med učenci in dijaki s težavami v duševnem zdravju se v bolnišnični šoli znajdejo tudi nadarjeni učenci, ki se spopadajo s perfekcionizmom, anksioznostjo in depresivnostjo, z motnjami hranjenja in samopoškodbenim vedenjem.

Poučujem predvsem anksiozna in/ali depresivna dekleta, saj fantov na oddelku skorajda ni. S tem najbrž sovpada ugotovitev, da anksiozna in/ali depresivna dekleta prej poiščejo pomoč, kot pa fantje, ki so prepričani, da morajo težavo rešiti sami (Magajna, 2008). Strokovnjaki navajajo, da naj bi bilo pred puberteto razmerje depresivnih deklet in fantov enako, po puberteti pa »dvakrat več mladostnic poroča o žalosti in depresivnosti« (Magajna, 2008). Depresivna motnja naj bi se prepletala z anksioznostjo, saj je »50 odstotkov anksioznih učencev /.../ tudi depresivnih« (Magajna, 2008).

Depresija se kaže v občutkih potrnosti, žalosti, nemoči in obupa, v motnjah spanja in doživljanja nizke samopodobe. Anksioznost se kaže tako, da učenci sebe doživljajo kot notranje ne dovolj močne in pogumne osebe. Nimajo dovolj samozaupanja, zaradi česar je njihova potreba po potrjevanju okolja pretirana. Uspešnost vsake posamezne naloge razumevajo z doživljanjem lastne vrednosti, zato se zadovoljijo le s popolnostjo (Magajna, 2008).

Posledice stisk na socialnem in učnem področju

»Nadarjeni učenci so bolj občutljivi na socialne potrebe v primerjavi z drugimi«, nimajo pa »nič slabše ali boljše samopodobe od drugih vrstnikov« (Ferbežer, Korez, Težak, 2008), vendar pa čustveno izkušnjo ali socialno nesprejetost doživljajo globlje. Če si vzroke za negativne socialne dogodke neustrezno razlagajo, bo to vplivalo tudi na njihove »predstave o sebi ter s tem povezana občutja in doživljanja stiske« (Košir, 2013).

Zaradi želje po dokazovanju in perfekcionizmu ti učenci svoj čas posvetijo le učenju, zaradi česar pa jim ga zmanjka za druženje z vrstniki. Odlične ocene postanejo nuja, posamezniku pa (v času bolezni) ne predstavljajo več zadovoljstva. Strah pred tem, da ne bi dosegel odličnosti, ga zapelje v vse bolj intenzivno učenje. Sošolci ga potrebujejo za prepisovanje domačih nalog, sicer pa ga iz razigranega pristočasnega druženja izločijo. Učitelju predstavlja tak učenec v razredu glede poznavanja odgovorov zadnjo možnost, ko vsi drugi pri izkazovanju svojega znanja odpovedo, kar pa v učencu dodatno poglobi občutek nuje za učenje. Prevzame ga strah, izgubi zaupanje vase in v svoje zmožnosti tako zelo, da si s svojimi besedami sploh več ne upa interpretirati učnih vsebin, ampak odstavke iz učbenikov podaja naučene na pamet, s čimer seveda zavira razvoj lastnih intelektualnih sposobnosti (Kiswarday, 2019).

Učenec postane pretirano razburljiv, občutljiv na opažanja in napake, nenehno zavlačuje in odlaga naloge. Vedno bolj postaja kritičen do svojega dela in pretirano odgovoren za svoj neuspeh. Posledično doživlja stiske in strahove, ki se pojavljajo v vsakdanji šolski situaciji, poglobljeno pa še posebej pred ustnim in pisnim ocenjevanjem znanja.

Strah pred ocenjevanjem znanja ali testna anksioznost

Uspešnost učenca v veliki meri poleg drugih pokazateljev odražajo šolske ocene. Upad doseganja visoko pričakovanih ciljev ali ocen lahko povzroča socialno in emocionalno ne dovolj dobro opremljenemu posamezniku strah pred ocenjevanjem znanja oziroma t. i. testno anksioznost (Rajšp, 2016).

Učenci v bolnišnični šoli navajajo, da jih je v šoli bolel želodec/trebuh in so imeli pogoste glavobole. Na vsakem koraku so doživljali stres. Učni uspeh je upadel. Pri pisnem ocenjevanju so po telesu čutili drgetanje, oblival jih je pot, imeli so močan srčni utrip. Stres se je povečal, če so morali odgovarjati pred razredom ali so morali imeti govorni nastop.

Pri nadarjenih učencih v bolnišnični šoli je testno anksioznost najpogosteje povzročilo pretirano primerjanje z uspehom nadarjenih sorojencev ali vrstnikov, iz česar so izvirali slabo mnenje o sebi, pretirana zaskrbljenost in pričakovanje neuspeha v prihodnosti. Strokovnjaki navajajo, da testno anksioznost povzročajo tudi negativen pogled staršev, konfliktni odnosi v družini, pretiran nadzor in oviranje samostojnosti otroka, pretirano kritiziranje in kaznovanje ter pripisovanje krivde za neuspeh. Ko so učenci, ki jih je strah ocenjevanja, postavljeni pred testno nalogo, se hkrati soočajo s priklicem znanja in občutkom tesnobe, v takem položaju pa prevladajo misli o morebitnem neuspehu in lastni nesposobnosti, zaradi česar jim naloge ne uspe ustrezno rešiti (Rajšp, 2016). Zato ne zadovoljijo lastnih visokih pričakovanj in poglobijo svoje občutke manjvrednosti.

Vloga bolnišničnega učitelja

Pri napredovanju učenca je vloga bolnišničnega učitelja zelo pomembna. Primarno je učitelj, uvaja pa tudi sprostivne dejavnosti. Učencu omogoči gibalni odmor, mu priporoči kakšno dihalno vajo ali pitje tekočine. Pravočasno mu pojasni, da so dovoljene napake in naj ne razmišlja o morebitnem neuspehu. Od perfekcionizma ga vodi k realističnim pričakovanjem, ga podpira in se izogiba kakršnikoli kritiki. Ko poda svoja opažanja, je pozoren na to, kako jih učenec sprejme, razume in občuti. To prepozna z mimike ali učenca o tem povpraša. Skrbi za uravnoteženje pohval in negativnih opažanj. Zaveda se, da bi kakršnakoli neresno mišljena pohvala povečala učenčev dvom vase. Ob koncu pouka svoja opažanja poda strokovnemu timu, ki oblikuje nadaljnja navodila za delo s posameznikom.

Prednosti individualnega pouka ali manjše skupine učencev in prilagoditve

Nadarjeni učenci v bolnišnični šoli sodelujejo pri pouku individualno ali v manjši skupini. Individualni pouk je za učenca, ki je nadarjen, a ima nizko samopodobo, sprva zelo primerna oblika vzgojno-izobraževalnega dela, saj se posameznik spet začne doživljati celovito. Ob sebi nima tekmeca, počuti se učno uspešnega, odgovore podaja bolj samozavestno. Pomembno je učiteljevo vzpostavljanje odnosa z učencem, da se ta počuti varno in sprejeto. Omogoči mu, da spet postane sproščen samostojen raziskovalec znanja. Pouk v manjši skupini učencev pa mu spet pokaže šolsko situacijo, v kateri lahko svoje znanje primerja, dobi realen uvid v sebe in

svoje zmožnosti. Če ima ob sebi učno slabšega učenca, lahko prevzame vlogo učitelja/voditelja, če ima uspešnejšega, mu to spet predstavlja svojevrsten izziv.

Primeri dela z nadarjenimi učenci s čustvenimi stiskami pri slovenščini (7.–9. razred)

- pozitivne spodbude (odlično ti gre, dobro si to naredil, kar pogumno naprej);
- ustavljanje oziroma upočasnjevanje v storilnosti (sprva ni dodatnega dela, ni domačih nalog, ni domačega branja) in poudarjanje pomena prostega časa;
- priprava nalog, ki spodbujajo delo v paru in dialog z vrstnikom za vzpostavljanje odnosov (pri književnosti več dramatizacije, igre vlog, pesemsko besedilo preoblikovati v dramsko, pesemsko/pripovedno/dramsko besedilo preoblikovati v gledališče kamišibaj);
- veliko možnosti za poustvarjalno pisanje (nadaljevanje zgodb, pisanje zgodb s presenetljivim zaključkom, dodajanje literarnih oseb, spreminjanje značajskih lastnosti oseb, učenec sam prevzame vlogo književne osebe, napiše zgodbo danes ali zgodbo nekoč, zgodbo zapiše v različnih slogih); svojo zgodbo učenci npr. drug drugemu predstavijo in ugibajo, v kateri izmed literarnih oseb nastopa učenec;
- pri jezikovnem pouku prikaz zahtevnejših učnih vsebin na svojevrsten način (s pantomimo, s pisanjem besedila, v katerem učenci uporabijo čim več členkov, naredijo čim več reklam in sloganov z uporabo frazemov, razložijo pomen pregovora in oblikujejo novega z enakim pomenom, besedam dodajajo pred-, med- in pripone ter iz vseh sestavijo zgodbo ipd.);
- učenec pripravi temeljne vsebinske značilnosti učne snovi v obliki kviza, ki ga bo samostojno pripravil, hkrati pa v vlogi voditelja izvedel pri ostalih učencih;
- preprečevanje prepisovanja učnih vsebin, pridobljenih od sošolcev z matične šole ali zgolj zaradi ne dovolj čitljivih zapisov med šolsko uro;
- odstranitev zvezkov, delovnih zvezkov in učbenikov (v času izven pouka, saj je ta namenjen sprostitvenim in terapevtskim dejavnostim).

Preverjanje in ocenjevanje znanja ter testna anksioznost

V bolnišnični šoli spodbujamo ocenjevanje znanja na način, da učenec zmore prestati tesnobo v prilagojenem okolju. Preverjanje in ocenjevanje poteka individualno ali v manjši skupini učencev. Danes so datumi ustnih ocenjevanj in govornih nastopov ponekod v osnovnih šolah vnaprej napovedani, zaradi česar učenec pred svojim ocenjevanjem doživlja stisko, ki se z

bližanjem določenega datuma le še pogloblja. V bolnišnični šoli je posameznik usvojil na primer določeno književno vsebino in dobil navodilo, naj prebrano zgodbo predstavi v obliki gledališča kamišibaj. V zgodbo naj vnese novo literarno osebo in pripravi spremenjen, presenetljiv konec. Učenec je svoje delo opravil in zgodbo predstavil vrstnikom. Po obravnavi pesemskih besedil je na določeno temo napisal svojo pesem in jo recitiral. Prav tako je raziskal življenje in delo določenega avtorja, izbrskal anekdote in pripravil plakat ter ga predstavil. Najprej je to storil s pomočjo branja besedila, kasneje s prostim govorjenjem brez besedilne predloge. Preverjanje znanja je sicer potekalo v daljšem časovnem obdobju, učenec pa ni vedel, da se njegovo znanje poskusno vrednoti. Ker ni bil pod pritiskom, je svoje govorne nastope izpeljal brežhibno, brez strahu in treme. Potem smo mu povedali, da bi bilo njegovo znanje v realni šolski situaciji ocenjeno z odlično (ali katero drugo) oceno. Na naslednji stopnji smo učencu povedali, da se bo njegovo znanje preverjalo, a smo mu tokrat postavili datum. Ko je ta učenec izpeljal svoje naloge in se »udomačil« v nenapovedanih ustnih načinih preverjanja znanja – in kasneje napovedanih –, pa se je njegovo znanje začelo ocenjevati napovedano. Pri tem je zelo pomembno, da smo upoštevali napovedane datume ocenjevanj, saj smo tako zmanjševali učenčevo tesnobo.

Zaključek

Bolnišnična šola omogoča ranljivemu, nadarjenemu posamezniku, da se spoprime s svojimi visokimi pričakovanji, s stiskami ob neuspehu in s sprejemanjem realnih ocen. Bolnišnični učitelj ustvari prijetno šolsko ozračje, zaupljiv in razumevajoč odnos ter prijetne, dovolj izzivov polne učne situacije, v katerih bo učenec uspešen in mu bodo pomagale odpravljati stisko in strah.

Strokovno zdravstveno osebje z nasveti opremi tudi starše, da znajo svojemu otroku pomagati pri spoprijemanju s težavami in pri njihovem premagovanju. Sodelujemo in opremimo pa tudi matične šole. V končnem poročilu, ki ga pošljemo matični šoli, bolnišnični učitelji in specialni pedagogi zapišemo poleg predelanih učnih vsebin za posamezni predmet tudi prilagoditve; to so natančna navodila o ponovnem vključevanju otroka v razred, ocenjevanju znanja, o krepitvi močnih področij ter o vzpostavljanju in ohranjanju medvrstniških odnosov. Želimo si namreč, da bo učenčevo življenje v šolskem vsakdanu čim bolj sproščeno in uspešno.

Literatura

Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. (2008): *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta.

Ferbežer, I., Kukanja, M. (2008): *Svetovanje nadarjenim učencem*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kiswarday, V. (et al.): *Anoreksija nervoza*. Ljubljana: Pediatrična klinika. Spletni dostop: <https://www.bolnisnicna-sola.si/files/2016/05/ko-ucenec-zboli-za-anoreksijo.pdf> Pridobljeno: 19. 12. 2019.

Košir, K. (2013): *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.

Magajna, L. (2008): *Učne težave v osnovni šoli: koncept dela*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Rajšp, P. (2016): *Testna anksioznost in bralne učne strategije pri učencih s primanjkljaji na posameznih področjih učenja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Spletni dostop:

http://pefprints.pef.uni-lj.si/3523/1/Petra_Raj%C5%A1p_magistrsko_delo_kon%C4%8Dna.pdf

Pridobljeno 1. 12. 2019.

Travers, J. F., Elliot, S. N., Kratochwill, T. R. (1993): *Educational Psychology. Effective Teaching, Effective Learning*. Madison: Brown Benchmark.